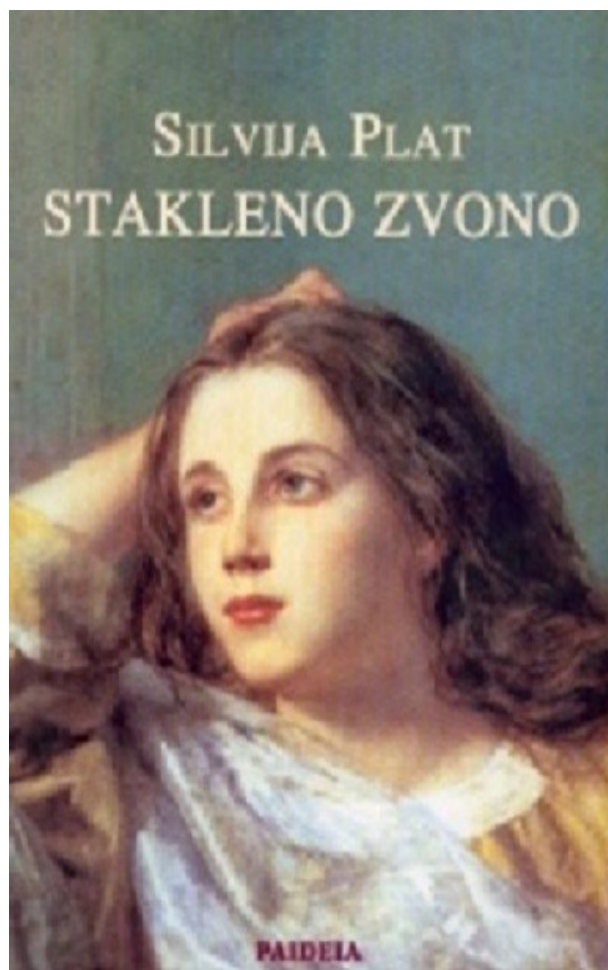

SILVIJA PLAT

Stakleno zvono

bojana888

GLAVA PRVA

Bilo je to čudno, sparno leto, leto kad su na električnoj stolici pogubili bračni par Rozenberg, a ja nisam znala šta tražim u Njujorku. Ja sam glupa u pogledu pogubljenja. Od pomisli na spaljivanje na električnoj stolici smuči mi se, a jedino se o tome moglo čitati u novinama - naslovi iskolačenih očiju buljili su u mene na svakom uglu i kod svakih memljivih usta podzemne železnice, koja su mirisala na kikiriki. To nije imalo nikakve veze sa mnom, ali nisam mogla da se ne pitam kako je kad te duž živaca živog spaljuju.

Mislila sam da to mora biti najgora stvar na svetu.

Sam Njujork je već bio dovoljno loš. Do devet ujutru lažna, seoski vlažna svežina, koja se nekako uvukla preko noći, isparila bi kao kraj krasnog sna. Fatamorganski sive na dnu svojih granitnih kanjona, vrele ulice su treperile na suncu, krovovi automobila su cvrčali i bleskali, a suva, pepeljava prašina duvala mi je u oči i niz grlo.

Neprestano sam slušala o Rozenbergovima na radiju i u redakciji i konačno nisam mogla da ih isteram iz pameti. To je bilo kao kad sam prvi put videla leš. Nedeljama potom, glava leša - ili ono što je od nje bilo preostalo - lebdela je iza jaja i slanine za vreme doručka i iza lica Badija Vilara, koji je bio odgovoran što sam leš uopšte i videla, i ubrzo sam se osećala kao da na kanapu vučem glavu tog leša, poput nekog crnog, beznosog balona što smrdi na sirće.

Znala sam da tog leta nešto nije u redu sa mnom, jer sam mogla da mislim jedino o Rozenbergovima i o tome kako sam bila glupa što sam kupila sve one neudobne, skupe haljine, što mlitavo kao ribe vise u mom plakaru, i kako su svi oni mali uspesi koje sam tako srećno sabirala u koledžu iščileli pred glatkim mermernim i staklenim pročeljima duž Medison avenije.

Trebalo je da imam najlepši provod u svom životu.

Trebalo je da budem predmet zavisti hiljada drugih studentkinja nalik meni širom Amerike, koje ništa nisu toliko želele koliko da trčkaraju u istim ovakvim lakovanim cipelama broj četrdeset jedan, koje sam za vreme jedne pauze za ručak kupila kod *Blumingdejla*, zajedno sa odgovarajućim pojasom od crne lakovane kože i tašnom od crne lakovane kože. A kad moja slika izađe u časopisu u kojem radi nas dvanaest - pijem martini u oskudnom prsluku od imitacije srebrnog lamea nasadenom na veliki, debeo oblak belog tila, na nekom *Zvezdanom krovu*, u društvu nekolicine anonimnih mladića sa tipično američkom strukturom kostiju, iznajmljenih ili pozajmljenih za tu priliku - svi će pomisliti da se sigurno ludo provodim.

Pogledaj šta može da se desi u ovoj zemlji, reći će. Devojka živi devetnaest godina u nekoj zabitoj palanci, toliko je siromašna da ne može sebi da priušti ni časopis, a onda dobije stipendiju za koledž i osvoji nagradu ovde, nagradu onde, i na kraju upravlja Njujorkom kao da je njen privatni automobil.

Samo što ja ničim nisam upravljala, čak ni samom sobom. Jedino sam se truckala iz hotela na posao i zabave, sa zabava u hotel i opet na posao, poput ošamućenog trolejbusa. Pretpostavljam da je trebalo da budem uzbuđena kao što je to bila većina ostalih devojaka, ali nisam mogla sebe da navedem da reagujem. Osećala sam se vrlo nepomična i vrlo prazna, kao što se mora osećati oko tornada, tupo se krećući usred okolne halabuke.

Bilo nas je dvanaest u hotelu.

Sve smo pobedile na konkursu jednog modnog časopisa, napisavši oglede i priče i pesme i modne reklame, a kao nagradu dali su nam jednomesečno zaposlenje u Njujorku, s plaćenim troškovima i gomilom dodatnih povlastica, kao što su karte za balet i propusnice za modne revije i friziranja u slavnom skupom salonu, i prilike da upoznamo uspešne osobe na željenom području, i saveti šta da učinimo sa svojim tenom.

Još imam pribor za šminku koji su mi dali, podešen za osobu sa smeđim očima i smeđom kosom: pravougaonik smeđe šminke za trepavice sa majušnom

četkicom i okruglu času plave senke za oči, tek toliko da se zamoči vrh prsta, i tri ruža za usne, od crvenog do ružičastog, a sve to smešteno u pozlaćenu kutijicu sa ogledalom na jednoj strani. Imam, takođe, belu plastičnu futrolu za naočare za sunce, sa obojenim školjkama i šljokicama i prišivenom zelenom plastičnom morskom zvezdom.

Shvatila sam da smo nastavljale sa nagomilavanjem ovih poklona jer su bili, zapravo, besplatna reklama za firme o kojima je reč, ali nisam mogla da budem cinična. Toliko sam uživala u svim tim poklonima što pljušte na nas. Posle sam ih dugo krila, ali kasnije, kad sam opet ozdravila, iznela sam ih i još uvek su u kući. Ovda-onda upotrebljavam ruž, a prošle nedelje sam odsekla plastičnu morsku zvezdu sa futrole za naočare za sunce da se beba njome igra.

I tako, bilo nas je dvanaest u hotelu, u istom krilu na istom spratu, u jednokrevetnim sobama, poredanim jedna pored druge, i to me je podsećalo na spavaonicu u koledžu. To nije bio pravi hotel - mislim, hotel gde su muškarci i žene ovde-onde pomešani na istom spratu.

Ovaj hotel - *Amazonka* - bio je samo za žene, a to su većinom bile devojke mojih godina, s bogatim roditeljima koji su želeli da budu sigurni da njihove kćeri žive tamo gde muškarci ne mogu do njih da dopru i obmanu ih; a sve su pohađale otmene škole za sekretarice kao što je škola Ketí Gibs, gde su na časovima morale da nose šešire, čarape i rukavice, ili su upravo završile škole kao što je škola Ketí Gibs i bile sekretarice direktora i nadobudnih mladih poslovnih ljudi i naprosto su visile u Njujorku, čekajući da se udaju za nekog čoveka od karijere.

Meni je izgledalo da se te devojke strašno dosađuju. Posmatrala sam ih na krovu za sunčanje, kako zevaju i manikiraju nokte i pokušavaju da sačuvaju preplanulost sa Bermudskih ostrva, i činilo se da se pakleno dosađuju. Razgovarala sam s jednom od njih, i njoj su bile dosadile jahte i letenje unaokolo avionima, i bilo joj je dosadilo skijanje u Švajcarskoj za Božić, i bili su joj dosadili muškarci u Brazilu.

Od takvih devojaka mi se smučilo. Toliko sam zavidljiva da ne mogu ni da iskažem. Imam devetnaest godina, a, ne računajući ovaj put u Njujork, još nisam bila van Nove Engleske. Ovo je moja prva velika prilika, a ja, evo, sedim i puštam da mi procuri između prstiju kao voda.

Pretpostavljam da je jedna od mojih velikih muka bila Dorin.

Nikad nisam poznavala devojku kao što je Dorin. Dorin je došla iz koledža za otmene devojke dole na Jugu i imala je blistavu belu kosu, našušurenu poput šećerne vune oko glave, i plave oči poput providnih klikera od agata, tvrde i uglačane i isto toliko neuništive, i usta iskrivljena u večiti podsmeh. Ne kažem da je to pakostan podsmeh, već jedan zagonetan podsmeh, kao da se zabavlja, kao da su svi ljudi oko nje prilično blesavi i da bi mogla da ispriča dobre viceve na njihov račun kad bi htela.

Mene je Dorin odmah izdvojila. Učinila je da se osećam toliko bistrija od ostalih, a ona je odista bila čudesno smešna. Obično je sedela do mene za stolom za konferencije, i dok su slavni posetioци govorili, ona mi je šaputala duhovite sarkastične primedbe.

Njen koledž je toliko obraćao pažnju na modu, rekla je, da su sve devojke imale tašne od istog materijala kao haljine, te su svaki put kad bi se presvukle imale odgovarajuću tašnu. Ova vrsta pojedinosti je na mene ostavljala utisak. Nagoveštavala je ceo jedan život čudesne, zamršene dekadencije, koji me je privlačio kao magnet.

Jedina stvar zbog koje me je Dorin grdila bilo je to što se trudim da predam radove o roku.

„Zašto se oko toga mučiš?” Dorin se izležavala na mom krevetu u svilenom kućnoj haljini boje breskve, trljajući duge, od nikotina požutele nokte turpijom, dok sam ja prekucavala koncept intervjua s jednim popularnim romanopiscem.

To je bila druga stvar - mi ostale imale smo uštirkane letnje pamučne spavačice i prošivene kućne haljine, ili, možda, mantile od frotira koji su služili

i kao mantili za plažu, međutim Dorin je nosila one stvari od najlona i čipke što padaju do zemlje i upola se provide, i kućne haljine boje kože, koje su se za nju lepile od neke vrste elektriciteta. Imala je zanimljiv, pomalo znojav miris koji me je podsećao na one reckaste listove slatke paprati koje čovek otkida i gnječi među prstima da bi osetio njihov mošusni miris.

„Znaš da staroj Dž. K. puca prsluk da li će članak biti gotov sutra ili u ponedeljak.” Dorin je pripalila cigaretu i pustila da se dim polako širi iz nozdrva, tako da su joj oči bile zakriljene velom. „Dž. K. je ružna kao đavo”, nastavila je Dorin pribrano. „Kladim se da njen matori muž ugasi sva svetla pre no što joj pride, inače bi se ispovraćao.”

Dž. K. je bila moj šef, i ja sam je mnogo volela, uprkos tome što je govorila Dorin. Ona nije bila jedna od onih ludača iz modnih časopisa, sa lažnim trepavicama i čaknutim nakitom. Dž. K. je bila pametna, te njena ružnoća kao da nije smetala. Čitala je na nekoliko jezika i poznavala je sve dobre pisce u profesiji.

Pokušala sam da zamislim Dž. K. bez strogog kostima za kancelariju i šešira za poslovne ručkove, i u krevetu s njenim debelim mužem, ali mi naprosto nije uspevalo. Uvek sam imala grdne muke pokušavajući da zamislim ljude u krevetu.

Dž. K. je želela da me nečemu nauči, sve stare gospođe koje sam upoznala želele su da me nečemu nauče, ali odjednom sam pomislila da one nemaju čemu da me nauče. Namestila sam poklopac na pisaću mašinu i zatvorila je uz škljocanje.

Dorin se osmehnula. „Pametna devojka.”

Neko je kucnuo na vrata.

„Ko je?” Nisam se potrudila da ustanem.

„Ja, Betsi. Ideš li na zabavu?”

„Valjda.” I dalje nisam prilazila vratima.

Betsi su uvezli pravo iz Kanzasa, zajedno sa njenim skakutavim plavim

konjskim repom i osmehom „Najomiljenije studentkinje”. Sećam se kako smo jednom nas dve bile pozvane u kancelariju nekog televizijskog producenta sa modrom bradom i u prugastom odelu, da vidi imamo li neke ideje koje bi mogao da iskoristi za program, a Betsi je počela da priča o muškom i ženskom kukuruзу u Kansasu. Toliko se uzбудila zbog tog prokletog kukuruza da su čak i producentu oči zasuzile, samo što, reče, to nažalost ne može da upotrebi.

Kasnije je urednica rubrike „Lepota” ubedila Betsi da odseče kosu i od nje napravila manekenku, i još uvek povremeno viđam njeno lice kako se smeši sa onih reklama: „Supruga Tog i Tog nosi To i To”.

Betsi me je stalno pozivala da idem s njom i ostalim devojkama, kao da na neki način pokušava da me spase. Nikad nije pozivala Dorin. Dorin je nju privatno nazivala „naivnom kravaricom”.

„Hoćeš li da ideš našim taksijem?”, reče Betsi kroz vrata.

Dorin je odmahнула glavom.

„U redu je, Betsi”, rekoh. „Idem sa Dorin.”

„Dobro.” Čula sam kako Betsi taba niz hodnik.

„Ostaćemo dok nam se ne smučī”, reče mi Dorin, gaseći cigaretu o podnožje moje noćne lampe, „a onda ćemo da udarimo u provod. Zabave koje ovde priređuju podsećaju me na one stare igranke u gimnastičkoj sali. Zašto uvek skupljaju momke iz Jejla? Oni su tako *glu-pi!*”

Badi Vilard je otišao na Jejl, i kad sad pomislim, njemu je i falilo upravo to što je glup. Oh, on je uspevao da dobija dobre ocene i da vodi ljubav s nekom groznom kelnericom na Kejpu koja se zvala Gledis, ali nije imao ni trunke intuicije. Dorin je imala intuiciju. Sve što bi kazala bilo je kao neki potajni glas što govori pravo iz mojih vlastitih kostiju.

Zaglavile smo se u saobraćajnoj gužvi pred početak pozorišta. Naš taksi je stajao uklinjen iza Betsinog, a ispred taksija s četiri druge devoјke, i ništa se nije micalo.

Dorin je strašljivo izgledala. Nosila je belu čipkanu haljinu bez naramenica preko tesnog korseta koji ju je stajivao u sredini i spektakularno širio gore i dole, a njena koža je ispod bledeg pudera imala bronzani sjaj. Jako je mirisala, kao čitava parfimerija.

Ja sam nosila haljinu od crnog šantunga koja me je koštala četrdeset dolara. Ona je bila deo grozničavog kupovanja koje sam izvela s delom novca od stipendije kad sam čula da sam jedna od srećnica što idu u Njujork. Ta haljina je bila tako čudno skrojena da ispod nje nisam mogla da nosim nikakvo prsluče, ali to nije mnogo važno, jer sam bila koštunjavo kao dečak i jedva sam se zaoblila, a volela sam da se u vrele letnje noći osećam skoro gola.

Međutim, moja preplanulost je izbledela u gradu. Izgledala sam žuta kao Kinez. Normalno bih bila nervozna zbog haljine i čudne boje, ali je činjenica da sam sa Dorin učinila da zaboravim svoje brige. Osećala sam se mudra i đavolski cinična.

Kad je čovek u plavoj košulji drvoseče, crnim platnenim pantalonama i kaubojskim čizmama od nareckane kože krenuo ka nama ispod prugaste platnene nadstrešnice bara, odakle je merkao naš taksi, nisam imala nikakvih iluzija. Znala sam vrlo dobro da dolazi po Dorin. Promigoljio se između zaustavljenih automobila i prijazno se naslonio na ivicu našeg otvorenog prozora.

„Mogu li upitati šta dve tako zgodne devojke rade same u taksiju u ovako prijatno veče?”

Imao je veliki, širok, beo osmeh sa reklame za zubnu pastu.

„Idemo na zabavu”, izbrbljala sam se, pošto je Dorin odjednom zanemela kao kamen i na blaziran način se igrala zatvaračem svoje čipkane tašne.

„To zvuči dosadno”, reče čovek. „Zašto mi se obe ne pridružite pa da popijemo nekoliko pića u onom baru preko? Imam i nekoliko prijatelja koji čekaju.”

Klimnuo je glavom u pravcu nekolicine nemarno odevenih ljudi koji su

obešeno stajali ispod nastrešnice. Oni su ga pratili pogledima, a kad im je uzvratio pogled, prsnuli su u smeh.

Trebalo je da me taj smeh upozori. Bila je to neka vrsta tihog, znalačkog kikota, međutim saobraćaj je davao znake da će ponovo krenuti, a ja sam znala da ću, ako ostanem gde sam, kroz dve sekunde zažaliti što nisam primila ovaj dar, priliku da vidim nešto od Njujorka mimo onog što su ljudi iz časopisa brižljivo za nas isplanirali.

„Šta kažeš, Dorin?“, rekoh.

„Šta kažeš, Dorin?“, reče čovek, osmehujući se svojim širokim osmehom. Do dan-danas ne mogu da se setim kako je izgledao kad se nije osmehivao. Mislim da se morao osmehivati sve vreme. Mora da je za njega bilo prirodno da se tako osmehuje.

„Pa dobro“, reče mi Dorin. Otvorila sam vrata i izašle smo iz taksija baš kad je ponovo krenuo, i pošle smo prema baru.

Začula se užasna škripa kočnica praćena tupim bum-bum.

„Hej, vi!“ Naš taksista je iskrivio vrat kroz prozor, s besnim, purpurnim izrazom. „Šta vi uopšte zamišljate?“

Tako je naglo zaustavio taksi da se onaj pozadi nasadio pravo na njega, i videle smo kako one četiri devojke unutra mašu, batrgaju se i koprcaju da ustanu sa poda.

Čovek se nasmejao, ostavio nas na ivičnjaku, vratio se i dao novčanicu vozaču usred silnog trubljenja i vike, a onda smo videle kako se devojke iz časopisa odvoze u povorci, taksi za taksijem, poput svadbe koja se sastoji samo od deveruša.

„Hodi, Frenki“, reče čovek jednom prijatelju iz grupe, a na to se izdvojio mali kržljav momak i ušao s nama u bar.

Spadao je u tip koji ne podnosim. Ja imam 178 centimetara u čarapama, te se, kad sam s malim ljudima, malo pogurim i nakrivim kukove, jedan gore a drugi dole, da bih izgledala niža, a osećam se štrkljasto i morbidno kao neko iz

cirkusa.

Za trenutak sam imala bezumnu nadu da ćemo se podeliti u parove prema visini, što bi mene spojilo s čovekom koji nas je prvi oslovio, a on je imao dobrih 183 centimetra, međutim on je pošao napred sa Dorin i nije me ni pogledao drugi put. Pokušala sam da se napravim kao da ne vidim Frenkija, koji se prilepio uz moj lakat, i za stolom sam sela pored Dorin.

U baru je bilo tako mračno da sam jedva išta mogla da razaznam osim Dorin. Sa svojom belom kosom i belom haljinom bila je tako bela da je izgledala kao od srebra. Mislim da su se na njoj morale odbleskivati neonske svetiljke iznad bara. Osećala sam kako se topim u senke, kao negativ osobe koju nikad u životu nisam videla.

„Dakle, šta ćemo da pijemo?“, upita čovek sa širokim osmehom.

„Mislim da ću uzeti koktel“, reče mi Dorin.

Poručivanje pića me je uvek ubijalo. Nisam razlikovala viski od džina i nikad nisam uspela da dobijem nešto s ukusom koji mi se stvarno dopada. Badi Vilard i drugi mladići iz koledža koje sam poznavala bili su obično suviše siromašni da bi kupovali alkohol, ili su uopšte prezirali piće. Zapanjujuće je koliko studenata ne pije ili ne puši. Ja sam ih, izgleda, sve poznavala. Najdalje dokle je Badi Vilard ikada otišao bilo je da kupi bocu dibonea, a to je uradio samo zato što je pokušavao da dokaže kako može da bude estetičan uprkos tome što je student medicine.

„Ja ću votku“, rekoh.

Čovek me pogleda pažljivije. „S nečim?“

„Čistu“, rekoh. „Uvek pijem čistu.“

Mislila sam da ću ispasti glupa ako kažem da hoću votku s ledom ili sodu ili džin ili tako nešto. Jednom sam videla reklamu za votku, samo čaša puna votke usred snežnog nanosa pod plavim svetlom, a votka je izgledala bistra i čista kao voda, te sam mislila da će biti u redu ako poručim čistu votku. Moj san je bio da jednog dana poručim neko piće i utvrdim kako ima divan ukus.

Onda je prišao konobar i čovek je poručio piće za nas četvoro. Izgledalo je da se toliko osećao kod kuće u ovom urbanizovanom baru, obučen u svoju opremu za ranč, da sam pomislila kako bi lako mogao biti neka slavna ličnost.

Dorin nije izustila ni reč, samo se igrala plutanim podmetačem za čaše i na kraju je pripalila cigaretu, međutim, čoveku to, izgleda, nije smetalo. Neprestano je piljio u nju, kao što svet pilji u velikog belog papagaja u zoološkom vrtu, čekajući da progovori kao čovek.

Pića su stigla, a moje je izgledalo bistro i čisto, baš kao na onoj reklami za votku.

„Čime se bavite?“, upitala sam čoveka, da razbijem ćutanje koje je džikljalo sa svih strana oko mene, gusto kao prašumska trava. „Hoću da kažem: čime se bavite ovde u Njujorku?“

Sporo i kao s velikim naporom, čovek je odlepio oči od Dorininog ramena. „Ja sam disk-džokej“, reče. „Verovatno si čula za mene. Zovem se Leni Šeperd.“

„Ja te znam“, odjednom reče Dorin.

„To me raduje, dušo“, reče čovek i prasnu u smeh. „To će dobro doći. Slavan sam kao đavo.“

Onda je Leni Šeperd uputio dug pogled Frenkiju.

„Čuj, a odakle ste?“, upita Frenki, s trzajem se ispravivši na sedištu. „Kako se zoveš?“

„Ovo je Dorin.“ Leni obuhvati šakom Dorininu голу mišicu i stisnu je.

Iznenadilo me je što Dorin nije pokazala da primećuje šta on radi. Samo je sedela, ravna kao izblajhana plavokosa Crnkinja u svojoj belojoj haljini, i delikatno srkutala piće.

„Zovem se Eli Higinbotom“, rekoh. „Iz Čikaga sam.“ Posle toga sam se osećala bezbednije. Nisam želela da se išta što kažem ili uradim te noći poveže sa mnom, s mojim pravim imenom i činjenicom da sam iz Bostona.

„Pa, Eli, šta kažeš da malo zaigramo?“

Pomisao da igram s ovim paticvrkom u njegovim narandžastim antilopskim ortopedskim cipelama i gadnoj majici i oklembešenom plavom sakou me je zasmejala. Ako ima nešto što prezirem, to je čovek u plavom. Crno ili sivo, čak smeđe. Plavo me prosto zasmjava.

„Nisam raspoložena”, rekoh hladno, okrećući mu leđa i primičući stolicu bliže Dorin i Leniju.”

Ovo dvoje su već izgledali kao da se poznaju godinama. Dorin je vretenastom srebrnom kašičicom skupljala komadiće voća sa dna čaše, a kad god bi prinela kašičicu ustima, Leni je režao, škljocao zubima i izigravao psa ili tako nešto, i pokušavao da skine voće sa kašičice. Dorin se kikotala i dalje kašičicom skupljala voće.

Počela sam da mislim da je votka najzad pravo piće za mene. Nije imala nikakav ukus, ali je otišla pravo u stomak kao sablja gutača sablji i činila da se osećam moćna i podobna bogu.

„Bolje da sad idem”, reče Frenki, ustajući.

Nisam mogla da ga baš jasno vidim, lokal je bio tako mračan, ali sam prvi put čula kakav visok, smešan glas ima. Niko nije obratio pažnju na njega.

„Hej, Leni, ti mi nešto duguješ. Sećaš se, Leni, nešto mi duguješ. Leni, zar se ne sećaš?”

Pomislila sam kako je čudno što Frenki pred nama podseća Lenija da mu nešto duguje, jer mi smo savršeno nepoznate osobe, međutim Frenki je stajao tamo i stalno ponavljao istu stvar sve dok Leni nije zavukao ruku u džep i izvukao veliki smotuljak zelenih novčanica, odvojio jednu i pružio je Frenkiju. Mislim da je to bila novčanica od deset dolara.

„Kušaj i briši.”

Za trenutak sam pomislila da se Leni meni obraća, ali onda sam čula kako Dorin kaže: „Ne idem ako ne ide i Eli”. Morala sam da joj odam poštovanje što je zapamtila moje lažno ime.

„Oh, Eli ide, zar ne, Eli?”, reče Leni namigujući.

„Naravno da idem”, reko. Frenki je iščileo u noć, te sam pomislila da ću se držati Dorin. Želela sam da vidim sve što mogu.

Volela sam da posmatram druge ljude u kritičnim situacijama. Kad bi se dogodila automobilska nesreća ili ulična tuča, ili kad bi iskrsnula beba u laboratorijskoj tegli da je pogledam, zastala bih i gledala netremice da nikad ne zaboravim.

Na taj način sam nepobitno saznala puno stvari koje inače ne bih, a čak i kad bi me iznenadile, ili kad bi mi se od njih smučilo, nikad nisam prestajala da gledam, već sam se pretvarala kako znam da su stvari uvek takve.

GLAVA DRUGA

Ni za kakvo blago ne bih propustila da vidim Lenijev stan.

Bio je u svemu uređen kao unutrašnjost ranča, samo usred njujorške stambene zgrade. Leni je srušio nekoliko pregradnih zidova, da bi dobio prostranstvo - kazao je, a onda je dao da se zidovi oblože jelovinom i namestio je naročit, jelovinom obložen šank u obliku potkovice. Mislim da je i pod bio od jelovine.

Na podu su ležale velike bele medvede kože, a jedini nameštaj je činila silesija niskih ležaja pokrivenih indijanskom ćebadi. Umesto slika po zidovima, imao je rogove jelena i bufala i glavu ispunjenog zeca. Leni je palcem pokazao smernu sivu njuškicu i krute zečje uši.

„Pregazio sam ga u Las Vegasu.”

Prešao je na drugu stranu sobe, a njegove kaubojske čizme odzvanjale su kao hici iz pištolja. „Akustika”, reče, pa je postajao sve manji, dok nije nestao kroz vrata u daljini.

Odjednom je iz vazduha, sa svih strana, počela da dopire muzika. Onda je prestala, i čule smo Lenijev glas kako kaže: „Ovde vaš ponoćni džokej Leni Šeperd, sa izborom najomiljenijih pop-melodija. Na desetom mestu u našem karavanu ove nedelje je niko drugi do ono plavokoso devojče o kome ste u poslednje vreme toliko slušali... jedini i neponovljivi *Suncokret!*”

*U Kansasu sam rođena, u Kansasu odrasla,
A kad se jednom udam, udaću se sred
Kansasa...*

„Baš je čudak!”, reče Dorin. „Zar nije čudak?”

„Nego šta”, rekoh.

„Slušaj, Eli, učini mi uslugu.” Ona je sad, izgleda, mislila da sam ja odista Eli.

„Naravno”, rekoh.

„Ostani tu, hoćeš? Ne bih imala nikakvih izgleda ako bi pokušao nešto onako. Jesi videla te mišiće?” Dorin se zakikotala.

Leni je iskočio iz zadnje sobe. „Tamo imam uređaja za snimanje u vrednosti od dvadeset hiljada.” Lagano je otišao do šanka i izvadio tri čaše, srebrni sud za led i veliki bokal i počeo da meša pića iz nekoliko različitih boca.

...za devojkę vernu što čekat je obećala -

Ona je suncokret iz Države suncokreta.

„Strašno, a?” Leni je prišao, balansirajući sa tri čaše. Velike kapi su izbile po njima poput znoja, a kocke leda su zveckale dok nam ih je dodavao. Muzika je dotandrkala do kraja, a onda smo čuli Lenijev glas kako najavljuje sledeću tačku.

„Ništa bolje no kad slušaš sebe. Čuj”, Lenijevo oko se zadržalo na meni, „Frenki je kidnuo, treba i ti da imaš nekoga, pozvaću jednog od momaka”.

„Sve je u redu”, rekoh. „Ne treba da se trudiš”. Nisam htela da izađem s istinom na sredinu i zatražim nekog ko je za nekoliko brojeva viši od Frenkija.

Leni je izgledao kao da mu je laknulo. „Samo ako tebi ne smeta. Ne bih hteo da učinim nažao Dorininoj prijateljici.” Uputio je Dorin širok, beo osmeh. „Zar ne, šećeru?”

Pružio je ruku Dorin i bez reči su počeli da đuskaju, i dalje držeći čaše.

Sedela sam prekrštenih nogu na krevetu i pokušavala da izgledam usrdno i neosetljivo, kao neki poslovni čovek koga sam jednom videla kako posmatra alžirsku trbušnu plesačicu, ali čim sam se zavalila na zid ispod ispunjenog zeca, krevet je počeo da se kotrlja ka sredini sobe, te sam sela na medvedu kožu na podu i oslonila se leđima o krevet.

Moje piće je bilo vlažno i deprimirajuće. Kad god bih ispila gutljaj, sve više je imalo ukus mrtve vode. Na sredini čaše bio je naslikan ružičasti laso sa žutim tufnama. Popila sam do na prst ispod lasa i malo pričekala, a kad sam htela da popijem nov gutljaj, piće je opet bilo u visini lasa.

Iz vazduha je zatutnjao Lenijev avetinjski glas, „Znaš, o, zašto sam napustio Vajoming?”

Njih dvoje nisu prestajali da đuskaju, čak ni za vreme pauza. Osećala sam kako se smanjujem u sićušnu crnu tačku spram svih tih crvenih i belih ćebadi i jelove oplata. Osećala sam se kao rupa u zemlji.

Ima nečeg demoralizujućeg u posmatranju dvoje ljudi koji se sve više zatreskavaju jedno u drugo, a naročito kad ste vi jedina druga osoba u sobi.

To je kao da posmatrate Pariz iz prtljažnog vagona ekspresnog voza koji ide u suprotnom pravcu - svake sekunde grad postaje sve manji, samo što osećate da to, u stvari, vi postajete sve manji i usamljeniji, udaljavajući se od svih tih svetiljki i tog uzbuđenja brzinom od otprilike milion milja na sat.

Leni i Dorin bi se svaki čas sudarali i poljubili i onda odmakli da ispiju dug gutljaj i ponovo se spoje. Pomislila sam kako mogu lepo da legnem na medvedu kožu i spavam dok Dorin ne oseti da je spremna da se vrati u hotel.

Onda je Leni užasno urliknuo. Uspravila sam se u sedeći položaj. Dorin je zubima držala resicu Lenijevog levog uha.

„Pusti, kujo!”

Leni se sagnuo, i Dorin je poletela na njegovo rame, a čaša joj je isplovila iz ruke u dugom, širokom luku i, uz blesavo zveckanje, udarila o jelovu oplatu. Leni je i dalje urlao i vrteo se u krug tako brzo da nisam mogla da vidim Dorinino lice.

Primetila sam, na rutinski način na koji zapazite boju nečijih očiju, da su Dorinine dojke iskočile iz haljine i da se malko njišu poput nabreklih mrkih dinja dok je sa stomakom na Lenijevom ramenu, kružila, mlatarajući nogama kroz vazduh i cičeći, a onda su oboje počeli da se smeju i usporavaju, a Leni je

pokušavao da kroz haljinu ugrize Dorin za kuk dok sam ja sebi otvarala vrata, pre no što se još nešto dogodi, i uspela da siđem niz stepenice, naslanjajući se obema rukama na ogradu i upola klizeći sve vreme.

Nisam shvatila da Lenijev stan ima uređaj za klimatizaciju sve dok se nisam isteturala na pločnik. Tropska, bajata vreline koju su pločnici ceo dan usisavali lupila me je u lice kao poslednja uvreda. Nisam imala pojma gde se nalazim u svetu.

Jedan trenutak bavila sam se pomišlju da taksijem ipak odem na onu zabavu, ali sam odlučila da ne idem, jer je igranka dosad već mogla da se završi, i nisam bila raspoložena da se na kraju nađem u praznom ambaru od balske dvorane posutom konfetima, opušcima i zgužvanim papirnim salvetima.

Pažljivo sam otišla do najbližeg ugla, vrhom prsta okrzavajući zidove zgrada levo od sebe, kako bih se držala uspravno. Pogledala sam tablu s imenom ulice. Onda sam iz tašne izvadila plan Njujorka. Nalazila sam se tačno četrdeset i tri bloka od mog hotela.

Mene pešačenje nikad nije plašilo. Naprosto sam krenula u odgovarajućem pravcu, poluglasno brojeći blokove, i kad sam ušla u predvorje hotela, bila sam savršeno trezna, noge su mi malčice natekle, no za to sam sama kriva, jer se nisam potrudila da obučem čarape.

Predvorje je bilo prazno, ako se izuzme noćni portir koji je dremao u svojoj osvetljenoj loži, između ključeva i nemih telefona.

Šmugnula sam u automatski lift i pritisnula dugme za moj sprat. Vrata su se sklopila kao bešumna harmonika. Onda mi se pojavio čudan osećaj u ušima i primetila sam veliku Kineskinju, razmazanih očiju, kako mi idiotski bulji u lice. Naravno, to sam bila ja. Užasnula sam se kako izgledam izaborano i istrošeno.

U hodniku nije bilo žive duše. Otključala sam vrata i ušla u svoju sobu. Bila je puna dima. Prvo sam pomislila da se dim materijalizovao ni iz čega, kao neka vrsta kazne, a onda sam se setila da je to Dorinin dim i pritisnula sam dugme koje otvara ventilator na prozoru. Prozore su tako udesili da niste mogli

da ih stvarno otvorite i nagnete se napolje, a to me je, iz nekog razloga, razbesnelo.

Stojeći na levoj strani prozora i položivši obraz uz drveni ram, mogla sam da vidim donji deo grada, gde je zgrada Ujedinjenih nacija balansirala u tami kao sablasno, zeleno, marsovsko saće. Videla sam pokretna crvena i bela svetla duž autoputa i svetlosti mostova čija imena nisam znala.

Tišina mi je teško padala. To nije bila tišina tišine. Bila je to moja vlastita tišina.

Dobro sam znala da automobili proizvode buku i da ljudi u njima i iza osvetljenih prozora zgrada proizvode buku i da reka proizvodi buku, ali nisam ništa mogla da čujem. Grad je visio u mome prozoru, pljosnat kao plakat, blistajući i trepereći, ali je lepo mogao i da ne bude tu, toliko mi je malo pomagao.

Porculansko beli telefon kraj kreveta mogao je da me poveže sa stvarima, ali je samo stajao tamo, nem kao mrtvačka lobanja. Pokušala sam da se setim ljudi kojima sam dala broj svoga telefona, kako bih mogla da sastavim spisak telefonskih poziva koje ću možda upravo primiti, ali sam jedino mogla da se setim da sam svoj broj dala majci Badija Vilara kako bi mogla da ga da nekom simultanom prevodiocu koga poznaje u Ujedinjenim nacijama.

Ispustila sam kratak, suv smeh.

Mogla sam da zamislim kakvom će me simultanom prevodiocu predstaviti gospođa Vilar kad sve vreme želi da se udam za Badija, koji se leči od TBC-a negde u gornjem delu države Njujork. Badijeva majka je čak bila sredila da tog leta dobijem posao kao konobarica u sanatorijumu za TBC, kako se Badi ne bi osećao usamljen. Ona i Badi nisu mogli da shvate zašto sam, umesto toga, odlučila da odem u Njujork.

Ogledalo iznad komode je izgledalo malo izobličujuće i odveć srebrno. Lice u njemu je izgledalo kao odraz u kuglici zubareve žive. Pomislila sam da se zavučem među čaršave i pokušam da spavam, no to me je privlačilo taman

koliko zamisao da strpam prljavo, izvrljano pismo u nov, čist koverat. Odlučila sam da se okupam u vrućoj vodi.

Sigurno postoji prilično stvari koje kupanje u vrućoj vodi neće izlečiti, ali ih ja ne znam mnogo. Kad god sam tužna što ću umreti ili toliko nervozna da ne mogu da zaspim, ili zaljubljena u nekog koga neću videti nedelju dana, ja potonem do jedne određene tačke i onda kažem: „Okupaću se u vrućoj vodi”.

Ja u kadi meditiram. Voda mora da bude vrlo vruća, toliko vruća da jedva izdržite da zamočite nogu. Onda se spuštate malo-pomalo, dok vam voda ne dođe do grla.

Pamtim tavanice nad svim kadama u kojima sam se ikad ispružila. Pamtim fakturu tavanica i pukotine i boje i mrlje vlage i sijalice. Pamtim i kade: starinske kade sa grifonskim nogama i moderne kade u obliku mrtvačkog sanduka, i otmene kade od ružičastog mermera koje gledaju na sobne bazene sa lokvanjima, i pamtim oblike i veličine slavina, i različite vrste držača za sapun.

Nikad se toliko ne osećam kao prava ja kao u kadi sa vreloom vodom.

Skoro ceo sat ležala sam u toj kadi na sedamnaestom spratu ovog hotela isključivo za žene, visoko iznad vreve i gungule Njujorka, i osećala sam kako ponovo postajem čista. Ne verujem u krštenje ili vode Jordana ili ma šta slično, ali pretpostavljam da su moja osećanja u pogledu kade s vreloom vodom slična osećanju vernika u pogledu svete vodice.

Rekla sam sebi: „Dorin se rastapa. Leni Šeperd se rastapa, Frenki se rastapa, Njujork se rastapa, svi se oni tope i nestaju i niko od njih više nije važan. Ne poznajem ih, nikad ih nisam ni znala, i vrlo sam čista. Sve ono piće i oni lepljivi poljupci koje sam videla i prljavština što se uhvatila za moju kožu na povratku, pretvaraju se u nešto čisto.”

Što sam duže ležala tamo, u bistroj, vreloj vodi, osećala sam se sve čistije, a kad sam najzad izašla iz kade i uvila se u jedan od velikih, mekih, belih hotelskih peškira, osećala sam se čista i mila kao novorođenče.

Ne znam koliko sam dugo spavala kad sam čula kucanje. Isprva nisam obraćala pažnju, jer je osoba koja je kucala neprestano govorila: „Eli, Eli, Eli, pusti me unutra”, a ja nisam poznavala nikakvu Eli. Onda se druga vrsta kucanja razlegla preko prvog tupog, tandrkavog kucanja - oštro tap-tap, i drugi, mnogo suvlji glas je rekao: „Gospođice Grinvud, traži vas vaša prijateljica”, i znala sam da je to Dorin.

Skočila sam na noge i za trenutak ošamućeno pokušavala da se uravnotežim na sredini mračne sobe. Bila sam ljuta na Dorin što me je probudila. Moja jedina prilika da pobegnem iz te tužne noći bila je da se dobro naspavam, a ona je morala da me probudi i pokvari je. Pomislila sam da će, ako se pretvaram da spavam, kucanje možda otići i ostaviti me na miru, no čekala sam i nije odlazilo.

„Eli, Eli, Eli”, mumlao je prvi glas, dok je drugi nastavljao da šišti: „Gospođice Grinvud, gospođice Grinvud”, kao da patim od rascepljene ličnosti ili tako nečeg.

Otvorila sam vrata i žmirkala u blistavo osvetljeni hodnik. Imala sam utisak da nije noć i da nije dan, već neki avetinjski treći interval koji je odjednom kliznuo među njih i nikad se neće završiti.

Dorin se bila skljojkala uz dovratok. Kad sam izašla, strovalila mi se u naručje. Nisam mogla da joj vidim lice, jer je oborila glavu na grudi, a njena kruta plava kosa padala je iz svog tamnog korenja poput resa hula-pojasa.

U maloj, zdepastoj, brkatoj ženi u crnoj uniformi prepoznala sam noćnu sobaricu koja je peglala dnevne i večernje haljine u pretrpanom pregratku na našem spratu. Nisam mogla da shvatim odakle poznaje Dorin ili zašto bi mogla poželeti da pomogne Dorin da me probudi umesto da je tiho odvede natrag u njenu sobu.

Videći da držim Dorin u naručju i da je ova zanemela, izuzimajući nekoliko vlažnih štucaja, žena je otišla niz hodnik ka svom pregratku sa drevnom singericom i belom daskom za peglanje. Htela sam da potrčim za njom

i kažem joj kako nemam nikakve veze sa Dorin, jer je izgledala stroga, marljiva i moralna kao starinska useljenica iz Evrope i podsetila me je na moju baku Austrijanku.

„Daj da legnem, daj da legnem”, mrmljala je Dorin. „Daj da legnem, daj da legnem.”

Imala sam osećaj da ako unesem Dorin preko praga u svoju sobu i pomognem joj da legne na moj krevet, nikad neću uspeti da je se otarasim.

Njeno telo bilo je toplo i meko kao gomila jastuka spram moje mišice na koju se oslonila, a njene noge, na visokim, šiljastim potpeticama, vukle su se glupavo. Bila je suviše teška da je teglim niz dugački hodnik.

Dokonala sam da je jedino rešenje da je tropim na tepih, zatvorim i zaključam vrata i vratim se u krevet. Kad se probudi, Dorin se neće sećati šta se dogodilo i pomisliće da se obeznanila od pića pred mojim vratima dok sam spavala, te će sama ustati i razumno se vratiti u svoju sobu.

Počela sam da blago spuštam Dorin na zeleni tepih hodnika, ali je ona tiho zaječala i poletela mi iz ruku. Mlaz mrkih bljuvotina izleteo je iz njenih usta i razlio se u veliku baru pred mojim stopalima.

Dorin je odjednom postala još teža. Glava joj se obesila u baru, pramenovi plave kose umakali su se u nju kao korenje u močvaru, te sam shvatila da Dorin spava. Ustuknula sam. Osećala sam se i sama kao u polusnu.

Te noći sam donela odluku u pogledu Dorin. Odlučila sam da ću je gledati i slušati šta priča, ali da duboko u sebi s njom neću imati ništa. Duboko u sebi biću verna Betsi i njenim nevinim drugaricama. U duši ja sam ličila na Betsi.

Tiho sam ponovo zakoračila u svoju sobu i zatvorila vrata. Naknadno razmislivši, nisam ih zaključala. Nisam mogla sebe na to da nateram.

Kad sam se sledećeg jutra probudila u tupoj vrelini bez sunca, obukla sam se i ispljuskala lice hladnom vodom, stavila ruž i polako otvorila vrata. Mislim da sam još očekivala da vidim kako Dorinino telo leži tamo u bari

bljuvotina, kao ružan, konkretan dokaz moje prljave prirode.

U hodniku nije bilo nikoga. Tepih se pružao od jednog do drugog kraja, čist i večito zelen, izuzimajući jedva приметnu nepravilnu mrlju pred mojim vratima, kao da je neko tu slučajno prosuo čašu vode, ali je potom osušio maramicom.

GLAVA TREĆA

Na banketskoj trpezi *Ženskog dana* bile su raspoređene žutozelene polutke avokada nadevene račjim mesom i majonezom i poslužavnici sa crvenim rostbifom i hladnom piletinom, a na razmacima kristalne čase s gomilama crnog kavijara. Nisam stigla da doručkujem u hotelskom restoranu tog jutra, izuzev šolje prekuwane kafe, koja je bila tako gorka da mi se nos sprčkao, i umirala sam od gladi.

Dok nisam došla u Njujork, nikad nisam jela u pravom restoranu. Ne računam ekspres-restorane, gde sam, sa svetom kao što je Badi Vilard, jela samo prženi krompir i čizburgere i vanila frape. Ne znam tačno zašto, ali jelo volim više od svega drugog. Bez obzira koliko jedem, nikad se ne ugojim. Uz jedan izuzetak, deset godina imam istu težinu.

Moja omiljena jela su puna butera i sira i kisele pavlake. U Njujorku smo bile na toliko besplatnih ručkova sa ljudima iz časopisa i raznim slavnim gostima da sam stekla naviku da pogledom preletim niz one ogromne, rukom pisane jelovnike, na kojima majušni tanjirić graška košta pedeset ili šezdeset centa, dok ne bih izabrala najbogatija, najskuplja jela i poručila čitav niz.

Naši izlasci su uvek otpisivani na poslovne troškove, tako da se nikad nisam osećala kriva. Starala sam se da jedem tako brzo da nikad nisam zadržavala ostale, koji su obično poručivali samo kuvarevu salatu i sok od ananasa, jer su pokušavali da smršaju. Skoro svako koga sam upoznala u Njujorku pokušavao je da smrša.

„Želim da pozdravim najzgodniju, najpametniju grupu mladih dama koje je naša redakcija imala sreće da upozna”, sipljivo je rekao punački ćelavi konferansije u mikrofon prikačen o rever. „Ovaj banket je samo mali uzorak gostoprimstva koje bi Opitne kuhinje *Ženskog dana* želele da vam ponude u znak zahvalnosti za vašu posetu.”

Delikatan, damski tanušan pljesak, i sve smo sele za ogroman sto pokriven stolnjakom.

Tu je bilo nas jedanaest devojaka iz časopisa, sa većinom naših mentora-urednika, i celokupno osoblje Ovitnih kuhinja *Ženskog dana* u higijenski belim mantilima, sa urednim mrežicama za kosu i besprekornom šminkom u istovetnoj boji kolača s breskvama.

Bilo nas je samo jedanaest, jer je Dorin izostala. Iz nekog razloga njoj su odredili mesto pored mene i stolica je ostala prazna. Sačuvala sam joj oznaku mesta - džepno ogledalo sa rečju „Dorin” ispisanom čipkastim rukopisom pri vrhu i vencem zaleđenih belih rada po ivici, koji je uokviravao srebrnu rupu gde bi se pokazalo njeno lice.

Dorin je provodila dan sa Lenijem Šeperdom. Sad je najveći deo slobodnog vremena provodila sa Lenijem Šeperdom.

Za onaj sat pre našeg ručka u *Ženskom danu* - velikom ženskom časopisu koji donosi raskošne fotografije tehnikolorskih ručkova preko dve stranice, svakog meseca sa novom temom i u drugom mestu - proveli su nas kroz beskrajne blistave kuhinje i videle smo kako je pod jarkim reflektorima teško snimiti kolač od jabuka *a la mode*, jer se sladoled topi i mora da se otpozadi podupire čačkalicama i menja kad god počne da izgleda suviše gnjecav.

Od prizora sve te hrane nagomilane u kuhinjama osetila sam vrtoglavicu. Nije reč o tome da kod kuće nismo imali dovoljno za jelo, već samo o tome da je moja baba uvek spremala butove kupljene uz popust i štedljive vekne od mlevenog mesa i imala je običaj da kaže, čim viljuškom prinesete prvi zalogaj ustima: „Nadam se da ti prija, pola kile košta četrdeset jedan cent”, što je uvek činilo da se osećam kao da jedem novčiće umesto nedeljnog pečenja.

Dok smo stajale iza svojih stolica, slušajući pozdravni govor, ja sam bila pognula glavu i krišom merkala raspored ćasa sa kavijarom. Jedna ćasa je bila strateški postavljena između mene i Dorinine prazne stolice.

Dokonala sam da devojka preko puta mene neće moći da dosegne tu ćasu

zbog kao planina visoke gomile ušćerenog voća nasred stola, a Betsi, s moje desne strane, biće suviše fina da zamoli da je s njom delim, ukoliko ćasu budem držala van njenog domašaja, uz lakat, pored svog tanjira za hleb i buter. Osim toga, druga ćasa kavijara stajala je malo udesno od devojke pored Betsi, te Betsi može da jede iz nje.

Moj deda i ja imali smo jednu ustaljenu šalu. On je bio glavni konobar u poljskom klubu blizu mog rodnog mesta, a moja baba je svake nedelje odlazila da ga doveze kući, gde je provodio slobodni ponedeljak. Brat i ja smo naizmenice išli s njom, a deda je uvek služio nedeljnu večeru babi i onom od nas ko bi s njom pošao, kao da smo redovni gosti kluba. Voleo je da mi otkriva specijalitete, i već do svoje devete godine bila sam u sebi razvila strast za višijsku čorbu i kavijar i paštetu od sardelica.

A šala je glasila da će se deda postarati da na svojoj svadbi imam kavijara koliko mogu da pojedem. To je bila šala, jer uopšte nisam nameravala da se udajem, a čak i kad bih se udala, deda ne bi mogao da nabavi dovoljno kavijara, sem da pohara kuhinju poljskog kluba i odnese kavijar u koferu.

Pod zaštitom zveckanja pehara za vodu i srebrnog pribora i porculana, popločala sam tanjir režnjevima piletine. Onda sam ih pokrila debelim slojem kavijara, kao da mažem buter od kikirikija na parče hleba. Zatim sam prstima uzimala jedan po jedan režanj piletine, zamotavala ih tako da kavijar ne iscuri, i jela.

Otkrila sam, posle mnogo zebnje, koju kašičicu kad treba upotrebiti, da ukoliko za stolom učinite nešto nekorektno, uz izvesnu aroganciju, kao da ste savršeno sigurni da postupate kako treba, to onda može da prođe i niko neće misliti kako imate loše manire ili da ste rđavo vaspitani. Smatraće da ste originalni i vrlo duhoviti.

Tu smicalicu sam naučila onog dana kad me je Dž. K. vodila na ručak sa jednim slavnim pesnikom. Bio je obučen u užasan, kvrgav, peckavo smeđ sako od tvida, sive pantalone i crveno-plavo karirani džemper s otkopčanim

okovratnikom, u vrlo otmenom restoranu punom vodoskoka i polijejeja, gde su svi ostali muškarci bili u tamnim odelima i besprekorno belim košuljama.

Pesnik je salatu jeo prstima, list po list, dok mi je govorio o antitezi između prirode i umetnosti. Nisam mogla da odvojim pogled od bledih, zatupastih belih prstiju što su putovali između pesnikove činije za salatu i pesnikovih usta, noseći jedan kapavi list zelene salate za drugim. Niko se nije zakikotao niti je šaputao nepristojne primedbe. Pesnik je učinio da jedenje salate prstima deluje kao jedini prirodan i razuman postupak.

Nijedna od naših urednica ili od osoblja *Ženskog dana* nije sedela blizu mene, a Betsi je izgledala milo i prijateljski, čak kao da ne voli kavijar, te sam postajala sve samouverenija. Kad sam završila prvi tanjir hladne piletine i kavijara, spremila sam drugi. Onda sam se bacila na avokado i salatu od rakova.

Avokado je moje omiljeno voće. Svake nedelje deda mi je donosio jedan avokado, sakriven na dnu tašne, ispod šest prljavih košulja i nedeljnih stripova. Naučio me je da jedem avokado pošto istopim srž i francuski preliv u tiganju i napunim pehar voćke tamnocrvenim sosom. Osećala sam nostalgiju za tim sosom. U poređenju s njim, rakovina je bila bezukusna.

„Kakva je bila revija krzna?“, upitala sam Betsi, kad više nisam brinula zbog konkurencije u pogledu kavijara. Ostrugala sam supenom kašikom poslednjih nekoliko slanih crnih jaja iz ćase i olizala je.

„Bilo je divno“, osmehnula se Betsi. „Pokazali su nam kako se pravi okovratnik za sve prilike od repova vizona i zlatnog lanca, čiju tačnu kopiju možeš da dobiješ kod Vulvorta za dolar devedeset osam, a Hilda je odmah posle toga otrčala u magacine koji prodaju krzna na veliko i kupila svežanj vizonskih repova uz veliki popust, i svratila u Vulvort, a onda je u autobusu celu stvar profirćala.“

Virnula sam u Hildu, koja je sedela s druge strane pored Betsi. Stvarno, na sebi je imala na izgled skup šal od krznatih repova pričvršćen sa strane obešenim pozlaćenim lančićem.

Nikad nisam stvarno razumela Hildu. Imala je 183 centimetra, ogromne, kose zelene oči i debele crvene usne i prazan, slovenski izraz. Pravila je šešire. Ona je bila određena da uči kod urednice modne rubrike, što ju je izdvajalo od literarnijih među nama, poput Dorin i Betsi i mene, koje smo pisale tekstove, makar neki od njih bili samo o zdravlju i lepoti. Ne znam da li je Hilda uopšte umela da čita, ali je pravila zapanjujuće šešire. Pohađala je specijalnu školu za pravljenje šešira u Njujorku i svaki dan je nosila na posao novi šešir, konstruisan vlastitim rukama od komadića slame, krzna, traka ili vela u tananim, bizarnim nijansama.

„To je zapanjujuće”, rekoh. „Zapanjujuće.” Nedostajala mi je Dorin. Ona bi promrmljala neku odličnu, otrovnu opasku o Hildinom čudesnom krznu da bi me razvedrila.

Osećala sam se vrlo potišteno. Tek što me je tog jutra raskrinkala lično Dž. K., i sad sam osećala da se ostvaruju sve one neugodne sumnje koje sam imala u pogledu sebe i da neću još dugo moći da krijem istinu. Nakon devetnaest godina jurnjave za dobrim ocenama i nagradama i stipendijama ove i one vrste, popustila sam, usporila, naprosto ispala iz trke.

„Zašto nisi pošla s nama na reviju krzna?” upitala je Betsi. Imala sam utisak da se ponavlja i da mi je isto pitanje postavila minut ranije, samo što, mora biti, nisam slušala. „Jesi li išla sa Dorin?”

„Ne”, rekoh, „htela sam da idem na reviju krzna, ali me je Dž. K. pozvala i naterala da dođem u redakciju”. Nije bilo sasvim tačno da sam želela da idem na reviju, ali sam sad pokušala da sebe ubedim da je to istina, kako bih mogla da budem stvarno povređena onim što je učinila Dž. K.

Rekla sam Betsi kako sam tog jutra ležala u krevetu, planirajući da idem na reviju krzna. Nisam joj kazala da je pre toga Dorin ušla u moju sobu i rekla: „Zašto da ideš na tu glupavu reviju, Leni i ja idemo na Koni Ajlend, zašto i ti ne pođeš? Leni može da ti nabavi finog momka, dan je ionako otišao do đavola s tim ručkom i premijerom filma poslepodne, te niko neće primetiti da smo

izostale.”

Za trenutak sam pala u iskušenje. Revija je nepobitno izgledala glupo. Nikad nisam marila za krzno. Na kraju sam odlučila da ležim u krevetu dok budem htela, a onda da odem u Centralni park i provedem dan ležeći u travi, najvišoj travi koju uspem da pronađem u toj ćelavoj pustoši sa jezercima za patke.

Rekla sam Dorin da neću ići na reviju ni na ručak ni na filmsku premijeru, ali da neću ni na Koni Ajlend, da ću ostati u krevetu. Kad je Dorin otišla, pitala sam se zašto više ne mogu da idem do kraja u onom što moram da učinim. Zbog toga sam bila tužna i umorna. Onda sam se pitala zašto ne mogu da idem do kraja u onom što ne bi trebalo da činim, kao Dorin, a od toga sam postala još tužnija i umornija.

Nisam znala koliko je sati, ali sam čula devojke kako se muvaju i dovikuju u hodniku i spremaju za reviju krzna, a onda sam čula kako se hodnik utišao, i dok sam na leđima ležala u krevetu, zureći u praznu, belu tavanicu, tišina kao da je postajala sve veća, dok mi se nije učinilo da će mi od nje pući bubne opne. Onda je zazvonio telefon.

Jedan trenutak sam zurila u telefon. Slušalica je malo poigravala u svome ležištu boje kosti, te sam videla da stvarno zvoni. Pomislila sam da sam možda na nekoj igranci ili zabavi nekome dala svoj broj telefona i onda načisto zaboravila. Podigla sam slušalicu i progovorila muklim, podatnim glasom.

„Halo?”

„Ovde Dž. K.”, odsekla je Dž. K. sa brutalnom gotovošću. „Pitam se da li si slučajno planirala da danas dođeš u redakciju?”

Potonula sam u čaršave. Nisam mogla da shvatim zašto je Dž. K. mislila da ću doći u redakciju. Dobijale smo šapirografisane programe, da bismo mogle da vodimo računa o svim svojim delatnostima, a mnoga jutra i popodneva provodile smo van redakcije, posećujući razne priredbe u gradu. Naravno, neke priredbe nisu bile obavezne.

Nastala je poduža pauza. Onda rekoh pokorno: „Mislila sam da idem na reviju krzna”. Naravno, ništa slično mi nije padalo na um, ali nisam mogla da smislim šta bih drugo rekla.

„Kazala sam joj da mislim da idem na reviju krzna”, rekoh Betsi. „Ali ona mi je kazala da dođem u redakciju, da želi malo da porazgovara sa mnom i da treba svršiti neki posao.”

„Oh-oh”, saučesno reče Betsi. Mora da je videla suze koje su bućkale u moj desertni tanjirić sa šamom i sladoledom od konjaka, jer je primakla svoj netaknuti dezert, a ja sam odsutno počela da ga jedem kad sam završila svoj. Malo sam se neprijatno osećala zbog suza, ali bile su sasvim prave. Dž. K. mi je rekla užasne stvari.

Kad sam, oko deset sati, blede ušla u redakciju, Dž. K. je ustala i obišla sto da bi zatvorila vrata, a ja sam sela na obrtnu stolicu ispred svog daktilografskog stočića, licem prema njoj, a ona je sela na obrtnu stolicu iza svog stola, licem prema meni, dok je prozor pun biljki u saksijama, police i police saksija, bujao iza njenih leđa poput tropske bašte.

„Ester, zar tebe tvoj posao ne zanima?”

„Oh da, da”, rekoh. „Vrlo me zanima.” Bilo mi je došlo da urlam te reči, kao da bi ih to moglo učiniti ubedljivijim, ali sam se uzdržala.

Čitavog svog života govorila sam sebi da su učenje i čitanje i pisanje i rad do besvesti ono što želim, i to je stvarno izgledalo tačno, sve sam radila sasvim dobro i dobijala sam same odlične ocene, a kad sam se domogla koledža, niko nije mogao da me zaustavi.

Bila sam koleški dopisnik mesne *Gazete* i urednik književnog časopisa i sekretar suda časti, koji se bavi akademskim i društvenim prestupima i kaznama - to je bila tražena dužnost, a jedna poznata pesnikinja i profesorka gurala me je da stupim u postdiplomsku školu na najvećim istočnim univerzitetima, uz obećanje stipendije sve do kraja, a sad sam učenica najbolje urednice u svim

intelektualnim modnim časopisima, a šta ja radim osim što ustuknujem i ustuknujem kao tupo špeditersko kljuse?

„Mene sve veoma zanima.” Ove reči su pale na sto Dž. K. sa šupljom pljosnatošću, kao odgovarajući broj drvenih tantuza.

„To me raduje”, reče Dž. K. malko zajedljivo. „Znaš, ako samo zasučeš rukave, u ovom časopisu za mesec dana možeš mnogo da naučiš. Devojka koja je ovde bila pre tebe uopšte se nije baktala tim modnim revijama. Iz ove kancelarije otišla je pravo u *Tajm*.”

„Uh!”, rekoš istim grobnim tonom. „To je bila brzina!”

„Naravno, tebi ostaje još godina dana na koledžu”, nastavila je malo blaže Dž. K. „Šta nameravaš posle diplomskog?”

Uvek sam mislila da nameravam da dobijem neku veliku stipendiju za postdiplomske studije ili dotaciju da studiram širom Evrope, a onda sam mislila kako ću biti profesor i pisati zbirke pesama, ili ću pisati zbirke pesama i biti nekakav urednik. Ovi planovi su mi, obično, bili na vrh jezika.

„Zapravo ne znam”, čula sam sebe kako kažem. Duboko sam se potresla čuvši sebe kako to velim, jer sam odmah, čim sam to rekla, znala da je to istina.

Zvučalo je istinito i prepoznala sam tu istinu, kao što prepoznate neku neuglednu osobu koja vekovima visi kod vaših vrata i onda odjednom pride i predstavi se kao vaš pravi otac i izgleda potpuno kao vi, te znate da vam je stvarno otac, a da je osoba koju ste celog života smatrali ocem - varalica.

„Zapravo, ne znam.”

„Tako nećeš nikud stići”. Dž. K. je zastala. „Kojim jezicima vladaš?”

„Oh, mislim da malo mogu da čitam na francuskom, a uvek sam želela da naučim nemački.” Otprilike pet godina stalno sam govorila kako želim da naučim nemački.

Moja majka je govorila nemački tokom svog detinjstva u Americi i zbog toga su je deca u školi kamenovala u vreme prvog svetskog rata. Moj otac, koji je govorio nemački, mrtav od moje devete godine, bio je rodom iz nekog

manično-depresivnog zaseoka u crnom srcu Pruske. Moj mlađi brat se u tom trenutku nalazio u Berlinu, u okviru programa „Pokušaj međunarodnog života”, i govorio je nemački kao domorodac.

Ono što nisam rekla bilo je da je, kad god bih uzela nemački rečnik ili neku nemačku knjigu, sam prizor onih gustih, crnih slova od bodljikave žice činio da se moj um zatvori kao školjka.

„Uvek sam mislila kako bih volela da se posvetim izdavačkoj delatnosti.” Pokušala sam da ponovo nađem nit koja bi me mogla vratiti mom starom, sjajnom samoreklamiranju. „Pretpostavljam da ću podneti molbu nekoj izdavačkoj kući.”

„Trebalo bi da čitaš na francuskom i nemačkom”, nemilosrdno reče Dž. K., „i, verovatno, na još nekoliko jezika, na španskom i italijanskom - ruski je još bolji. Stotine devojaka svakog juna preplave Njujork zamišljajući da će biti urednice. Valja da ponudiš nešto više od standardne osobe. Bolje nauči neke jezike”.

Nisam imala srca da kažem Dž. K. da u programu moje poslednje godine nema ni mrvice prostora za učenje jezika. Ja sam se opredelila za jedan od onih programa za odlikaše koji te uče da samostalno misliš i, izuzimajući predavanja o Tolstoju i Dostojevskom i viši seminar iz pisanja pesama, provešću sve vreme pišući o nekoj zakučastoj temi u delima Džemsa Džojisa. Još nisam bila odabrala temu, jer nisam stigla da pročitam *Fineganovo bdenje*, ali je profesor bio oduševljen mojom tezom i obećao mi je da će mi dati nekoliko ukazatelja u pogledu metafora za blizance.

„Videću šta mogu da učinim”, rekla sam Dž. K. „Verovatno bih mogla da nađem vremena za jedan od onih brzometnih, ubrzanih tečajeva osnova nemačkog koje su smučkali.” U to vreme sam mislila da bih to stvarno mogla da učinim. Imala sam način da ubedim dekana moje godine da mi dozvoli da radim neregularne stvari. Ona me je smatrala nekom vrstom zanimljivog opita.

U koledžu sam morala da pohađam obavezni tečaj fizike i hemije. Već

sam bila završila tečaj botanike i vrlo sam dobro prošla. Cele godine nisam pogrešno odgovorila ni na jedno pitanje, i neko vreme sam se nosila mišlju da budem botaničar i izučavam divlje trave u Africi, ili južnoameričke prašume, jer lakše možete da dobijete velike stipendije za proučavanje takvih neuobičajenih stvari u čudnim područjima no za izučavanje slikarstva u Italiji ili engleskog jezika u Engleskoj, konkurencija nije tako velika.

Botanika je bila fina, jer sam volela da rasecam listove i stavljam ih pod mikroskop i da crtam dijagrame hlebne buđi i čudnog, srcastog lišća u ciklusu oplodžavanja paprati; botanika mi je izgledala tako stvarna.

Onaj dan kad sam ušla na predavanje iz fizike bio je smrt.

Mali, crnomanjast čovek s visokim, vrskavim glasom, po imenu g. Mancini, stajao je pred studentima u tesnom plavom odelu, držeći drvenu lopticu. Stavio je loptu na strmu ravan s kolotečinama i pustio je da se skotrlja do podnožja. Onda je počeo da govori: ako uzmemo da je a jednako ubrzanju i uzmemo da je t jednako vremenu, i odjednom je počeo da celu tablu škraba slovima i brojkama i znakovima jednakosti i moj um je obamro.

Odnela sam udžbenik fizike u spavaonicu. Bila je to ogromna knjiga na poroznom šapirografisanom papiru - četiri stotine strana bez crteža ili fotografija, sami dijagrami i formule - između ciglasto crvenih kartonskih korica. Knjigu je napisao g. Mancini da bi objasnio fiziku studentkinjama, a ako za nas bude funkcionisala, pokušaću da je objavi.

I, tako, studirala sam te formule, odlazila na časove i posmatrala kako se loptice kotrljaju niz strme ravni i slušala kako zvonca zvone, a na kraju semestra većina devojaka je pala, a ja sam dobila čistu desetku. Čula sam g. Mancinija kako kaže grupi devojaka koje su se žalile da je tečaj suviše težak. „Ne, nemoguće je da je suviše težak, jer jedna devojka je dobila čistu desetku.” „Ko je to, kažite nam”, rekle su, ali je on odmahnuo glavom i ništa nije rekao i uputio mi je mio zaverenički osmeh.

To mi je dalo ideju kako da izbegnem sledeći semestar hemije. Možda

sam dobila čistu desetku iz fizike, ali me je uhvatila panika. Sve vreme dok sam učila fiziku, bilo mi je muka od nje. Ono što nisam mogla da podnesem, bilo je to sabijanje svega u slova i brojke. Umesto oblika lišća i uvećanih dijagrama otvora kroz koje lišće diše i fascinantnih reči kao što su karotin i ksantofil na tabli, tamo su bile te grozne, nečitke formule od škorpionskih slova, ispisane naročitom crvenom kredom g. Mancija.

Znala sam da će hemija biti još gora, jer sam videla veliku tabelu devedesetak elemenata okačenu u hemijskoj laboratoriji, a sve savršeno jasne reči kao što su srebro i zlato i kobalt i aluminijum bile su sabijene u ružne skraćenice iza kojih su stajali različiti decimalni brojevi. Ako budem morala još da naprežem mozak takvim stvarima, poludeću. Načisto ću pasti. Jedino sam užasnim naporom volje uspela da se provučem kroz prvo polugodište.

I tako sam otišla dekanu godine s jednim lukavim planom.

Moj plan se sastojao u tome da izložim kako mi je potrebno vreme za pohađanje tečaja o Šekspiru, jer, na kraju krajeva, imam engleski pod A. Ona i ja savršeno dobro znamo da ću opet dobiti čistu desetku iz hemije, i čemu onda da polažem ispite, zašto ne bih mogla da naprosto pohađam časove, posmatram i sve usvajam, a da zaboravimo ocene? U pitanju je bila čast među časnim ljudima, a sadržina je važnija od forme, i ocene su u stvari pomalo smešne, zar ne, kad znaš da ćeš uvek dobiti desetku? Moj plan je podupirala činjenica da je koledž upravo ionako ukinuo drugu godinu obaveznih predmeta iz prirodnih nauka za generacije koje su došle posle mene, te je moja generacija poslednja patila po starim propisima.

G. Manci se u svemu slagao s mojim planom. Mislim da mu je laskalo što toliko uživam u njegovim predavanjima da sam spremna da ih pohađam i bez materijalističkih razloga kao što je desetka, već zarad čiste lepote same hemije. Mislila sam da je bilo vrlo domišljato s moje strane što sam predložila da sedim na časovima hemije, čak i pošto sam se prebacila na Šekspira. To je bio sasvim nepotreban gest, a činio je da izgleda kako prosto ne mogu da podnesem

odricanje od hemije.

Naravno, ovaj mi plan nikad ne bi uspeo da, pre svega, nisam dobila onu desetku. A da je moj dekan znala koliko sam uplašena i utučena, i koliko sam ozbiljno razmatrala očajnička sredstva kao što je nabavljanje lekarskog uverenja da sam nesposobna da učim hemiju, jer od formula dobijam vrtoglavicu i tako dalje, sigurna sam da me ni trenutak ne bi slušala, već bi me naterala da, bez obzira na sve, svršim taj tečaj.

U stvari, fakultetsko veće je prihvatilo moju molbu, a dekan mi je kasnije rekla da je molba dirnula nekolicinu profesora. Shvatili su je kao istinski korak ka intelektualnoj zrelosti.

Uvek sam morala da se smejem kad bih pomislila na ostatak te godine. Pet puta nedeljno odlazila sam na časove hemije i nijednom nisam izostala. G. Manci je stajao u dnu velikog, rabatnog starog amfiteatra, proizvodeći plave plamenove i crvene bleskove i oblake nečeg žutog, prelivajući sadržinu jedne epruvete u drugu, a ja sam isključila njegov glas, zamišljajući da je to samo komarac što zuji u daljini, i lagodno sam sedela, uživajući u jarkim svetlima i šarenim vatrama i pisala sam stranicu za stranicom vilanela i soneta.

S vremena na vreme, g. Manci bi me pogledao i video kako pišem i poslao bi mi gore mio, zahvalan smešak. Pretpostavljam da je mislio kako zapisujem sve one formule, ne za ispit, poput ostalih devojaka, već zato što me njegovo izlaganje toliko opčinjava da ne mogu da odolim.

GLAVA ČETVRTA

Ne znam zašto je baš uspešno izvrđavanje hemije dolebdelo u moje misli tamo, u kancelariji Dž. K.

Sve vreme dok je govorila, videla sam g. Mancija kako stoji u vazduhu iza glave Dž. K., kao nešto mađioničarski izvađeno iz šešira, držeći svoju drvenu lopticu i epruvetu iz koje je, onog dana uoči uskršnjeg raspusta, kuljao veliki oblak žutog dima koji je smrdeo na pokvarena jaja i zasmejao sve devojke i g. Mancija.

Sažaljevala sam g. Mancija. Dolazilo mi je da padnem na kolena pred njim i izvinim se što sam takva užasna lažljivica.

Dž. K. mi je predala gomilu rukopisa i obraćala mi se mnogo ljubaznije. Ostatak jutra provela sam čitajući članke i kucajući svoje mišljenje o njima na ružičastim listovima za unutar redakcijske memorandume i šaljući ih u kancelariju Betsine urednice da ih Betsi sutra pročita. Dž. K. me je povremeno prekidala da mi kaže nešto praktično ili da malo ogovara.

Dž. K. je tog podneva išla da ruča s dvoje slavnih pisaca, muškarcem i ženom. Čovek je upravo prodao šest kratkih priča *Njujorkeru*, a šest Dž. K. To me je iznenadilo, jer nisam znala da časopisi kupuju po šest priča odjednom, a zgranjavala me je pomisao na svotu novca koju će tih šest priča verovatno doneti. Dž. K. je kazala da će za vreme tog ručka morati da bude vrlo pažljiva, jer i spisateljica piše priče, ali nikad nijednu nije objavila u *Njujorkeru*, a Dž. K. je za pet godina od nje uzela samo jednu. Dž. K. je morala da laska slavnijem muškarcu, istovremeno pazeći da ne povredi manje slavu damu.

Kad su heruvimi u francuskom zidnom satu Dž. K. mahnuli gore-dole krilima i prineli usnama pozlaćene trubice i jednu za drugom otcinkali dvanaest nota, Dž. K. mi reče da sam za taj dan dosta radila i da idem na obilazak *Ženskog dana*, na banket i filmsku premijeru, i da će me videti ornu sutra, rano

ujutru.

Onda je navukla žaket kostima preko jorgovanaste bluze, pričvrstila na vrh glave šešir od veštačkih jorgovana, na brzinu napuderisala nos i popravila naočare sa debelim sočivima. Izgledala je jezivo, ali vrlo mudro. Izlazeći iz kancelarije, potapšala me je po ramenu rukom u rukavici boje jorgovana.

„Ne dozvoli da te ovaj pokvareni grad dokusuri.”

Nekoliko minuta sam mirno sedela na svojoj obrtnoj stolici i razmišljala o Dž. K. Pokušavala sam da zamislim kako bih se osećala da sam E. G., slavna urednica, u kancelariji punoj saksija sa fikusima i afričkim ljubičicama koje moja sekretarica mora da zaliva svako jutro. Poželela sam da imam majku kao što je Dž. K. Onda bih znala šta da radim.

Moja rođena majka nije bila od velike pomoći. Moja majka je predavala stenodaktilografiju da bi nas izdržavala otkako je moj otac umro, a u potaji je mrzela stenodaktilografiju i mrzela je oca što je umro a nije ostavio ni pare, jer nije imao poverenja u akvizitere životnog osiguranja. Stalno mi je govorila da posle koledža naučim stenografiju, tako da posedujem i neki praktičan zanat pored diplome koledža. „Čak su i apostoli bili majstori za pravljenje šatora”, govorila je. „Morali su od nečega da žive, baš kao i mi.”

Zamočila sam prste u zdelu tople vode koju je konobarica *Ženskog dana* stavila namesto moje dve čaše za sladoled. Onda sam pažljivo obrisala svaki prst lanenom salvetom, koja je još bila sasvim čista. Zatim sam savila lanenu salvetu i stavila je između usana i precizno ih pritislula. Kad sam vratila salvetu na sto, zamućen ružičast obris usana procvetao je tačno u sredini, kao majušno srce.

Pomislila sam da sam daleko doterala.

Zdelu za pranje prstiju prvi put sam videla u kući svoje dobrotvorke. U mome koledžu je bio običaj, kazala mi je mala pegava gospođa u Odseku za stipendije, da se piše osobi čiju ste stipendiju dobili, ako je još živa, i da joj se

zahvali.

Ja sam primala stipendiju Filomene Ginija, bogate spisateljice romana koja je pohađala moj koledž početkom veka, a čiji je prvi roman adaptiran za nemi film sa Bet Dejvis, kao i za radio-seriju koja se još emituje, i ispostavilo se da je živa i da obitava u velikom zdanju nedaleko od dedinog poljskog kluba.

I tako sam Filomeni Ginija napisala dugačko pismo, kao ugalj crnim mastilom na sivom papiru sa imenom koledža od crvenih ispupčenih slova. Pisala sam kako izgleda lišće u jesen kad se biciklom izvezem u brda i kako je divno živeti u krugu univerziteta umesto da se autobusom putuje u gradski koledž i stanuje kod kuće, i kako se preda mnom otvara vaskoliko znanje i da ću jednog dana možda umeti da pišem velike knjige kao ona.

Pročitala sam jednu knjigu gospođe Ginija u gradskoj biblioteci - iz nekog razloga biblioteka koledža ih nije imala - a knjiga je od početka do kraja bila krcata dugim napetim pitanjima: „Da li će Evelin razabrati da je Gledis u svojoj prošlosti poznavala Rodžera? - grozničavo se pitao Hektor”, i: „Kako je Donald mogao da se oženi njome kad je saznao za malu Elsi, skrivenu kod gospođe Rolmop, na osamljenom majuru? - pitala je Grizelda svoj turobni, mesečinom obasjani jastuk”. Te knjige su Filomeni Ginija, koja mi je kasnije rekla da je u koledžu bila vrlo glupa, donele milione i milione dolara.

Gospođa Ginija je odgovorila na moje pismo i pozvala me na ručak u svome domu. Tamo sam prvi put videla zdelu za pranje prstiju.

U vodi je plivalo nekoliko trešnjevih cvetova i ja sam pomislila da to mora biti neka vrsta bistre japanske supe za završetak obeda i pojela sam je do poslednje kapi, uključujući hrskave cvetiće. Gospođa Ginija nikad nije ništa rekla, i tek mnogo kasnije, kad sam pričala o ručku jednoj debitantkinji koju sam poznavala u koledžu, saznala sam šta sam učinila.

Kad smo izašle iz suncem obasjane unutrašnjosti redakcije *Ženskog dana*, ulice su bile sive i zamagljene od kiše. To nije bila ona fina kiša što čoveka

ispere, već kiša kakve zamišljam da su u Brazilu. Padala je pravo s neba u kapima veličine tanjirića za šolje za kafu i udarala je o vrele pločnike uz šištanje koje je proizvodilo oblake pare što su se migoljili uvis sa blistavog, tamnog betona.

Moja potajna nada da ću provesti popodne sama u Centralnom parku umrla je u mešalici za jaja obrtnih vrata zgrade *Ženskog dana*. Obrela sam se, izbljunuta kroz toplu kišu, u mračnoj, brektavoj špilji taksija, zajedno sa Betsi, Hildom i Emili En Ofenbah, uspijenom ženicom sa pundom riđe kose, mužem i troje dece u Tineku, država Nju Džerzi.

Film je bio vrlo loš. Glavne uloge su igrali zgodna plavuša koja je izgledala kao Džun Elison, ali je, u stvari, bila neko drugi, i crnokosa seksi devojka, koja je izgledala kao Elizabet Tejlor, ali je takođe bila neko drugi, i dvojica velikih tupavaca širokih ramena čija su imena bila Rik i Gil.

To je bio ljubavni film o igračima ragbija, u tehnikoloru.

Ja mrzim tehnikolor. U tehnikolorskim filmovima svi kao da su obavezni da nose nov drečav kostim u svakoj novoj sceni i da stoje kao čiviluci, s obiljem vrlo zelenog drveća ili vrlo žutog žita ili vrlo plavog okeana što se talasaju milje i milje u svim pravcima.

Najveći deo radnje ovog filma odigravao se na tribinama igrališta za ragbi, one dve devojke su mahale i navijale u elegantnim kostimima s narandžastim hrizantemama veličine glavice kupusa na reverima, ili u balskoj dvorani, gde su devojke letele podijumom sa svojim kavaljerima, u haljinama kao iz *Prohujalo sa vihorom*, a onda se iskradale u toalet da jedna drugoj govore pakosne, intenzivne stvari.

Konačno sam shvatila da će fina devojka završiti sa finim ragbi herojem, a da seksi devojka neće nikog dobiti, jer je čovek po imenu Gil sve vreme hteo samo ljubavnicu, a ne suprugu, i sad se pakuje put Evrope, s kartom za jednu osobu.

Otprilike na toj tački počela sam da se čudno osećam. Obazrela sam se

oko sebe, na sve one redove zanesenih glavica sa istim srebrnim žarom spreda i istom crnom senkom iza njih, i izgledale su ni više ni manje no kao gomila glupih mesečara.

Osetila sam da mi preti užasna opasnost da se ispodvraćam. Nisam znala da li me stomak boli od jezivog filma ili od sveg onog kavijara koji sam pojela.

„Vraćam se u hotel”, šapnula sam Betsi kroz polumrak.

Betsi je zurila u platno sa smrtnom usredsređenošću. „Ne osećaš se dobro?”, prošaputala je, jedva mičući usnama.

„Ne”, rekoh. „Osećam se pakleno.”

„I ja. Idem s tobom.”

Šmugnule smo sa sedišta i govorile: „Izvinite, izvinite, izvinite” duž celog našeg reda, dok su ljudi gundali i zviždali i premeštali kaljače i kišobrane da bi nas propustili, a nagazila sam koliko god sam mogla nogu, jer mi je to pomagalo da ne mislim na ogromnu želju da povraćam, koja se kao balon naduvavala preda mnom, tako brzo da nisam mogla da vidim iza nje.

Kad smo izašle na ulicu, odozgo su se još cedili ostaci mlake kiše.

Betsi je izgledala kao čudo. Rumenilo je nestalo s njenih obraza i njeno iscedeno lice lebdelo je preda mnom, zeleno i znojavo. Upale smo u jedan od onih žutokariranih taksija što uvek čekaju uz ivičnjak dok pokušavate da odlučite da li želite ili ne želite da uzmete taksi, a dok smo stigle do hotela, ja sam jednom povraćala, a Betsi dvaput.

Taksista je s takvim zamahom obilazio uglove da smo obe letele prvo u jedan kraj zadnjeg sedišta, a onda u drugi. Kad god se nekoj od nas povraćalo, ona bi se tiho sagnula, kao da je nešto ispustila pa to podiže sa poda, a druga bi malo pevušila i pravila se da gleda kroz prozor.

Izgleda da je taksista i pored toga znao šta radimo.

„Hej”, bunio se, vozeći kroz semafor koji tek što se promenio u crveno, „ne možete to da radite u mom taksiju, bolje izađite i svršite to na ulici.”

Ali mi ništa nismo govorile, i mislim da je on dokonao da smo već skoro

stigli do hotela te nas nije naterao da izađemo pre no što smo se zaustavili pred glavnim ulazom.

Nismo se usudile da sačekamo dok izračuna cenu. Gurnule smo gomilu sitniša u vozačevu šaku i ispustile nekoliko papirnih maramica da pokrijemo onu svinjariju na podu, i protrčale smo kroz predvorje, pa u prazan lift. Srećom po nas, vladalo je zatišje. U liftu je Betsi opet povraćala i ja sam joj pridržavala glavu, a onda sam ja povraćala pa je ona meni pridržavala glavu.

Pošto se dobro ispovraća, čovek se obično odmah oseća bolje. Zagrlile smo jedna drugu i onda rekle do viđenja i otišle na suprotne krajeve hodnika da prilegnemo u svojim sobama. Ništa bolje ne sprijatelji ljude od zajedničkog povraćanja.

Međutim, u trenutku kad sam za sobom zatvorila vrata i svukla se i odvukla do kreveta, osećala sam se gore no ikad. Osećala sam da naprosto moram u klozet. S mukom sam navukla beli ogrtač za kupanje sa plavim različcima i oteturala se do kupatila.

Betsi je već bila tamo. Čula sam kako stenje iza vrata, te sam požurila iza ugla, do kupatila u sledećem krilu. Mislila sam da ću umreti, tako je bilo daleko.

Sela sam na šolju i pregnula glavu preko ruba umivaonika, a mislila sam da će mi s ručkom izaći i creva. Mučnina se kotrljala kroz mene u velikim talasima. Posle svakog talasa iščezla bi i ostavila me mlitavu poput vlažnog lista i uzdrhtalu od glave do pete, a onda bih osetila kako se opet diže u meni, a blistavo bele pločice mučionice pod mojim nogama, nad mojom glavom i na sve četiri strane sklapale su se i pritiskivale me tako da sam se raspadala u paramparčad.

Ne znam koliko sam vremena tako provela. Pustila sam da hladna voda glasno curi u umivaonik iz kojeg sam izvadila čep, tako da svako ko naiđe pomisli da perem haljine, a kad sam se osetila dovoljno bezbedna, ispružila sam se na pod i ležala sasvim nepomično.

Činilo se kao da više nije leto. Osećala sam kako mi zima trese kosti i

treska vilicu o vilicu, a veliki beli hotelski peškir, koji sam povukla sa sobom, ležao je pod mojom glavom, obamro kao snežni smet.

Mislila sam da je vrlo nepristojno da iko lupa o vrata kupatila kao što je neko upravo lupao. Mogao je da prosto ode iza ugla i nađe drugo kupatilo, kao što sam ja učinila, i da me ostavi na miru. Međutim, ta osoba je nastavljala da lupa i preklinje da je pustim unutra i ja pomislih da nejasno prepoznajem taj glas. Pomalo je zvučao kao Emili En Ofenbah.

„Samo trenutak”, rekoh onda. Moje reči su išeprtljale napolje, guste kao melasa.

Pribrala sam se i polako ustala, i po deseti put povukla vodu i oplaknula umivaonik i zamotala peškir tako da se mrlje bljuvotina ne vide sasvim jasno, otključala sam vrata i izašla u hodnik.

Znala sam da će biti kobno ako pogledam Emili En ili ma koga drugog, te sam ustakljeno uperila pogled u prozor koji je plivao na kraju hodnika i stavljala sam nogu pred nogu.

Sledeća stvar koju sam videla bila je nečija cipela.

Bila je to glomazna cipela od napukle crne kože, sasvim stara, sa majušnim rupicama za ventilaciju u reckavoj šari preko prstiju, i mutno izglancana, i bila je okrenuta ka meni. Kao da se nalazila na tvrdoj zelenoj površini koja mi je žuljala desnu jagodicu.

Starala sam se da budem sasvim nepomična, čekajući neki trag koji će mi dati izvesnu predstavu o tome šta da činim. Malo ulevo od cipele videla sam nejasnu gomilu plavih različaka na beloju podlozi i to me je teralo da plačem. Gledala sam rukav vlastitog ogrtača za kupanje, a na njegovom kraju je počivala moja leva šaka, bleđa kao bakalar.

„Sad joj je dobro.”

Glas je došao iz hladnog, racionalnog predela visoko iznad moje glave.

Za trenutak mi se nije činilo da u tome ima ičeg čudnog, a onda sam pomislila da jeste čudno. Bio je to muški glas, a nijednom muškarcu nije dozvoljen pristup u naš hotel ni danju ni noću.

„Koliko ih još ima?“, nastavio je glas.

Slušala sam sa zanimanjem. Pod je izgledao čudesno čvrst. Bilo je utešno znati da sam pala i da ne mogu dalje da padam.

„Mislim - jedanaest“, odgovorio je ženski glas. Nagađala sam da mora pripadati crnoj cipeli. „Mislim da ih ima još jedanaest, ali jedna nedostaje, znači samo deset.“

„E, onda vi smestite ovu u krevet, a ja ću se postarati za ostale.“

Desnim uhom čula sam šuplje trup-trup, koje je postajalo sve slabije. Onda su se u daljini otvorila vrata i začuli su se glasovi i stenjanje, a vrata su se ponovo zatvorila.

Dve ruke su mi kliznule pod pazuhu, a ženski glas reče: „Hajde, hajde, dušo, sredićemo mi to“, i osetih kako me upola dižu i vrata počеше polako da promiču, jedna po jedna, sve dok nismo došli do otvorenih vrata i ušli.

Čaršav na mome krevetu bio je zavrnut i žena mi je pomogla da legnem i pokrila me je do podbratka i nekoliko trenutaka se odmarala u fotelji kraj kreveta, hladeći se punačkom, ružičastom rukom. Imala je naočare u pozlaćenom okviru i belu bolničarsku kapu.

„Ko ste vi?“, upitala sam slabašnim glasom.

„Hotelska bolničarka.“

„Šta je sa mnom?“

„Trovanje“, rekla je kratko. „Otrovale ste se, sve do jedne, to nisam videla u svome životu. Povraćate ovde, povraćate tamo, šta ste to vi, mlade dame, trpale u sebe?“

„Jesu li i sve ostale bolesne?“, pitala sam s izvesnom nadom.

„Sve do jedne“, potvrdila je sa uživanjem. „Bolesne kao štenad i plaću za mamicom.“

Soba je lebdela oko mene s velikom blagošću, kao da stolice i stolovi i zidovi uzdržavaju svoju težinu iz saučešća prema mojoj iznenadnoj slabosti.

„Doktor vam je dao injekciju”, reče bolničarka s praga. „Sada ćete spavati.”

I vrata su zauzela njeno mesto kao list neispisane hartije, a onda je veći list hartije zauzeo mesto vrata, i ja sam zaplutala ka njemu i s osmehom zaspala.

Neko je stajao pored mog jastuka, držeći belu šolju.

„Popij ovo”, rekao je.

Odmahnula sam glavom. Jastuk je pucketao kao naviljak slame.

„Popij ovo pa ćeš se bolje osećati.”

Debela bela porculanska šolja spustila se ispod mog nosa. Pri bleđoj svetlosti, koja je mogla da bude i suton i zora, posmatrala sam ćilibarsku tečnost. Mrlje butera plovile su na površini, a slab pileći miris isparavao se do mojih nozdra.

Moj pogled je opitno prešao na suknju iza šolje. „Betsi”, rekoh.

„Ma kakva Betsi, to sam ja.”

Onda sam podigla pogled i videla Dorininu glavu koja se ocrtavala spram sve bleđeg prozora, njenu plavu kosu na krajevima osvetljenu otpozadi, poput zlatnog oreola. Lice joj je bilo u senci, tako da nisam mogla da razaznam njen izraz, ali sam osećala kako joj iz vrhova prstiju teče neka stručna nežnost. Mogla je da bude Betsi ili moja majka ili bolničarka koja miriše na paprat.

Pognula sam glavu i popila gutljaj buljona. Pomislila sam da su mi usta, mora biti, načinjena od peska. Popila sam još jedan gutljaj, pa još jedan, i još jedan, dok šolja nije bila prazna.

Osećala sam se pročišćena i sveta i spremna za novi život.

Dorin je stavila šolju na prozorsku dasku i spustila se u naslonjaču. Primetila sam da se nije mašila da izvadi cigaretu, a pošto je palila cigaretu za cigaretom, to me je iznenadilo.

„Pa, skoro si umrla”, rekla je konačno.

„Valjda je to od onog silnog kavijara.”

„Kakav kavijar! Račje meso. Izvršili su analizu i bilo je krcato ptomainom.”

Ukazala mi se vizija nebeski belih kuhinja u *Ženskom danu* pruženih u beskraj. Videla sam kako avokado za avokadom nadevaju račjim mesom i majonezom i fotografišu ih pod jarkim reflektorima. Videla sam delikatno, ružičasto pegavo račje meso kako zavodljivo viri kroz prekrivač majoneza i bezukusnu žutu polutku sa rubom aligatorski zelene boje što drži celu svinjariju.

Otrov.

„Ko je obavio analizu?” Mislila sam da je doktor možda ispumpao nečiji stomak i onda u svojoj hotelskoj laboratoriji analizirao ono što je našao.

„Oni metuzalemi iz *Ženskog dana*. Čim ste sve počele da padate kao čunjevi, neko je telefonirao redakciji, a redakcija je telefonirala preko puta u *Ženski dan*, pa su analizirali sve što je preostalo od velikog ručka. Ha!”

„Ha!”, ponovila sam kao šuplji odjek. Bilo je prijatno što je Dorin opet tu.

„Poslali su poklone”, dodala je. „Tamo su u hodniku, u velikoj kartonskoj kutiji.”

„Kako su stigli tako brzo?”

„Specijalna ekspres isporuka, šta si mislila? Ne mogu dozvoliti da se sve rastrčite pričajući kako ste se otrovale u *Ženskom danu*. Mogle bi da ih opelješite do poslednje pare ako biste samo poznavale nekog pametnog advokata.”

„Kakve poklone?” Počela sam da mislim kako, ako poklon bude dovoljno lep, neću zamerati zbog onog što se desilo, jer sam se, kao rezultat svega, osećala tako čista.

„Niko još nije otvorio kutiju, sve leže. Ja bi trebalo da raznosim čorbu u sobe, pošto sam jedina na nogama, ali sam prvo tebi donela.”

„Vidi šta je taj poklon”, zamolila sam. Onda sam se setila i rekla: „Imam i ja poklon za tebe.”

Dorin je izašla u hodnik. Otprilike jedan minut sam slušala kako šuška, a potom zvuk cepanja hartije. Konačno se vratila, noseći debelu knjigu sa sjajnim omotom na kojem su bila odštampana imena.

„*Trideset najboljih priča godine.*” Spustila mi je knjigu na krilo. „U kutiji ima još jedanaest. Pretpostavljam da su mislili da ćete tako imati šta da čitate dok ste bolesne.” Zastala je. „Gde je moj poklon?”

Potražila sam po tašni i pružila Dorin ogledalo sa njenim imenom i belim radama. Dorin me pogleda i ja pogledah nju i obe prsnusmo u smeh.

„Možeš da dobiješ moju čorbu, ako želiš”, rekla je. „Greškom su stavili dvanaest čorbi na poslužavnik, a Leni i ja smo satrli toliko viršli dok smo čekali da prestane kiša da ne bih mogla da pojedem ni zalogaj više.”

„Donesi”, rekoh. „Umirem od gladi.”

GLAVA PETA

Sledećeg jutra u sedam zazvonio je telefon.

Polako sam isplivala sa dna crnog sna. Već sam bila primila telegram od Dž. K., sad je zataknut za ogledalo, u kojem mi kaže da se ne trudim da dolazim na posao i da se jedan dan odmorim i sasvim oporavim, i koliko joj je žao zbog račjeg mesa, te nisam mogla da zamislim ko me zove.

Pružila sam ruku i namestila slušalicu na jastuk, tako da mi je mikrofon počivao na ključnjači, a slušalica na ramenu.

„Halo?”

Muški glas reče: „Da li je to gospođica Ester Grinvud?” Učinilo mi se da sam zapazila ovlaštan stranački naglasak.

„Naravno da jeste”, rekla sam.

„Ovde Konstantin...”

Nisam razabrala prezime, ali je bilo puno S i K. Nisam poznavala nijednog Konstantina, ali nisam imala srca da to kažem.

Onda sam se setila gospođe Vilard i njenog simultanog prevodioca.

„Naravno, naravno!”, povikala sam, sedajući i obema rukama pritiskujući telefon uza se.

Nikad ne bih poverovala da me gospođa Vilard može upoznati sa čovekom koji se zove Konstantin.

Skupljala sam muškarce sa zanimljivim imenima. Već sam poznavala jednog Sokrata. Bio je visok i ružan i intelektualac i sin nekog Grka, velikog filmskog producenta u Holivudu, ali je bio i katolik, što je za oboje upropastilo stvar. Povrh Sokrata, poznavala sam jednog ruskog emigranta po imenu Atila, iz bostonske škole za poslovnu administraciju.

Postepeno sam shvatila da Konstantin pokušava da zakaže naš sastanak tokom dana.

„Da li biste voleli da popodne vidite UN?”

„Ja već vidim UN”, rekoh mu, uz pomalo histeričan kikut.

Izgleda da je ostao bez reči.

„Vidim zgradu sa svog prozora.” Pomislila sam da je moj engleski za njega možda malko prebrz.

Zavladalo je ćutanje.

Onda je rekao: „Možda biste želeli da posle čalabrcnete.”

Uočila sam rečnik gospođe Vilard i obeshrabrila se. Gospođa Vilard bi vas uvek pozivala da čalabrcnete. Setila sam se da je ovaj čovek, kad je stigao u Ameriku, bio gost u kući gospođe Vilard - gospođa Vilard je uključena u jedan od onih aranžmana po kojima vi otvarate svoju kuću strancima, a onda, kad odete u inostranstvo, oni svoje kuće otvaraju vama.

Sad sam sasvim jasno uvidala da je gospođa Vilard naprosto trampila svoju otvorenu kuću u Rusiji za moj čalabrčak u Njujorku.

„Da, volela bih da čalabrcnem”, rekoh kruto. „Kada ćete doći?”

„Doći ću po vas svojim kolima, oko dva. Vi ste u hotelu *Amazonka*, zar ne?”

„Da.”

„Ah, znam gde je.”

Za trenutak sam pomislila da je njegov ton pun posebnog značenja, ali onda sam dokonala da su neke od devojaka iz *Amazonke* sekretarice u UN i da je, možda, svojevremeno izveo jednu od njih. Pustila sam da prvi spusti slušalicu, a onda sam i ja spustila i zavalila se na jastuke, osećajući se turobno.

Evo, opet počinjem, gradim bajnu sliku muškarca koji će me strasno zavoleti čim me ugleda, a sve to od nekoliko prozaičnih ništica. Od obilaska UN iz dužnosti i jednog sendviča posle UN!

Pokušala sam da sebi podignem moral.

Verovatno će simultani prevodilac gospođe Vilard biti mali i ružan, pa ću ga na kraju gledati s visine kao što sam gledala Badija Vilarda. Ova misao mi je

pričinila izvesno zadovoljstvo. Jer ja jesam gledala s visine Badija Vilarda, i mada su skoro svi još mislili da ću se udati za njega kad izađe iz onog sanatorijuma za TBC, znala sam da se neću udati za njega, makar bio poslednji muškarac na Zemlji.

Badi Vilard je bio licemer.

Naravno, isprva nisam znala da je licemer. Mislila sam da je najdivniji mladić koga sam videla. Obožavala sam ga iz daljine pet godina pre no što me je i pogledao, a onda je nastalo ono divno razdoblje kad sam ga još obožavala i on je počeo da me gleda, i baš kad me je sve više gledao, sasvim slučajno sam otkrila kakav je užasan licemer, i sad on želi da se udam za njega, a ja ne mogu očima da ga vidim.

Najgore je u svemu što nisam mogla da izađem sa istinom na sredu i da mu kažem šta mislim o njemu, jer je navukao TBC pre no što sam uspela da to učinim, a sad moram da ga zavaravam dok opet ne ozdravi i bude kadar da podnese nelakiranu istinu.

Odlučila sam da ne silazim u restoran na doručak. To bi samo značilo da treba da se oblačim, a koja je svrha oblačenja ako provodite jutro u krevetu? Istina, mogla sam da telefoniram i zatražim da mi se doručak donese u sobu, ali onda bih morala da dam napojnicu onome ko ga donese, a nikad ne znam koliku napojnicu da dam. Imala sam nekoliko vrlo neprijatnih iskustava u Njujorku pokušavajući da dam ljudima napojnicu.

Kad sam prvi put stigla u *Amazonku*, patuljasti, ćelavi čovek u uniformi liftboja doneo je moj kofer liftom i otključao mi vrata sobe. Naravno da sam odmah pojurila na prozor i pogledala napolje da vidim kakav je pogled. Nakon izvesnog vremena doprlo mi je do svesti da taj liftboj otvara slavine za toplu i hladnu vodu u lavabou i govori: „Ovo je topla, a ovo hladna”, i uključuje radio i govori mi nazive svih stanica u Njujorku, te sam počela da se nelagodno osećam, pa sam mu i dalje okretala leđa i oštro rekla: „Hvala što ste mi doneli kofer”.

„Hvala, hvala, hvala. Ha!”, rekao je vrlo gadnim insinuirajućim tonom i pre no što sam uspela da se okrenem i vidim šta ga je spopalo, beše otišao, zatvorivši vrata uz prostački tresak.

Kasnije, kad sam pričala Dorin o njegovom čudnom ponašanju, rekla je: „Glupačo, hteo je svoju napojnicu”.

Upitala sam koliko je trebalo da dam, a ona je kazala najmanje četvrt dolara, a ako je kofer bio izuzetno težak, onda trideset pet centa. Naravno, ja sam sasvim lepo mogla da sama odnesem taj kofer do svoje sobe, ali je liftboj izgledao tako oran da to učini da sam ga pustila. Mislila sam da je ta vrsta usluga uključena u ono što plaćate za hotelsku sobu.

Mrzim da dajem pare ljudima da urade ono što podjednako lako mogu sama da uradim, to me čini nervoznom.

Dorin je rekla da napojnica treba da iznosi deset odsto, ali ja nekako nikad nisam imala odgovarajuću sitninu, a osećala bih se strašno glupo da nekom dam pola dolara i kažem: „Vaša napojnica je petnaest centa, molim vas vratite mi trideset pet”.

Kad sam se prvi put vozila taksijem u Njujorku, dala sam vozaču deset centa napojnice. Cena vožnje je iznosila dolar, te sam mislila da je deset centa tačno koliko treba i dala sam vozaču svoj novčić uz malu kitnjastu kretnju i osmeh. Međutim, on ga je samo držao na dlanu i buljio i buljio u njega, a kad sam izašla iz taksija, nadajući se da mu greškom nisam dala kanadski novčić, počeo je da viče: „Gospoja, ja moram da živim ko i vi i sav ostali svet”, tako glasno da sam se uplašila i počela da trčim. Srećom, zaustavio ga je semafor, inače mislim da bi vozio naporedo sa mnom, vičući na taj nezgodan način.

Kad sam upitala Dorin za ovo, rekla je da je lako moguće da je postotak napojnice skočio sa deset na petnaest otkako je poslednji put bila u Njujorku. Ili to, ili je taj određeni taksista bio prava gnjida.

Mašila sam se za knjigu koju su poslali iz *Ženskog dana*.

Kad sam je otvorila, ispala je presavijena karta. Na prednjoj strani bila je pudlica u cvetnoj lizezi kako vrlo tužna lica sedi u korpi za pudlice, a na unutrašnjoj strani, pudlica kako leži u korpi, s malim osmehom, i spava kao top pod izvezenim pokrivačem na kojem je pisalo: „Najbolje ćeš ozdraviti ako se puno puno odmaraš”. Pri dnu karte neko je ljubičastim mastilom napisao: „Brzo ozdravi! Žele ti svi tvoji dobri prijatelji iz *Ženskog dana*”.

Prelistavala sam priču za pričom, dok konačno nisam došla do one o smokvinom drvetu.

Ta smokva je rasla na zelenom travnjaku između kuće nekog Jevrejina i samostana, a Jevrejin i lepa crnomanjasta kaluđerica su se sastajali kod drveta da беру zrele smokve, sve dok jednog dana nisu primetili kako se u gnezdu na grani upravo izleže jaje, i dok su posmatrali kako ptičica kljunom sebi otvara put iz jajeta, dotakle su im se nadlanice, i onda kaluđerica više nije dolazila da bere smokve sa Jevrejinom, već je umesto nje dolazila da ih bere devojka iz kuhinje, katolikinja gadnog lica, ona bi prebrojavala smokve koje je čovek nabrao kad bi završili branje, da proveri da nije nabrao više od nje, i čovek je bio besan.

Mislila sam da je priča divna, naročito onaj deo o smokvinom drvetu u zimu, pod snegom, i o smokvinom drvetu u proleće, punom zelenih plodova. Bilo mi je žao kad sam došla do poslednje stranice. Želela sam da se provučem između crnih štampanih redaka, kao što se provlačite kroz ogradu, i da zaspim pod tim divnim, velikim, zelenim smokvinim drvetom.

Činilo mi se da smo Badi Vilard i ja kao taj Jevrejin i kaluđerica, mada, naravno, nismo bili Jevreji ili katolici, već unitarijanci. Mi smo se sastajali pod našim vlastitim zamišljenim smokvinim drvetom, a ono što smo videli nije bila ptica što izlazi iz jajeta, već beba koja izlazi iz žene, a onda se desilo nešto strašno, i mi smo otišli svako svojim putem.

Dok sam ležala u svojoj beloј hotelskoј postelji, osećajući se usamljena i slaba, mislila sam na Badija Vilarda kako, još usamljeniji i slabiji, leži u onom

sanatorijumu u Edajrondaksu, i osećala sam se kao podlac najgore vrste. U svojim pismima Badi mi je stalno govorio kako čita pesme nekog pesnika koji je takođe bio lekar, i kako je doznao za nekog slavnog umrlog ruskog pripovedača koji je takođe bio lekar, te doktori i pisci možda ipak mogu da se lepo slažu.

E, to je bila pesma koja se veoma razlikovala od onog što je Badi Vilard pevao cele dve godine dok smo upoznawali jedno drugo. Sećam se dana kad mi se osmehnuo i rekao: „Ester, znaš li ti šta je pesma?”

„Ne. Šta je pesma?”, rekla sam.

„Čestica prašine.” I izgledao je tako ponosan što je to smislio da sam ja samo piljila u njegovu plavu kosu i plave oči i bele zube - imao je vrlo dugačke, jake bele zube - i kazala: „Valjda”.

Tek usred Njujorka, čitavu godinu potom, konačno sam smislila odgovor na tu opasku.

Mnogo vremena sam provodila u zamišljenim razgovorima sa Badijem Vilardom. Bio je nekoliko godina stariji od mene i vrlo učen, te je uvek mogao da dokaže stvari. Kad sam bila s njim, morala sam mnogo da se trudim kako bih ostala na površini vode.

Ti razgovori koje sam vodila u mislima obično su ponavljali početke razgovora koje sam stvarno vodila sa Badijem, samo što su se završavali time da sam mu vrlo oštro odgovarala, umesto da samo sedim i govorim: „Valjda”.

Sad, ležeći poleduške u krevetu, zamislila sam kako Badi kaže: „Ester, znaš li ti šta je pesma?”

„Ne. Šta je pesma?”, rekla bih.

„Čestica prašine.”

I baš kad se osmehnuo i počeo da izgleda ponosan, ja bih kazala: „To su i leševi koje ti seckaš. To su i ljudi koje zamišljaš da lečiš. Oni su prašina, prašnjava prašina. Mislim da jedna dobra pesma traje mnogo duže no sto tih ljudi na gomili.”

I, naravno, Badi na to neće imati odgovor, jer je to što sam rekla istina. Ljudi su najvećim delom od prašine i ne vidim da je lečenje sve te prašine išta bolje od pisanja pesama, koje će ljudi upamtiti i sebi ponavljati kad su nesrećni ili bolesni i ne mogu da zaspe.

Moja je muka što sam sve što bi mi Badi Vilard kazao primala kao suštu istinu.

Sećam se prve večeri kad me je poljubio. Bilo je to nakon Brucoškog bala u Jejlu.

Čudan je bio način na koji me je Badi pozvao na taj bal.

Iznebuha je upao u moju kuću za vreme jednog božićnog raspusta, u debelom džemperu uz vrat i tako lep da sam jedva uspela da prestanem da piljim, pa je rekao: „Možda ću jednog dana skoknuti do koledža da te vidim. Važi?”

Bila sam zgranuta. Ja sam Badija viđala samo nedeljom u crkvi, kad bismo oboje došli kući iz koledža, a i tada izdaleka, i nisam mogla da odgonetnem zašto mu je sunulo u glavu da dotrči da me vidi - pretrčao je dve milje između naših kuća da bi trenirao za kros-kontri, rekao je.

Naravno, naše majke su bile dobre prijateljice. Zajedno su išle u školu i obe su se onda udale za svoje profesore i nastanile se u istom mestu, ali je Badi uvek u jesen bio kao stipendista u pripremnoj školi, ili je leti zarađivao pare boreći se protiv gabara u Montani, tako da, u stvari, baš ništa nije značilo što su naše majke stare školske drugarice.

Nakon ove iznenadne posete nisam čula ni reč od Badija sve do jednog lepog subotnjeg jutra početkom marta. Sedela sam u svojoj sobi u koledžu, učeći o Petru Pustinjaku i Valteru Sirotom za ispit iz istorije krstaških pohoda koji sam imala u ponedeljak, kad je zazvonio telefon u hodniku.

Obično se pretpostavlja da će se devojke smenjivati u odgovaranju na telefon u hodniku, ali pošto sam ja bila jedini brucoš na spratu gde su bile sve starije studentkinje, one su me naterale da najveći deo vremena ja odgovaram.

Sačekala sam trenutak da li će neko stići pre mene. Onda sam zaključila da su, verovatno, sve napolju, igraju skvoš, ili su otišle na vikend, te sam odgovorila.

„Jesi li to ti, Ester?“, rekla je devojka koja je dole dežurala, a kad sam kazala: „Da“, ona reče: „Došao ti je u posetu neki momak“.

Iznenadilo me da to čujem, jer nijedan od mladića s kojima sam se te godine sastajala „naslepo“ nije me ponovo pozvao da zakaže drugi sastanak. Naprosto nisam imala sreće. Mrzela sam da svake subotnje večeri silazim oznojenih dlanova i radoznala, pa da me neka starija studentkinja predstavlja sinu najbolje prijateljice svoje tetke i da zateknem nekog bledog, gljivastog momka sa klempavim ušima ili isturenim zubima ili faličnom nogom. Mislim da to nisam zaslužila. Na kraju krajeva, ja nisam bogalj, samo sam suviše učila, nisam umela da se zaustavim.

I tako, začesljala sam kosu i stavila još malo ruža i uzela udžbenik istorije - tako da mogu da kažem da sam pošla u biblioteku ako se ispostavi da je momak užasan - pa sam sišla, a tamo je stajao Badi Vilard, naslonjen o sto za poštu, u jakni kaki boje sa patent zatvaračem, i plavim farmerkama i iskrzanim sivim patikama. Osmehnuo mi se.

„Samo sam došao da te pozdravim“, rekao je.

Pomislila sam da je čudno što je došao čak iz Jejla, makar i stopirajući, što je radio da uštedi novac, samo da bi me pozdravio.

„Zdravo“, rekoh. „Hajde da izađemo i sedimo na tremu.“

Želela sam da izađem na trem, jer je dežurna bila jedna radoznala starija studentkinja i ljubopitljivo me je merkala. Očito je mislila da je Badi napravio veliku grešku.

Sedeli smo naporedo u dve pletene stolice za ljuljanje. Na suncu je bilo čisto, bez vetra i skoro vruće.

„Mogu da ostanem samo nekoliko minuta“, reče Badi.

„O, hajde, ostani na ručku“, rekoh.

„Ne mogu. Došao sam ovamo da idem na Brucoški bal sa Džoanom.“

Osećala sam se kao idiot prve klase.

„Kako je Džoan?“, upitala sam hladno.

Džoan Giling je bila iz našeg mesta i išla je u našu crkvu, a u koledžu je bila godinu ispred mene. Ona je bila velika zverka - predsednik svoje godine, imala je fiziku pod A i bila je prvak koledža u hokeju. Onim svojim upiljenim očima boje šljunka i blistavim zubima poput nadgrobne ploče i zadihanim glasom uvek je činila da se osećam uzvrpoljena. A bila je ogromna kao konj. Počela sam da mislim kako Badi ima prilično loš ukus.

„Oh, Džoan“, reče on. „Pozvala me je na ovaj bal pre dva meseca, a njena majka je pitala moju da li hoću da je vodim, šta sam mogao da uradim?“

„Pa zašto si kazao da ćeš da je vodiš ako to nisi hteo?“, upitala sam pakosno.

„Oh, meni se Džoan dopada. Nju nikad ne brine da li ćeš na nju da potrošiš ili nećeš, i uživa u prirodi. Kad je poslednji put došla za vikend u Jejl, išli smo biciklima do Istočne stene, ona je jedina devojka koju nisam morao da guram uzbrdo. Džoan je sasvim na mestu!“

Ohladila sam se od zavisti. Nikad nisam bila u Jejlu, a Jejl je bilo mesto kuda su sve starije studentkinje iz mog doma najviše volele da idu za vikend. Odlučila sam da ništa ne očekujem od Badija Vilara. Ako od nekog ništa ne očekujete, nikad se nećete razočarati.

„Onda bolje idi i potraži Džoan“, rekoh poslovnim glasom. „Po mene svakog časa treba da dođe momak i neće mu se svideti da me vidi kako sedim s tobom.“

„Sastanak?“ Badi je izgledao iznenađen. „S kim?“

„Ima ih dvojica“, rekoh, „Petar Pustinjač i Valter Siroti“.

Badi nije ništa kazao, te rekoh: „To su im nadimci“.

Onda sam dodala: „Oni su iz Dartmuta“.

Mislim da Badi nije mnogo pročitao iz istorije, jer su mu se usta zategla. Skočio je iz pletene stolice za ljuljanje, oštro, nepotrebno je malo odgurnuvši.

Onda je na moje krilo ispustio bledoplavi koverat sa grbom Jejla.

„Ovo je pismo koje sam nameravao da ti ostavim ako te ne zateknem. U njemu je jedno pitanje na koje možeš odgovoriti poštom. Trenutno nisam raspoložen da te to pitam.”

Kad je Badi otišao, otvorila sam pismo. Bilo je to pismo s pozivom na Brucoški bal u Jejlu.

Toliko sam se iznenadila da sam ispustila nekoliko pokliča i utrčala u dom vičući: „Idem, idem, idem”. Nakon blistavo belog sunca na tremu, unutra se činilo da je mrkli mrak i nisam mogla ništa da razaznam. Zagrlila sam dežurnu stariju studentkinju. Kad je čula da idem na Brucoški bal u Jejlu, ophodila se prema meni sa zapanjenošću i poštovanjem.

Začudo, posle toga stvari u domu su se promenile. Starije studentkinje s mog sprata počele su da razgovaraju sa mnom i ovda-onda jedna od njih bi sasvim spontano odgovorila na telefon i pred mojim vratima niko više nije pravio glasne pakosne primedbe o ljudima koji trače zlatne studentske dane nosa zabijenog u knjigu.

Međutim, za sve vreme Brucoškog bala, Badi se prema meni ponašao kao da sam mu drugarica ili rođaka.

Sve vreme smo igrali na milju rastojanja, dok za vreme *Oproštajne pesme* nije odjednom naslonio podbradak na moje teme kao da je vrlo umoran. Potom smo po hladnom, crnom istočnom vetru, vrlo sporo prepešačili pet milja do kuće gde sam spavala u dnevnoj sobi, na sofi koja je bila prekratka jer je noćenje koštalo samo pedeset centa, umesto dva dolara, kao na većini drugih mesta, sa pristojnim krevetima.

Osećala sam se tupo i splasnuto i puna razbijenih iluzija.

Zamišljala sam da će se tog vikenda Badi zaljubiti u mene i da ostatak godine neću morati da brinem šta ću raditi subotom uveče. Baš kad smo se približavali kući u kojoj sam odsela, Badi reče: „Hajdemo do hemijske laboratorije”.

Prenerazila sam se. „*Hemijske* laboratorije?”

„Da.” Badi me uhvati za ruku. „Odozgo, iza hemijske laboratorije, pruža se divan pogled.”

I, stvarno, iza hemijske laboratorije bila je neka vrsta brežuljka odakle ste mogli da vidite svetla nekoliko kuća u Nju Hevnu.

Stajala sam, pretvarajući se da im se divim, dok je Badi zauzeo čvrst oslonac na neravnom tlu. Dok me je ljubio, nisam žmurila i pokušala sam da upamtim raspored svetla tih kuća, tako da ih nikad ne zaboravim.

Badi je konačno koraknuo unazad. „Uh!”, rekao je.

„Šta uh?”, rekoh iznenađeno. Bio je to suv, nenadahnjujuć poljupčić, i sećam se da sam mislila kako je šteta što su nam usta toliko ispucala od pešačenja pet milja po onom hladnom vetru.

„Uh, straobalno se osećam kad te ljubim.”

Skromno nisam ništa kazala.

„Ti valjda izlaziš s puno mladića”, reče onda Badi.

„Pa, valjda.” Pomislila sam da sam, mora biti, svake nedelje u godini izlazila s drugim mladićem.

„Znaš, ja moram mnogo da učim.”

„I ja”, ubacila sam žurno. „Napokon, moram da zadržim stipendiju.”

„Ipak mislim da bih mogao da te viđam svakog trećeg vikenda.”

„Fino.” Skoro sam pala u nesvest i umirala sam od želje da se vratim u koledž i svima ispričam.

Badi me je ponovo poljubio ispred stepenica doma, a sledeće jeseni, kad je dobio stipendiju za medicinski fakultet, odlazila sam da ga posećujem tamo, umesto u Jejl, i tamo sam otkrila kako me je obmanjivao sve ove godine i kakav je licemer.

To sam otkrila onog dana kad smo videli kako se rađa beba.

GLAVA ŠESTA

Stalno sam molila Badija da mi pokaže neke prave bolničke zanimljivosti, te sam jednog petka izostala sa svih predavanja i otišla na dugi vikend, i on mi je sve pokazao.

Počela sam oblačenjem belog mantila i sedenjem na visokoj stolici u prostoriji sa četiri leša, dok su ih Badi i njegovi drugovi sekli. Ti leševi su tako neljudski izgledali da mi nimalo nisu smetali. Imali su krutu, kožastu, purpurno-crnu kožu i smrdeli su kao stare tegle za turšiju.

Posle toga Badi me je izveo u hodnik, gde su imali nekakve velike staklene tegle pune beba koje su umrle pre no što su se rodile. Beba u prvoj tegli imala je veliku belu glavu savijenu preko sklupčanog telašceta veličine žabe. Beba u sledećoj tegli bila je malo veća, a beba u narednoj još veća, a beba u poslednjoj imala je veličinu normalne bebe i činilo se da me gleda i osmehuje mi se malim, prasećim osmehom.

Bila sam vrlo ponosna zbog mirnoće s kojom sam zurila u sve te užasne stvari. Jedini put kad sam poskočila bilo je kad sam naslonila lakat na stomak Badijevog leša da bih posmatrala kako secira plućno krilo. Nakon minut-dva osetila sam kako me peče na laktu i palo mi je na um da je leš možda samo poluživ, pošto je još topao, te sam skočila sa stolice uz slab uzvik. Onda je Badi objasnio da to peče tečnost za konzerviranje, te sam ponovo sela u pređašnji položaj.

Sat pre ručka Badi me je odveo na predavanje o anemiji srpastih ćelija i nekim drugim deprimirajućim bolestima; tamo su dovozili bolesne ljude na podijum i postavljali im pitanja, a onda su ih odvozili i prikazivali dijapozitive u bojama.

Pamtim da je jedan dijapozitiv prikazivao lepu, nasmejanu devojkicu sa crnim mladežom na obrazu. „Dvadeset dana nakon pojave tog mladeža -

devojka je bila mrtva”, rekao je doktor i svi su se za trenutak vrlo utišali, a onda je zazvonilo zvonce te nikad nisam odista saznala šta je taj mladež ili zašto je devojka umrla.

Popodne smo išli da vidimo kako se rađa beba.

Prvo smo u bolničkom hodniku pronašli plakar s rubljem i Badi je izvadio belu masku za mene i gazu.

Jedan visok, debeo student, ogroman poput Sidnija Grinstita, stajao je nedaleko, posmatrajući kako mi Badi obavija i obavija gazu oko glave, sve dok mi kosa nije bila sasvim pokrivena i jedino su mi oči virile iznad bele maske.

Student se neprijatno zasmejuljio. „Bar te rođena majka voli”, rekao je.

Toliko sam bila zaokupljena misleći kako je debeo i kako mora biti nesreća za muškarca, a naročito mladog, da bude toliko debeo, jer koja bi žena mogla podneti da se naginje preko tog velikog trbuha da ga poljubi, da nisam odmah shvatila kako je to što je student rekao - uvreda. Dok sam dokonala da on sebe, mora biti, smatra sasvim krasnim momkom i dok sam smislila zajedljivu primedbu da jedino majka voli debelog muškarca, on je otišao.

Badi je razgledao čudnu drvenu ploču na zidu, u kojoj je bio red rupa, počev od rupe veličine srebrnog dolara pa do rupe veličine tanjira.

„Sjajno, sjajno”, reče mi. „Jedna će upravo da rodi.”

Na vratima porodilišta stajao je mršav student, oborenih ramena, koga je Badi poznavao.

„Zdravo, Vile”, reče Badi. „Ko vodi posao?”

„Ja”, reče Vil turobno, i primetila sam kapljice znoja koje su orosile njegovo visoko, blede čelo. „Ja, i to mi je prva.”

Badi mi reče da je Vil student treće godine i da mora da obavi osam porođaja pre no što diplomira.

Onda smo primetili neku gužvu na suprotnom kraju hodnika, i nekoliko ljudi u limunastozelenim mantilima i kapama, i nekoliko bolničarki pođe ka nama u neurednoj povorci, gurajući nosila na točkicama, na kojima se nalazila

velika bela gomila.

„Ovo ne treba da vidite”, promrmljao mi je Vil na uho. „Ako to vidite, nikad nećete hteti da rodite bebu. Ne bi trebalo da puštaju žene da gledaju. To će biti kraj ljudskog roda.”

Badi i ja smo se nasmejali, a onda se Badi rukovao sa Vilom i svi smo ušli u sobu.

Toliko me je porazio prizor stola na koji su podizali ženu da nisam ni reč rekla. Izgledao je kao neki jezivi sto za mučenje, s onim metalnim uzengijama što su na jednom kraju štrcale u vazduh i sa svim mogućim instrumentima, žicama i cevima koje nisam mogla jasno da razaznam, na drugom.

Badi i ja smo zajedno stajali kraj prozora, na nekoliko stopa od žene, odakle smo imali izvrstan pregled.

Ženin trbuh je štrcao tako visoko da uopšte nisam videla lice ili gornji deo tela. Činilo se da ima samo ogroman paukovski debeli trbuh i dve ružne štapićaste nogice izdignute onim visokim uzengijama, a sve vreme dok se beba rađala, žena nije prestajala da pušta taj neljudski ukav krik.

Kasnije mi je Badi rekao da je žena primila drogu, od koje će zaboraviti da je išta boli, i da kad je psovala i stenjala, nije stvarno znala šta radi, jer je bila u nekoj vrsti polusna.

Pomislila sam da to baš zvuči kao droga koju bi izmislio muškarac. Tu je žena koju užasno boli, koja očito oseća svaki delić tog bola, inače ne bi tako stenjala, i onda će otići pravo kući i začeti novu bebu, jer će ta droga učiniti da zaboravi koliko je bol bio grozan, dok sve vreme, u nekom tajnom delu nje, taj dugački, slepi hodnik bola, bez vrata i bez prozora, čeka da se otvori i ponovo je zatoči.

Glavni lekar, koji je nadzirao Vila, stalno je govorio ženi: „Gurajte, gospođo Tomolilo, gurajte, tako valja, curo, gurajte”, i konačno sam ugledala kako se kroz rascepljeno, obrijano mesto među njenim nogama, crveno od dezinfekcionog sredstva, pomalja tamna, dlakava stvar.

„Bebina glava”, šapnuo je Badi pod zaklonom ženinog stenjanja.

Ali bebina glava se iz nekog razloga zaglavila, i doktor je rekao Vilu kako će morati da napravi rez. Čula sam kako se makaze zatvaraju zahvativši ženinu kožu kao tkaninu i počela je da curi krv - plameno, jarko crvena. Onda je beba odjednom ispala u Vilove šake, imala je boju plave šljive, posuta belim praškom i isprugana krvlju, a Vil je prestrašenim glasom ponavljao: „Ispustiću je, ispustiću je, ispustiću je.”

„Ne, nećeš”, rekao je doktor i preuzeo bebu iz Vilovih ruku i počeo da je masira, i plava boja se izgubila i beba je počela da plače, izgubljenim, kreštavim glasom, i videla sam da je dečko.

Prvo što je beba učinila bilo je da se popiški doktoru u lice. Kasnije sam rekla Badiju da ne vidim kako je to moguće, no on je kazao da je sasvim moguće, mada neuobičajeno, videti da se desi tako nešto.

Čim se beba rodila, ljudi u sobi su se podelili na dve grupe, bolničarke su privezivale metalnu pločicu o bebino doručje i capkale joj oči vatom na vrhu štapića, povijale je i stavljale u krevetac sa platnenim stranicama, dok su doktor i Vil počeli iglom i dugačkim koncem da zašivaju ženin rez.

Mislim da je neko rekao: „Dečko, gospodo Tomolilo”, ali žena nije odgovorila niti je podigla glavu.

„Pa, kako je bilo?”, upitao je Badi sa zadovoljnim izrazom, dok smo išli preko zelenog travnjaka prema njegovoj sobi.

„Divno”, rekla sam. „Tako nešto mogla bih da gledam svaki dan.”

Nisam imala hrabrosti da ga upitam da li postoji neki drugi način da se dobiju deca. Iz nekog razloga, činilo mi se najvažnije da stvarno vidite da beba izlazi iz vas i da proverite da je vaša. Mislila sam da, pošto ionako mora da boli, čovek može baš i da ostane budan.

Uvek sam zamišljala kako se podižem na laktove na stolu za porođaj pošto sve prođe - naravno, smrtno bleđa zbog skinute šminke i strašnog mučenja, ali nasmejana i ozarena, s kosom do struka, i mašam se svog prvog

koprcavog detenceta i izgovaram njegovo ime, kako god bilo.

„Zašto je bilo pokriveno brašnom?“, upitala sam potom, da bih produžila razgovor, a Badi mi je pričao o voštanoj materiji koja štiti bebinu kožu.

Kad smo se vratili u Badijevu sobu, koja me svojim golim zidovima i golom posteljom i golim podom i stolom pritisnutim Grejovom *Anatomijom* i ostalim debelim grozomornim knjigama ni na šta nije toliko podsećala koliko na monašku ćeliju, Badi je upalio sveću i otvorio bocu dibonea. Onda smo naporedo legli na krevet i Badi je srkutao vino dok sam ja glasno čitala „o kraju u koji nikad putovao nisam“ i druge pesme iz knjige koju sam bila donela.

Badi je kazao kako misli da u poeziji, mora biti, ima nečeg kad joj devojka kao što sam ja posvećuje sve svoje dane, te bih mu svaki put kad bismo se sastali čitala pesme i objašnjavala šta u njima nalazim. To je bila Badijeva ideja. On je uvek tako planirao naše vikende da nikad ne zažalimo što smo na bilo koji način protraćili vreme. Badijev otac je bio profesor i mislim da je Badi mogao da bude profesor, uvek je pokušavao da mi objasni stvari i da mi otkrije novo znanje.

Odjednom, pošto sam završila čitanje jedne pesme, on reče: „Ester, jesi li ikad videla muškarca?“

Po načinu na koji je to rekao znala sam da ne misli na običnog muškarca ili muškarca uopšte, znala sam da misli na golog muškarca.

„Nisam“, rekoh. „Samo kipove.“

„Zar ne misliš da bi volela da me vidiš?“

Nisam znala šta da kažem. Moja majka i baba su, u poslednje vreme, mnogo počele da prave nagoveštaje kako je Badi Vilard krasan, pristojan dečko, iz tako krasne, pristojne porodice, i kako svi u crkvi misle da je uzoran, tako je ljubazan prema roditeljima i starijima, a istovremeno tako sportski tip i tako lep i tako inteligentan.

Zapravo, jedino sam i slušala kako je Badi krasan i pristojan, i kako je on osoba zbog koje devojka treba da ostane fina i pristojna. Te stvarno nisam

videla ništa loše u ma čemu što bi Badiju palo na um da učini.

„Pa, dobro, valjda bih”, rekoh.

Zurila sam u Badija dok je povlačio patent-zatvarač na platnenim pantalonama, skinuo ih i stavio na stolicu, i potom skinuo gaće napravljene od nečeg nalik najlonskoj ribarskoj mreži.

„U njima je hladovito”, objasnio je, „a moja majka kaže da se lako peru”.

Onda je samo stajao preda mnom, a ja sam nastavljala da zurim u njega. Jedina stvar koja mi je padala na pamet bila je ćureća šija i ćureći bubac, i bila sam veoma potištena.

Badi je izgledao uvređen što ništa nisam rekla. „Mislim da treba da se navikneš na mene u ovakvom vidu”, rekao je. „A sad da ja vidim tebe.”

Međutim, pomisao da se svučem pred Badijem odjednom mi je bila privlačna koliko i da se u koledžu slikam za analizu držanja, kad moraš go da staneš ispred kamere, znajući sve vreme da će tvoja gola golcata slika, спреда i sa strane, otići u fiskultumu arhivu koledža, da tamo bude ocenjena sa odličan, vrlo dobar, dobar ili slab, u zavisnosti od toga koliko pravo stojiš.

„Oh, drugi put”, rekoh.

„Važi.” Badi se ponovo obukao.

Onda smo se neko vreme ljubili i grlili i malo sam se bolje osećala. Popila sam ostatak dibonea, sedela prekrštenih nogu na kraju Badijevog kreveta i zatražila sam češalj. Počela sam da češljam kosu niz lice, tako da Badi ne može da ga vidi. Odjednom sam upitala: „Badi, jesi li nekad imao vezu sa nekim?”

Ne znam šta me je navelo da to kažem, reči su mi prosto iskočile iz usta. Nikad ni za trenutak nisam mislila da Badi Vilard može imati vezu sa nekim. Očekivala sam da kaže: „Ne, čuvam se za čas kad ću se oženiti nekom devojkom čistom i devičanskom kao ti”.

Međutim, Badi nije ništa rekao, samo je postao ružičast.

„Dakle, jesi li?”

„Šta podrazumevaš pod vezom?“, upitao je onda Badi nekim šupljim glasom.

„Pa, znaš, jesi li s nekom spavao?“ Nastavljala sam da ritmički češljam kosu niz stranu lica okrenutu Badiju, i osećala sam kako se električno usijane žičice lepe za moj vreli obraz i poželela sam da viknem: „Stani, stani, nemoj da mi kažeš, ništa ne govori“. Ali nisam, samo sam ćutala.

„Ovaj, da, jesam“, konačno reče Badi.

Skoro sam se preturila. Od prve večeri kad me je Badi Vilard poljubio i kazao kako sigurno izlazim s puno mladića, učinio je da osećam da sam mnogo više seksi i iskusnija od njega, i da sve što čini, grli me, ljubi i pipa, dolazi naprosto otud što sam ja prouzrokovala da se to iz vedra neba dogodi, da on tome ne može da se odupre i ne zna otkud to.

Sad sam videla da se sve vreme samo pretvarao da je tako bezazlen.

„Pričaj mi o tome.“ Sporo sam češljala kosu odozgo nadole, odozgo nadole, osećajući kako mi sa svakim potezom zupci češće zadiru u obraz. „Ko je ona?“

Badiju je, izgleda, laknulo što se nisam naljutila. Čak je izgledalo da mu je laknulo što ima kome da ispriča kako je zaveden.

Naravno, neko je zaveo Badija, Badi to nije sam započeo i, zapravo, nije on kriv. U pitanju je bila ta konobarica u hotelu na Kejp Kodu u kojem je prošlog leta radio kao kuhinjski momak. Badi je primetio da ga čudno gleda i češe se dojnama o njega u guremi kuhinje, te ju je konačno jednog dana zapitao u čemu je stvar, a ona ga je pogledala pravo u oči i rekla: „Želim te“.

„Garniranog peršunom?“, bezazleno se nasmejao Badi.

„Ne“, kazala je. „Preko noći.“

I tako je Badi izgubio svoju čistotu i nevinost.

Isprva sam mislila da je morao samo jednom spavati sa konobaricom, ali kad sam ga, samo da se uverim, upitala koliko je puta spavao, on reče da se ne seća, ali nekoliko puta nedeljno tokom ostatka leta. Pomnožila sam tri sa deset i

dobila trideset, što je izgledalo potpuno nerazumno.

Nakon toga u meni se nešto naprosto zamrzlo.

Vrativši se u koledž, počela sam da se raspitujem čas kod ove, čas kod one starije studentkinje šta bi uradile kad bi im mladić usred zabavljanja odjednom kazao da je jednog leta trideset puta spavao s nekom kurvicom od konobarice. Međutim, te starije studentkinje su rekle da je većina mladića takva i da ih čovek ne može pošteno optužiti ni zbog čega ukoliko nisi bar obećana ili verena.

Zapravo, nije mi smetala pomisao da Badi s nekim spava. Hoću da kažem kako sam čitala o svim mogućim vrstama ljudi koji spavaju zajedno, i da se radilo o ma kom drugom mladiću, ja bih ga samo zapitala za najzanimljivije pojedinosti i možda bih i sama otišla i s nekim spavala samo da stvari budu kvit, i onda o tome ne bih više razmišljala.

Ono što nisam mogla da podnesem bilo je Badijevo pretvaranje da sam ja tako seksi a on tako čist, kad je sve vreme imao vezu sa tom fufastom konobaricom i mora biti da mu je dolazilo da mi se nasmeje u lice.

„Šta tvoja majka misli o toj konobarici?“, upitala sam Badija tog vikenda.

Badi je bio zapanjujuće blizak sa majkom. Uvek je citirao šta ona veli o odnosu muškarca i žene, i znala sam da je gospođa Vilard pravi fanatik kad je reč o nevinosti i muškaraca i devojaka. Kad sam prvi put otišla u njenu kuću na večeru, ona me je odmerila čudnim, lukavim, ispitivačkim pogledom, i znala sam da pokušava da utvrdi jesam li devica ili nisam.

Baš kao što sam i pretpostavljala, Badi se zbunio. „Majka me je pitala za Gledis“, priznao je.

„Pa šta si kazao?“

„Kazao sam da je Gledis slobodna, belkinja i punoletna.“

Znala sam da Badi mene radi ne bi nikad tako bezobrazno odgovorio majci. Uvek je pričao kako njegova majka govori: „Muškarac traži ženku, a žena bezgraničnu sigurnost“, i: „Muškarac je strela odapeta u budućnost, a žena

je mesto s kojeg se strela odapinje”, dok mi se ne bi smučilo.

Kad god sam pokušala da protivrečim, Badi bi kazao da njegova majka još uvek nalazi uživanje u njegovom ocu, i zar to nije divno za ljude njihovih godina, to mora značiti da ona stvarno zna šta je šta.

Dakle, upravo sam bila odlučila da napustim Badija Vilarda jednom zasvagda, ne zato što je spavao s tom konobaricom, već zato što nije imao poštenja i petlje da to svakom bez uvijanja prizna i to sagleda kao deo svoga karaktera, kad je zazvonio telefon u hodniku i neko rekao tankim, značajnim pevucanjem: „Za tebe Ester, iz Bostona”.

Odmah sam znala da nešto nije u redu, pošto je Badi bio jedina osoba koju sam poznavala u Bostonu, a nikad me nije zvao međugradskom, jer je mnogo skuplja od pisama. Jednom, kad je imao neku poruku koju je želeo da dobijem što pre, obilazio je sve na ulazu medicinskog fakulteta raspitujući se da li neko tog vikenda ide automobilom do mog koledža, i naravno neko je išao, i on mu je dao pisamce koje sam primila istog dana. Čak nije morao da plati marku.

To je odista bio Badi. Reče da se na jesenjem rendgenskom pregledu pluća pokazalo da je navukao TBC i da na osnovu stipendije za studente medicine koji navuku TBC odlazi u TBC sanatorijum u planinama Edajrondaks. Onda je rekao da mu nisam pisala od poslednjeg vikenda i da se nada da se između nas ništa nije isprečilo i zamolio me da pokušam da mu pišem bar jednom nedeljno i da ga za vreme božićnjeg raspusta posetim u tom TBC sanatorijumu.

Nikad nisam čula da Badi zvuči tako uznemireno. On se veoma ponosio svojim savršenim zdravljem i uvek mi je govorio kad mi se sinusi začepi i ne mogu da dišem, kako je to psihosomatski. Smatrala sam da je to čudan stav za lekara i da možda treba da studira psihijatriju, ali, naravno, nikad nisam izašla na sredu i to mu rekla.

Kazala sam Badiju koliko mi je žao zbog TBC i obećala sam da ću pisati,

ali mi, kad sam spustila slušalicu, nimalo nije bilo žao. Samo sam osećala čudesno olakšanje.

Mislila sam da je TBC možda samo kazna za onaj dvostruki život koji je Badi vodio i za njegov tako nadmoćan stav prema ljudima. I mislila sam kako je zgodno što sad neću morati da svima u koledžu objavim kako sam raskinula s Badijem i da ponovo otpočnem dosadni kuluk sastanaka naslepo.

Jednostavno sam svima rekla kako Badi ima TBC i da smo praktično vereni, a kad sam subotom uveče ostajala da učim, sve devojke su bile izuzetno ljubazne, jer su mislile da sam izvanredno hrabra kad toliko učim samo da bih prikrila skrhano srce.

GLAVA SEDMA

Naravno, Konstantin je bio suviše mali, ali, na svoj način, lep, imao je svetlosmeđu kosu, tamnoplave oči i živahan, izazovan izraz lica. Mogao je skoro da prođe kao Amerikanac, toliko je bio preplanuo i imao je tako dobre zube, ali sam odmah primetila da nije. On je posedovao ono što nije imao nijedan Amerikanac koga sam upoznala, a to je intuicija.

Konstantin je od samog početka pogodio da ja nisam nikakva štićenica gospode Vilard. U jednom trenutku sam podigla obrve, a u drugom sam se kratko, suvo nasmejala, i ubrzo smo oboje otvoreno obrtali gospodu Vilard na ražnju i ja pomislih: „Ovom Konstantinu neće smetati što sam suviše visoka i što ne znam dovoljno jezika i što nisam bila u Evropi, on će kroz sve to proniknuti kakva sam stvarno”.

Konstantin me je odvezao do zgrade UN svojim starim zelenim automobilom, sa napuklim, udobnim, mrkim kožnim sedištima i spuštenim krovom. Rekao je da njegova preplanulost potiče od igranja tenisa, i dok smo sedeli jedno pored drugog, leteći niz ulice, obasjani suncem, uhvatio je moju ruku i stisnuo, i ja sam bila srećnija no što sam ikad bila od onda kad sam imala otprilike devet godina i trčala užarenim belim plažama sa ocem, leto pre no što će umreti.

I dok smo Konstantin i ja sedeli u jednoj od onih tihih, plišanih dvorana u UN, pored stroge mišićave Ruskinje bez trunke šminke, koja je bila simultani prevodilac kao i Konstantnin, pomislila sam kako je čudno što mi nikad nije palo na um da sam bila nepomućeno srećna samo do svoje devete godine.

Nakon toga - uprkos izviđačima i časovima klavira i časovima akvarela i časovima baleta i jedriličarskom logoru, zbog kojih je moja majka štedela na svemu, i uprkos koledžu sa jedrenjem kroz izmaglicu pre doručka i sa odozdo nagorelim kolačima i malim novim prskalicama ideja koje su se palile svakog

dana - više nikad nisam bila stvarno srećna.

Zurila sam kroz Ruskinju, u njenom sivom kostimu na dva reda, koja je izbacivala idiom za idiomom na njenom nesavladljivom jeziku - Konstantin je kazao da je to najteže od svega, jer Rusi nemaju iste idiome kao mi - i svim srcem sam želela da mogu da se uvučem u nju i provedem ostatak života kevući idiom za idiomom. To me, možda, ne bi učinilo ništa srećnijom, ali bi predstavljalo jedan mali šljunak delotvornosti više među svim ostalim šljuncima.

Onda je izgledalo da se Konstantin i Ruskinja-prevodilac, i cela gomila crnih i belih i žutih ljudi što se tamo dole prepiru iza svojih mikrofona sa oznakama, udaljuju. Videla sam kako im se usta bezglasno miču gore-dole kao da sede na palubi broda što odlazi, ostavljajući me nasukanu usred ogromne tišine.

Počela sam da redam stvari koje ne umem da radim.

Počela sam od kuvanja.

Moja baka i majka su bile tako dobre kuvarice da sam im sve prepustila. Stalno su pokušavale da me nauče da pravim ovo ili ono jelo, no ja bih samo pogledala i rekla: „Da, da, shvatam”, dok su mi uputstva klizila kroz glavu kao voda, i onda bih uvek pokvarila ono što sam spremala tako da niko ne traži da to opet pravim.

Pamtim kako mi je Džodi, moja najbolja i jedina drugarica na prvoj godini studija, jednog jutra u svojoj kući pravila kajganu. Kajgana je imala neobičan ukus i kad sam upitala Džodi da li je stavila nešto posebno, rekla je da su unutra sir i so s aromom belog luka. Upitala sam ko joj je rekao da to radi, a ona je odgovorila niko, da je to naprosto sama smislila. Istina, ona je bila praktična i studirala je sociologiju.

Ja nisam znala ni stenografiju.

To je značilo da posle koledža neću moći da dobijem dobro zaposlenje. Majka mi je stalno govorila da nikome nije potrebna obična diploma engleske

književnosti. Međutim, devojka sa diplomom engleske književnosti koja zna stenografiju, sasvim je drugi slučaj. Za nju bi se svi grabili. Bila bi na ceni među svim onim mladićima sa budućnošću i transkribovala bi jedno uzbudljivo pismo za drugim.

Nevolja je bila u tome što sam mrzela pomisao da na ma koji način služim muškarcima. Želela sam da diktiram sopstvena uzbudljiva pisma. Osim toga, oni majušni stenografski znaci u udžbeniku koji mi je majka pokazala, izgledali su isto toliko grozni kao ono: neka *t* označava vreme, a *s* ukupno rastojanje.

Moj spisak je postajao sve duži.

Grozno igram. Nemam sluha. Nemam osećaj ravnoteže, i kad smo na času gimnastike morale da idemo po uskoj gredi, raširenih ruku i s knjigom na glavi, uvek sam padala. Nisam znala da jašem ni da skijam, dve stvari koje sam najviše želela, jer su bile suviše skupe. Nisam umela da govorim nemački ni da čitam hebrejski ni da pišem kineski. Čak nisam znala ni gde se na mapi nalaze zabačene zemlje koje su predstavljali funkcioneri UN ispred mene.

Prvi put u životu, sedeći tamo u zvučno izolovanom srcu zdanja UN, između Konstantina koji je umeo i da igra tenis i da simultano prevodi, i one Ruskinje koja je znala tolike idiome, osećala sam se jezivo nesposobnom. Muka je što sam sve vreme bila nesposobna, samo naprosto nisam o tome razmišljala.

Moja jedina veština bilo je dobijanje stipendija i nagrada, a i toj eri se bližio kraj.

Osećala sam se kao trkački konj u svetu bez hipodroma ili kao koleški ragbi-šampion iznenada suočen sa Volstritom i poslovnim odelom, čiji su se dani slave skočili u zlatni peharčić na poličici, sa ugraviranim datumom poput datuma na nadgrobnoj ploči.

Videla sam svoj život kako se grana preda mnom kao zeleno drvo smokve u onoj priči.

Sa vrška svake grane, poput sočne purpurne smokve, pozivala je i

namigivala čudesna budućnost. Jedna smokva su bili muž, srećan dom i deca, druga - slavna pesnikinja, treća - briljantna profesorka, četvrta E. G., basnoslovna urednica, peta - Evropa i Afrika i Južna Amerika, šesta - Konstantin, Sokrat i Atila i gomila drugih ljubavnika sa čudnim imenima i neuobičajenim zanimanjima, sedma - olimpijska pobednica u jedrenju, a iza i iznad ovih smokava nalazile su se još mnoge koje nisam mogla sasvim da razaznam.

Videla sam sebe, kako sedim u račvi tog smokvinog drveta i umirem od izgladnelosti, jer naprosto nisam u stanju da odlučim koju ću smokvu izabrati. Htela sam ih sve, ali je odabiranje jedne podrazumevalo gubitak svih ostalih, i dok sam sedela tamo, nesposobna da se odlučim, smokve su počele da se smežuravaju i crne, i jedna po jedna su pljaskale o zemlju podno mojih nogu.

Konstantinov restoran je mirisao na trave, začine i kiselu pavlaku. Za sve vreme boravka u Njujorku nisam našla takav restoran. Nalazila sam samo *Rajske hamburgere*, gde služe džinovske hamburgere i supu dana i četiri vrste izveštačenih kolača, a sve to na vrlo čistoj tezgi naspram dugačkog blistavog ogledala.

Da bismo dospeli u ovaj restoran, morali smo da siđemo niz sedam slabo osvetljenih stepenika u neku vrstu podruma.

Turistički plakati su pokrivali dimnotamne zidove, kao veliki prozori što gledaju na švajcarska jezera, japanske planine i afričke šikare, a debele sveće u prašnjavim bocama, koje kao da su vekovima ronile suze obojenog voska, crvenog preko plavog preko zelenog, dok nisu napravile finu, trodimenzionalnu čipku, bacale su krugove svetlosti oko svakog stola, gde su lebdela lica, zarumenela i sama nalik plamićcima.

Nisam znala šta jedem, ali sam se posle prvog zalogaja neizmerno bolje osećala. Palo mi je na um da je lako moguće da je moja vizija smokvinog drveta i svih onih nabubrelih smokava što se smežuravaju i padaju na zemlju možda proizašla iz duboke praznine praznog stomaka.

Konstantin je neprestano dopunjavao naše čaše slatkim grčkim vinom s ukusom borove kore, i ja utvrdih da pričam kako ću da naučim nemački i odem u Evropu i budem ratna dopisnica kao Megi Higans.

Dok smo stigli do jogurta i pekmeza od jagoda, tako sam se divno osećala da sam odlučila kako ću dopustiti Konstantinu da me zavede.

Još otkako mi je Badi Vilard rekao za onu konobaricu, mislila sam kako treba i ja s nekim da spavam. Spavanje sa Badijem se ne bi računalo, jer bi on i dalje imao prednost, te bih morala da spavam sa nekim drugim.

Jedini mladić s kojim sam razmatrala odlaženje u krevet bio je ogorčeni južnjak orlovskog nosa sa Jejla, koji je jednog vikenda došao u koledž samo da bi otkrio kako je devojka s kojom je imao sastanak dan ranije odbegla sa taksistom. Pošto je ta devojka živela u mom domu, a te večeri sam jedino ja bila kod kuće, bila mi je dužnost da ga razveselim.

U lokalnom kafeu, zgureni u jednoj od zaklonjenih loža s visokim pregradama u čije drvo su urezane stotine imena, pili smo šolju za šoljom crne kafe i otvoreno razgovarali o seksu.

Taj mladić - zvao se Erik - reče da smatra odvratnim način na koji sve devojke iz mog koledža stoje po tremovima ispod svetiljki i u žbunju, svima naočigled, vatajući se kao lude sve do jedan po ponoći kada je povećerje, tako da ih može videti ko god prođe. Milion godina evolucije, reče gorko Erik, i šta smo? Životinje.

Onda mi je Erik ispričao kako je prvi put spavao sa ženom.

On je pohađao južnjačku privatnu školu čija je specijalnost da izgrađuje skroz-naskroz džentlmene, a nepisani zakon je bio da si do diplomiranja morao upoznati jednu ženu.

Upoznati u biblijskom značenju, rekao je Erik.

I tako su, jedne subote, Erik i nekolicina njegovih školskih drugova autobusom otišli do najbližeg grada i posetili ozloglašeni kupleraj. Erikova

kurva čak nije skinula ni haljinu. Bila je to debela, sredovečna žena s crveno obojenom kosom i sumnjivo debelim usnama i kožom pacovske boje, a nije htela da ugasi svetlo, tako da ju je Erik posedovao ispod od muva ispljuvane sijalice od dvadeset pet sveća, i cela stvar nije bila kao što se pričalo. Bila je dosadna kao odlazak u klozet.

Rekla sam da možda, ako ženu voliš, ne bi delovalo tako dosadno, ali je Erik rekao da bi stvar pokvarila pomisao kako je i ta žena samo životinja poput ostalih, te ako ikad bude voleo neku devojkicu, neće s njom otići u krevet. Ako bude morao, otići će kod kurve, a ženu koju voli poštedeće cele te prljave rabote.

Tad mi je sinula misao da bi Erik mogao biti zgodna osoba da se s njim ode u krevet, pošto je to već uradio a, za razliku od uobičajene vrste mladića, nije izgledao pokvaren ili glupav kad je o tome pričao. Međutim, onda mi je Erik napisao pismo u kojem je rekao da će možda stvarno biti u stanju da me voli, jer sam tako inteligentna i cinična, a ipak imam tako ljubazno lice, začuđujuće slično licu njegove starije sestre, te sam znala da od svega toga nema ništa, da sam tip sa kojim on nikad neće otići u krevet, pa sam mu napisala da mi, nažalost, predstoji brak sa draganom iz detinjstva.

Što sam više razmišljala, sve mi se više dopadala pomisao da me zavede simultani prevodilac u Njujork Siti. Konstantin je izgledao zreo i u svakom pogledu pažljiv. Nisu postojali moji poznanici kojima bi pozeleo da se pohvali time, kao što su se studenti hvalisali sobnim drugovima ili prijateljima iz košarkaške ekipe da su vodili ljubav s devojkama na zadnjim sedištima automobila. I bilo bi neke prijatne ironije u tome da spavam s čovekom kojem me je predstavila gospođa Vilard, kao da je ona, na zaobilazan način, za to kriva.

Kad je Konstantin upitao da li bih volela da odem u njegov stan i čujem ploče s muzikom balalajki, ja sam se osmehnula za svoj račun. Majka mi je uvek govorila da ni pod kakvim uslovima ne idem sa muškarcem u njegov stan

nakon večernjeg izlaska, jer to može da znači samo jednu jedinu stvar.

„Mnogo volim balalajke”, rekla sam.

Konstantinova soba je imala balkon, a balkon je gledao na reku, te smo čuli sirene remorkera odozdo iz tame. Osećala sam razneženost i potpunu izvesnost u pogledu onoga što ću učiniti.

Znala sam da mogu da dobijem bebu, no ta misao je visila udaljena, i nejasna u daljini, i uopšte me nije uznemiravala. Ne postoji stopostotno siguran način da se ne dobije beba, pisalo je u jednom članku koji je moja majka isekla iz *Riders dajdžesta* i poslala mi u koledž. Taj članak je napisala udata žena-advokat koja je imala decu, a zvao se „U odbranu čednosti”.

Navodio je sve razloge zašto devojka ne treba ni sa kim da spava osim sa mužem, a i to tek pošto se venčaju.

Osnovni argument članka je bio da se muškarčev svet razlikuje od ženinog i da se muškarčeva osećanja razlikuju od ženinih i da jedino brak može da kako valja spoji ta dva sveta i dva različita sklopa osećanja. Moja majka je rekla da je to stvar koju devojka sazna tek kada je prekasno, te mora da prihvati savet osoba koje su već stručnjaci, na primer, od jedne udate žene.

Ta žena-advokat tvrdila je da najbolji muškarci žele da ostanu čisti za svoje supruge, a da čak i ako nisu čisti, žele da oni budu ti koji će svojim suprugama otkriti seks. Naravno, oni će pokušati da ubede devojku da s njima spava i govoriće kako će se kasnije njome oženiti, ali čim im popusti, izgubiće svako poštovanje prema njoj i počće da govore kako će ona, pošto je to radila s njima, isto činiti i sa drugima, te će joj na kraju zagorčati život.

Ta žena je završila svoj članak rečima da je bolje biti siguran no posle kukati, a da sem toga ne postoji siguran način da ne dobiješ bebu, a onda si stvarno nadrljala.

Međutim, meni se činilo da jedina stvar koju članak nije uzeo u obzir jeste kako se devojka oseća.

Možda je zgodno biti čist i onda se udati za čistog muškarca, ali šta ako

on iznenada prizna nakon venčanja da nije čist, kao što je uradio Badi Vilard? Ne bih mogla podneti pomisao da žena mora da vodi samotani, čist život, a muškarac može da ima dvostruki život, jedan čist, a drugi ne.

Konačno sam odlučila da, ako je tako teško naći punokrvnog inteligentnog muškarca koji će još biti čist kad bude imao dvadeset i jednu godinu, mogu komotno da zaboravim kako treba da ostanem čista i udam se za nekog ko takođe nije čist. Onda bih, kad počne da mi zagorčava život, i ja njemu mogla da zagorčavam život.

Kad sam imala devetnaest godina, čistota je bila veliki problem.

Umesto da svet bude podeljen na katolike i protestante ili republikance i demokrate ili belce i crnce ili čak muškarce i žene, videla sam svet podeljen na one koji su sa nekim spavali i one koji nisu, i to je izgledalo kao jedina stvarno bitna razlika između ove i one osobe.

Mislila sam da ću doživeti neku spektakularnu promenu onog dana kad pređem graničnu liniju.

Mislila sam da će biti isto tako kao što bih se osećala kad bih posetila Evropu. Došla bih kući i, netremice zagledana u ogledalo, mogla bih da razaznam majušni beli vrh Alpa u dnu svog oka. Sad sam pomislila da ću, ako sutra pogledam u ogledalo, videti Konstantina u veličini lutkice kako sedi u mom oku i smeši mi se.

Dobar sat smo ležali na Konstantinovom balkonu u dve odvojene stolice za ležanje, gramofon je svirao, a između nas se nalazila gomila ploča sa muzikom balalajki. Slabašau mlečnu svetlost zračile su ulične svetiljke ili polumesec ili automobili ili zvezde, nisam mogla da kažem koje od njih, ali, izuzev što me je držao za ruku, Konstantin uopšte nije pokazivao želju da me zavede.

Pitala sam da li je veren ili ima neku posebnu prijateljicu, misleći da je možda to razlog, ali on reče da nema, kako se trudi da se kloni takvih veza.

Na kraju sam osetila kako mi kroz vene plovi moćna sanjivost od sveg

onog vina od borove kore koje sam popila.

„Mislim da ću otići unutra da malo prilegnem”, rekla sam.

Nemarno sam ušetala u spavaću sobu i sagla se da smaknem cipele. Čist krevet je poigravao preda mnom kao bezbedan čamac. Ispružila sam se i zatvorila oči. Onda sam čula Konstantina kako uzdiše i ulazi sa balkona. Jedna pa druga njegova cipela lupila je o pod i on je legao pored mene.

Krišom sam ga pogledala kroz zastor kose.

Ležao je na leđima, s rukama pod glavom, piljeći u tavanicu. Uštirkani beli rukavi njegove košulje, zavrnuti do lakta, sablasno su svetlucali u polutami, a njegova preplanula koža izgledala je skoro crna. Mislila sam da je on najljepši čovek koga sam ikad videla.

Pomislila sam kako bi da imam oštru, lepo uobličenu strukturu kostiju lica ili da mogu da promućurno diskutujem o politici ili da sam slavna spisateljica, Konstantin mogao smatrati da sam dovoljno zanimljiva da sa mnom spava.

Onda sam se upitala da li bi on, čim bih mu se dopala, potonuo u običnost, i da li bih, čim bi me zavoleo, nalazila zamerku za zamerkom, kao što sam činila sa Badijem Vilardom i onim mladićima pre njega.

Stalno se ponavljala ista stvar:

U daljini bih ugledala nekog čoveka bez mane, no čim bi se približio, smesta bih uvidela da uopšte ne odgovara.

To je jedan od razloga što nikad nisam poželela da se udam. Poslednje što bih poželela bila je bezgranična sigurnost i da budem mesto s kojeg se odapinje strela. Želela sam promenu i uzbuđenje i da sama letim u svim pravcima, poput obojenih strela iz rakete za četvrti jul.

Probudio me je šum kiše.

Bio je mrkli mrak. Nakon izvesnog vremena dešifrovala sam nejasne obrise nepoznatog prozora. Ovda-onda se niotkuda pojavljivao zrak svetla,

prelazio zid poput avetinjskog, istražujućeg prsta i opet bi skliznuo u ništa.

Onda sam čula šum nečijeg disanja.

Najpre sam pomislila da sam to ja sama, i da ležim u tami svoje hotelske sobe, nakon trovanja. Zadržala sam dah, ali se disanje nastavljalo.

U postelji pored mene, sjalo je zeleno oko. Bilo je podeljeno na četvrtine, kao kompas. Polako sam se ispružila i stavila šaku na njega. Podigla sam ga. Sa njim je pošla ruka, teška kao u mrtvaca, ali topla od sna.

Konstantinov sat je pokazivao tri.

Konstantin je ležao u košulji, pantalonama i čarapama, kao što sam ga ostavila kad sam zaspala, a kad su mi se oči navikle na tamu, mogla sam da razaznam njegove blede očne kapke, prav nos i trpeljiva, lepo uobličena usta, ali su izgledali nematerijalni, kao nacrtani na magli. Nekoliko minuta sam provela tako nagnuta, proučavajući Konstantina. Nikad ranije nisam zaspala pored muškarca.

Pokušala sam da zamislim kako bi bilo da je Konstantin moj muž.

To bi podrazumevalo da ustajem u sedam i spremam mu jaja sa slaninom i tost i kafu, i da bazam u spavaćici i viklerima, pošto on ode na posao, da bih oprala prljave tanjire i namestila krevet, a onda, kad se vrati kući, nakon živahnog, fascinantnog dana, on bi očekivao propisnu večeru, pa bih provela večer perući nove prljave tanjire dok ne bih pala u postelju, potpuno iscrpljena.

To je izgledalo kao turoban i protraćen život za devojkicu koja je petnaest godina dobijala samo čiste odlične ocene, ali sam znala da je brak takav, jer je majka Badija Vilarda od jutra do mraka samo kuvala i čistila i prala, a ona je žena univerzitetskog profesora i sama je bila nastavnica u privatnoj školi.

Kad sam jednom posetila Badiju, zatekla sam gospođu Vilard kako upliće ćilim od traka vune iz starih odela gospodina Vilarda. Utrošila je nedelje na taj ćilim, i ja sam se divila tvidski mrkim, zelenim i plavim ritima upletenim ujedno, ali kad je gospođa Vilard završila ćilim, ona ga je, umesto da ga okači na zid kao što bih ja učinila, stavila na pod umesto kuhinjske staze, i kroz

nekoliko dana bio je prljav, bez sjaja, i nije se razlikovao od ma koje kuhinjske staze koju za manje od dolara možete kupiti u samoposluzi.

A znala sam da, uprkos svim ružama i poljupcima i večerama u restoranima kojima muškarac obasipa ženu pre no što se njome oženi, ono što u potaji želi, kad se obavi svadbeni obred, jeste da se žena prostre pod njegove noge kao kuhinjska staza gospode Vilard.

Zar mi nije rođena mati ispričala kako je, čim su ona i moj otac pošli iz Rina na svadbeno putovanje - moj otac je bio ranije oženjen, te je morao najpre da se razvede - otac rekao: „Uh, ovo je olakšanje, sad možemo da prestanemo da se pretvaramo i da se prirodno ponašamo!” - i od tog dana majka nije imala ni trenutka mira.

Takođe sam pamtila da je Badi Vilard rekao na neki zloslutan, znalački način da ću se drukčije osećati pošto dobijem decu, da više neću želeti da pišem pesme. Te sam počela da mislim kako je, možda, tačno da brak i deca deluju kao da ti je mozak ispran, te posle tupo ideš unaokolo kao rob u nekoj privatnoj totalitarnoj državi.

Dok sam piljila u Konstantina kao što čovek pilji u blistav, nedohvatljiv šljunak na dnu dubokog bunara, njegovi očni kapci su se podigli i on je gledao kroz mene, a oči su mu bile pune ljubavi. Tupavo sam posmatrala kako se mala dijafragma prepoznavanja uz škljocanje spustila preko mrlje nežnosti, a široke se zenice ucaklile i bile bez dubine, kao lakovana koža.

Konstantin je seo, zevajući: „Koliko je sati?”

„Tri”, rekoh bezizražajnim glasom. „Biće bolje da odem kući. Rano ustajem, moram da budem na poslu.”

„Ja ću te odvesti.”

Dok smo sedeli leđa uz leđa, svako na svojoj strani kreveta, prtljajući oko cipela u groznoj, veseloj beloju svetlosti noćne lampe, osetih kako se Konstantin okreće. „Da li je tvoja kosa uvek takva?”

„Kakva?”

Nije odgovorio, već se ispružio i stavio ruku na koren moje kose i prstima polako prešao do vrhova vlasi, kao češljem. Mali električni udar planuo je kroza me, i sedela sam potpuno nepomično. Još otkako sam bila mala, volela sam osećaj kad mi neko češlja kosu. To je činilo da se osećam sasvim pospana i spokojna.

„Ah, znam u čemu je stvar”, reče Konstantin. „Sveže je oprana.”

I onda se sagnuo da ušnira teniske patike.

Sat kasnije ležala sam u hotelskoj postelji, slušajući kišu. Čak nije zvučala kao kiša, zvučala je kao česma koja curi. Bol oko sredine leve cevanice je oživeo, te sam napustila svaku nadu da ću zaspati pre sedam sati, kada će me moj radio-budilnik probuditi razdraganim izvođenjem *Suzinog marša*.

Svaki put kad pada kiša, stari prelom noge bi se setio samog sebe, a ono čega se sećao bio je potmulu bol.

Onda sam pomislila: „Badi Vilard je kriv što sam slomila tu nogu”.

Onda sam pomislila: „Ne, sama sam je slomila. Namerno sam je slomila da bih sebe kaznila što sam takav podlac.”

GLAVA OSMA

Gospodin Vilard me je odvezao do planina Edajrondaks.

Bio je drugi dan Božića i sivo nebo se nadimalo nad nama, nabubrelo od snega. Osećala sam se prežderano i tupo i razočarano, kako se uvek osećam na drugi dan Božića, kao da se ništa od onog što su obećale borove grane i svećice i pokloni uvezani srebrnim i pozlaćenim trakama i brezova stabla što gore u kaminu i božićna ćurka i božićne pesme uz klavir nije ostvarilo.

U vreme Božića sam gotovo želela da sam katolikinja.

Najpre je vozio gospodin Vilard, a onda ja. Ne znam o čemu smo razgovarali, ali kako nam je predeo, već duboko ispod starih smetova, pokazivao svoju sumorniju stranu, i kako su se jele zbijale sa sivih bregova ka ivici puta, toliko tamnozelene da su izgledale crne, postajala sam sve turobnija.

Došla sam u iskušenje da kažem gospodinu Vilardu da produži sam, da ću se vratiti kući autostopom.

Međutim, bio je dovoljan jedan pogled na lice gospodina Vilarda - srebrna kosa mladalački kratko podšišana, bistre plave oči, ružičasti obrazi, a sve, poput slatkog svadbenog kolača, glazirano nevinim, porerljivim izrazom - i znala sam da to ne bih mogla da učinim. Moraću da izdržim ovu posetu do kraja.

Oko podneva je sivilo malko izbledelo i mi smo stali na zaleđenom pobočnom putu i podelili sendvič sa tunjevinom, ovsene biskvite, jabuke i termos crne kafe, koje nam je gospođa Vilard spakovala za ručak.

Gospodin Vilard me je ljubazno merkao. Onda se iskašljao i očistio nekoliko poslednjih mrvica sa krila. Videla sam da će reći nešto ozbiljno, jer je bio vrlo stidljiv, a čula sam ga kako se na isti način iskašlja pre no što će održati važno predavanje iz ekonomije.

„Neli i ja smo uvek želeli ćerku.”

Jedan luđački trenutak mislila sam da će gospodin Vilard objaviti kako je gospođa Vilard trudna i očekuje devojčicu. Onda je rekao: „Ali ne vidim kako bi ma koja kći mogla biti bolja od tebe”.

Gospodin Vilard je, mora biti, mislio da plačem jer sam toliko radosna što želi da mi bude otac. „De, de”, potapšao me je po ramenu i iskašljao se jednom ili dva puta. „Mislim da se nas dvoje razumemo.”

Onda je otvorio vrata automobila na svojoj strani i obišao na moju stranu, pri čemu je njegovo disanje uobličavalo vijugave dimne signale u sivom vazduhu. Ja sam se pomerila na sedište koje je napustio, a on je pokrenuo kola pa smo se vozili dalje.

Nisam sigurna šta sam očekivala od Badijevog sanatorijuma.

Mislim da sam očekivala neku vrstu drvene planinske kuće, načvorene na vrhu male planine, pune mladića i devojaka sa ružičastim obrazima, koji su svi vrlo privlačni, ali imaju grozničave sjajne oči, i leže na otvorenim balkonima, pokriveni debelom ćebadi.

„Tuberkuloza ti je kao da živiš sa bombom u plućima”, pisao mi je Badi u koledž. „Prosto ležiš vrlo nepomično, nadajući se da neće eksplodirati.”

Bilo mi je teško da zamislim Badija kako leži nepomično. Cela njegova životna filozofija se sastojala u tome da se svakog trena kreće i nešto radi. Čak i kad smo leti išli na plažu, on nikad nije mogao da legne i drema na suncu kao što sam ja činila. Trčao je tamo-amo ili je igrao lopte ili izvodio male nizove sklekova kako bi iskoristio vreme.

Gospodin Vilard i ja smo sedeli u prijemnoj sobi, čekajući kraj popodnevne kure odmora.

Šema boja celog sanatorijuma se, izgleda, zasnivala na džigerici. Tamno, namršteno drvo, pečenociglaste kožne fotelje, zidovi koji su jednom možda bili beli, ali su podlegli pošasti buđi ili vlazi koja se širila. Pegavo mrki linoleum skrivao je pod.

Na niskom stočiću, čiji su tamni lak nagrizle kružne i polukružne mrlje,

ležalo je nekoliko sparušenih brojeva časopisa *Tajm* i *Lajf*. Prelistala sam najbliži časopis do sredine. Ajzenhauerovo lice je zračilo u mene, ćelavo i bezizrazno kao lice zametka u tegli.

Nakon izvesnog vremena, postala sam svesna potuljenog šuma curenja. Za trenutak sam pomislila da su zidovi počeli da ispuštaju vlagu kojom mora da su natopljeni, ali onda sam videla da šum potiče od malog vodoskoka u uglu sobe.

Vodoskok je štrcao nekoliko palaca u vazduh iz neobrađene cevi, onda bi digao ruke od svega, skljojao se i utopio neravno štrcanje u kameni bazen požutele vode. Bazen je bio popločan belim šestougaonim pločicama kakve se viđaju u javnim klozetima.

Zazvrjalo je zvonce. U daljini su se otvorila i zatvorila vrata. Onda je ušao Badi.

„Zdravo, tata.”

Badi je zagrlio oca i, odmah, s užasnom vedrinom, prešao do mene i pružio ruku. Rukovala sam se. Ruka je bila vlažna i salasta.

Gospodin Vilard i ja smo sedeli na kožnom divanu. Badi se načvorio preko puta nas, na ivicu klizave fotelje. Neprestano se osmehivao, kao da mu krajevi usta vise o nevidljivoj žici.

Poslednje što bih očekivala od Badija bilo je da će biti debeo. Sve vreme dok sam ga zamišljala u sanatorijumu, videla sam kako mu se senke urezuju ispod jagodica, a oči plamte iz duplji skoro lišenih mesa.

Međutim, sve što je na Badiju bilo udubljeno odjednom se ispupčilo. Trbuščić se nadimao ispod tesne bele najlonske košulje, a obrazi su bili okrugli i rumeni kao ušćereno voće. Čak mu je i smeh zvučao debeljušno.

Badijev pogled susreo je moj. „To je od jela”, rekao je. „Kljukaju nas iz dana u dan i onda nas samo teraju da se izležavamo. Ali sad mi je dopušteno da izlazim u vreme šetnje. Ne brini, za nekoliko nedelja ću smršati.” Skočio je na noge, smešeći se kao radostan domaćin. „Hoćete li da vidite moju sobu?”

Ja sam pratila Badija, a gospodin Vilard mene, kroz vrata sa umetnutim pločama mlečnog stakla, niz polumračan, džigerast hodnik koji je mirisao na mast za parket i lizol i neki drugi neodređeniji miris, sličan mirisu zgnječenih gardenija.

Badi je otvorio mrka vrata i mi smo u vrsti ušli u uzanu sobu.

Džombast krevet, pod pokrovom tankog belog pokrivača s tankim plavim prugama, zauzimao je najveći deo prostora. Pored njega je stajao noćni stočić sa bokalom, čašom za vodu i srebrnom grančicom termometra koji je štrčao iz teglice sa ružičastim dezinfekcionim sredstvom. Drugi sto, pokriven knjigama, hartijama i malim ćupovima - pečenim i obojenim, ali neglaziranim - bio je zguran između podnožja kreveta i vrata plakara.

„Pa”, dahnuo je gospodin Vilard, „izgleda sasvim ugodno”.

Badi se nasmejao.

„Šta je ovo?” Podigla sam pepeljaru od keramike u obliku lista lokvanja; žilice su bile pažljivo izvučene žutom bojom na mutnozelenoj osnovi. Badi nije pušio.

„Pepeljara”, reče Badi. „Za tebe.”

Spustila sam pepeljaru na sto. „Ja ne pušim.”

„Znam”, reče Badi. „Mislio sam da će ti se ipak svideti.”

„Pa”, gospodin Vilard je protrljao jednu papirnu usnu o drugu. „Ja bih da krenem. Ostaviću vas dvoje mladih...”

„Odlično, tata. Samo ti kreni.”

Bila sam iznenađena. Mislila sam da će gospodin Vilard prenoćiti pre no što me sutra odveze natrag.

„Da pođem i ja?”

„Ne, ne.” Gospodin Vilard je odvojio nekoliko novčanica iz svog buđelara i pružio ih Badiju. „Postaraj se da Ester u vozu dobije udobno mesto. Ona će možda ostati dan-dva.”

Badi je ispratio oca do vrata.

Imala sam osećaj da me je gospodin Vilard napustio. Pomislila sam kako je, mora biti, sve vreme tako planirao, ali Badi reče da nije, njegov otac naprosto nije mogao podneti da gleda bolest, a naročito ne sinovljevu bolest, jer smatra da je svaka bolest - bolest volje. Gospodin Vilard nije u svom životu bolovao ni jedan jedini dan.

Sela sam na Badijev krevet. Naprosto nije bilo drugog mesta.

Badi je poslovno preturao po svojim hartijama. Onda mi je pružio tanak, siv časopis. „Otvori jedanaestu stranu.”

Časopis je bio štampan negde u državi Mejn i bio je pun šapirografisanih pesama i opisnih odlomaka odvojenih zvezdicama. Na jedanaestoj strani našla sam pesmu s naslovom *Zora u Floridi*. Skakala sam sa metafore na metaforu o svetlosti boje lubenice i kornjačasto zelenim palmama i školjkama izbrazdanim poput parčića antičkih zdanja.

„Nije loša.” Mislila sam da je jeziva.

„Ko je pisac?”, upitao je Badi uz neki čudan golubiji osmeh.

Pogled mi je pao na ime u donjem desnom uglu stranice. B. S. Vilard.

„Ne znam.” Onda rekoh: „Naravno da znam, Badi. Ti si je napisao.”

Badi se primakao.

Ja sam se odmakla. Vrlo sam malo znala o tuberkulozi, ali mi je izgledala kao krajnje zlokobna bolest, zbog svog nevidljivog razvoja. Mislila sam kako je lako moguće da Badi sedi u vlastitoj maloj ubilačkoj auri tuberkuloznih bacila.

„Ne brini”, nasmejao se Badi. „Nisam pozitivan.”

„Pozitivan?”

„Nećeš se zaraziti.”

Badi se zaustavio da predahne, kao što čovek čini usred penjanja uz neku veliku strminu.

„Hoću nešto da te pitam.” Imao je uznemirujuću novu naviku da pogledom svrdla moje oči, kao da mu je stvarno stalo da mi probije glavu kako bi bolje analizirao šta se u njoj događa.

„Mislio sam da to pitanje postavim u pismu.”

Ukazala mi se kratkovečna vizija bledoplavog koverta sa grbom Jejla na preklopu.

„No onda sam odlučio da će biti bolje da sačekam da dođeš pa da te lično pitam.” Zastao je. „Zar ne želiš da čuješ šta je to?”

„Šta?”, rekla sam utanjenim, neobećavajućim glasom.

Badi je seo pored mene. Stavio mi je ruku oko struka i sklonio mi kosu sa uveta. Nisam se pomerila. Onda sam čula kako šapuće: „Da li bi volela da budeš gospođa Vilard?”

Osetila sam strahovit poriv da se nasmejem.

Pomislila sam kako bi me ovo pitanje oborilo s nogu u ma kojem trenutku petogodišnjeg ili šestogodišnjeg razdoblja mog obožavanja Badija Vilarda iz daljine.

Badi je primetio da oklevam.

„Oh, znam da sad nisam u formi”, rekao je brzo. „Još primam PAS i možda ću još izgubiti rebro-dva, ali ću se do jeseni vratiti na medicinski fakultet. Najkasnije, godinu dana od ovog proleća...”

„Mislim da ti nešto moram reći, Badi.”

„Znam”, reče Badi ukrućeno. „Upoznala si nekoga.”

„Ne, nije to.”

„Onda šta je?”

„Nikad se neću udati.”

„Ti si luda.” Badi se razveselio. „Predomislićeš se.”

„Ne. Čvrsto sam odlučila.”

Međutim, Badi je i dalje izgledao vedar.

„Sećaš li se”, rekoh, „one noći kad si se sa mnom autostopom vraćao u koledž posle brucošijade?”

„Sećam se.”

„Sećaš li se kako si me pitao gde bih najviše volela da živim, na selu ili u

gradu?”

„A ti si kazala...”

„A ja sam kazala da želim da živim i na selu i u gradu.”

Badi je klimnuo glavom.

„A ti si se nasmejao”, nastavila sam s iznenadnom ubedljivošću, „i rekao si kako imam savršenu osnovu za pravog neurotika i da je to pitanje uzeto iz nekog upitnika koji ste te nedelje obrađivali na času psihologije?”

Badijev osmeh je počeo da nestaje.

„E, pa, bio si u pravu. Ja *jesam neurotik*. Nikad ne bih mogla da se ustalim ili na selu ili u gradu.”

„Mogla bi da živiš između”, predložio je Badi u želji da pomogne. „Onda bi ponekad mogla da ideš u grad, a ponekad na selo.”

„I šta je u tome toliko neurotično?”

Badi nije odgovorio.

„Dakle?”, odsekla sam, misleći: „Bolesnicima se ne sme povlađivati, to je za njih najgore, razmaze se i raspadnu u paramparčad”.

„Ništa”, reče Badi, bledim, mrtvim glasom.

„Neurotik, ha!”, prezrivo sam se nasmejala. „Ako je neurotično želeti istovremeno dve stvari koje se uzajamno isključuju, onda sam ja neurotična kao đavo. Ostatak života ću leteti između jedne i druge stvari koje se uzajamno isključuju.”

Badi je stavio svoju ruku na moju.

„Dozvoli da letim s tobom.”

Stajala sam na vrhu skijaške padine brega Fazga, gledajući u dolinu. Ovde gore nisam imala šta da tražim. Nikad u životu nisam se skijala. Ipak, pomislila sam, da bar uživam u pogledu dok mi se pruža prilika.

Levo od mene žičara je izbacivala skijaša za skijašem na snežni vrh, koji se, nabijen mnogobrojnim prelascima i malo se otopivši na podnevnom suncu,

stvrduo do čvrstine i uglačanosti stakla. Hladan vazduh je izmučio moja pluća i sinuse do vizionarske jasnoće.

S obe strane skijaši u crvenim, plavim i belim jaknama leteli su niz zaslepljujuću padinu kao odbegle krpice američke zastave. Iz podnožja skijaške staze, brvnara od imitacije drveta širila je svoje popularne pesme u nadnesenu tišinu.

Gledajući na Jungfrau

Iz našeg šalea za dvoje...

Pesma i treštanje su promicali mimo mene kao nevidljiv potočić u snežnoj pustinji. Samo jedan nemaran, nadmoćan pokret, i bacila bih se u kretanje niz padinu ka mrljici kaki boje, tamo po strani, među gledaocima, koja je bila Badi Vilard.

Badi me je celo jutro učio da skijam.

Badi je najpre pozajmio skije i štapove od svog prijatelja iz sela, a skijaške cipele od žene jednog doktora čije su noge bile samo za broj veće od mojih, i crvenu skijašku jaknu od učenice-bolničarke. Njegova upornost suočena sa mojom uskopišćenošću bila je zapanjujuća.

Onda sam se setila da je na medicinskom fakultetu Badi dobio nagradu što je uspeo da ubedi najveći broj rođaka preminulih da dopuste da njihovi pokojnici budu isečeni u interesu nauke, bez obzira da li im je to potrebno ili nije. Zaboravila sam šta je bilo nagrada, ali sam prosto videla Badija, u belom mantilu i sa stetoskopom koji mu štrči iz bočnog džepa kao da je deo njegove anatomije, kako se smeši, klanja i nagovara te ošamućene, glupe rođake da potpišu dokumenta o obdukciji.

Potom je Badi pozajmio auto od svog lekara, koji je i sam preležao tuberkulozu i bio pun razumevanja, pa smo se odvezli baš dok je zvonice za šetnju zvrjalo duž sanatorijumskih hodnika, i bez ijednog zraka sunca.

Ni Badi se nikad ranije nije skijao, ali reče da su osnovna načela sasvim prosta, i pošto je često posmatrao učitelje skijanja i njihove učenike, moći će da me nauči svemu što treba da znam.

Prvih pola sata poslušno sam stepenasto išla uz malu padinu, zatim bih se otisnula štapovima i spustila pravo naniže. Badi je izgledao zadovoljan mojim napredovanjem.

„Odlično, Ester”, primetio je kad sam dvadeseti put savladala padinu. „Sad da te isprobamo na uspinjači.”

Zaustavila sam se u mestu, crvena u licu i zadihana.

„Ali, Badi, još ne umem da idem u cik-cak. Svi ti ljudi što silaze s vrha umeju da idu u cik-cak.”

„Oh, možeš da odeš samo do polovine puta. Onda nećeš dobiti naročito veliki zamah.”

Badi me je otpratio do uspinjače i pokazao mi kako da propuštam konopac kroz šake, a onda mi je rekao da prstima obuhvatim užu i pođem gore.

Nije mi palo na um da kažem ne.

Obavila sam prste oko grube, hrapave zmijske užeta koja je klizila između njih, i pošla sam uvis.

Međutim, dok sam se teturala i pokušavala da zadržim ravnotežu, užu me je vuklo tako brzo da se nisam mogla nadati da se oslobodim na pola puta. Ispred mene je bio skijaš i iza mene skijaš, te bih pala u gužvi skija i štapova čim bih pustila užu, a nisam htela da pravim probleme, te sam se mirno i dalje držala za užu.

Ali, na vrhu sam se predomislila.

Badi me je razabrao, kako tamo gore oklevam u crvenoj bluzi. Njegove ruke su sekle vazduh kao vetrenjače kaki boje. Onda sam videla da mi signalizira da siđem niz stazu što se otvarala sred prepletenih skijaša. Međutim, dok sam stajala, nelagodno, suva grla, glatka bela staza od mojih do njegovih nogu zamaglila se.

Jedan skijaš je prešao stazu sleva, drugi zdesna, a Badijeve ruke su i dalje slabašno mahale poput pipaka s druge strane polja kojim su vrvile pokretne mikroskopske životinjice, poput bacila ili povijenih, jarkih uskliknika.

Premestila sam pogled sa uzburkanog amfiteatra ka vidiku iza njega.

Veliko sivo oko neba uzvratilo mi je pogled, njegovo izmaglicom zakriljeno sunce bilo je žiža svih belih i nemih daljina što su lile sa svih strana sveta, breg za bledim bregom, da se zaustave pod mojim nogama.

Unutarnji glas koji mi je zvocao da ne budem budala - da spasavam kožu, skinem skije i otpešaćim u dolinu, kamuflirana žbunjem borova što iviče padinu - utekao je kao neutešni komarac. Pomisao da se mogu ubiti uobličila se u mome duhu, spokojno poput drveta ili cveta.

Okom sam odmerila rastojanje do Badija.

Ruke su mu sad bile skrštene, i izgledao je kao deo železne ograde iza njega - obamro, mrk i beznačajan.

Oprezno se primakavši rubu vrha brega, zabila sam vrhove štapova u sneg i otisnula se u let, znajući da se ne mogu zaustaviti veštinom ili zakasnelim nastupom volje.

Usmerila sam se pravo u dolinu.

Oštar vetar koji se dotle krio, lupio me je posred usta i razvukao kosu na glavi vodoravno unazad. Spuštala sam se, ali se belo sunce nije popelo. Visilo je nad zaustavljenim talasima bregova, neosetljiv stožer bez kojeg svet ne bi postojao.

Tačkica u mom vlastitom telu poletela je, odazivajući se, prema suncu. Osećala sam kako mi se pluća pune naletom dekora - vazduha, planina, drveća, ljudi. Pomislila sam: „Ovo znači biti srećan.”

Prošišala sam mimo cik-cak skijaša, učenika, stručnjaka, kroz godinu za godinom dvoličnosti i osmeha i kompromisa, u svoju sopstvenu prošlost.

Ljudi i drveće su se s obe strane povlačili kao tamni zidovi tunela dok sam jurila dalje ka nepomičnoj, blistavoj tački na njegovom kraju, ka šljunku na

dnu bunara, ka slatkoj beloј bebi sklopčanoј u majčinom trbuhu.

Moji zubi su krenuli šljunkast zalogaj. Ledena voda procurila je u moje grlo.

Badijevo lice visilo je nada mnom, približeno i ogromno, poput rasejane planete. Iza njegovog ukazala su se druga lica. Iza njih su na plohi beline vrvele crne tačkice. Parče po parče, kao pod dejstvom čarobnog štapića dosadne kume, stari svet se vratio na mesto.

„Odlično ti je išlo”, obavestio je moje uho jedan poznat glas, „dok ti onaj čovek nije preprečio put”.

Ljudi su odvezivali moje vezove i skupljali štapove koji su štrčali put neba, nakrivljeni, svaki u svome smetu. Ograda brvnare naslonila se na moja leđa.

Badi se sagnuo da mi skine cipele i nekoliko pari belih vunениh čarapa koje su ih popunjavale. Njegova punačka šaka obuhvatila je moje levo stopalo, onda se pomerila na članak, pritiskujući i opipavajući, kao da traži skriveno oružje.

Ravnodušno belo sunce sijalo je na vrhuncu neba. Želela sam da se izoštrim o njega dok ne postanem sveta, tanka i suštinska poput oštrice noža.

„Idem gore”, rekoh, „idem da se spustim još jednom”.

„Ne ideš.”

Čudan, zadovoljan izraz pojavio se na Badijevom licu.

„Ne ideš”, ponovio je uz konačan osmeh. „Noga ti je slomljena na dva mesta. Mesecima nećeš mrdnuti iz gipsa.”

GLAVA DEVETA

„Baš mi je milo što će da umru.”

Hilda je, zevajući, izvila mačje udove, zarila glavu u ruke na stolu za konferencije i ponovo zaspala. Pramen kao žuč zelene slame čvorio se na njenom čelu poput tropske ptice.

Žuč-zeleno. Tu boju su lansirali za jesen, samo što je Hilda, kao obično, isprednjačila pola godine. Žuč-zeleno sa crnim, žuč-zeleno sa belim, žuč-zeleno sa bojom Nila, svojom rođakom.

Modne krilatice, srebrne i pune ničega, puštale su svoje riblje mehurove u mome mozgu. Izbijali su na površinu uz šuplje prskanje.

Baš mi je milo što će da umru.

Proklela sam zlu sreću koja je podesila da se moj dolazak u hotelsku kafeteriju podudari sa Hildinim. Nakon neprospavane noći bila sam suviše tupa da izmislim izgovor koji bi me vratio u sobu po rukavicu, maramicu, kišobran, notes koji sam zaboravila. Kazna mi je bila duga, mrtva šetnja od mlečno staklenih vrata *Amazonke* do jagodastog mermera našeg ulaza u Medison aveniji.

Hilda se celim putem kretala kao manekenka.

„Divan šešir, jesi li ga sama napravila?”

Upola sam očekivala da će se Hilda okrenuti i reći: „Zvučiš kao da si bolesna”, no ona, je samo istegnula i zatim uvukla svoj labuđi vrat.

„Da.”

Prethodne večeri gledala sam komad čiju je junakinju poseo dibuk, i kad bi dikuk progovorio na njena usta, glas mu je zvučao tako pećinski i duboko da niste mogli da razaznate da li je muško ili žensko. E pa, Hildin glas je zvučao upravo kao glas tog dibuka.

Zurila je u svoj odraz u ucakljenim izlozima, kao da proverava, iz

trenutka u trenutak, da li nastavlja da postoji. Ćutanje među nama bilo je tako duboko da sam mislila kako to delimično mora biti moja greška.

Te rekoh: „Zar nije strašno ovo sa Rozenbergovima?”

Trebalo je da kasno te večeri Rozenbergovi budu pogubljeni na električnoj stolici.

„Da!”, reče Hilda i ja sam konačno osetila kako sam dotakla neku ljudsku žicu u spletu njenog srca. Tek dok smo čekale ostale u grobnoj jutarnjoj tmini sale za konferencije, Hilda je pobliže objasnila to svoje da.

„Strašno je što takvi ljudi uopšte žive.”

Onda je zevnula, a njena bledonarandžasta usta otvoriše se spram ogromne tmine. Opčinjena, piljila sam u slepu špilju iza njenog lica dok se usne nisu sastavile i pokrenule i dok dibuk nije progovorio iz svog skrovišta: „Baš mi je milo što će da umru”.

„Hajde, osmeh!”

Sedela sam na ružičastoj somotskoj fotelji za dvoje u kancelariji Dž. K., naspram fotografa iz časopisa, sa ružom od hartije u ruci. Od nas dvanaest, ja sam ostala poslednja za slikanje. Pokušala sam da se sakrijem u toaletu, ali nije uspeo. Betsi je primetila moje noge ispod vrata.

Nisam htela da se slikam, jer ću zaplakati. Nisam znala zašto ću zaplakati, ali sam znala da će, ako mi se neko obrati ili me suviše pažljivo pogleda, suze poleteti iz mojih očiju i jecaji iz grla i da ću plakati nedelju dana. Osećala sam kako se suze skupljaju i pljuskaju u meni kao voda u prepunoj čaši koja ne stoji čvrsto.

Ovo je bila poslednja partija fotografisanja pre no što časopis uđe u štampu, a mi se vratimo u Talsu ili Biloksi ili Tinek ili Kus Bej, ili već tamo otkuda smo došle, a trebalo je da se slikamo s rekvizitima kako bi se pokazalo šta želimo da postanemo.

Betsi je držala klip kukuruza da pokaže kako želi da bude farmerova

žena, Hilda je držala ćelavu glavu šeširdžijske lutke bez lica, da pokaže kako želi da kreira šešire, a Dorin zlatom izvezen sari, da pokaže kako želi da bude socijalna radnica u Indiji (kazala mi je da, u stvari, to ne želi, htela je samo da se dokopa sarija).

Kad su me pitali šta želim da budem, rekla sam da ne znam.

„Oh, sigurno znaš”, reče fotograf.

„Ona želi da bude sve”, reče Dž. K. duhovito.

Rekla sam da želim da budem pesnikinja.

Onda su tražili šta bih mogla da držim.

Dž. K. je predložila knjigu pesama, ali je fotograf kazao ne, to je suviše očigledno. Treba da bude neka stvar koja pokazuje šta je izvor inspiracije za pesme. Na kraju je Dž. K. sa svog najnovijeg šešira skinula jednu jedinu papirnatu ružu na dugačkoj stabljici.

Fotograf je petljao oko vrelih belih reflektora. „Pokaži nam koliko si srećna kad pišeš pesmu.”

Zurila sam kroz friz fikusovog lišća na prozoru Dž. K. u plavo nebo iza njega. Nekoliko pozorišnih pramenova oblaka putovalo je zdesna ulevo. Usredsredila sam pogled na najveći oblak, kao da ću, kad mine s obzora, imati sreću da odem sa njim.

Osećala sam kako je veoma važno da linija mojih usana ostane ravna.

„Osmeh.”

Napokon, poslušno kao usta trbuhozborčeve lutke, moja usta počеше da se krive.

„Hej”, pobunio se fotograf, odjednom predosećajući nesreću, „izgledaš kao da ćeš da zaplačeš”.

Nisam mogla da se zaustavim.

Zabila sam lice u ružičastu somotsku fasadu fotelje za dvoje i, s ogromnim olakšanjem, slane suze i zvuci jada, što su celo jutro tumarali u meni, izliše se u sobu.

Kad sam podigla glavu, fotograf beše nestao. Dž. K. takođe. Osećala sam se mlitavo i iznevereno, kao koža koju je odbacila neka užasna zver. Bilo je olakšanje osloboditi se te životinje, ali ona je, izgleda, odnela moj um, i sve ostalo čega je mogla da se dočepa.

Preturala sam po tašni tražeći pozlaćenu kutiju sa maskarom i senkom za oči i tri ruža i ogledalom sa strane. Lice koje je virilo u mene kao da je virilo kroz rešetke zatvorske ćelije nakon dugog batinanja. Izgledalo je modro i natečeno i u sasvim pogrešnim bojama. Bilo je to lice kojem su potrebni sapun, voda i hrišćanska trpeljivost.

Počela sam da ga šminkam malim srcem.

Nakon pristojnog intervala, Dž. K. je dolepršala natrag sa naramkom rukopisa.

„Ovo će te zabaviti”, rekla je. „Prijatno čitanje.”

Svakog jutra snežna lavina rukopisa uvećavala je prašnjavo-sive gomile u kancelariji urednice za prozu. Mora biti da su širom Amerike, u radnim kabinetima, potkrovljima i učionicama, ljudi potajno pisali. Uzmimo da ovaj ili onaj svakog minuta završi jedan rukopis: to znači da će se za pet minuta na stolu urednice za prozu naslagati pet rukopisa. Za sat biće ih šezdeset, guraće jedan drugi na pod. A za godinu dana...

Osmehnula sam se, videći kako u vazduhu lebdi devičanski zamišljeni rukopis u čijem je gornjem desnom uglu otkucano ime Ester Grinvud. Nakon mesec dana provedenih u ovom časopisu, prijavila sam se za letnji tečaj kod jednog slavnog pisca kome biste poslali rukopis priče, a on bi ga pročitao i rekao da li ste dovoljno dobri da budete primljeni.

Naravno, broj polaznika je bio vrlo mali, a ja sam svoju priču odavno poslala i još nisam dobila odgovor od tog pisca, ali sam bila sigurna da ću kod kuće, na stolu za poštu, zateći pismo kojim me obaveštavaju da sam primljena.

Odlučila sam da ću iznenaditi Dž. K. i poslati pod pseudonimom nekoliko priča napisanih za taj tečaj. Onda će jednog dana urednica za prozu

lično doći Dž. K., pljasnuće priče na njen pisaći sto i reći: „Ovo je iznad proseka”, a Dž. K. će se složiti i uzeće ih i pozvaće autora na ručak, a to ću biti ja.

„Časna reč”, reče Dorin, „ovaj će biti drukčiji.”

„Da čujem”, rekla sam hladno.

„On je iz Perua.”

„Oni su zdepasti”, rekoh. „Ružni su kao Asteci.”

„Ne, ne, ne, dušo. Već sam ga upoznala.”

Sedele smo na mom krevetu u darmaru prljavih pamučnih haljina, pocepanih najlon čarapa i sivog donjeg rublja, a Dorin je deset minuta pokušavala da me ubedi da pođem na ples u poljskom klubu sa prijateljem nekog Lenijevog poznanika, koji je, tvrdila je uporno, sasvim drukčiji od uobičajenih Lenijevih prijatelja, no pošto je sutra u osam ujutru trebalo da uhvatim voz i odem kući, osećala sam kako treba da pokušam da se spakujem.

Takođe sam imala nejasnu pomisao da ću, ako cele noći budem sama šetala ulicama Njujorka, najzad pokupiti nešto od tajne i veličanstvenosti grada.

Ali sam digla ruke.

Ovih poslednjih nekoliko dana postajalo mi je sve teže da ma šta odlučim. A kad bih konačno *odlučila* da nešto uradim, na primer da spakujem kofer, samo bih izvukla sve odvratne, skupe haljine iz komode i plakara i prostrla ih po stolicama, krevetu i podu, a onda sam sedela i zurila u njih, krajnje zbunjena. Činilo se da imaju neki svoj odvojen, tvrdoglav identitet koji odbija da bude opran, savijen i sklonjen.

„To je zbog ovih haljina”, rekla sam Dorin. „Prosto ne mogu da ih opet gledam kad se budem vratila.”

„To je lako.”

I na svoj divan, na jednu stvar usmeren način, Dorin je počela da grabi kombinezone i čarape i komplikovano prsluče bez naramenica, puno čeličnih

opruga - poklon kompanije *Jagorčevina korseti*, koji se nikad nisam odvažila da nosim - i, konačno, jednu po jednu, onu tužnu zbirkicu čudno krojenih haljina od četrdeset dolara...

„Hej, tu ostavi napolju. Nju nosim.”

Dorin je otpetljala crnu krpicu iz svežnja i spustila je u moje krilo. Onda, zgužvavši ostatak haljina u meku, konglomeratsku masu, ćušnula ih je pod krevet, daleko od očiju.

Dorin je zakucala na zelena vrata sa zlatnom kvakom.

Iznutra se začuše muvanje i muški smeh, koji naprečac prestadoše. Onda je visok mladić u košulji, s kratko podšišanom plavom kosom, odškrinuo vrata i izvirio.

„Dušo!”, zaurao je.

Dorin je nestala u njegovom naručju. Pomislila sam da to mora biti Lenijev poznanik.

Mirno sam stajala kod vrata u svojoj crnoj haljini i crnoj resastoj stoli, žuća no ikad, ali sa manjim očekivanjima. „Ja sam posmatrač”, rekoh sebi, posmatrajući kako plavokosi mladić uvodi Dorin u sobu i predaje je drugom čoveku, koji je takođe bio visok, ali crnomanjast, s nešto dužom kosom. Taj čovek je bio u besprekorno belom odelu, bledoplavoj košulji, sa žutom satenskom mašnom i sjajnom iglom za kravatu.

Nisam mogla da odvojim pogled od te igle.

Iz nje kao da je izbijala ogromna bela svetlost, osvetljavajući sobu. Onda se svetlost povukla u sebe, ostavljajući kap rose na zlatnom polju.

Stavila sam nogu pred nogu.

„To je dijamant”, reče neko, a silan svet prsnu u smeh.

Moj nokat je kucnuo o staklastu facetu.

„Njen prvi dijamant.”

„Marko, daj joj.”

Marko se naklonio i položio iglu za kravatu na moj dlan.

Igla je bleštala i poigravala od svetlosti, poput rajske kocke leda. Hitro sam je strpala u večernju tašnu od imitacije crnih šljokica i osvrnula se oko sebe. Lica su bila prazna kao tanjiri i kao da niko nije disao.

„Srećom”, suva tvrda šaka je obuhvatila moju mišicu, „ja sam pratilac ove dame za ostatak večeri. Možda ću”, iskra u Markovim očima se ugasila i one su postale crne, „učiniti neku sitnu uslugu...”

Neko se zasmejao.

„...vrednu dijamanta.”

Šaka oko moje mišice se stegla.

„Jao!”

Marko je sklonio šaku. Pogledala sam niz ruku. Purpurni otisak palca je izašao na videlo. Marko me je posmatrao. Onda je pokazao na unutrašnju stranu moje mišice. „Pogledajte ovde.”

Pogledala sam i videla četiri slaba, odgovarajuća otiska.

„Kao što vidite, sasvim ozbiljno mislim.”

Markov mali, palucav osmeh podsetio me je na zmiju koju sam dražila u zoološkom vrtu u Bronksu. Kad sam prstom kucnula o debelo staklo kaveza, zmija je otvorila satnom mehanizmu slične ralje i izgledalo je da se osmehuje. Onda je udarala i udarala i udarala o nevidljivu ploču sve dok nisam krenula dalje.

Nikad ranije nisam srela ženomrsca.

Bilo mi je jasno da je Marko ženomrzac, jer kraj svih onih manekenki i televizijskih zvezdica u sobi, nije obraćao pažnju ni na koga, osim na mene. Ne iz ljubaznosti ili čak radoznalosti, već zato što se podesilo da sam mu podeljena, kao karta iz špila istovetnih karata.

Čovek iz orkestra poljskog kluba prišao je mikrofону i počeo da trese one tikve što označavaju južnoameričku muziku.

Marko se mašio za moju ruku, no ja sam se držala svog četvrtog daikirija

i nisam mrdnula. Nikad dotle nisam probala daikiri. Daikiri sam pila zato što mi ga je Marko poručio, i bila sam toliko zahvalna što nije pitao koje piće želim da ništa nisam rekla. Samo sam pila daikiri za daikirijem.

Marko me pogleda.

„Ne”, reko.

„Šta to znači - ne?”

„Ne umem da igram uz ovu vrstu muzike.”

„Ne budi glupa.”

„Hoću da sedim ovde i dovršim piće.”

Marko se nagnuo prema meni s usiljenim osmehom, piće je poletelo i spustilo se u sanduk sa palmom. Onda je Marko tako ščepao moju ruku da sam mogla da odaberem ili da pođem za njim na podijum za igru ili da mi odvali ruku.

„Ovo je tango.” Marko me je izmanevrisao među igrače. „Obožavam tango.”

„Ne umem da igram.”

„Ne moraš da igraš. Ja ću igrati.”

Marko je zakačio ruku oko mog struka i cimnuo me uz svoje blistavo belo odelo. Onda je rekao: „Izigravaj da se daviš”.

Zažmurila sam, a muzika me je obasula kao olujni pljusak. Markova noga je kliznula napred uz moju, a moja kliznula unatrag, i činilo se da sam prikovana uz njega, ud uz ud, da se krećem kako se on kreće, bez ikakve svoje volje ili svesti, a nakon izvesnog vremena pomislila sam: „Za igru nije potrebno dvoje, potreban je samo jedan”, i pustila sam da se njišem i povijam kao drvo na vetru.

„Šta sam ti rekao?” Markov dah mi je oprljio uho. „Savršeno pristojno igraš.”

Počinjala sam da uviđam zašto ženomrsci mogu da prave od žena takve budale. Ženomrsci su kao bogovi: neranjivi i vrškom puni moći. Oni su se

spuštali s neba i onda iščezavali. Ne možeš ih nikad uhvatiti.

Nakon južnoameričke muzike došla je pauza.

Marko me je izveo kroz staklena vrata u baštu. Svetla i glasovi su se izlivali kroz prozore balske dvorane, ali svega nekoliko metara dalje tama je podigla barikadu i isključila ih. Pri infinitezimalnom sjaju zvezda, drveće i cveće širili su svoje hladovite mirise. Nije bilo mesečine.

Šimširove živice su se zatvorile za nama. Napušteni teren za golf pružao se put nekoliko bregovitih čestara i ja sam osećala svu pustošnu prisnost ove scene - poljski klub i ples i travnjak sa svojim jednim jedinim cvrčkom.

Nisam znala gde se nalazim, ali to je bilo negde u bogatim prigradskim naseljima Njujorka.

Marko je izvadio tanku cigaru i srebrni upaljač u obliku metka. Stavio je cigaru među usne i pognuo se nad plamičak. Njegovo lice, sa prenatlaženim senkama i plohama svetlosti, izgledalo je tuđinsko i namučeno, kao lice izbeglice.

Posmatrala sam ga.

„U koga si zaljubljen?“, rekoš onda.

Za trenutak, Marko nije ništa rekao, naprosto je otvorio usta i izduvao plavi, vazdušasti prsten.

„Savršeno!“, nasmejao se.

Prsten se širio i mutio, avetinjski bled spram tamnog vazduha.

Onda je kazao: „Zaljubljen sam u svoju rođaku“.

Nisam osetila nikakvo iznenađenje.

„Što se njome ne oženiš?“

„Nemoguće.“

„Zašto?“

Marko je slegnuo ramenima. „To mi je krvna rođaka. Postaće kaluđerica.“

„Da li je lepa?“

„Niko joj nije ni blizu.”

„Znali da je voliš?”

„Naravno.”

Začutala sam. Ta prepreka mi je izgledala nestvarna.

„Ako nju voliš”, rekoh, „jednog dana zavolećeš neku drugu”.

Marko je petom zgnječio cigaru.

Tlo se podiglo i meko me udarilo. Kroz moje prste migoljilo se blato. Marko je sačekao da se upola podignem. Onda mi je stavio ruke na ramena i bacio me natrag.

„Moja haljina.”

„Tvoja haljina!” Blato je prokapavalo i prilagodilo se mojim lopaticama. „Tvoja haljina!” Markovo lice se kao oblak spustilo nad moje. Nekoliko kapi pljuvačke pogodilo je moje usne. „Tvoja haljina je crna, a i blato je crno.”

Onda se bacio na mene, okrenut licem, kao da hoće da svoje telo zabije kroz mene u blato.

„Događa se”, pomislila sam. „Događa se. Ako samo ležim ovde i ništa ne činim, to će se dogoditi.”

Marko je zagrizao naramenicu na mome ramenu i poderao haljinu do pojasa. Videla sam svetlucanje gole kože, nalik bledom velu što razdvaja dva ubilačka protivnika.

„Droljo!”

Reč je prošištalala mimo mog uha.

„Droljo!”

Prašina se razišla i imala sam potpun pregled bitke.

Počela sam da se koprcam i ujedam.

Marko me je pritisnuo na zemlju.

„Droljo!”

Zarila sam šiljatu potpeticu u njegovu nogu. On se okrenuo, pipanjem tražeći ranu.

Onda sam stegla prste u pesnicu i tresnula je o njegov nos. Kao da sam udarila čeličnu ploču oklopnjače. Marko je seo. Počela sam da plačem.

Marko je izvadio belu maramicu i obrisao nos. Poput mastila, crnilo se razlilo po bleđoj tkanini. Ja sam sisala slane zglavke prstiju.

„Gde je Dorin?”

Marko je zurio preko terena za golf.

„Gde je Dorin? Hoću da idem kući.”

„Drolje, sve su drolje.” Marko kao da je govorio sam sebi. „Da ili ne, potpuno je isto.”

Munula sam Markovo rame.

„Gde je Dorin?”

Marko je šmrknuo. „Idi na parkiralište. Pogledaj na zadnja sedišta svih automobila.”

Onda se munjevito okrenuo.

„Moj dijamant.”

Ustala sam i izvukla svoju stolu iz mraka. Krenula sam. Marko je skočio na noge i preprečio mi put. Onda je navlašno prešao prstom ispod krvavog nosa i sa dva poteza ubrljao moje obraze. „Ovom krvlju zaradio sam svoj dijamant. Daj mi ga.”

„Ne znam gde je.”

Razume se, znala sam vrlo dobro da je dijamant bio u mojoj večernjoj tašni i da je večernja tašna, kad me je Marko oborio, uzletela, poput noćne ptice, u okolnu tamu. Počela sam da mislim kako ću ga odvesti odatle, a onda se vratiti sama i potražiti tašnu.

Nisam imala pojma šta se može kupiti za dijamant te veličine, no što god bilo, znala sam da će biti puno.

Marko je obema rukama uhvatio moja ramena.

„Reci mi”, kazao je, podjednako naglašavajući svaku reč. „Reci ili ću ti slomiti vrat.”

Odjednom mi je bilo svejedno.

„U mojoj večernjoj tašni od imitacije šljokica”, rekoh. „Negde u blatu.”

Ostavila sam Marka da četvoronoške čeprka po mraku, tražeći drugu, manju tamu, što od njegovih besnih očiju skriva svetlost njegovog dijamanta.

Dorin nije bila ni u balskoj dvorani ni na parkiralištu.

Držala sam se ruba senki tako da niko ne primeti travu zalepljenu za moju haljinu i cipele, a crnom stolom pokrila sam ramena i gole grudi.

Na moju sreću, ples je bio skoro gotov i grupe ljudi su izlazile i išle ka parkiranim automobilima. Raspitivala sam se od automobila do automobila dok konačno nisam pronašla automobil u kojem je bilo mesta i koji će me izbaciti usred Menhetna.

U onaj neodređeni sat između mraka i zore, krov za sunčanje *Amazonke* bio je pust.

U ogrtaču za kupanje sa strukovima različka, tiho kao provalnik, odšunjala sam se do ograde. Ograda mi je dopirala skoro do ramena, te sam dovukla stolicu na sklapanje sa gomile naslagane uza zid, rasklopila je i popela se na nesigurno sedište.

Jak povetarac podigao mi je kosu sa glave. Pod mojim nogama, grad je, spavajući, gasio svoja svetla; njegove zgrade su se zaodenule crninom, kao za pogreb.

To je bila moja poslednja noć.

Uhvatila sam doneti svežanj i povukla bleđi rep. Elastični kombinezon bez naramenica, koji je od nošenja izgubio elastičnost, srozao mi se u ruku. Mahnula sam njime, kao zastavom za primirje, jednom, drugi put... Povetarac ga je zahvatio i ja sam ga pustila.

Bela pahuljica je odlebdela u noć i započela sporo spuštanje. Pitala sam se na kojoj će se ulici ili krovu zaustaviti.

Ponovo sam nešto cimnula iz svežnja.

Vetar je učinio napor, ali nije uspeo, i slepom mišu slična sen potonula je ka vrtu raskošnog stana na krovu kuće preko puta.

Hranila sam noćni vetar jednim po jednim komadom svoje garderobe, a sive krpe su lepršavo, kao pepeo dragog pokojnika, odnošene da počinu ovde, tamo, nikad neću tačno znati gde, u mračnom srcu Njujorka.

GLAVA DESETA

Lice u ogledalu izgledalo je kao bolesni Indijanac.

Ispustila sam pudrijeru u tašnu i zurila kroz prozor voza. Mirno su promicale močvare i zadnja dvorišta Konektikata, poput basnoslovnog đubrišta, jedan krnjatak nije imao nikakve veze s drugim.

Kakav je darmar ovaj svet!

Pogledala sam svoju nepoznatu suknju i bluzu.

Suknja je bila zeleni dirndl po kojem su vrveli sićušni crni, beli i jarkoplavi oblici, a širila se kao abažur. Umesto rukava, bela rupičasta bluza imala je karneriće na ramenima, obešene poput krila novog anđela.

Zaboravila sam da zadržim neku dnevnu haljinu od onih koje sam pustila da lete iznad Njujorka, pa sam s Betsi trampila bluzu i suknju za moj ogrtač za kupanje sa različcima.

Moj bleđi odraz, bela krila, kestenjasti konjski rep i sve ostalo, avetinjski je lebdeo iznad predela.

„Naivna kravarica”, rekoš glasno.

Žena na sedištu preko puta podigla je pogled sa časopisa.

U poslednjem trenutku odjednom sam izgubila volju da sperem dve dijagonalne crte sasušene krvi koje su žigosale moje obraze. Izgledale su dirljivo i prilično spektakularno, te sam pomislila da ću ih nositi, kao uspomenu na mrtvog ljubavnika, dok se same od sebe ne otu.

Razume se, ako se budem osmehivala ili puno pokretala lice, krv će se za tili čas oljuspati, te nisam pokretala lice, a kad sam morala da govorim, govorila sam kroz zube, ne pomerajući usne.

Stvarno nisam shvatala zašto me ljudi gledaju.

Mnogi su izgledali čudnije od mene.

Moj sivi kofer vozio se u mreži nad mojom glavom, u njemu su se

nalazili samo *Trideset najboljih priča godine*, bela plastična futrola za naočare za sunce i dva tuceta avokada, Dorinin oproštajni poklon.

Plodovi avokada su bili zeleni, te će se održati, a kad god bih podigla ili spustila kofer, ili ga jednostavno nosila, tutnjali su s kraja na kraj, uz svoju posebnu malu grmljavinu.

„Linija jedan dva osam!”, zaurlao je kondukter.

Pripitomljena divljina jela, javorova i hrastova se zaustavila i zadržala u okviru prozora voza, kao neka loša slika. Moj kofer je gundao i lupao dok sam išla dugačkim prolazom.

Stupila sam iz klimatizovanog vagona na peron, i obavio me je materinski dah prigradskih naselja. Mirisao je na prskalice za travnjake i karavane i teniske rekete i pse i bebe.

Letnja tišina beše položila umirujuću ruku na sve, kao smrt.

Majka je čekala pored ševroleta sivog kao rukavice.

„Srce, šta se dogodilo s tvojim licem?”

„Posekla sam se”, rekla sam kratko i uvukla se za svojim koferom na zadnje sedište. Nisam želela da u mene pilji celim putem do kuće.

Tapacirung je bio klizav i čist.

Majka je sela za volan i hitnula nekoliko pisama na moje krilo, onda mi je okrenula leđa.

Automobil je oživeo i počeo da prede.

„Mislim da treba odmah da ti kažem”, rekla je, a ja sam po ukrućenosti njenog vrata videla da je vest loša, „nisu te primili na onaj tečaj pisanja”.

Vazduh mi je izleteo iz stomaka.

Tokom celog juna, taj tečaj pisanja pružao se preda mnom kao blistav, bezbedan most preko dosadnog bezdana leta. Sad sam videla kako se zanjihao i rasplinuo, a telo u beloju bluzi i zelenoj suknji stropoštalo se u prazninu.

Onda su se moja usta uobličila u kiseo izraz.

To sam i očekivala.

Slindarila sam se na sredinu kičme, s nosom u visini ivice prozora, i posmatrala kako mirno klize kuće prigradskog Bostona. Kako su kuće postajale poznatije, spuštala sam se još niže.

Imala sam osećaj da je vrlo važno da me ne prepoznaju.

Sivi tapacirani krov automobila sklopio se nad mojom glavom poput krova marice, a bele, blistave, istovetne drvene kuće sa međuprostorima negovanog zelenila redale su se, šipka za šipkom velikog kaveza iz kojeg se ne može pobeći.

Nikad ranije nisam provela leto u prigradskom naselju.

Sopranski cilik točkova kolica parao mi je uši. Prokapavajući kroz roletne, sunce je ispunjavalo spavaću sobu paklenom svetlošću. Nisam znala koliko sam spavala, ali sam osetila silno štrecanje iznurenosti.

Krevet pored mog bio je prazan i nenamešten.

U sedam sati sam čula majku kako ustaje, tiho se oblači i na prstima izlazi iz sobe. Onda se odozdo začulo zvrjanje miksera za pomorandže, a ispod vrata provukao se miris kafe i slanine. Onda je iz slavine pocurila voda u slivnik i sudovi su cangrljali dok ih je majka brisala i stavljala natrag u orman.

Onda su se otvorila i zatvorila ulična vrata. Zatim su se otvorila i zatvorila vrata automobila, i motor je počeo da radi brum-brum, pa je, udaljavajući se uz škripanje šljunka, iščileo u daljini.

Moja majka predaje stenodaktilografiju gomili devojaka u gradskom koledžu i neće se vratiti kući do sredine popodneva.

Točkovi kolica su opet procilikalili. Neko je, izgleda, vozao bebu tamo-amo pod mojim prozorom.

Iskrala sam se iz kreveta, onda do tepiha, pa sam tiho, četvoronoške, otpuzala da vidim ko je to.

Naša kuća je mala, bela drvena zgrada postavljena usred malog zelenog travnjaka na uglu dve mirne prigradske ulice, no uprkos malim javorovima

posadenim na razmacima oko našeg zemljišta, ko god prolazi pločnikom može da pogleda u prozore na drugom spratu i vidi šta se događa.

Tu činjenicu sam otkrila zahvaljujući našoj prvoj susetki, zlobnoj ženi po imenu gospođa Okenden.

Gospođa Okenden je bila penzionisana bolničarka koja se upravo udala za svog trećeg muža - prethodna dvojica umrla su pod čudnim okolnostima - a provodila je ogromno mnogo vremena vireći iza uštirkanih belih zavesa na svojim prozorima.

Dva puta je telefonirala mojoj majci u vezi sa mnom - jednom da izvesti kako sam čitav sat sedela ispod ulične svetiljke pred kućom, ljubeći nekog u plavom plimutu, a jednom da kaže kako će biti bolje da spustim roletne u svojoj sobi, jer me je jedne noći, dok je šetala svog škotskog terijera, videla polugolu kako se spremam da legnem.

Vrlo pažljivo podigla sam oči do ravni prozorske daske.

Neka žena, ni pet stopa visoka, s grotesknim ispupčenim stomakom, gurala je stara, crna dečja kolica niz ulicu. Dvoje ili troje male dece različitih veličina, blede, sa musavim licima i golim brljavim kolenima, teturalo se u senci njene suknje.

Smiren, skoro religiozan osmeh obasjavao je ženino lice. Glave srećno zabačene, poput vrapčijeg jajeta načvorenog na pačje, osmehivala se suncu.

Dobro sam poznavala tu ženu.

To je bila Dodo Konvej.

Dodo Konvej je bila katolikinja koja je pohađala Barnard, a onda se udala za arhitektu koji je studirao na Univerzitetu Kolumbija i takođe bio katolik. Imali su veliku, razvučenu kuću uz ulicu, postavljenu iza morbidnog pročelja jela i okruženu trotinetima, triciklima, kolicima za lutke, vatrogasnim automobilčićima, palicama za bejzbol, mrežama za badminton, kapijama za krocket, kavezima sa hrčcima, i štencima koker-španijela - celom onom razbacanom rekvizitom prigradskog detinjstva.

Dodo me je, i protiv moje volje, zanimala.

Njena kuća se izdvajala od svih ostalih u našem kraju po veličini (bila je mnogo veća) i boji (drugi sprat je bio izgrađen od tamnomrskog drveta, a prvi od sivog gipsa, načičkanog sivim i purpurnim kamenjem u obliku loptica za golf), a jele su je potpuno zaklanjale od pogleda, što je, u našoj zajednici spojenih travnjaka i prijateljskih živica u visini pojasa, smatrano nedruželjubivim.

Dodo je odgajali svoje šestoro dece - a sigurno će i sedmo - pirinčanim pahuljicama, sendvičima s buterom od kikirikija i slezovim pekmezom, sladoledom od vanile i galonima i galonima mleka. Dobijala je naročit popust od mesnog mlekaru.

Svi su voleli Dodo, mada je nabubrela veličina njene porodice bila predmet razgovora u susedstvu. Stariji, poput moje majke, imali su po dvoje dece, a mlađi, imućniji, po četvoro, ali niko osim Dodo nije bio na ivici sedmog. Čak je i šestoro smatrano preteranim, ali, s druge strane, svi su govorili, naravno, Dodo je katolikinja.

Posmatrala sam kako Dodo voza najmlađeg Konveja tamo-amo. Činilo se da to radi zbog mene.

Meni se od dece smuči.

Daska patosa je zaškripala, i ja sam se ponovo sagnula, baš kad se lice Dodo Konvej, nagonski, ili zahvaljujući nekom daru natprirodno oštrog sluha, okrenulo na malom stožeru njenog vrata.

Osećala sam kako njen pogled prodire kroz belo drvo i ružičaste ruže tapeta i otkriva me kako čučim iza srebrnih rebara radijatora.

Otpuzala sam natrag u krevet i navukla čaršav preko glave. Ali čak ni to nije isključilo svetlost, te sam zakopala glavu pod tamu jastuka i pretvarala se da je noć. Nisam videla nikakvog smisla u ustajanju.

Nisam imala čemu da se nadam.

Nakon izvesnog vremena čula sam kako zvoni telefon u hodniku u prizemlju. Nabila sam jastuk na uši i sebi dala pet minuta. Onda sam podigla

glavu iz njene jazbine. Zvonjenje je prestalo.

Skoro u istom trenutku počelo je opet.

Proklinjući prijateljicu, rođaka ili stranca koji je nanjušio moj povratak, otabala sam bosa u prizemlje. Crni instrument na stolu u hodniku stalno je nanovo trilerisao svoju histeričnu notu, poput nervozne ptice.

Podigla sam slušalicu.

„Halo”, rekla sam niskim, promenjenim glasom.

„Halo, Ester, šta je s tobom, imaš laringitis?”

Bila je to moja stara prijateljica Džodi, koja se javljala iz Kembridža.

Džodi je tog leta radila u Kooperativi i pohađala podnevna predavanja iz sociologije. Ona i još dve devojke iz mog koledža iznajmile su veliki stan od četvorice studenata prava sa Harvarda, i ja sam planirala da se uselim kod njih kad počne moj tečaj pisanja.

Džodi je htela da zna kad mogu da me očekuju.

„Ne dolazim”, rekla sam. „Nisam primljena.”

Nastupila je kratka stanka.

„On je magarac”, kazala je onda Džodi. „Ne ume da vidi dobru stvar ni kad mu bode oči.”

„To su upravo moja osećanja.” Moj glas je zvučao čudno i šuplje mojim vlastitim ušima.

„Svejedno dođi. Upiši se na neki drugi tečaj.”

Kroz glavu mi je proletela misao da studiram nemački ili psihopatologiju. Na kraju krajeva, uštedela sam skoro celu njujoršku platu, te sam taman mogla to sebi da dozvolim.

Međutim, onaj šuplji glas je kazao: „Bolje nemojte da računate na mene.”

„Pa”, počeo Džodi, „tu je ona druga devojka koja je želela da se useli kod nas, ako neko odustane...”

„Odlično. Pozovite je.”

Čim sam spustila slušalicu, znala sam da je trebalo da kažem da dolazim.

Ako još jedno jutro budem slušala dečja kolica Dodo Konvej, poludeću. A trudila sam se da nikad ne živim duže od nedelju dana u istoj kući sa majkom.

Mašila sam se slušalice.

Moja ruka je pošla nekoliko centimetara napred, onda se povukla i mlitavo pala. Naterala sam je da se opet pokrene prema slušalici, ali se opet zaustavila ranije, kao da se sudarila sa staklenom pločom.

Odlutala sam u trpezariju.

Na stolu sam našla uspravljeno duguljasto pismo zvanične spoljašnjosti, od letnje škole, i tanko plavo pismo na preostatku jejlskih koverata i hartije, adresovano na mene lucidnim rukopisom Badija Vilarda.

Nožem sam otvorila pismo letnje škole.

Pošto nisam primljena na tečaj pisanja, pisalo je u njemu, mogu da se opredelim za neki drugi, ali treba da pozovem Prijemno odeljenje još ovog prepodneva, ili će biti prekasno za upis, pošto su mesta skoro popunjena.

Okrenula sam broj Prijemnog odeljenja i slušala kako zombijevski glas ostavlja poruku da gospođica Ester Grinvud poništava sve dogovore za dolazak u letnju školu.

Onda sam otvorila pismo Badija Vilarda.

Badi je pisao da se, verovatno, zaljubljuje u neku bolničarku koja takođe ima TBC, ali da je njegova majka iznajmila kućicu u planinama Edajrondaks za mesec jul, te ako budem došla sa njom, lako se može desiti da on utvrdi kako je njegovo osećanje prema bolničarki bilo samo prolazna zatelebanost.

Zgrabila sam olovku i precrtala Badijevu poruku. Onda sam okrenula hartiju i na poledini napisala da sam verena za simultanog prevodioca i da ne želim da ikad vidim Badija, pošto ne želim da svojoj deci dam oca licemera.

Strpala sam pismo natrag u koverat, zalepila ga selotejpom, i preadresovala ga Badiju, ne zalepivši novu marku. Mislila sam da ova poruka vredi dobra tri centa.

Onda sam odlučila da provedem leto pišući roman.

To će srediti priličan broj ljudi.

Odšetala sam u kuhinju, izručila sirovo jaje u čajnu šolju s presnom pljeskavicom, pomešala i pojela. Onda sam postavila sto za kartanje na verandu između kuće i garaže.

Razrasli žbun lažne pomorandže zaklanjao je pogled s ulice, spreda; zid kuće i zid garaže pobrinuli su se za bočne strane, a čestar breza i šimširova živica štitili su me od gospođe Okenden, pozadi.

Odbrojala sam trista pedeset listova najfinijeg bankposta iz majčine zalihe u plakaru u hodniku, skrivene ispod gomile starih filcanih šešira, četki za odelo i vunениh šalova.

Vrativši se na verandu, uvukla sam prvi devičanski list u svoj stari portabl i namotala ga na valjak.

Jednim drugim, udaljenim umom, videla sam sebe kako sedim na verandi, okružena sa dva bela drvena zida, žbunom lažne narandže i čestaron breza i šimširovom živicom, majušna kao lutka u lutkinoj kući.

Srce mi je ispunilo osećanje nežnosti. Moja junakinja biću ja sama, ali prerusena. Zvaće se Ilejn. Ilejn. Prebrojala sam slova na prste. I Ester ima pet slova. To je izgledalo kao srećan znak.

Ilejn je sedela na verandi, u majčinoj staroj žutoj spavaćici, čekajući da se nešto dogodi. Bilo je sparno julske prepodne, i kapi znoja su joj plazile niz leđa, jedna po jedna, poput sporih insekata.

Zavalila sam se u stolicu i pročitala šta sam napisala.

Delovalo je prilično živahno, a bila sam vrlo ponosna na ono o kapima znoja poput insekata, samo što sam imala nejasan utisak da sam to, verovatno, davno negde pročitala.

Tako sam sedela otprilike jedan sat, pokušavajući da smislim šta potom dolazi, a u mom umu, bosa lutka u majčinoj staroj žutoj spavaćici takođe je

sedela i zurila u prostor.

„Šta, dušo, zar nećeš da se obučeš?”

Majka je pazila da mi nikad ne kaže da nešto uradim. Samo bi mило razgovarala sa mnom, kao jedna inteligentna zrela osoba sa drugom.

„Skoro je tri.”

„Pišem roman”, rekla sam. „Nemam vremena da skidam ovo i oblačim ono.”

Legla sam na divan na verandi i zažmurila. Čula sam majku kako sklanja pisaću mašinu i hartiju sa stola za kartanje i postavlja pribor za večeru, ali se nisam pomakla.

Inercija se razlivala poput melase kroz Ilejnine udove. Mora biti da se čovek tako oseća kad ima malariju, pomislila je.

Ovom brzinom, biću srećna ako napišem stranicu dnevno.

Onda sam sagledala u čemu je teškoća.

Potrebno mi je iskustvo.

Kako mogu da pišem o životu kad nikad nisam imala ljubavnika ni bebu, niti sam videla kako neko umire? Jedna devojka koju sam poznavala upravo je dobila nagradu za kratku priču o svojim doživljajima među afričkim Pigmejima. Kako mogu da se takmičim s takvim stvarima?

Do kraja večere majka me je ubedila da uveče treba da učim stenografiju. Tako ću ubiti dve muve jednim udarcem, pisaću roman, a ujedno ću učiti nešto praktično. Tako ću uštedeti i puno para.

Iste večeri majka je u podrumu iskopala staru tablu i postavila je na verandi. Onda je stajala pred tablom i škrabala belom kredom male čvrčke, dok sam ja sedela na stolici i posmatrala.

Isprva sam bila puna nade.

Verovala sam da mogu za tili čas da naučim stenografiju, i kad me

pegava gospođa u Odseku za stipendije bude pitala zašto ne radim u julu i avgustu kako bih zaradila novac, kao što se očekuje od stipendistkinja, moći ću da joj kažem da sam umesto toga završila besplatan tečaj stenografije, tako da ću odmah posle koledža biti u stanju da sebe izdržavam.

Samo što bi se kad bih pokušala da zamislim sebe na poslu, kako čilo zapisujem redak za retkom stenografskih znakova, moja glava ispraznila. Nije postojao nijedan posao pri kojem se koristi stenografija koji bih volela da radim. I tako, dok sam sedela i gledala, bele čvrčke kredom zamaglile su se u nesmisao.

Kazala sam majci da imam užasnu glavobolju i otišla sam u krevet.

Sat kasnije, vrata su se odškrinula i ona se ušunjala u sobu. Čula sam šapat njenih haljina dok se svlačila. Legla je u krevet. Onda je njeno disanje postalo sporo i pravilno.

Pri mutnoj svetlosti ulične svetiljke koja se probijala kroz navučene roletne, videla sam papilotne na njenoj glavi kako blistaju kao red malih bajoneta.

Odlučila sam da odložim roman dok ne budem otišla u Evropu i stekla ljubavnika, a da nikad ne naučim nijedan stenografski znak. Ako ne naučim stenografiju, neću morati da je upotrebljavam.

Pomislila sam da ću provesti leto čitajući *Fineganovo bdenje* i pišući diplomski rad.

Onda ću, kad krajem septembra počne koledž, biti daleko ispred ostalih i moći ću da uživam u poslednjoj godini studija, umesto da bubam, nenašminkana i učebljene kose, na dijeti kafe i benzedrina, kao što čini većina studentkinja odlikašica dok ne završe diplomski rad.

Onda sam pomislila kako bih mogla da za godinu dana odložim koledž i postanem grnčarski šegrt.

Ili da kao konobarica radim u Nemačkoj dok ne postanem bilingvalna.

Onda mi u glavi poče da skače plan za planom, poput porodice razbežalih

zečeva.

Videla sam godine svog života raspoređene duž drumu u obliku telefonskih stubova, povezanih žicama. Brojala sam: jedan, dva, tri... devetnaest stubova, a onda su žice visile u vazduhu, i ma koliko se trudila nisam mogla da ugledam nijedan stub posle devetnaestog.

Soba je iz modrine prešla u vidljivost, i pitala sam se kuda je nestala noć. Majka se od panja u magli pretvorila u zaspalu, sredovečnu ženu, usta su joj bila malko otvorena, a iz grla se raspredalo hrkanje. Taj svinjski zvuk išao mi je na živce, i neko vreme mi se činilo kako je jedini način da ga prekratim da uzmem stub kože i mišica iz kojeg se razlegao i uvrćem ga među dlanovima dok ne utihne.

Pretvarala sam se da spavam dok majka nije otišla u školu, međutim, čak ni sklopljeni očni kapci nisu uspevali da isključe svetlost. Ispred mene su obesili odran, crven paravan svojih majušnih krvnih sudova, poput rane. Zavukla sam se između dušeka i postavljenog dna kreveta i pustila da me dušek pokrije kao nadgrobna ploča. Pod njim je bilo mračno i bezbedno, ali dušek nije bio dovoljno težak.

Trebalo je da bude teži tonu više da bi me uspavao.

*rekotok, mimo Eve i Adama, od zavoja obale do okuke zaliva,
vraća nas udobnim vikohodom stalnog kruženja do zamka Haut
i okoline.*

Debela knjiga je napravila neugodno udubljenje na mom trbuhu.

rekotok, mimo Eve i Adama...

Pomislila sam da malo slovo na početku možda znači da ništa zaista ne počinje sasvim iznova, velikim slovom, već da prosto teče dalje iz onog što

prethodi, Eva i Adam su, naravno, Adam i Eva, ali verovatno znače i nešto drugo.

Možda je to krčma u Dublinu.

Moj pogled je potonuo kroz azbučnu čorbu slova do dugačke reči na sredini stranice.

*bababadalgharaghtakamminarronkcombronntomerronnnnt
hounntrovanhounawnskawntoooorienthurnuk!*

Prebrajala sam slova. Bilo ih je tačno sto. Mislila sam da je to sigurno važno.

Zašto baš sto slova?

Oklevajući, isprobala sam reč naglas.

Zvučala je kao neki težak drveni predmet što pada niz stepenice, tras, tras, tras, stepenik po stepenik. Podigavši stranice knjige, pustila sam ih da se lagano razlistavaju mimo mojih očiju. Reči, mutno poznate, ali iskrivljene, poput lica u vašarskom ogledalu, promicale su, ne ostavljajući nikakav odraz na staklastoj površini mog mozga.

Čkiljila sam u stranicu.

Slovima su izrasle bodlje i ovnujski rogovi. Posmatrala sam ih kako se odvajaju jedno od drugog i budalasto skakuću gore-dole. Onda su se povezala u fantastične, neprevodljive oblike, nalik arapskom ili kineskom.

Odlučila sam da batalim diplomski rad.

Odlučila sam da batalim ceo program za odlikaše i postanem običan student engleske književnosti. Otišla sam da pogledam šta se u mom koledžu traži od običnog studenta engleske književnosti.

Uslova je bilo mnogo i nisam zadovoljavala ni polovinu. Jedan uslov je bio tečaj književnosti osamnaestog veka. Mrzela sam i samu pomisao na osamnaesti vek, sa svim onim samozadovoljnim ljudima što pišu male sažete

dvostihe i zagoreli su za razumom. Ja sam to preskočila. To je dozvoljeno kad ste odlikaš, mnogo ste slobodniji. Ja sam bila toliko slobodna da sam najveći deo svog vremena utrošila na Dilena Tomasa.

Jedna moja drugarica, takođe odlikašica, uspela je da ne pročita nijednu reč Šekspirovu, ali je bila pravi stručnjak za *Četiri kvarteta*.

Videla sam koliko će mi biti nemoguće i nezgodno da pokušam da pređem sa svog slobodnog programa na stroži. Te sam pogledala šta se traži od studenata engleske književnosti u gradskom koledžu, gde predaje moja majka.

Bilo je još gore.

Morao si da znaš staroengleski i istoriju engleskog jezika i reprezentativan izbor svega što je napisano od *Beovulfa* do danas.

To me je iznenadilo. Uvek sam gledala s visine na majčin koledž, jer je bio mešovit, i pun onih koji nisu uspeli da dobiju stipendije za velike koledže na Istočnoj obali.

Sad sam videla da i najgluplja osoba u majčinom koledžu zna više od mene. Videla sam da mi ne bi dozvolili ni da kročim unutra, a kamoli da mi daju veliku stipendiju kakvu imam u svom koledžu.

Pomislila sam da će biti bolje da se zaposlim na godinu dana i o svemu promislim. Možda ću moći krišom da proučavam osamnaesti vek.

Međutim, ne znam stenografiju, te šta mogu da radim?

Mogla bih da budem konobarica ili daktilografkinja.

Ali nisam mogla da podnesem pomisao da budem bilo jedno bilo drugo.

„Kažeš da ti treba još pilula za spavanje?”

„Da.”

„Ali one koje sam ti dala prošle nedelje vrlo su jake.”

„Ne deluju više.”

Terezine krupne oči zamišljeno su me posmatrale. Čula sam glasove njeno troje dece u bašti ispod prozora ordinacije. Moja tetka Libi se udala za

Italijana, a Tereza je snaha moje tetke i naš porodični lekar.

Volela sam Terezu. Posedovala je jednu blagu, intuitivnu crtu.

Mislila sam da je to sigurno zato što je Italijanka.

Nastala je kratka pauza.

„U čemu je stvar?“, rekla je onda Tereza.

„Ne mogu da spavam, ne mogu da čitam.“ Pokušala sam da govorim hladno, spokojno; međutim onaj zombi se podigao u mom grlu i zagrcnuo me. Okrenula sam dlanove nagore.

„Mislim“, Tereza, je otkinula beli list iz svog bloka za recepte i napisala ime i adresu, „da će biti bolje da odeš do drugog doktora, mog poznanika. On će moći da ti pomogne više no ja.“

Zurila sam u ispisane reči, ali nisam mogla da ih pročitam.

„Doktor Gordon“, reče Tereza. „On je psihijatar.“

GLAVA JEDANAESTA

U čekaonica doktora Gordona vladale su tišina i bež boja, i tapacirane stolice i sofe bile su bež. Nije bilo ogledala ili slika, po zidovima su visile samo diplome raznih medicinskih škola sa imenom doktora Gordona na latinskom. Bledozielena izuvijana paprat i šiljati listovi mnogo tamnije zelene boje ispunjavali su keramičke saksije na stolu uz sofe i niskom stolu i na stočicu za časopise.

Isprva sam se pitala zašto soba deluje tako bezbedno. Onda sam shvatila da je to zato što nema prozora.

Od uređaja za klimatizaciju sam drhtala.

Još sam nosila Betsinu belu bluzu i dimdl suknju. Sad su malo visile, jer ih nisam oprala tokom tri nedelje provedene kod kuće. Znojavi pamuk ispuštao je kiseo ali prisan miris.

Ni kosu nisam prala tri nedelje.

Sedam noći nisam spavala.

Majka je kazala da sam morala spavati, da je nemoguće uopšte ne spavati toliko vremena, ali ako sam spavala, spavala sam širom otvorenih očiju, jer sam pratila zeleni, fosforni hod sekundare i kazaljke za minute i kazaljke za sate časovnika na noćnom stočiću kroz sve njihove krugove i polukrugove, svake noći, sedam noći zaredom, ne propustivši ni sekundu, ni minut, ni sat.

Nisam prala haljine ili kosu jer mi je to izgledalo tako blesavo.

Videla sam dane u godini kako se pružaju preda mnom poput niza sjajnih, belih kutija, a jednu kutiju od druge odvajao je san, poput crne senke. Samo što se za mene duga perspektiva senki, koje su odvajale jednu kutiju od druge, odjednom prekinula, te sam mogla da vidim dan za danom kako blešte preda mnom poput bele, široke, beskonačno puste avenije.

Izgledalo je blesavo umivati se jednog dana kad ću samo morati ponovo

da se umivam sledećeg.

Umarala me je i sama pomisao na to.

Želela sam da sve uradim jednom i zasvagda i da s tim svršim.

Doktor Gordon je vrteo srebrnu pisaljku.

„Vaša majka mi reče da ste uznemireni.”

Sklupčala sam se u špiljskoj kožnoj fotelji suočavajući se sa doktorom Gordonom preko hektara vrlo uglaćanog pisaćeg stola.

Doktor Gordon je čekao. Kuckao je pisaljkom - kuc, kuc, kuc - o uredno zeleno polje upijača.

Trepavice su mu bile tako duge i guste da su izgledale veštačke. Crne plastične trske što iviče dva zelena, ledena jezera.

Crte doktora Gordona bile su tako savršene da je bio gotovo lepuškast.

Zamrzela sam ga čim sam prekoračila prag.

Zamišljala sam ljubaznog, ružnog, intuitivnog čoveka koji će podići pogled i reći: „Ah!”, na ohrabrujući način, kao da vidi nešto što ja ne mogu da vidim, pa ću onda naći reči da mu kažem kako se toliko bojim kao da me guraju sve dublje i dublje u crni džak gde nema ni vazduha ni izlaza.

Onda će se on zavaliti u stolici i spojiti vrhove prstiju u mali toranj i kazaće mi zašto ne mogu da spavam i zašto ne mogu da čitam i zašto ne mogu da jedem i zašto mi sve što ljudi čine izgleda tako blesavo, pošto na kraju samo umiru.

A onda će mi, mislila sam, pomoći, korak po korak, da ponovo postanem ona nekadašnja.

Međutim, doktor Gordon uopšte nije bio takav. Bio je mlad i privlačan, i odmah sam videla da je uobražen.

Na svom pisaćem stolu doktor Gordon je držao fotografiju u srebrnom okviru, upola okrenutu njemu, a upola prema mojoj kožnoj fotelji. To je bila porodična fotografija, a prikazivala je lepu tamnokosu ženu, koja je mogla da

bude sestra doktoru Gordonu, kako se smeši iznad glava dvoje plavokose dece.

Mislim da je jedno dete bilo dečak, a jedno devojčica, no moguće je da su oboje bili dečaci ili oboje devojčice, to je teško reći kad su deca tako mala. Mislim da je na slici bio i pas, pri dnu - neka vrsta erdejskog terijera ili zlatnog retrievera - no možda je to bila samo šara na ženinoj suknji.

Zbog nečega me je ta fotografija razbesnela.

Nisam shvatala zašto je upola okrenuta meni, osim ako doktor Gordon nije pokušavao da mi odmah pokaže kako je oženjen nekom bajnom ženom i da je bolje da mi ne padaju na pamet nikakve smešne ideje.

Onda sam pomislila - kako mi uopšte može pomoći ovaj doktor Gordon, sa lepom ženom i lepom decom i lepim psom što ga ovenčavaju oreolom poput anđela na božičnoj čestitki?

„Kako bi bilo da pokušate da mi kažete šta, po vašem mišljenju, nije u redu.”

Podozrivo sam prevrtala ove reči, kao okrugle, morem uglačane šljunke koji bi odjednom mogli da izvuku kandže i pretvore se u nešto drugo.

Šta po mome *mišljenju* nije u redu?

To je zvučalo kao da je zapravo sve u redu, a da ja samo *mislim* kako nije.

Bezizražajnim, jednoličnim glasom - kako bih pokazala da me nije omađijala njegova privlačna spoljašnjost ili njegova porodična fotografija - ispričala sam doktoru Gordonu o nespavanju i nejelu i nečitanju. Nisam mu ništa kazala o rukopisu koji me je najviše zabrinjavao.

Tog jutra pokušala sam da napišem pismo Dorin, tamo dole u zapadnoj Virdžiniji, i da je upitam mogu li da dođem i živim sa njom i da se, možda, zaposlim u njenom koledžu kao konobarica ili nešto slično.

Međutim, kad sam uzela pero, moja ruka je proizvodila velika, trzava slova, nalik detinjim, a redovi su se skoro dijagonalno spuštali niz stranicu sleva nadesno, kao da su petlje kanapa što leže na hartiji koju je neko naherio

duvanjem.

Znala sam da ne mogu da pošaljem takvo pismo, te sam ga pocepala u komadiće i stavila ih u tašnu, pored kutijice za priručnu kozmetiku, za slučaj da psihijatar zatraži da ih vidi.

Ali, naravno, doktor Gordon nije tražio da ih vidi, pošto ih nisam pomenula, te sam počela da uživam u sopstvenoj oštroumnosti. Mislila sam kako treba da mu kažem samo ono što želim, te ću moći da kontrolišem njegovu predstavu o meni, skrivajući jednu i otkrivajući drugu stvar, a on će sve vreme misliti kako je strašno pametan.

Sve vreme dok sam govorila, doktor Gordon je glavu držao pognutu kao da se moli, a jedini zvuk, osim mog bezizražajnog, jednoličnog glasa, bilo je kuc-kuc pisaljke doktora Gordona o isto mesto na zelenom upijaču, kao štap što tapka u mestu.

Kad sam završila, doktor Gordon je podigao glavu.

„Gde rekoste da ste pohađali koledž?”

Zbunjena, rekoh mu gde. Nisam videla kakve veze ima koledž.

„Ah!” Doktor Gordon se zavalio u stolicu, zureći u vazduh iznad mog ramena s osmehom prisećanja.

Mislila sam da će mi reći svoju dijagnozu, i da sam ga, možda, suviše brzo i suviše neprijateljski ocenila. Međutim, on samo reče: „Ja dobro pamtim vaš koledž. Bio sam tamo za vreme rata. Tamo je bio garnizon kopnene ženske pomoćne službe, zar ne? Ili beše pomorske?”

Rekoh da ne znam.

„Da, garnizon kopnene ženske pomoćne službe, sad se sećam. Bio sam doktor kod njih, pre no što su me poslali preko mora. Baš je to bila gomila zgodnih cura.”

Doktor Gordon se nasmejao.

Onda je glatkom kretnjom ustao i došetao se do mene, obišavši ugao pisaćeg stola. Nisam bila načisto šta namerava da učini, pa sam i ja ustala.

Doktor Gordon se mašio za ruku koja je visila uz moj desni bok i prodrmao je.

„Dakle, videćemo se sledeće nedelje.”

Punački, prsati brestovi činili su tunel senke nad žutim i crvenim pročeljima od opeka duž Komon velt avenije, a tramvaj se provlačio ka Bostonu niz svoje tanke srebrne šine. Sačekala sam da prođe, onda sam prešla do sivog ševroleta parkiranog uz suprotni ivičnjak.

Videla sam majčino lice, zabrinuto i žuto poput režnja limuna, kako viri kroz vetrobran u mene.

„Pa, šta je rekao?”

Zalupila sam vrata automobila. Nisu se zatvorila. Otvorila sam ih i ponovo privukla uz tup tresak.

„Rekao je da dođem iduće nedelje.”

Majka je uzdahnula.

Doktor Gordon je koštao dvadeset pet dolara na sat.

„Zdravo. Kako se zoveš?”

„Eli Higinbotom.”

Mornar je uhvatio korak sa mnom i ja se osmehnuh.

Mislila sam da na Utrini mora biti isto toliko mornara koliko i golubova. Dolazili su, izgleda, iz sivomrkog Regrutnog centra na daljoj strani, po čijim su unutrašnjim zidovima i po oglasnim tablama bili izlepljeni plavi i beli plakati s pozivom „Stupite u Mornaricu!”

„Odakle si, Eli?”

„Iz Čikaga.”

Nikad nisam bila u Čikagu, ali sam poznavala jednog ili dva mladića koji su pohađali čikaški univerzitet, i činilo mi se da je Čikago mesto iz kojeg bi mogle biti nekonvencionalne, poremećene osobe.

„Bogami, daleko si od kuće.”

Mornar me je obuhvatio oko struka pa smo tako dugo šetali oko Utrine: mornar je gladio moj kuk kroz zelenu dimdl suknju, a ja sam se tajanstveno smešila i starala se da ne kažem ništa što bi pokazalo da sam iz Bostona i da svakog časa mogu da sretnem gospođu Vilard ili neku majčinu prijateljicu, koja prolazi trgom posle čaja na Bikon Hilu ili nakon pazarenja u podrumu Filene.

Pomislila sam da ću, ako ikad dospem u Čikago, možda zauvek promeniti svoje ime u Eli Higinbotom. Onda niko neće znati da sam odbacila stipendiju u velikom ženskom koledžu na Istoku i uprskala mesec dana u Njujorku i odbila da uzmem za muža savršeno solidnog studenta medicine koji će jednog dana biti član Američkog lekarskog društva i zarađivati gomile novca.

U Čikagu će me ljudi prihvatiti ovakvu kakva sam.

Biću naprosto Eli Higinbotom, siročče. Ljudi će me voleti zbog moje mile, tihe naravi. Neće me terati da čitam knjige i pišem dugačke radove o blizancima kod Džemsa Džojasa. I jednog dana ću se, možda, prosto udati za muževnog, ali nežnog automehaničara i imaću veliku kravlju porodicu, kao Dodo Konvej.

Ukoliko za to budem raspoložena.

„Šta želiš da radiš kad izađeš iz Mornarice?“, iznenada sam upitala mornara.

Bila je to najduža rečenica koju sam izgovorila i on se, izgleda, zaprepastio. Gurnuo je belu kapu na stranu i počeo se po glavi.

„Pa, ne znam, Eli“, reče. „Mog’o bi prosto da odem u koledž uz stipendiju za demobilisane vojnike.“

Začutala sam. Onda rekoh sugestivno: „Jesi li ikad pomišljao da otvoriš garažu?“

„Nisam“, reče mornar. „Nikad.“

Krajičkom oka virnula sam u njega. Izgledalo je da nema ni dana preko šesnaest godina.

„Znaš li koliko ja imam godina?“, rekoh optužujući.

Mornar se iscerio. „Pojma nemam i baš me briga.“

Palo mi je na um da je ovaj momar stvarno izvanredno lep. Izgledao je nordijski i nevino. Sad kad sam šenula, ja, izgleda, privlačim čiste, lepe ljude.

„Imam trideset godina”, rekla sam i čekala.

„Uh, Eli, ne izgledaš tako stara.” Mornar je stisnuo moj kuk.

Onda se hitro osvrnuo sleva nadesno. „Slušaj, Eli, ako odemo preko do onih stepenica, ispod spomenika, mogao bih da te poljubim.”

U tom trenutku primetila sam mrku priliku u praktičnim ravnim mrkim cipelama kako korača preko trga u mom pravcu. Iz daljine nisam mogla da razaznam crte na licu veličine novčića, ali sam znala da je to gospođa Vilard.

„Molim vas, gde je podzemna železnica?”, rekoah glasno mornaru.

„A?”

„Podzemna železnica koja ide do zatvora na Ostrvu jelena?”

Kad gospođa Vilard pride moraću da se pravim kako se samo raspitujem za podzemnu železnicu i uopšte ne poznajem mornara.

„Skloni ruke sa mene”, rekoah kroza zube.

„Čuj, Eli, šta je odjednom?”

Žena se približila i prošla, ne pogledavši niti klimnuvši glavom, i, naravno, to nije bila gospođa Vilard. Gospođa Vilard se nalazila u kućici u planinama Edajrondaks.

Zurila sam osvetničkim pogledom u leđa žene koja se udaljavala.

„Čuj, Eli...”

„Mislila sam da je to neko koga poznajem”, rekoah. „Jedna prokleta gospođa iz sirotišta u Čikagu.”

Mornar mi je ponovo stavio ruku oko struka.

„Eli, 'oćeš da kažeš da nemaš mamu i tatu?”

„Nemam.” Pustila sam suzu koja je, izgleda, bila spremna. Napravila je vreću stazicu niz moj obraz.

„Čuj, Eli, nemoj da plačeš. Je l' ta dama bila rđava prema tebi?”

„Bila je... bila je *grozna*.”

Onda su suze potekle kao kiša i dok me je mornar držao i sušio ih velikom, čistom, belom lanenom maramicom u zaklonu visokog američkog brešta, ja sam mislila kako je bila grozna ona gospođa u mrkom kostimu i kako je, znala to ili ne, odgovorna što sam na jednom mestu pogrešno skrenula a na drugom mestu krenula pogrešnom stazom i za sve loše što se nakon toga desilo.

„Pa, Ester, kako se osećate ove nedelje?”

Doktor Gordon je obuhvatio svoju pisaljku kao tanak, srebrni metak.

„Isto.”

„Isto?” Izvio je obrvu kao da mi ne veruje.

Onda sam ponovo ispričala, onim istim bezizražajnim, jednoličnim glasom, samo što je ovog puta bio ljući, jer on tako sporo shvata, kako nisam spavala četrnaest noći i kako ne mogu da čitam ni da pišem, pa čak ni da gutam.

Izgledalo je da to ne ostavlja utisak na doktora Gordona.

Pročeprkala sam po tašni i našla parčice svog pisma Dorin. Izradila sam ih i pustila da dolepršaju na besprekorno čist zeleni upijač doktora Gordona. Ležali su tamo, beslovesni poput latica bele rade na letnjoj livadi.

„Šta mislite o ovome?”, rekoh.

Mislila sam da doktor Gordon mora odmah uvideti koliko je rukopis očajan, ali on samo reče: „Mislim da bih voleo da porazgovaram sa vašom majkom. Imate li nešto protiv?”

„Nemam.” Ali mi se nije nimalo dopala pomisao da doktor Gordon razgovara sa mojom majkom. Mislila sam da bi joj mogao reći da me treba zatvoriti. Pokupila sam sve parčice pisma Dorin, da ih doktor Gordon ne bi mogao sastaviti i videti kako smeram da pobegnem, pa sam bez reči izašla iz ordinacije.

Posmatrala sam kako moja majka postaje sve manja dok nije nestala kroz vrata zgrade u kojoj se nalazila ordinacija doktora Gordona. Onda sam posmatrala kako postaje sve veća, vraćajući se prema kolima.

„Dakle?” Videla sam da je plakala.

Majka me nije pogledala. Pokrenula je kola.

Onda je rekla, dok smo klizile ispod hladovite, podmorske senke brestova: „Doktor Gordon misli da se tvoje stanje uopšte nije popravilo. On misli da treba da se podvrgneš šok-terapiji u njegovoj privatnoj klinici u Voltonu.”

Osetila sam oštar ubod radoznalosti, kao da sam upravo pročitala užasan novinski naslov koji se odnosi na nekog drugog.

„Da li on misli da tamo *živim*?”

„Ne”, rekla je majka, a podbradak joj je zadrhtaо.

Pomislila sam da sigurno laže.

„Kaži mi istinu”, rekoh, „ili više nikad neću govoriti sa tobom”.

„Zar ti uvek ne govorim istinu?”, rekla je majka i briznula u plač.

SAMOUBICA SPASEN SA ISPUSTA NA SEDMOM SPRATU!

Nakon dva sata provedena na uzanom ispustu, sedam spratova iznad betonskog parkirališta i okupljene gomile, g. Džordž Polučići dozvolio naredniku Vilu Kilmartinu, iz policijske stanice u Ulici Čarls, da mu kroz obližnji prozor pomogne da dođe na bezbedno mesto.

Smrskala sam kikiriki iz kese od deset centa koju sam kupila da hranim golubove i pojela ga. Imao je mrtav ukus, kao parče stare kore drveta.

Prinela sam novine očima, da bolje vidim lice Džordža Polučića, reflektorom osvetljeno kao mesec u trećoj četvrti spram mutne pozadine opeka i crnog neba. Osećala sam da ima da mi kaže nešto važno, a da bi to, ma šta bilo, moglo biti prosto ispisano na njegovom licu.

Međutim, zamrljani krnjaci crta Džordža Polučića istopili su se pod mojim pogledom i razložili se u pravilnu šaru tamnih, svetlih i sivih tačaka.

Mastiljavocni novinski pasus nije otkrio zašto je gospodin Poluči bio na ispustu, niti šta mu je narednik Kilmartin uradio kad ga je konačno uvukao kroz prozor.

Nevolja sa skakanjem je u tome što, ako ne izaberete pravi broj spratova, još možete da ostanete živi kad lupite o zemlju. Mislila sam da sedam spratova mora biti dovoljna visina.

Savila sam novine i uglavila ih među daske klupe u parku. To su bile senzacionalističke novine, kako ih je moja majka nazivala, pune lokalnih ubistava, samoubistava, premlaćivanja, krađa i pljački, a skoro na svakoj strani nalazila se po jedna polugola dama čije se dojke prelivaju preko izreza haljine, a noge su joj tako nameštene da vidite rubove čarapa.

Nisam znala zašto ranije nisam kupovala nijedne od tih novina. One su bile jedino što sam mogla da čitam. Kratki pasusi između slika završavali su se pre no što bi slova dobila priliku da se osile i počnu da se migolje. Sve što sam mogla da vidim kod kuće bio je *Krišćen sajens monitor*, koji se u pet sati pojavljivao na pragu, svakog dana osim nedelje, i odnosio se prema samoubistvima, seksualnim zločinima i padovima aviona kao da se uopšte ne događaju.

Veliki beli labud krcat malom decom prišao je mojoj klupi, onda je zaobišao pošumljeno ostrvce prekriveno patkama i otplovio natrag ispod tamnog luka mosta. Sve što bih pogledala izgledalo je blistavo i krajnje sićušno.

Videla sam, kao kroz ključaonicu vrata koja ne mogu da otvorim, sebe i svog mlađeg brata, u visini mojih sadašnjih kolena, kako držimo balone sa zečjim ušima, penjemo se u labud-lađu i otimamo se za sedišta pored ograde, nad vodom popločanom ljuskama kikirikija. U ustima sam osećala ukus čistoće i pepermint. Kad smo bili dobri kod zubara, majka nas je uvek vodila da se provozamo labudom.

Kružila sam Javnim parkom - preko mosta pa ispod plavo-zelenih spomenika, mimo leje cveća posađenog u vidu američke zastave i ulaza gde ste

za dvadeset pet centa mogli da se slikate u platnenom kiosku s belim i narandžastim prugama - čitajući imena drveća.

Moje omiljeno drvo bilo je Tužni učenjak. Mislila sam da mora poticati iz Japana. U Japanu se razumeju u stvari duha.

Čim bi nešto pošlo naopako, oni bi sebi rasporili trbuh.

Pokušala sam da zamislim kako to rade. Mora da imaju izvanredno oštar nož. Ne, verovatno dva izvanredno oštra noža. Onda bi seli, prekrštenih nogu, s nožem u svakoj ruci. Zatim bi ukrstili ruke i uperili po jedan nož u svaku stranu stomaka. Morali bi da budu goli, inače bi se noževi zaglavili u odelu.

Onda, u magnovenju, pre no što bi imali vremena da dvaput promisle, zabili bi noževe i povukli ih ukруг, jedan bi ocrtao gornji polukrug a drugi donji, sastavljajući pun krug. Onda bi se koža trbuha odvojila, kao tanjir, i ispala bi im creva i onda bi umrli.

Mora da je potrebno mnogo hrabrosti za takvu smrt.

Moja je teškoća u tome što ne mogu da vidim krv.

Pomislila sam kako bih mogla celu noć da ostanem u parku.

Sledećeg jutra Dodo Konvej vozi majku i mene u Volton, i ako hoću da pobegnem pre no što bude prekasno, sada je pravi čas. Pogledala sam u tašnu i prebrajala jedan dolar u papiru i sedamdeset devet centa u sitnini.

Nisam imala pojma koliko košta put do Čikaga, a nisam se usuđivala da odem u banku i podignem sav svoj novac, jer sam mislila kako je lako moguće da je doktor Gordon upozorio blagajnika da me zaustavi ukoliko pokušam neki očigledan potez.

Pao mi je na pamet autostop, ali nisam imala pojma koji od drumova iz Bostona vodi u Čikago. Lako je odrediti pravac na mapi, ali sam vrlo malo znala o pravcima kad bih se našla usred nekog mesta. Svaki put kad bih htela da odredim gde je istok ili zapad, ispadalo je da je podne ili oblačno, što uopšte nije pomagalo, ili noć, a izuzev Velikog medveda i Kasiopejine stolice, ja sam izgubljen slučaj što se tiče zvezda, nedostatak koji je uvek žalostio Badija

Vilarda.

Odlučila sam da otpešačim do autobuske stanice i raspitam se za cenu karte do Čikaga. Onda bih mogla da odem u banku i podignem tačno taj iznos, što ne bi toliko pobudilo podozrenje.

Upravo sam bila ušetala kroz staklena vrata stanice i preturala sam šarene prospekte za ekskurzije i redove vožnje, kad sam shvatila da će banka u mom mestu biti zatvorena, pošto je popodne već poodmaklo, i da sve do sledećeg dana neću moći da nabavim novac.

Moj sastanak u Voltonu bio je zakazan za deset sati.

U tom trenutku zvučnik je uz krčanje oživeo i počeo da najavljuje usputne stanice autobusa koji je bio spreman da krene, napolju na peronu. Glas iz zvučnika govorio je buhabuhahaha, kao što obično čine, tako da se ne razume ni reč, a onda, usred svih tih smetnji, čula sam jedno poznato ime, jasno kao nota A na klaviru usred zvuka štimovanja svih instrumenata orkestra.

Bila je to stanica udaljena dve ulice od moje kuće.

Požurila sam napolje u vrelo, prašnjavo popodne kraja jula, znojava i s ukusom peska u ustima, kao da sam zakasnila na neki neprijatan sastanak, i ušla sam u crveni autobus, čiji je motor već radio.

Pružila sam novac vozaču, a vrata su se bešumno, na šarkama kao u rukavicama, sklopila iza mene.

GLAVA DVANAESTA

Privatna klinika doktora Gordona uzdizala se na travnatom bregu na kraju dugačkog, zaklonjenog prilaznog puta koji se beleo od polomljenih školjki prnjavica. Žuti drveni zidovi velike kuće sa kružnom verandom blistali su na suncu, ali se niko nije šetao zelenom kupolom travnjaka.

Dok smo se majka i ja približavale, pritisnula nas je letnja žega, a cvrčak se oglasio, poput vazdušne kosilice za travu, pozadi, u srcu jedne crvene bukve. Glas cvrčka služio je samo da naglasi ogromnu tišinu.

Na vratima nas je dočekala bolničarka.

„Molim vas, sačekajte u dnevnoj sobi. Doktor Gordon će odmah doći.”

Meni je smetalo što sve u pogledu ove kuće izgleda normalno, mada sam znala da mora biti krcata ludacima. Nisam videla rešetke na prozorima, niti je bilo besomučnih ili uznemirujućih šumova. Svetlost sunca se odmeravala u vidu pravilnih pravougaonika po otrcanim, ali mekim crvenim tepisima, a miris sveže pokošene trave zaslađivao je vazduh.

Zastala sam na pragu dnevne sobe.

Za trenutak mi se učinilo da je to replika salona u pansionu na jednom ostrvu uz obalu Mejna koje sam svojevremeno posetila. Staklena vrata su propuštala blesak bele svetlosti, veliki klavir je ispunjavao udaljeni ugao odaje, a svet u letnjim odelima sedeo je oko stolova za kartanje i u naherenim pletenim foteljama, koje se tako često viđaju u otrcanim primorskim letovalištima.

Onda sam shvatila da se niko ne pomera.

Pažljivo sam se usredsredila, pokušavajući da u njihovim krutim stavovima otkrijem neki ključ zagonetke. Razabrala sam muškarce i žene, mladiće i devojke, koji moraju biti mladi kao ja, međutim, njihova lica su posedovala izvesnu jednoobraznost, kao da su dugo vremena ležala na polici, zaklonjena od sunca, pod osejotinama blede, fine prašine.

Onda sam primetila da se neki od tih ljudi kreću, ali tako malim, ptičjim kretnjama da ih isprva nisam razaznala.

Čovek siva lica brojao je karte iz špila: jedna, dve, tri, četiri... Pomislila sam da, mora biti, proverava da li je špil potpun, međutim, kad je završio brojanje, počeo je iznova. Pored njega, debela gospođa se igrala niskom drvenih kuglica. Prebacila je sve kuglice na jedan kraj konca. Onda je, klik, klik, klik, puštala da ponovo padaju jedna na drugu.

Za klavirom, jedna devojka je prelistavala nekoliko listova sa notama, ali kad je primetila da je gledam, ljutito je pognula glavu i precepila listove napola.

Majka je dodirnula moj lakat i ja sam pošla za njom u sobu.

Sedele smo, bez reči, na kvrgavoj sofi, koja je škripala kad god bi se čovek pomerio.

Onda je moj pogled kliznuo preko ljudi na blesak zelenila iza prozirnih zavesa i osećala sam se kao da sedim u izlogu ogromne robne kuće. Figure oko mene nisu bili ljudi, već lutke, obojene da liče na ljude i poduprte u stavovima koji oponašaju život.

Penjala sam se uz stepenice iza leđa doktora Gordona u tamnom sakou.

Dole, u predvorju, pokušala sam da ga pitam kakva će biti šok-terapija, ali kad sam otvorila usta, reči nisu izlazile, samo su mi se oči iskolačile i zurile su u osmehnuto, poznato lice što je lebdelo preda mnom kao tanjir pun ubeđivanja.

Na vrhu stepenica prestajao je tepih tamnocrvene boje. Njegovo mesto je zauzeo običan, mrk linoleum zakucan za pod, i pružao se niz hodnik oivičen zatvorenim belim vratima. Dok sam pratila doktora Gordona, negde u daljini otvorila su se vrata i čula sam kako neka žena viče.

Odjednom, iza ugla hodnika iskrsnula je ispred nas bolničarka, vodeći ženu u plavom ogrtaču za kupanje, sa runastom kosom do pojasa. Doktor Gordon je ustuknuo, a ja sam se pribila uza zid.

Dok su ženu vukli mimo nas, mahala je rukama i otimala se od bolničarke, govoreći: „Skoćiću kroz prozor, skoćiću kroz prozor, skoćiću kroz prozor”.

Knedlasta i mišićava u svojoj spreda muljavoj uniformi, razroka bolničarka je nosila tako jake naočare da su iza okruglih, dvojnih stakala u mene zvirila četiri oka. Pokušavala sam da odredim koje su oči prave, a koje lažne, i koje je od pravih očiju razroko a koje ispravno, kad mi se unela u lice sa širokim, zavereničkim osmehom i prošištala, kao da me ohrabri: „Misli da će skoćiti kroz prozor, ali ne može da skoći jer su na svim prozorima rešetke!”

I dok me je doktor Gordon uvodio u praznu sobu u zadnjem delu kuće, videla sam da prozori u tom delu zaista imaju rešetke i da su sobna vrata, vrata plakara i fioke komode, i sve što se otvara i zatvara opremljeni ključaonicom tako da se mogu zaključati.

Legla sam na krevet.

Razroka bolničarka se vratila. Skinula mi je sat sa ruke i spustila ga u svoj džep. Onda je počela da mi izvlači ukosnice iz kose.

Doktor Gordon je otključao plakar. Izvukao je sto na točkićima na kojem je bila neka mašina i odgurao ga iza čela kreveta. Bolničarka je počela da mi čapka slepoočnice smrdljivom mašću.

Kad se nagnula da dosegne zidu okrenutu stranu moje glave, njena debela dojka pritisla mi je lice kao oblak ili jastuk. Njeno meso ispuštalo je neodređen miris leka.

„Ne brinite”, osmehnula mi se bolničarka. „Prvi put se svako smrtno plaši.”

Pokušala sam da se nasmešim, ali je moja koža postala kruta, kao pergament.

Doktor Gordon je nameštao dve metalne pločice s obe strane moje glave. Pričvrstio ih je na mesto kaišem koji se utisnuo u čelo i dao mi žicu da zagrizem.

Sklopila sam oči.

Onda je nastala kratka tišina, poput zadržanog daha.

Onda se nešto nagnulo, uhvatilo me i protreslo kao da je kraj sveta. Vi-i-i-i-i, kričalo je, kroz vazduh koji je pucketao plavom svetlošću, a sa svakim bleskom jak trzaj bi me uzdrmao, dok nisam pomislila da će mi se kosti slomiti, a iz mene izleteti sok kao iz precepljene biljke.

Pitala sam se šta sam to strašno učinila.

Sedela sam u pletenoj fotelji, držeći koktelsku čašicu soka od paradajza. Sat su mi ponovo stavili na ruku, ali je čudno izgledao. Onda sam shvatila da je prikopčan naopačke. Osećala sam neuobičajen razmeštaj ukosnica u svojoj kosi.

„Kako se osećate?”

Stara metalna stojeća lampa izronila je na površinu mog uma. Jedan od ono malo ostataka radne sobe moga oca, na vrhu je imala bakamo zvono koje je sadržavalo sijalicu i od kojeg je iskrzan, tigrasto obojen gajtan išao niz metalno postolje do utičnice u zidu.

Jednog dana sam odlučila da premestim tu lampu sa mesta na kojem je stajala, uz majčinu postelju, do mog pisaćeg stola, na drugom kraju sobe. Gajtan će biti dovoljno dugačak, i zato ga nisam izvukla iz zida. Obuhvatila sam lampu i dlakav gajtan obema šakama i čvrsto ih stegnula.

Onda je iz lampe iskočilo nešto u vidu plavog bleska i drmusalo me dok zubi nisu počeli da mi cvokoću, a ja sam pokušavala da odvojim šake, ali su se zalepile, i vrisnula sam, ili mi je vrisak iščupan iz grla, jer ga nisam prepoznala, ali sam čula kako se uzdiže i treperi u vazduhu kao duh nasilno lišen tela.

Onda su se šake uz trzaj oslobodile i pala sam na majčin krevet. Sredinu mog desnog dlana udubila je rupica, zacrnjena kao grafitom olovke.

„Kako se osećate?”

„Dobro.”

Međutim, nisam se dobro osećala. Osećala sam se užasno.

„Koji ono koledž rekoste da pohađate?”

Kazala sam koji sam koledž pohađala.

„A!”, lice doktora Gordona ozario je spor, skoro tropski osmeh. „Tamo je za vreme rata bio garnizon kopnene ženske pomoćne službe, zar ne?”

Zglavci na rukama moje majke bili su koštano beli, kao da se sa njih izlizala koža za onaj sat čekanja. Pogledala je mimo mene u doktora Gordona, i on mora da je klimnuo glavom, ili se osmehnuo, jer joj se lice opustilo.

„Još nekoliko šok-terapija, gospodo Grinvud”, čula sam kako kaže doktor Gordon, „i mislim da ćete primetiti čudesno poboljšanje”.

Devojka je još sedela na klavirskoj stolici, pocepani notni list bio je raširen kod njenih nogu kao mrtva ptica. Ona je piljila u mene, odvrtila sam piljeći u nju. Oči su joj se suzile. Isplazila je jezik.

Majka je pratila doktora Gordona ka vratima. Ja sam zaostala i kad su mi okrenuli leđa, obrnula sam se prema devojci, stavila ruke na uši i promrdala prstima. Ona je uvukla jezik, a lice joj se skamenilo.

Izašla sam na sunce.

Poput pantera u šarenoj senci drveta, crni karavan Dodo Konvej ležao je u zasedi.

Taj karavan je prvobitno bila naručila jedna bogata otmena dama, bio je crn, bez trunke hroma, i sa crnim kožnim tapacirungom, međutim, kad je stigao, izazivao je u njoj potištenost. Izgledao je kao pljunuta mrtvačka kola, kazala je, i svi ostali su isto mislili, i niko nije hteo da ga kupi, i tako su ga Konvejevi odvezli kući, uz popust, i uštedeli nekoliko stotina dolara.

Sedeći na prednjem sedištu, između Dodo i majke, osećala sam se tupo i ubijeno. Svaki put kad bih pokušala da se koncentrišem, moj bi um, poput klizača, kliznuo u ogroman prazan prostor i tamo, odsutno, izvodio piruete.

„Raskrstila sam sa tim doktorom Gordonom”, rekla sam kad smo iza jela ostavile Dodo Konvej i njena crna kola. „Možeš mu telefonirati i reći da sledeće nedelje ne dolazim.”

Majka se osmehnula. „Znala sam ja da moje srce nije takvo.”

Pogledala sam je. „Kakvo?”

„Kao oni strašni ljudi. Oni strašni mrtvi ljudi u onoj bolnici.” Zastala je. „Znala sam da ćeš odlučiti da ti opet bude dobro.”

STARLETA PODLEGLA NAKON ŠEZDESET OSAM SATI U KOMI

Čepkala sam po tašni među parčićima hartije i pudrijerom i ljuskama kikirikija i novčićima i plavom kutijom koja je sadržavala devetnaest žileta, dok nisam iskopala fotografiju snimljenu onog popodneva, u narandžasto-belo ispruganom kiosku.

Stavila sam je uz zamrljani snimak mrtve devojke. Potpuno se poklapala, usta sa ustima, nos sa nosom. Jedina razlika je bila u očima. Oči na fotografiji bile su otvorene, a one na novinskoj slici zatvorene. Ali sam znala da bi oči mrtve devojke, kad bi ih neko prstima širom otvorio, gledale u mene s onim istim mrtvim, crnim, praznim izrazom kao oči na fotografiji.

Gurnula sam fotografiju natrag u tašnu.

„Samo ću da posedim na suncu, na ovoj klupi u parku, još pet minuta po satu na onoj zgradi preko puta”, kazala sam sebi, „a onda ću negde otići i to uraditi”.

Prizvala sam svoj mali hor glasova.

Ester, zar te tvoj posao ne zanima?

Znaš, Ester, ti imaš savršenu osnovu za pravog neurotika.

Tako nećeš nikud stići, tako nećeš nikud stići, tako nećeš nikud stići.

Jednom, zeparne letnje noći, provela sam ceo sat ljubeći se sa dlakavim,

majmunolikim studentom prava sa Jejla, jer mi ga je bilo žao, bio je tako ružan. Kad sam završila, rekao je: „Mala, pročitao sam te. Bićeš izveštačena čistunica u četrdesetoj.”

„Patvoreno!”, nažvrljao je u koledžu profesor stvaralačkog pisanja na mojoj priči pod naslovom *Veliki vikend*.

Nisam znala šta znači patvoreno, pa sam pogledala u rečnik.

Patvoreno, veštačko, lažno.

Tako nećeš nikud stići.

Nisam spavala dvadeset jednu noć.

Mislila sam da najlepša stvar na svetu mora biti senka, milion pokretnih oblika i ćorsokaka senki. Postojale su senke u fiokama komode i u plakarima i u koferima, i senka ispod kuća, drveća i stenja, i senka u dnu ljudskih očiju i osmeha, i senka, milje i milje i milje senke, na noćnoj strani Zemlje.

Pogledala sam naniže u dva flastera boje mesa što su uobličavali krst na listu moje desne noge.

Tog jutra sam bila započela.

Zaključala sam se u kupatilo i napunila kadu toplom vodom i izvadila žilet.

Kad su ne znam kog drevnog rimskog filozofa upitali kako želi da umre, rekao je da bi presekao vene u toploj kadi. Mislila sam da će biti lako, ležaću u kadi i gledati kako crvenilo procvetava iz mojih doručja, val za valom, kroz bistru vodu, dok ne potonem u san, pod površinu rumenu poput bulki.

Međutim, kad je trebalo preći na stvar, koža mog doručja je izgledala tako bela i nezaštićena da nisam mogla da to učinim. Kao da ono što sam htela da ubijem nije bilo u toj koži ili u tankom plavom pulsu što je poskakivao pod mojim palcem, već negde drugde, dublje, potajnije i mnogo nepristupačnije.

Potrebna su dva pokreta. Jedno doručje, zatim drugo. Tri pokreta, ako računate premeštanje žileta iz ruke u ruku. Onda ću ući u kadu i leći.

Prešla sam pred ormarić za lekove. Ako gledam u ogledalo dok to radim,

biće kao da posmatram nekog drugog, u knjizi ili u pozorišnom komadu.

Međutim, ona osoba u ogledalu bila je paralisana i suviše glupa da išta uradi.

Onda sam pomislila, možda treba da prolijem malo krvi za vežbu, pa sam sela na rub kade i stavila članak desne noge na levo koleno. Onda sam podigla desnu ruku sa žiletom i pustila da padne od vlastite težine, kao giljotina, na cevanicu.

Ništa nisam osetila. Onda sam osetila malo, duboko uzbuđenje, a jarki šav crvenila kuljnuo je na usnu posekotine. Krv se tamno skupljala, kao vočka, i curila je niz članak u pehar cipele od crne lakovane kože.

Onda sam htela da uđem u kadu, ali sam shvatila da je moje odugovlačenje potrošilo veći deo prepodneva i da će se majka, verovatno, vratiti kući i pronaći me pre no što svršim.

I tako sam stavila flaster na posekotinu, spakovala žilete i uhvatila autobus za Boston u jedanaest i trideset.

„Žao mi je, dušo, ali nema podzemne železnice do zatvora na Ostrvu jelena. On je na ostrvu.”

„Ne, nije na ostrvu, nekad je bilo ostrvo, ali su vodu zatrpali đubretom i sad je spojeno sa kopnom.”

„Nema podzemne železnice.”

„Moram da stignem tamo.”

„Hej”, debeli čovek u blagajni provirio je u mene kroz rešetke, „ne plači. Koga imaš tamo, dušo. Nekog rođaka?”

Svet se gurao i muvao mimo mene u veštački osvetljenoj tami, žureći na vozove koji su tutnjeći ulazili i izlazili iz utrobnih tunela ispod Skolejevog trga. Osećala sam kako suze počinju da štrcaju iz zgrčenih pipa mojih očiju.

„Tamo mi je *otac*.”

Debeli čovek je razgledao dijagram na zidu svoje kabine. „Evo šta ćeš”,

rekao je, „uđi u voz na onom koloseku tamo i siđi kod Istočnih visova, a onda uhvati autobus na kojem piše Rt.” Pogleda me ozareno. „Dovešće te tačno pred zatvorsku kapiju.”

„Hej, vi!” Mladić u plavoj uniformi mahao je iz barake.

Mahnula sam u otpozdrav i išla dalje.

„Hej, vi!”

Zaustavila sam se i polako otišla do barake koja se čvorila kao kružna dnevna soba sred pustoši peska.

„Hej, ne smete dalje. To je zatvorsko imanje, pristup je zabranjen.”

„Mislila sam da se sme ići svuda obalom”, rekoh. „Ukoliko se čovek drži ispod linije plime.”

Momak je trenutak razmišljao.

Onda reče: „Na ovoj obali se ne sme”.

Imao je prijatno, sveže lice.

„Lepo vam je tu”, rekoh. „Kao mala kuća.”

Pogledao je iza sebe u sobu, s ćilimom od pletenica i kretenskim zavesama. Osmehnuo se.

„Imamo čak i lonče za kafu.”

„Nekad sam živela tu blizu.”

„Stvarno. I ja sam se rodio i odrastao u ovom gradu.”

Pogledala sam preko peska ka parkiralištu i kapiji sa rešetkama, pa mimo kapije sa rešetkama ka uzanom putu što ga okean zapljuskuje sa obe strane a koji vodi do nekadašnjeg ostrva.

Zatvorske zgrade od crvenih opeka izgledale su prijateljski, poput zgrada primorskog koledža. Levo, na zelenoj grbi travnjaka, videla sam male bele mrlje i nešto veće ružičaste mrlje kako se kreću tamo-amoo. Upitala sam stražara šta su te mrlje, a on reče: „To su prasići i pilići”.

Pomislila sam kako bih, da sam bila dovoljno pametna da nastavim da

živim u tom starom gradu, možda u školi upoznala ovog stražara i udala se za njega i dosad imala gomilu dece. Bilo bi fino da živim kraj mora s gomilama male dece, prasića i pilića, da nosim ono što je moja baba nazivala haljine koje se peru, i sedim u nekoj kuhinji sa svetlim linoleumom, da imam debele mišice i ispijam lončiće kafe.

„Kako se dolazi u taj zatvor?”

„S propusnicom.”

„Ne, mislim šta treba učiniti da čoveka *zatvore*?”

„O”, nasmejao se stražar, „ukradete kola, opljačkate neku radnju”.

„Imate li tamo i ubica?”

„Ne. Ubice idu u veliki državni zatvor.”

„Ko je još unutra?”

„Pa, s prvim danom zime dobijamo one stare skitnice iz Bostona. Zavrljače ciglu u izlog i onda ih uhapsu, pa provedu zimu sklonjeni od hladnoće, imaju televiziju i puno jela, a subotom i nedeljom košarku.”

„To je fino.”

„Fino je ko voli”, rekao je stražar.

Rekla sam doviđenja i pošla, samo jednom pogledavši preko ramena. Stražar je još stajao na pragu svoje osmatračnice, a kad sam se okrenula, vojnički je pozdravio.

Deblo na kojem sam sedela bilo je teško kao olovo i mirisalo je na katran. Ispod debelog, sivog valjka vodotornja na njegovom dominantnom bregu, peščani sprud je kružno zalazio u more. Za vreme plime sprud je potpuno bio pod vodom.

Dobro sam pamtila taj sprud. On je u svojoj unutarnjoj krivini krio određenu vrstu školjke koja se nije mogla naći ni na jednom drugom mestu na obali.

Ta školjka je bila debela, glatka, veličine zgloba palca, obično bela, mada

je ponekad bivala ružičasta ili boje breskve. Ličila je na neku vrstu skromne ljušture.

„Mama, ona devojka *još* tamo sedi.”

Lenjo sam podigla pogled i ugledala malu, peskom ubrljanu devojčicu koju je sa ivice mora vukla koščata žena ptičijih očiju, u crvenom šorcu i gornjem delu kostima sa crvenim i belim tufnama.

Nisam računala da će plaža biti puna letujućeg sveta. Za deset godina mog odsustvovanja na pljosnatom žalu Rta iznikle su kitnjaste plave, ružičaste i bledozelene kućice poput uroda bezukusnih pečurki, a srebrni avioni i baloni u obliku cigara ustupili su mesto mlaznjacima, koji su prljili krovove u bučnom poletanju sa aerodroma na suprotnoj obali zaliva.

Na plaži ja sam bila jedina devojka u suknji i cipelama sa visokim potpeticama i palo mi je na um da, mora biti, upadam u oči. Posle izvesnog vremena, skinula sam lakovane cipele, jer su gadno zapadale u pesak. Godila mi je pomisao da će ostati načvorene, tamo na srebrnoj kladi, pokazujući put mora, kao svojevrsan kompas duše, kad budem mrtva.

Opipala sam kutiju žileta u tašni.

Onda sam pomislila koliko sam glupa. Imam žilete ali ne i kadu s toplom vodom.

Razmatrala sam mogućnost da iznajmim sobu. Mora biti da među ovim letnjikovcima postoji neki pansion. Ali nisam imala prtljag. To će pobuditi podozrenje. Osim toga, u pansionu drugi ljudi stalno žele da upotrebe kupatilo. Teško da bih imala vremena da to učinim i uđem u kadu a da neko ne zalupa na vrata.

Na vrhu spruda galebovi su, na svojim drvenim štulama, maukali kao mačke. Onda bi odlepršali uvis, jedan po jedan, u prslucima pepeljaste boje, kružeći iznad moje glave i kričeći.

„Gospodo, bolje da ne sedite tu, plima nailazi.”

Mali dečak je čučao nekoliko stopa od mene. Podigao je okrugao purpurni kamen i hitnuo ga u vodu. Voda ga je progutala uz odjekujuće pljus. Onda je čeprkao unaokolo i čula sam kako suvo kamenje zveckaa kao novac.

Hitnuo je pljosnat kamen preko tamnozelene površine, kamen je nekoliko puta odskočio pre no što je iščezao.

„Zašto ne ideš kući?“, rekla sam.

Dečak je hitnuo drugi, teži kamen. Potonuo je nakon drugog poskoka.

„Ne ide mi se.“

„Majka te traži.“

„Ne traži me.“ Zvučao je zabrinuto.

„Ako odeš kući daću ti bombone.“

Dečak se primakao. „Kakve?“

No znala sam, i ne gledajući u tašnu, da imam samo ljske kikirikija.

„Daću ti novac da kupiš bombone.“

„Ar -ture!“

Jedna žena je stvarno išla sprudom, klizajući se i nesumnjivo psujući za sebe, jer su joj se usne dizale i spuštale između odlučnih dozivanja.

„Ar -ture!“

Zaklonila je oči dlanom, kao da joj to pomaže da nas razabere kroz sve gušći primorski sumrak.

Mogla sam da osetim kako se dečakovo interesovanje smanjuje sa jačanjem privlačne sile njegove majke. Počeo je da se pravi da me ne poznaje. Nogom je udario nekoliko kamenova, kao da nešto traži, i odšunjao se.

Stresla sam se.

Kamenje je ležalo pod mojim bosim stopalima, zdepasto i hladno. S čežnjom sam mislila na crne cipele na obali. Talas se povukao, kao ruka, onda se približio i dotakao stopalo.

Vlaga kao da je dopirala sa samog dna mora, gde su se slepe bele ribe prevozile pri vlastitom svetlu kroz veliku polarnu studen. Tamo dole videla sam

svuda rasejane zube ajkula i kosti kitova, poput nadgrobnih spomenika.

Čekala sam, kao da more može da odluči umesto mene.

Drugi talas se skljkao preko mojih stopala, optočen belom penom, a hladnoća mi je stegla članke smrtnim bolom.

Moja plot je kukavički ustuknula od takve smrti.

Uzela sam tašnu i krenula preko hladnog kamenja ka mestu gde su moje cipele čuvale stražu u ljubičastoj svetlosti.

GLAVA TRINAESTA

„Naravno da ga je majka ubila.”

Pogledala sam usta mladića koga je Džodi želela da upoznam. Usne su mu bile debele i ružičaste, a bebasto lice se gnezdilo pod svilom bele kose. Zvao se Kal, što, mislila sam, mora biti skraćenica, ali nisam mogla da se setim za šta bi moglo biti skraćenica, osim ako nije za Kalifornija.

„Otkud znaš da ga je ona ubila?”, rekla sam.

Kal je, navodno, vrlo inteligentan, a Džodi mi je telefonom rekla da je sladak i da će mi se dopasti. Pitala sam se da li bi mi se dopao da sam ona nekadašnja.

Bilo je nemoguće znati.

„Pa, ona prvo kaže Ne ne ne, a onda kaže Da.”

„Ali onda opet kaže Ne ne.”

Kal i ja smo ležali jedno pored drugog na peškiru sa narandžastim i zelenim prugama na prljavoj plaži preko puta močvara u Linu. Džodi i Mark, njen stalni momak, plivali su. Kal nije hteo da pliva, želeo je da razgovara, te smo raspravljali o komadu u kojem jedan mladić otkriva da ima oboljenje mozga, zato što se njegov otac povlačio s nečistim ženama, i na kraju njegov mozak, koji je postepeno omekšavao, potpuno otkazuje, pa njegova majka razmatra da li da ga ubije ili ne.

Podozrevala sam da je moja majka pozvala Džodi telefonom i zamolila da me izvede da ne sedim po ceo dan u svojoj sobi sa spuštenim roletnama. Najpre nisam htela da idem, jer sam mislila da će Džodi primetiti promenu u meni i da ko god nije baš slep može videti da nemam mozga u glavi.

Međutim, za sve vreme vožnje na sever, i potom na istok, Džodi se šalila i smejala i čavrljala, i kao da joj nije smetalo što ja govorim jedino: „Uh”, ili: „Nemoguće”, ili: „Ma šta kažeš”.

Pekli smo viršle na javnim roštiljima na plaži, a posmatrajući vrlo pažljivo Džodi, Marka i Kala, uspela sam da svoju viršlu pečem tačno koliko treba i nisam je prepekla ili ispustila u vatru kao što sam se bojala da ću uraditi. Onda, kad niko nije gledao, zakopala sam je u pesak.

Posle jela, Džodi i Mark su otrčali do vode, držeći se za ruke, a ja sam ležala poleduške, zureći u nebo, dok je Kal pričao i pričao o tom komadu.

Jedini razlog što sam taj komad zapamtila bilo je to što u njemu postoji luda osoba, a sve što sam ikada pročitala o ludim ljudima urezivalo mi se u sećanje, dok je sve ostalo čilelo.

„Ali važno je to Da”, reče Kal. „Na kraju će se vratiti na to Da.”

Podigla sam glavu i žmirila u svetloplavi tanjir mora - svetloplavi tanjir sa prljavom ivicom. Velika okrugla siva stena, nalik gornjoj polovini jajeta, štrčala je iz vode, na oko milju od stenovitog predgorja.

„Čime je htela da ga ubije? Zaboravila sam.”

Nisam bila zaboravila. Odlično sam se sećala ali sam htela da čujem šta će Kal reći.

„Morfijumom u prašku.”

„Šta misliš, ima li u Americi morfijuma u prašku?”

Kal je razmišljao jedan trenutak. Onda reče: „Ne verujem. Zvuči strašno staromodno.”

Okrenula sam se na stomak i zažmirila put vidika u drugom smeru, prema Linu. Staklasta izmaglica mreškala se, uzdižući se sa vatri roštilja i vreline drumu, a kroz tu izmaglicu, kao kroz zavesu bistre vode, mogla sam da razaznam zamućene siluete plinskih rezervoara, fabričkih dimnjaka, tornjeva za bušenje nafte i mostova.

To je izgledalo kao gadna zbrka.

Ponovo sam se prevrnula na leđa i potrudila se da mi glas zvuči nemarno. „Kad bi hteo da se ubiješ, kako bi to učinio?”

Kal je izgledao zadovoljan. „Često sam o tome razmišljao. Prosvirao bih

sebi mozak puškom.”

Bila sam razočarana. Baš liči na muškarca da to uradi puškom. Mrka kapa da ću se ikad domoći puške. A čak i kad bih to uspela, ne bih imala pojma u koji deo sebe da pucam.

Već sam čitala u novinama o ljudima koji su pokušali da se ustrele, pa su završili tako što su pogodili neki važan nerv i paralizovali se, ili su sebi razneli lice, ali su ih hirurzi i neka vrsta čuda spasili da ne umru načisto.

Rizici puške su izgledali veliki.

„Kakvom puškom?”

„Moj otac ima lovačku pušku. Uvek je puna. Trebalo bi samo da jednog dana uđem u njegovu radnu sobu i”, Kal je upravio prst u slepoočnicu i napravio komičnu, zgrčenu grimasu, „klik!“ Pogledao me je razrogačenim, bledosivim očima.

„Da li tvoj otac živi blizu Bostona?”, upitala sam dokono.

„Ne. U Klektonu na moru. On je Englez.”

Džodi i Mark su trčali uzbrdo, držeći se za ruke, cedeći se i otresajući kapljice kao dva zaljubljena šteneta. Pomislila sam da će biti suviše sveta te sam ustala i pravila se da zevam.

„Mislim da ću malo da plivam.”

Društvo Džodi, Marka i Kala počinjalo je da mi pritiskuje živce, kao tup drveni blok žice klavira. Bojala sam se da će moja kontrola svakog časa pući i da ću početi da blebećem kako ne mogu da čitam i ne mogu da pišem i kako sam ja, mora biti, jedina osoba koja je ostala budna čitav mesec, a nije umrla od iznurenosti.

Činilo se da se sa mojih živaca diže dim poput dima sa roštilja i suncem natopljenog drumu. Ceo predeo - plaža i predgorje i more i stene - treperio je pred mojim očima kao naslikana pozorišna pozadina.

Pitala sam se na kojoj tački u prostoru, glupo, veštačko plavetnilo neba postaje crno.

„Kal, idi i ti da plivaš.”

Džodi je šaljakavo munula Kala.

„Ohhh”, Kal je sakrio lice u peškir. „Suviše je hladno.”

Krenula sam prema vodi.

Na jakoj svetlosti podneva, lišenoj senki, voda je odnekud izgledala prijatno i gostoljubivo.

Mislila sam da davljenje mora biti najprijatniji način umiranja, a spaljivanje najgori. Neke od onih beba u teglama koje mi je pokazao Badi Vilard imale su škrge, rekao je. Prolaze kroz stupanj kad su u svemu kao ribe.

Prljavi talasić, pun omota bombona, kora pomorandži i morske trave, presavio se preko mojih stopala.

Čula sam kako iza mene topoće pesak i pojavio se Kal.

„Hajde da otplivamo do one stene.” Pokazala sam je prstom.

„Jesi li luda? Donde ima čitava milja.”

„Šta si ti?”, rekoh. „Kukavica?”

Kal me uhvati za lakat i munu u vodu. Kad smo ušli do pojasa, zagnjurio me je. Izbila sam na površinu, prskajući, očiju oprljenih solju. Ispod površine, voda je bila zelena i polumutna, kao grumen kvarca.

Počela sam da plivam, varijantom psećeg stila, stalno držeći lice okrenuto prema onoj steni. Kal je plivao sporim kraulom. Nakon izvesnog vremena izdigao je glavu i plivao dupke.

„Neću moći.” Teško je dahtao.

„Dobro. Ti se vrati.”

Nameravala sam da plivam dok ne budem suviše umorna da otplivam natrag. Dok sam veslala dalje, kucanje srca tutnjalo mi je u ušima kao prituljen motor.

Ja jesam ja jesam ja jesam.

Tog jutra sam pokušala da se obesim.

Čim je majka otišla na posao, uzela sam svileni gajtan njenog žutog mantila za kupanje, i, u ćilibarskoj senci spavaće sobe, vezala ga u čvor koji je klizio gore-dole. Trebalo mi je dugo vremena da to uradim, jer nemam smisla za čvorove niti imam pojma kako se vezuje propisan čvor.

Onda sam tražila mesto gde bih mogla da vežem konopac.

Muka je što naša kuća ima pogrešnu vrstu tavanica. Tavanice su niske, bele i glatko izgipsane, bez ijednog lusteru ili grede na vidiku. S čežnjom sam pomislila na kuću moje babe pre no što ju je prodala da bi došla da živi s nama, a potom sa tetkom Libi.

Babina kuća je bila izgrađena u krasnom stilu devetnaestog veka, sa visokim sobama i jakim klinovima za lustere, i visokim plakarima sa jakim poprečnim šinama, i tavanom, na koji niko nije odlazio, punim kovčega, kaveza za papagaje, krojačkih lutki i krovni greda debelih poput brodskih.

No to je bila stara kuća i baba ju je prodala, a nisam poznavala nikog drugog ko ima takvu kuću.

Posle obeshrabrujuće dugog obilaženja, svileni gajtan mi je visio o vratu kao rep žute mačke, i pošto nisam našla mesto da ga privežem, sela sam na ivicu majčinog kreveta i pokušala da zategnem gajtan.

Ali kad god bih toliko zategla gajtan da sam osećala pritisak u ušima i toplinu krvi na licu, ruke bi mi oslabile i popustile, i opet bi mi bilo dobro.

Onda sam zapazila da moje telo zna sve moguće sitne smicalice, na primer, ruke mi omlitave u odlučujućem trenutku, koji će ga uvek spasti, dok bih, da ja do kraja odlučujem, bila mrtva za tili čas.

Naprosto ću morati da iz zasede uhvatim ono razuma što mi je ostalo, ili će me zatvoriti u svoj glupi kavez za narednih pedeset godina potpuno lišenu uma. A kad ljudi otkriju da me je razum napustio, kao što se pre ili kasnije mora dogoditi, uprkos opreznom jeziku moje majke, ubediće je da me stavi u ludnicu gde se mogu izlečiti.

Samo što je moj slučaj neizlečiv.

U dragstoru sam kupila nekoliko knjiga o psihopatologiji, pa sam svoje simptome uporedila sa simptomima u tim knjigama, i, naravno, moji simptomi su se poklapali sa najbeznadežnijim slučajevima.

Jedino što sam mogla da čitam, pored senzacionalističkih listova, bile su te knjige o psihopatologiji. Kao da je bio ostao još neki uzan izlaz, tako da sam mogla da saznam sve što treba da znam o svom slučaju kako bih ga okončala na propisan način.

Posle fijaska sa vešanjem, pitala sam se da li treba naprosto da dignem ruke i prepustim se lekarima, ali sam se onda setila doktora Gordona i njegove privatne mašine za šokove. Kad me jednom zatvore, mogli bi sve vreme da je upotrebljavaju na meni.

I pomislila sam kako bi me majka i brat i prijatelji iz dana u dan posećivali, nadajući se da mi je bolje. Onda bi se njihove posete proredile i napustili bi svaku nadu. Ostareli bi. Zaboravili me.

I osiromašili bi.

Isprva bi želeli da imam najbolju negu, pa bi sve svoje pare bacali na privatnu kliniku kao što je klinika doktora Gordona. Na kraju, kad se novac potroši, premestili bi me u državnu bolnicu, sa stotinama ljudi poput mene u velikom kavezu u podrumu.

Što ste beznadežniji, to vas na udaljenija mesta kriju.

Kal se okrenuo i plivao je prema obali.

Dok sam ga posmatrala, on se polako izvlačio iz mora koje mu je dopiralo do grla. Naspram peska kaki boje i zelenih talasića pri obali, njegovo telo je za trenutak izgledalo presečeno, poput belog crva. Onda je sasvim ispuzalo iz zelene, prešlo u kaki boju i izgubilo se među desetinama i desetinama drugih crva koji su se migoljili ili naprosto izležavali između mora i neba.

Rukama sam veslala u vodi i udarala nogama. Ona jajolika stena nije

izgledala ništa bliža no kad smo je Kal i ja gledali sa obale.

Onda sam shvatila da će biti besmisleno da plivam čak do te stene, jer će moje telo to iskoristiti kao izgovor da izađe iz vode i leži na suncu, prikupljajući snagu za plivanje natrag.

Jedino rešenje jeste da se udavim sada i ovde.

I tako sam se zaustavila.

Stavila sam ruke na grudi, zagnjurila glavu, i zaronila, koristeći se rukama da guram vodu u stranu. Voda je pritiskivala moje bubne opne i srce. Potiskivala sam sebe u dubinu, ali pre no što sam znala gde sam, voda me je ispljunula uvis na sunce i oko mene je svetlucaao svet, poput plavog i zelenog i žutog poludragog kamenja. Obrisala sam vodu iz očiju.

Dahtala sam, kao posle velikog napora, ali sam plutala bez ikakvog truda.

Zaronila sam, i opet sam zaronila, ali bih svaki put iskočila kao čep.

Siva stena mi se podsmevala, poigravajući na površini vode, lako kao pojas za spasavanje.

Ja znam kad sam poražena.

Okrenula sam se natrag.

Cveće je klimalo, poput bistre, u sve upućene dece, dok sam ga kotrljala niz hodnik.

Osećala sam se glupo u kaduljasto zelenoj dobrovoljačkoj uniformi, i suvišna, za razliku od lekara i bolničarki u belim uniformama, ili čak čistačica u smeđim mantilima, sa njihovim četkama i kofama prljave vode, koji su bez reči prolazili pored mene.

Da sam dobijala platu, ma koliko malu, mogla bih ovo bar da računam kao pravi posao, međutim sve što sam dobijala za prepodnevno razvoženje časopisa, bombona i cveća bio je besplatan ručak.

Majka je rekla da je lek za čoveka koji suviše razmišlja o sebi, pomaganje nekome kome je gore, te je Tereza sredila da me prime kao dobrovoljnu pomoćnicu u našoj mesnoj bolnici. Bilo je teško postati

dobrovoljna pomoćnica u ovoj bolnici, jer su sve imućne mlade žene to želele, ali, na moju sreću, mnoge su bile na letovanju.

Nadala sam se da će me poslati na odeljenje sa nekim stvarno jezivim bolesnicima, koji će kroz moje utrnuo, tupo lice prozreti koliko sam dobronamerna, pa će biti zahvalni. Međutim predvodnica dobrovoljnih pomoćnica, jedna otmena dama koja je išla u našu crkvu, samo me je pogledala i rekla: „Ti ćeš na porođajno.”

I tako sam se liftom odvezla na treći sprat, u porođajno odeljenje, i javila se glavnoj sestri. Ona mi je dala kolica sa cvećem. Trebalo je da stavljam odgovarajuće vaze uz odgovarajuće postelje u odgovarajućim sobama.

Ali pre no što sam došla do vrata prve sobe, primetila sam da je puno cveća klonulo i okrunjeno. Pomislila sam da će za ženu koja je upravo rodila bebu biti obeshrabrujuće da vidi kako neko pred nju tropne veliki buket mrtvog cveća, te sam usmerila kolica ka lavabou u udubljenju hodnika i počela da izdvajam sve cvetove koji su bili mrtvi.

Onda sam izdvojila sve one što su umirali.

Na vidiku nije bilo korpe za otpatke te sam od cveća napravila gužvu i položila je u dubok beli umivaonik. Umivaonik je pod prstima bio hladan kao grobnica. Osmehnula sam se. Mora biti da tako odlažu leševe u bolničku mrtvačnicu. Moj gest je, u malome, bio odjek šireg gesta lekara i bolničarki.

Širom sam otvorila vrata prve sobe i ušla, vukući kolica. Dve bolničarke su skočile na noge i nejasno sam nazrela police i ormariće sa lekovima.

„Šta želite?“, strogo je upitala jedna bolničarka. Nisam mogla da ih razlikujem, sve su potpuno isto izgledale.

„Raznosim cveće.”

Bolničarka koja je progovorila stavila mi je ruku na rame i izvela me iz sobe, slobodnom, stručnom rukom manevrišući kolicima. Širom je otvorila vrata susedne sobe i, naklonivši se, pokazala da uđem. Onda je iščezla.

Čula sam kikotanje u daljini dok se vrata nisu zatvorila i preseklala ga.

U sobi se nalazilo šest kreveta, a u svakom žena. Sve žene su sedele, plele ili prelistavale časopise ili uvijale kosu na papilotne i blebetale kao papagaji u velikom kavezu.

Mislila sam da ću ih zateći kako spavaju ili leže, neme i blede, pa ću bez ikakvih neprilika ići na prstima i sravnjivati brojeve kreveta sa mastilom ispisanim brojevima na flasterima zalepljenim za vaze, ali pre no što sam imala prilike da se orijentišem, nafrakana živahna plavuša oštrog, trouglastog lica mahnula je da pridem.

Prilazila sam, ostavivši kolica nasred sobe, no ona je načinila nestrpljiv gest i shvatila sam da želi da dovučem kolica.

Uz osmeh spremnosti da pomognem, dogurala sam kolica uz njen krevet.

„Hej, gde su moje delfinije?” Krupna, mlohava dama s druge strane odeljenja probola me je orlovskim pogledom.

Ona plavuša oštih crta nadnela se nad kolica. „Moje žute ruže su tu”, rekla je, „ali su pomešane s neakvim dronjavim perunikama.”

Drugi glasovi su se pridružili glasovima prve dve žene. Zvučali su ljutito, glasno i puni pritužbi.

Taman sam htela da otvorim usta kako bih objasnila da sam bacila kitu uvelih delfinija u slivnik, i da su neke vaze koje sam oplevila izgledale mršavo, pošto je ostalo tako malo cveća, te sam spojila nekoliko buketa da ih popunim, kad se otvoriše vrata i uđe bolničarka da vidi kakva je to gužva.

„Čujte, sestro, imala sam veliki buket delfinija koje mi je sinoć doneo Lari.”

„Upropastila je moje žute ruže.”

U trku otkopčavši zelenu uniformu, u prolazu sam je gurnula u umivaonik sa otpacima mrtvog cveća. Onda sam, preskaćući po dva stepenika odjednom, sišla niz napušteno pobočno stepenište na ulicu, ne srevši ni žive duše.

„Kuda se ide na groblje?”

Italijan u crnoj kožnoj jakni zastao je i pokazao niz prolaz iza bele metodističke crkve. Pamtila sam tu metodističku crkvu. Prvih devet godina svog života bila sam metodistkinja, pre no što je otac umro i pre no što smo se preselili i prešli u unitarijance.

Pre no što je bila metodistkinja, moja majka je bila katolikinja. Moja baba i deda i tetka Libi još uvek su katolici. Tetka Libi je raskinula sa katoličkom crkvom istovremeno kad i moja majka, ali se onda zaljubila u italijanskog katolika te se vratila.

U poslednje vreme bavila sam se mišlju da i sama pređem u katoličanstvo. Zнала sam da katolici samoubistvo smatraju strašnim grehom. Ali će možda, ako je tako, imati neki dobar način da me ubede da se ne ubijem.

Naravno, nisam verovala u zagrobni život ili u bezgrešno začće ili u inkviziciju ili u nepogrešivost onog malog pape s majmunskim licem ili u ma šta drugo, ali nisam morala da dozvolim svešteniku da to primeti, mogla sam samo da se usredsredim na svoj greh i on će mi pomoći da se pokajem.

Jedina je nevolja to što crkva, pa čak ni katolička crkva, ne popunjava ceo čovekov život. Bez obzira na to koliko klečiš i moliš se, još uvek moraš da jedeš triput dnevno i imaš neki posao i živiš u svetu.

Pomišljala sam da se obavestim koliko dugo treba da budem katolikinja pre no što postanem kaluđerica, pa sam pitala majku, misleći da će ona znati kako se to može najbolje obaviti.

Majka mi se smejala. „Zar misliš da će uzeti nekog kao što si ti, tek tako? Moraš da znaš katehizis i veruju i da u njih veruješ, do poslednjeg slova. Devojka sa tvojom pameću!”

Ipak, zamišljala sam kako odlazim nekom bostonskom svešteniku - to bi morao da bude Boston, jer nisam želela da ma koji sveštenik u mome mestu zna da sam htela da se ubijem. Sveštenici su užasne alapače.

Obući ću se u crno, lice će mi biti mrtvo belo, i baciću se tom svešteniku

pred noge i reći: „O, oče, pomози mi”.

Međutim, to je bilo pre no što su ljudi počeli da me čudno gledaju, kao one sestre u bolnici.

Bila sam gotovo sigurna da katolici neće primiti ludu kaluđericu. Muž tetke Libi je jednom napravio šalu o kaluđerici koju je samostan poslao Terezi na pregled. Ta kaluđerica je stalno čula u ušima tonove harfe i glas što neprestano ponavlja: „Aleluja!” Samo što nije bila sigurna, kad bi je detaljnije ispitivali, da li glas govori Aleluja ili Arizona. Ta kaluđerica je bila rođena u Arizoni. Mislim da je završila u nekoj ludnici.

Prikupila sam crni veo uz podbradak i ušla kroz kapiju od kovanog gvožđa. Pomislila sam kako je čudno što za sve vreme otkako je moj otac sahranjen na ovom groblju niko od nas nikad nije došao da ga poseti. Majka nam nije dozvolila da dođemo na pogreb, jer smo tada bili tek deca, a on je umro u bolnici, tako da su mi groblje, pa čak i njegova smrt, uvek izgledali nestvarni.

U poslednje vreme osećala sam silnu čežnju da ocu nadoknadim sve te godine zanemarivanja i počnem da vodim brigu o njegovom grobu. Uvek sam bila očeva mezimica, te je izgledalo prikladno da ja preuzmem žalost oko koje se moja majka nikad nije potrudila.

Mislila sam kako bi me otac, da nije umro, naučio svemu o insektima, što je bila njegova specijalnost na univerzitetu. Od njega bih takođe naučila nemački, grčki i latinski koje je znao, i možda bih bila luteranka. Moj otac je bio luteran u Viskonsinu, ali oni nisu bili u modi u Novoj Engleskoj, te je postao luteran-otpadnik, a onda, pričala je majka, ogorčeni ateista.

Groblje me je razočaralo. Ležalo je na periferiji grada, na niskom zemljištu, sličnom đubrištu, i dok sam išla tamo-amo pošljunčanim stazama, osećala sam miris ustajalih slanih močvara u daljini.

Stari deo groblja je bio u redu, sa svojim izlizanim, pljosnatim nadgrobnim pločama i lišajem izjedenim spomenicima, ali sam ubrzo uvidela da

otac mora biti sahranjen u modernom delu, s datumima iz četrdesetih godina.

Ploče u modernom delu bile su proste i jevtine, a ovde-onde grob je bio obrubljen mermerom, poput pravougaone kade pune đubreta, a tamo gde bi trebalo da se nalazi čovekov pupak, štrčale su zardale metalne posude pune plastičnog cveća.

Sitna kišica počela je da rominja sa sivog neba, a ja sam postala vrlo potištena.

Nigde nisam mogla da nađem oca.

Niski, čupavi oblaci jurili su onim delom vidika gde je počivalo more, iza močvara i naselja baraka duž obale, a crni kišni mantil koji sam kupila tog jutra tamneo je od kišnih kapi. Lepljiva vlaga prodrla mi je do kože.

Upitala sam prodavačicu: „Da li odbija vodu?” A ona je rekla: „Nijedan kišni mantil ne odbija vodu. Impregniran je.”

Kad sam upitala šta znači „impregniran”, rekla je da će biti bolje da kupim kišobran.

Ali nisam imala dovoljno para za kišobran. Autobuske karte do Bostona i natrag i kikiriki i novine i knjige o psihopatologiji i putovanja do mog mesta kraj mora skoro su potpuno iscrpli moj njujorški fond.

Odlučila sam da ću ono uraditi kad više ne bude novca na mom računu u banci, a tog jutra sam potrošila i poslednji na crni kišni mantil.

Onda sam ugledala očevu nadgrobnu ploču.

Pritisnula ju je druga ploča, glavom uz glavu, kao što su ljudi nagurani u sirotinjskom odeljenju bolnice kad nema dovoljno mesta. Ploča je bila od pegavog ružičastog mermera, sličnog konzervisanom lososu, a na njoj su se nalazili samo očevo ime, a ispod njega dva datuma, odvojena crticom.

U podnožje ploče namestila sam pokisli naviljak azaleja koje sam ubrala sa žbuna kod grobljanske kapije. Onda su me noge izdale, pa sam sela na skroz mokru travu. Nisam mogla da shvatim zašto tako gorko plačem.

Onda sam se setila da nikad nisam plakala zbog očeve smrti.

Ni majka nije plakala. Samo se osmehnula i kazala da je pravi blagoslov što je umro, jer bi, da je ostao živ, do kraja bio bogalj i invalid, a on to ne bi mogao da podnese, radije bi umro nego da se to dogodi.

Položila sam lice na glatko lice mermera i vapila svoj gubitak u hladnu slanu kišu.

Tačno sam znala kako treba da postupim.

Čim su automobilske gume otkrckale niz prilazni put i kad je zvuk motora zamro, skočila sam iz kreveta i brzo navukla belu bluzu i zelenu suknju sa šarama i crni kišni mantil. Kišni mantil je još bio vlažan od prethodnog dana, ali to uskoro više neće biti važno.

Sišla sam u prizemlje i uzela bledoplavi koverat sa trpezarijskog stola i na poledini nažvrljala krupnim pažljivim slovima: *Idem u dugu šetnju*.

Namestila sam poruku tamo gde će je majka ugledati čim uđe.

Onda sam se nasmejala.

Zaboravila sam najvažnije.

Odjurila sam na sprat i uvukla stolicu u majčin plakar. Onda sam se popela i posegla za malom zelenom ručnom kasom na najvišoj polici. Mogla sam golim rukama da otkinem metalni poklopac, toliko je brava bila slaba, ali sam želela da stvari obavim na smiren, uredan način.

Izvukla sam gornju desnu fioku majčine komode i izvukla plavu kutiju za nakit iz njenog skrovišta ispod namirisanih maramica od irskog platna. Otkočila sam ključić od tamnog pliša. Onda sam otključala kasu i izvadila bočicu novih pilula. Bilo ih je više no što sam se nadala.

Bilo ih je najmanje pedeset.

Da sam čekala da mi ih majka izdaje, po jednu svako veče, trebalo bi mi pedeset večeri dok bih sakupila dovoljno. A za pedeset noći počće školska godina i moj brat će se vratiti iz Nemačke, te bi bilo prekasno.

Utisnula sam ključić natrag u kutiju za nakit sred nereda jevtinih lančića i

prstenja, vratila sam kutiju za nakit u fioku, ispod maramica, vratila sam kasu na policu plakara i postavila stolicu na tepih, tačno na mesto odakle sam je odvukla.

Onda sam sišla u prizemlje i otišla u kuhinju. Otvorila sam slavinu i natočila veliku čašu vode. Onda sam uzela čašu vode i bočicu pilula i sišla u podrum.

Mutna, podmorska svetlost probijala se kroz proreze podrumskih prozora. Iza peći na naftu, u visini ramena, zjapila je crna šupljina u zidu i pružala se van domašaja očiju, ispod verande. Veranda je dograđena pošto je podrum bio iskopan i podignuta je iznad ove tajne šupljine sa zemljanim dnom.

Nekoliko starih, trulih cepanica za kamin zatvaralo je otvor rupe. Gurnula sam ih malo unatrag. Onda sam postavila čašu vode i bočicu pilula jednu pored druge, na ravnu površinu cepanice, pa sam počela da se podižem.

Trebalo mi je dosta vremena dok sam uvukla telo u šuplinu, ali mi je to najзад, после mnogih pokušaja, uspelo, pa sam čučala pred ustima tame, kao patuljak.

Zemlja pod mojim bosim stopalima bila je prijatna, ali hladna. Pitala sam se koliko li je vremena prošlo otkako je ovaj četvorougao zemlje video sunce.

Onda sam, jednu po jednu, navukla teške, prašinom pokrivene cepanice preko otvora rupe. Pala je tama, debela poput somota. Mašila sam se čaše i bočice i pažljivo, na kolenima, pognute glave, puzala prema najdaljem zidu.

Paučina mi je dodirivala lice s mekoćom noćnih leptirića. Omotavši se crnim mantilom kao vlastitom milom senkom, otvorila sam bočicu s pilulama i počela brzo da ih gutam, između gutljaja vode, jednu po jednu po jednu.

Isprva se ništa nije dogodilo, ali kad sam se približila dnu bočice, pred očima su počela da mi sevaju crvena i plava svetla. Bočica mi je iskliznula iz prstiju i ja sam legla.

Tišina se povukla, obnažujući šljunke i školjke i sve bedne olupine mog života. Onda se, na ivici vidnog polja, skupila i jednim nezadrživim plimskim

talasom munjevito me odnela u san.

GLAVA ČETRNAESTA

Vladala je potpuna tama.

Osećala sam tamu, ali ništa osim nje, a moja glava se podigla, poput glave crva, opipavajući je. Neko je ječao. Onda je velika, tvrda težina tresnula o moj obraz, poput kamenog zida, i ječanje je prestalo.

Tišina je pokuljala natrag, izravnavajući se kao što se crna voda izravnava u staro površinsko mirovanje nakon što se u nju pusti kamen.

Prohujao je svež vetar. Ogromnom brzinom sam nošena niz tunel što vodi u zemlju. Onda je vetar prestao. Začula se graja, kao da se mnogobrojni glasovi bune i protive u daljini. Onda su glasovi prestali.

Dleto se obušilo na moje oko i otvorio se prorez svetlosti, nalik ustima ili rani, dok ga tama nije ponovo zapušila. Pokušala sam da se otkotrljam od smera svetlosti, ali su ruke bile omotane oko mojih udova kao zavoji oko mumije, i nisam mogla da se pomerim.

Počela sam da mislim kako se, mora biti, nalazim u podzemnoj odaji, osvetljenoj zaslepljujućim svetlima, i da je odaja puna ljudi koji me iz nekog razloga pritiskuju na zemlju.

Onda je dleto ponovo udarilo i svetlost je ponovo uskočila u moju glavu, a kroz gustu, toplu, krznastu tamu, jedan glas je viknuo: „Mama!”

Vazduh je disao i poigravao po mome licu.

Osećala sam oblik odaje oko sebe, velike sobe s otvorenim prozorima. Jastuk se uobličio pod mojom glavom, a moje telo je lebdelo, ne osećajući pritisak, između tankih čaršava.

Onda sam osetila toplotu, kao ruku položenu na lice. Mora biti da ležim na suncu. Ako otvorim oči, videću boje i oblike kako se naginju nad mene kao bolničarke.

Otvorila sam oči.

Vladala je potpuna tama.

Neko je disao pored mene.

„Ne vidim”, rekoh.

Vedar glas progovori iz tame. „Na svetu ima puno slepih. Jednog dana udaćeš se za finog slepca.”

Čovek sa dletom se vratio.

„Zašto se mučite?”, rekla sam. „Uzalud je.”

„Ne smete tako da govorite.” Njegovi prsti su opipavali veliku, bolnu kvrgu iznad mog levog oka. Onda je nešto olabavio i pojavila se neravna pukotina svetlosti, poput rupe u zidu. Preko njenog ruba provirila je glava nekog čoveka.

„Da li me vidite?”

„Da.”

„Vidite li još nešto?”

Onda sam se setila. „Ja ništa ne vidim.” Pukotina se suzila i zatamnela. „Ja sam slepa.”

„Besmislica! Ko vam je to rekao?”

„Bolničarka.”

Čovek je šmrknuo. Završio je stavljanje zavoja preko mog oka. „Vi ste vrlo srećna devojka. Vid vam je potpuno neoštećen.”

„Neko je došao da vas vidi.”

Bolničarka se ozarila i onda nestala.

Smešeći se, majka je obišla podnožje kreveta. Bila je u haljini sa purpurnim krugovima i užasno je izgledala.

Pratio ju je krupan, visok mladić. Isprva nisam mogla da razaznam ko je to, jer su mi se oči samo malo otvarale, a onda sam videla da je to moj brat.

„Kažu da želiš da me vidiš.”

Majka se načvorila na ivicu kreveta i stavila je ruku na moju nogu. Izgledala je puna ljubavi i prekora i poželega sam da ode.

„Ne sećam se da sam išta kazala.”

„Rekli su da si me zvala.” Izgledalo je da će zaplakati. Lice joj se nabralo i podrhtavalo kao blede pihtije.

„Kako si?”, reče moj brat.

Pogledala sam majku u oči.

„Isto”, rekoh.

„Imate posetioca.”

„Ne želim nikakvog posetioca.”

Bolničarka je žurno izašla i počela da šapuće nekom u hodniku. Onda se vratila. „On bi veoma želeo da vas vidi.”

Pogledala sam niza se u žute noge koje su štrčale iz nepoznate bele svilene pidžame u koju su me obukli. Kad bih se pokrenula, koža se mlitavo tresla, kao da u njoj nema nijednog mišica, a bila je pokrivena kratkom gustom strnjikom crnih dlaka.

„Ko je to?”

„Jedan vaš poznanik.”

„Kako se zove?”

„Džordž Bejkvel.”

„Ne poznajem nikakvog Džordža Bejkvela.”

„On kaže da vas poznaje.”

Onda je bolničarka izašla, a ušao je vrlo poznat mladić i rekao: „Smem li da sednem na ivicu kreveta?”

Imao je beli mantil, a videla sam kako mu iz džepa viri stetoskop. Pomislila sam da to mora biti neko koga poznajem, preobučen u doktora.

Nameravala sam da pokrijem noge ako neko uđe, ali sad sam shvatila da je prekasno, pa sam ih ostavila da vire, onakve kakve su, odvratne i ružne.

„To sam ja”, pomislila sam. „To je ono što sam.”

„Ti me se sećaš, zar ne, Ester?”

Žmirila sam u mladićevo lice kroz pukotinu zdravog oka. Drugo oko se još nije otvorilo, ali je očni lekar kazao da će za koji dan biti u redu.

Mladić me je posmatrao kao da sam neka uzbudljiva nova životinja u zoološkom vrtu i samo što nije prsnuo u smeh.

„Ti me se sećaš, zar ne, Ester?” Govorio je sporo, kao što se govori glupavom detetu. „Ja sam Džordž Bejkvel. Ja idem u tvoju crkvu. Jednom si izašla sa mojim sobnim drugom u Amherstu.”

Onda sam pomislila da sam se setila mladićevog lica. Nerazgovetno je lebdelo na rubu pamćenja - ona vrsta lica koja se nikad nisam trudila da povežem sa nekim imenom.

„Šta ti radiš ovde?”

„Na stažu sam ovde u bolnici.”

Kako je ovaj Džordž Bejkvel mogao da tako naprečac postane lekar, pitala sam se. A on me, zapravo, i ne poznaje. Samo je hteo da vidi kako izgleda devojka koja je dovoljno luda da izvrši samoubistvo.

Okrenula sam lice zidu.

„Izlazi”, rekla sam. „Gubi se do đavola i nemoj da se vraćaš.”

„Dajte mi ogledalo.”

Bolničarka je zaposleno pevušila, otvarajući fioku za fiokom, trpajući novo rublje, bluze i suknje i pidžame koje mi je majka kupila u malu putnu torbu od crne lakovane kože.

„Zašto ne mogu da se pogledam u ogledalo?”

Bila sam obučena u haljinu sa sivim i belim prugama, poput tkanine za dušeke, sa širokim, sjajnim crvenim pojasom, a stavili su me da sedim u naslonjači.

„Zašto ne mogu?”

„Zato što je bolje da se ne gledate.” Bolničarka je zatvorila poklopac male putne torbe uz slabo škljocanje.

„Zašto?”

„Zato što baš ne izgledate zgodno.”

„Oh, dajte mi samo da pogledam.”

Bolničarka je uzdahnula i otvorila gornju fioku komode. Izvadila je veliko ogledalo u drvenom okviru, u tonu sa drvetom komode, i pružila mi ga.

Isprva nisam primetila šta nije u redu. To uopšte nije bilo ogledalo, već slika.

Nije se moglo reći da li je osoba na slici muškarac ili žena, jer joj je kosa bila ošišana i izdžikljala po celoj glavi u vidu nakostrešenih čuperaka pilećeg perja. Jedna strana lica te osobe bila je purpurna i bezoblično natekla, prelazeći po ivicama u zeleno a onda u prljavožuto. Usta te osobe bila su bledomrka, a u svakom uglu krasta ružičaste boje.

Ono što je na tom licu najvećma zapanjivalo bio je natprirodni konglomerat jarkih boja.

Osmehnula sam se.

Lice u ogledalu raspuklo se u iskežen osmeh.

Trenutak nakon treska utrčala je druga bolničarka. Bacila je pogled na razbijeno ogledalo i mene kako stojim nad slepim, belim parčićima i žurno je izgurala mladu bolničarku iz sobe.

„Zar ti nisam *rekla*”, čula sam kako joj kaže.

„Ali samo sam...”

„Zar ti nisam *rekla*?”

Slušala sam s blagim zanimanjem. Svako može da ispusti ogledalo. Nisam shvatala zašto se toliko uzbuđuju.

Druga, starija bolničarka vratila se u sobu. Stajala je prekrštenih ruku i oštro me gledala.

„Sedam godina nesreće.”

„Šta?”

„Rekla sam”, bolničarka je podigla glas, kao da govori gluvoj osobi, „*sedam godina nesreće*”.

Mlada bolničarka se vratila sa đubravnikom i metlom i počela je da skuplja caklaste treske.

„To je samo praznoverica”, rekoh onda.

„Ha!” Druga bolničarka se obratila bolničarki koja je išla četvoronoške, kao da nisam tu. „Tamo - znaš već gde - tamo će je *srediti!*”

Kroz zadnji prozor ambulantnih kola videla sam kako jedna za drugom poznate ulice nestaju u levku letnje, zelene daljine. Majka je sedela s jedne strane, a brat s druge.

Pravila sam se da ne znam zašto me prebacuju iz bolnice u mome mestu u gradsku bolnicu, kako bih videla šta će reći.

„Žele da budeš na specijalnom odeljenju”, reče majka. „U našoj bolnici nemaju takvo odeljenje.”

„Meni se dopadalo tamo gde sam bila.”

Majčina usta su se zategla. „Onda je trebalo da se bolje ponašaš.”

„Šta?”

„Nije trebalo da razbiješ ono ogledalo. Onda bi ti možda dozvolili da ostaneš.”

Ali ja sam, naravno, znala da ogledalo nema nikakve veze sa tim.

Sedela sam u krevetu, pokrivena do grla.

„Zašto ne smem da ustanem? Nisam bolesna.”

„Vizita”, reče bolničarka. „Posle vizite možete da ustanete.” Razmakla je zavese oko kreveta i otkrila debelu mladu Italijanku u susednoj postelji.

Italijanka je imala masu stegnutih crnih kovrdža, koje su počinjale na čelu, uzdizale se u kao planina visoku ćubu i onda u slapu padale niz leđa. Kad

god bi se pomerila, ogromna građevina kose pomerala se s njom, kao da je napravljena od krutog crnog kartona.

Žena me je pogledala, pa se zakikotala. „Zašto si ovde?” Nije sačekala odgovor. „Ja sam ovde zbog moje svekrve, kanadske Francuskinje.” Opet se zakikotala. „Moj muž zna da ne mogu da je podnesem, a ipak je rekao da može da dođe u posetu, i kad je došla, meni je jezik ispao iz usta, nisam mogla da ga zaustavim. Odmah su me odveli u hitnu pomoć, a onda su me zatvorili ovde”, spustila je glas, „sa ludacima.” Onda je rekla: „A šta je s tobom?”

Potpuno sam okrenula lice ka njoj, s nateklom purpurnim i zelenim okom. „Pokušala sam da se ubijem.”

Žena je zurila u mene. Onda je brže-bolje zgrabila filmski časopis sa noćnog stočića i pravila se da čita.

Vrata preko puta mog kreveta širom su se otvorila i ušla je čitava četa mladića i devojaka u belim mantilima, sa starijim, sedim čovekom na čelu. Svi su se osmehivali blistavim, veštačkim osmesima. Skupili su se kod podnožja mog kreveta.

„I kako se jutros osećate, gospođice Grinvud?”

Pokušala sam da odredim ko je od njih progovorio. Mrzim da ma šta govorim grupi ljudi. Kad razgovaram sa grupom ljudi, uvek moram da izdvojim jednog i njemu govorim, a sve vreme osećam da ostali gvire u mene i zloupotrebljavaju me. Takođe mrzim ljude što vedro pitaju kako ste kad znaju da se užasno osećate, i očekuju da kažete: „Odlično”.

„Osećam se grozno.”

„Grozno”, reče neko, a jedan mladić uvuče glavu, uz mali osmeh. Neko drugi je nešto nažvrljao u notes. Onda je neko namestio ozbiljan, svečan izraz lica i rekao: „A zašto se grozno osećate?”

Pomislila sam da je lako moguće da su neki od mladića i devojaka iz ove vedre grupe prijatelji Badija Vilara. Oni će znati da ga poznajem, i kopkaće ih da me vide, a posle će me između sebe ogovarati. Želela sam da budem negde

gde neće moći da dođe niko koga poznajem.

„Ne mogu da spavam...”

Prekinuli su me. „Ali sestra kaže da ste prošle noći spavali.” Prešla sam pogledom po polukrugu svežih, nepoznatih lica.

„Ne mogu da čitam.” Podigla sam glas. „Ne mogu da jedem.” Palo mi je na pamet da sam jela kao vuk otkako sam se osvestila.

Ljudi u grupi su se okrenuli od mene pa su prigušenim glasovima mrmljali među sobom. Konačno je istupio onaj sedi čovek.

„Hvala, gospođice Grinvud. Uskoro će vas pregledati jedan od bolničkih lekara.”

Onda je grupa prešla do Italijankinog kreveta.

„Kako se vi danas osećate, gospodo...”, reče neko, a prezime je zvučalo dugačko i puno *l*, nešto kao gospođa Tomolilo.

Gospođa Tomolilo se zakikotala. „Oh, odlično, doktore. Prosto odlično.” Onda je spustila glas i šaputala nešto što nisam mogla da čujem. Jedan ili dvojica iz grupe pogledali su u mom pravcu. Onda neko reče: „U redu, gospodo Tomolilo”, a neko je istupio i između nas navukao zavesu, poput belog zida.

Sedela sam na jednom kraju drvene klupe na kvadratu trave između četiri bolnička zida od cigala. Moja majka, u haljini sa purpurnim krugovima, sedela je na drugom kraju. Glavu je naslonila na ruku, kažiprst joj je bio na obrazu, a palac ispod brade.

Gospođa Tomolilo je sedela s nekim crnokosim, nasmejanim Italijanima na susednoj klupi. Kadgod bi se moja majka pomerila, gospođa Tomolilo ju je oponašala. Sad je gospođa Tomolilo sedela sa kažiprstom na obrazu i palcem ispod brade, a glavu je čežnjivo nakrivila u stranu.

„Ne mrdaj”, rekla sam majci prigušenim glasom. „Ona žena te oponaša.”

Majka se osvrnula; međutim, brzo kao munja, gospođa Tomolilo je spustila debele bele ruke u krilo i počela energično da priča svojim prijateljima.

„Ali ne, ne oponaša me”, reče moja majka. „Čak uopšte ne obraća pažnju na nas.”

Međutim, čim se majka opet okrenula ka meni, gospođa Tomolilo je spojila vrhove prstiju kao što je majka upravo učinila i dobacila mi mračan, podsmešljiv pogled.

Travnjak se beleo od lekara.

Sve vreme dok smo majka i ja sedele tamo, u uzanoj kupi sunca što je sijalo između visokih zidova od opeka, doktori su mi prilazili i predstavljali se. „Ja sam doktor Taj i taj, ja sam doktor Taj i taj.”

Neki od njih izgledali su tako mladi da sam znala da ne mogu biti pravi lekari, a jedan je imao čudno ime koje je zvučalo kao doktor Sifilis, te sam počela da pazim na sumnjiva, lažna imena, i, naravno, jedan tamnokosi mladić koji je veoma ličio na doktora Gordona, osim što je imao crnu kožu dok je koža doktora Gordona bila bela, prišao je i rekao: „Ja sam doktor Pankreas”, i rukovao se sa mnom.

Pošto bi se predstavili, svi doktori su stajali tako da mogu sve da čuju, samo što nisam mogla da kažem majci kako zapisuju svaku reč koju izgovorimo a da me oni ne čuju, te sam se nagnula i šapnula joj na uho.

Majka se odmakla, oštro se trgnuvši.

„Oh, Ester, tako bih volela da sarađuješ. Kažu da ne sarađuješ. Kažu da nećeš da razgovaraš sa lekarima ili da nešto napraviš na radnoj terapiji...”

„Moram da izađem odavde”, rekla sam joj značajno. „Onda će mi biti dobro. Ti si me ovde strpala”, rekla sam. „Sad me izvadi.”

Mislila sam da ću, samo ako uspem da ubedim majku da me izvadi iz bolnice, moći da iskoristim njeno saučešće, kao onaj mladić sa bolesnim mozgom u drami, i da je ubedim šta je najbolje učiniti.

Na moje iznenađenje, majka je rekla: „Dobro, pokušaću da te izvadim - makar samo da te prebace na neko bolje mesto. Ako pokušam da te izvadim”, položila je ruku na moje koleno, „obećaj da ćeš biti dobra?”

Okrenula sam se i zapiljila se pravo u doktora Sifilisa, koji je stajao kraj mog lakta, praveći zabeleške na majušnom, skoro nevidljivom bloku. „Obećavam”, rekla sam gromkim, upadljivim glasom.

Crnac je ugurao kolica sa jelom u bolesničku trpezariju. Psihijatrijsko odeljenje bolnice bilo je vrlo malo - samo dva hodnika u obliku slova L, oivičena sobama, i jedno udubljenje sa krevetima iza Radne terapije, gde sam ja smeštena, i mali prostor sa stolom i nekoliko stolica kraj prozora u uglu slova L, što je bio naš salon i trpezarija.

Obično nam je jelo donosio zbrčkani starac, belac, ali se danas pojavio crnac. Sa crncem je bila žena u plavim cipelama sa visokim tankim potpeticama i ona mu je govorila šta da radi. Crnac se neprestano blesavo kezio i smeuljio.

Onda je do našeg stola doneo poslužavnik sa tri poklopljene limene činije i počeo da treska činije na sto. Žena je izašla iz odaje, zaključavši za sobom vrata. Sve vreme dok je treskao na sto činije, a potom iskrivljeni pribor i debele, bele porculanske tanjire, crnac je buljio u nas velikim, iskolačenim očima.

Videla sam da smo mu prvi ludaci u životu.

Niko za stolom nije se pomerio da skine poklopce sa limenih činija, a bolničarka je otpozadi motrila da li će neko od nas skinuti poklopce pre no što ona dođe da to uradi. Obično je gospođa Tomolilo skidala poklopce i svima sipala jelo kao prava mamica, ali nju su poslali kući, a niko, izgleda, nije želeo da zauzme njeno mesto.

Umirala sam od gladi, te sam skinula poklopac sa prve činije.

„To je vrlo ljubazno od tebe, Ester”, reče bolničarka prijatnim tonom. „Da li bi htela da uzmeš boraniju i dodaš ostalima?”

Nasula sam sebi zelenu boraniju i okrenula se da dodam činiju ogromnoj ridoj ženi desno od mene. To je bilo prvi put da su ridoj ženi dozvolili da ruča za stolom. Videla sam je jednom, na samom kraju hodnika u obliku slova L, kako stoji pred otvorenim vratima sa rešetkama na četvrtastom oknu.

Vikala je i smejala se na nepristojan način i pljeskala po butinama pred lekarima koji su prolazili, a bolničar u beloj bluzi koji se starao o ljudima u tom delu odeljenja stajao je naslonjen o radijator u hodniku, smejući se kao lud.

Riđa žena mi je otela činiju i izručila je na svoj tanjir. Boranija se uzdigla kao planina ispred nje i rasula joj se po krilu i podu, poput krute, zelene slame.

„Oh, gospođo Moul!”, rekla je bolničarka tužnim glasom. „Mislim da će biti bolje da danas jedete u svojoj sobi.”

Pa je vratila najveći deo boranije u činiju i ovu dala osobi pored gospođe Moul i odvela je gospođu Moul. Celim putem niz hodnik do sobe, gospođa Moul se okretala i bekejlila na nas i proizvodila ružne, roktave zvuke.

Crnac se vratio i počeo da skuplja prazne tanjire osoba koje još nisu ni sipale boraniju.

„Nismo završili”, rekoh mu. „Možete malo da sačekate.”

„Pazi, pazi!” Crnac je razrogačio oči, izigravajući začuđenost. Obazreo se oko sebe. Bolničarka se još nije vratila nakon zaključavanja gospođe Moul. Crnac mi se bezobrazno poklonio. „Gospođica štrokavica”, rekao je poluglasno.

Podigla sam poklopac sa druge činije i otkrila kašu makarona, ohlađenih i slepljenih u lepljivu masu. Treća i poslednja činija bila je vrškom puna pečene boranije.

Naravno, znala sam da se dve vrste boranije ne služe za isti obed. Boranija i mrkva, ili, možda, boranija i grašak, ali nikad boranija i boranija. Crnac je naprosto pokušavao da otkrije šta ćemo sve da istrpimo.

Bolničarka se vratila i crnac se odmakao u stranu. Pojela sam koliko sam mogla pečene boranije. Onda sam ustala od stola, prešavši na stranu gde bolničarka nije mogla da me vidi od pojasa naniže, pa iza crnca, koji je sklanjao prljave tanjire. Zamahnula sam nogom unatrag i zadala mu oštar, jak udarac u cevanicu.

Crnac je odskočio jauknuvši i iskolačio je oči na mene, „O, gospojice, o, gospojice”, cvileo je trljajući nogu. „Nije trebalo da to uradite, nije trebalo,

stvarno nije trebalo.”

„To ti *sleđuje*”, rekla sam, gledajući ga pravo u oči.

„Zar danas nećete da ustanete?”

„Neću.” Još dublje sam se skupila u postelji i navukla čaršav preko glave. Onda sam podigla ugao čaršava i provirila. Bolničarka je tresla termometar koji je upravo izvadila iz mojih usta.

„*Vidite*, temperatura je normalna.” Bila sam pogledala termometar pre no što je došla po njega, kao što uvek činim. „*Vidite*, temperatura je normalna, zašto je stalno merite?”

Htela sam da joj kažem kako bi bilo sjajno da nešto nije u redu sa mojim telom, više bih volela da ma šta ne bude u redu sa mojim telom no da nešto ne bude u redu sa mojom glavom, ali je ta misao izgledala tako zamršena i zamorna da nisam ništa rekla. Samo sam se još dublje zabila u postelju.

Onda sam kroz čaršav osetila ovlašan, neprijatan pritisak na nozi. Izvirila sam. Bolničarka je postavila poslužavnik s termometrima na moj krevet, dok se okrenula da izmeri puls osobi koja je ležala pored mene, na mestu gospođe Tomolilo.

Teška obest je peckavo tekla mojim venama, nesnosna i privlačna, kao bol u razglavljenom zubu. Zevnula sam i promeškollila se, kao da ću da se okrenem, i oprezno sam zavukla stopalo pod kutiju.

„Oh!” Bolničarkin krik je zvučao kao poziv u pomoć, i druga bolničarka je došla trkom. „Pogledajte šta ste uradili!”

Proturila sam glavu ispod pokrivača i piljila preko ivice postelje. Oko preturenog emajliranog poslužavnika caklila se zvezda krhotina termometra, a kuglice žive treperile su kao nebeska rosa.

„Izvinite”, rekoh. „Slučajno se dogodilo.”

Druga bolničarka me je netremice merila zlobnim pogledom. „To ste namerno uradili. *Videla* sam vas.”

Onda je žurno otišla i skoro odmah potom došla su dva poslužitelja i odgurala me, zajedno s krevetom, u nekadašnju sobu gospođe Moul, ali ne pre no što sam s poda pokupila kuglicu žive.

Ubrzo pošto su zaključali vrata, videla sam crnčevo lice, mesec boje melase, kako se pojavljuje iza rešetaka okna, ali sam se pravila da ga ne primećujem.

Otvorila sam malko prste, kao dete koje ima neku tajnu, i osmehnula se srebrnastoj kugli u dnu svog dlana. Kad bih je ispustila, razbila bi se na milion malih kopija, a kad bih ih dogurala jednu uz drugu, one bi se ponovo spojile, bez ijedne pukotine, u celini.

Smešila sam se i smešila srebrnoj kuglici.

Nisam mogla da zamislim šta su uradili sa gospođom Moul.

GLAVA PETNAESTA

Crni kadilak Filomene Ginija provlačio se kroz gust popodnevni saobraćaj poput obrednih kočija. Uskoro će preći jedan od kratkih mostova što nadsvoduju reku Čarls i ja ću, ne razmišljajući, otvoriti vrata i sunuti kroz tok vozila do ograde mosta. Skok, i voda će se sklopiti nad mojom glavom.

Dokono sam cepkala papirnu maramicu i od nje među prstima valjala kuglice veličine pilula, i čekala zgodnu priliku. Sedela sam na sredini zadnjeg sedišta kadilaka, između majke i brata, oboje su se malko naginjali napred, poput dijagonalnih šipki, svako preko jednih vrata automobila.

Pred sobom sam videla šoferov vrat boje konzervisane svinjetine, uklešten između teget kačketa i ramena teget sakoa, a pored njega, poput neke krhke, egzotične ptice, srebrnu kosu, i šešir sa smaragdnom perjem Filomene Ginija, slavne spisateljice.

Nisam bila sasvim načisto zašto se pojavila gospođa Ginija. Sve što sam znala bilo je da se zainteresovala za moj slučaj i da je, svojevremeno, na vrhuncu karijere, i ona bila u ludnici.

Majka je rekla da joj je gospođa Ginija poslala telegram sa Bahamskih ostrva, gde je pročitala o meni u nekim bostonskim novinama. Gospođa Ginija je telegrafisala: „Da li je u slučaj umešan neki mladić?”

Da je neki mladić umešan u slučaj, gospođa Ginija, naravno, ne bi mogla da ima ikakve veze sa tim.

Međutim, majka joj je telegrafski odgovorila: „Ne, to je zbog pisanja. Ester misli da više nikad neće moći da piše.”

I tako je gospođa Ginija doletela natrag u Boston i izvadila me iz pretrpanog odeljenja gradske bolnice i sad me vozi u privatnu kliniku koja ima park, teren za golf i vrtove, kao poljski klub, gde će plaćati za mene, kao da primam stipendiju, dok me ne izleče lekari koje tamo poznaje.

Majka je rekla da treba da budem zahvalna. Kazala je da sam potrošila gotovo sav njen novac i da nije gospođe Ginija, prosto ne zna gde bih bila. Međutim, ja sam znala gde bih bila. Bila bih u velikoj državnoj bolnici na selu, koja je odmah do ove privatne klinike.

Znala sam da treba da budem zahvalna gospođi Ginija, samo nisam bila kadra da išta osećam. Da mi je gospođa Ginija dala kartu za Evropu ili za krstarenje oko sveta, to za mene ne bi predstavljalo nikakvu razliku, jer gde god da sedim - na brodskoj palubi ili u otvorenom kafeu u Parizu ili u Bangkoku - sedeću pod istim slaklenim zvonom, kuvajući se u vlastitom ukiseljenom vazduhu.

Plavo nebo je otvorilo svoj svod nad rekom, a reka je bila istačkana jedrima. Pripremila sam se, ali su istog trenutka majka i brat stavili ruke na kvake. Gume su kratko zazujale preko rešetke mosta. Voda, jedra, plavo nebo i lebdeći galebovi promakli su kao neka neverovatna razglednica i bili smo na drugoj strani.

Potonula sam natrag u sivo, plišano sedište i zatvorila oči. Vazduh staklenog zvona se ututkao oko mene i nisam mogla da mrdnem.

Opet sam dobila svoju sobu.

Podsećala me je na sobu u klinici doktora Gordona - krevet, komoda, plakar, sto i stolica. Prozor sa komarnikom, ali bez rešetaka. Soba se nalazila na prvom spratu, a prozor, nedaleko od borovim iglicama pojastučenog tla, gledao je na šumovito dvorište, okruženo zidom od crvenih opeka. Kad bih skočila, ne bih čak ni kolena ogulila. Unutarnja površina visokog zida izgledala je glatka kao staklo.

Putovanje preko mosta me je obeshrabrilo.

Propustila sam savršenu priliku. Voda reke me je zaobišla kao netaknuto piće. Podozrevala sam da, čak i da majka i brat nisu bili tamo, ne bih pokušala da skočim.

Kad su me upisivali u glavnoj bolničkoj zgradi, prišla je vitka mlada žena

i predstavila se: „Zovem se doktor Nolan. Ja ću biti Esterin lekar.”

Iznenadila sam se što sam dobila ženu. Nisam mislila da postoje žene psihijatri. Ova žena je bila spoj Mirne Loj i moje majke. Nosila je belu bluzu i zvonastu suknju, širokim kožnim pojasom prikupljenu u struku, i elegantne naočare u obliku polumeseca.

Međutim, pošto me je bolničarka preko travnjaka odvela do sumorne građevine od cigala koja se zvala Kaplan, gde ću živeti, doktor Nolan nije došla da me vidi, umesto nje stigla je gomila nepoznatih ljudi.

Ležala sam u postelji, ispod debelog belog ćebeta, a oni su, jedan po jedan, ulazili u sobu i predstavljali se. Nisam mogla da shvatim zašto ih toliko ima ni zašto bi želeli da se predstave, te sam počela da mislim kako me testiraju da vide jesam li primetila da ih je previše, te sam postala oprezna.

Konačno je ušao lep, sedokos lekar i rekao da je direktor bolnice. Onda je počeo da priča o hodočasnicima i Indijancima i o tome ko je posedovao zemljište posle njih, i koje reke teku u blizini, i ko je sagradio prvu bolnicu i kako je izgorela i ko je sagradio sledeću bolnicu, dok nisam pomislila kako, mora biti, čeka da vidi kada ću ga prekinuti i reći da znam da je sve to o rekama i hodočasnicima čista glupost.

No onda sam pomislila da je nešto od toga možda istina, te sam pokušala da razvrstam šta bi moglo biti istina a šta ne, samo što je on, pre no što sam to uspela da obavim, rekao do viđenja.

Čekala sam dok glasovi svih lekara nisu zamrli. Onda sam zbacila belo ćebe, obula cipele i izašla u hodnik. Niko me nije zaustavio, te sam obišla ugao svog krila hodnika, pa niz drugi, duži hodnik, mimo otvorene trpezarije.

Devojka u zelenoj uniformi postavljala je stolove za večeru. Videla sam bele lanene stolnjake i čaše i papirne salvete. U ugao svog uma, kao što veverica sklanja orah, uskladištila sam činjenicu da su čaše prave. U gradskoj bolnici pili smo iz papirnih čaša i nismo imali noževe da njima sečemo meso. Meso je uvek bilo toliko raskuvano da smo ga mogli seći viljuškom.

Konačno sam stigla u veliki salon sa otrcanim nameštajem i izlizanim tepihom. Devojka s okruglim testastim licem i kratkom crnom kosom sedela je u naslonjači, čitajući neki časopis. Podsetila me je na jednu moju skautsku predvodnicu. Bacila sam pogled na njena stopala, i, naravno, nosila je one ravne mrke kožne cipele sa resastim jezicima isplaženim preko kapne, koje su, navodno, tako sportske, a na krajevima pertli bili su vezani mali lažni žirevi.

Devojka je podigla pogled i osmehnula se. „Ja sam Valerija. Ko si ti?”

Napravila sam se da nisam čula i otišla sam iz salona do kraja sledećeg krila. Uz put sam prošla pored do pojasa visokih vrata, iza kojih sam videla nekoliko bolničarki.

„Gde su ostali?”

„Napolju.” Bolničarka je ispisivala jedno te isto na komadićima flastera. Nagnula sam se preko vrata da vidim šta piše, a tamo je stajalo E. Grinvud, E. Grinvud, E. Grinvud, E. Grinvud.

„Gde napolju?”

„Oh, na radnoj terapiji, na terenu za golf, igraju badminton.”

Primetila sam gomilu odeće na stolici pored bolničarke. Bile su to one iste haljine koje je bolničarka u prvoj bolnici pakovala u torbu od lakovane kože kad sam razbila ogledalo. Bolničarka je počela da lepi etikete na haljine.

Vratila sam se u salon. Nisam mogla da shvatim šta taj svet radi: igraju badminton i golf. Mora biti da uopšte nisu stvarno bolesni kad to rade.

Sela sam blizu Valerije i pažljivo je posmatrala. Da, pomislila sam, ona bi isto tako mogla da se nalazi u ženskom skautskom logoru. S velikim zanimanjem čitala je pocepani primerak časopisa *Vog*.

„Kog đavola ona ovde traži?”, pitala sam se. „Njoj ništa ne fali.”

„Da li će vam smetati ako pušim?” Doktor Nolan se zavalila u naslonjaču pored mog kreveta.

Rekla sam da neće, ja volim miris dima. Mislila sam da će doktorka

Nolan, ako bude pušila, možda duže ostati. Ovo je prvi put da je došla da razgovara sa mnom. Kad ode, naprosto ću ponovo zapasti u staru prazninu.

„Pričajte mi o doktoru Gordonu”, iznenada reče doktorka Nolan. „Da li vam se svideo?”

Oprezno sam odmerila doktorku Nolan. Pomislila sam da su svi lekari u zaveri, i da negde u ovoj bolnici, u nekom skrivenom kutu, počiva mašina u svemu slična onoj doktora Gordona, spremna da me udarima istrese iz kože.

„Ne”, rekoh. „Nimalo mi se nije svideo.”

„Zanimljivo. A zašto?”

„Nije mi se svidelo ono što mi je radio.”

„Šta vam je radio...?”

Ispričala sam doktorki Nolan o onoj mašini i o plavim munjama i o potresima i buci. Dok sam pričala, ona je postala vrlo tiha.

„To je bila greška”, rekla je onda. „To ne treba da bude tako.”

Zurila sam u nju.

„Kad se obavi kako valja”, rekla je doktorka Nolan, „to je kao kad čovek zaspi”.

„Ako mi neko to opet uradi, ubiću se.”

Doktorka Nolan reče odlučno: „Ovde nećete morati da primete šok-terapiju. Ili, ako budete morali”, dodala je, „ja ću vam to unapred reći i obećavam vam da neće biti ni nalik na ono što ste ranije primali. Zamislite”, završila je, „neki čak vole šokove”.

Kad je doktorka Nolan otišla, na prozorskoj dasci našla sam kutiju šibica. To nije bila kutija uobičajene veličine, već izvanredno majušna. Otvorila sam je i otkrila red belih štapića sa ružičastim vrhovima. Pokušala sam da jedan upalim, ali mi se slomio u ruci.

Nisam mogla da zamislim zašto bi doktorka Nolan ostavila takvu glupost. Možda je htela da vidi da li ću je vratiti. Brižljivo sam smestila igračke-šibice u rub svog novog vunenog mantila za kupanje. Ako me doktorka Nolan pita za

šibice, reći ću kako sam mislila da su od šećera te sam ih pojela.

U sobu pored mene uselila se nova žena.

Pomislila sam da ona mora biti jedina osoba u zgradi koja je u bolnici kraće od mene, te neće znati koliko sam ja, u stvari, teško bolesna, kao što to ostali znaju. Pomislila sam kako bih mogla da navratim i sklopim prijateljstvo.

Žena je ležala na krevetu, u purpurnoj haljini što je dopirala do sredine između kolena i cipela, a kod grla bila pričvršćena brošem-kamejom. Kosu boje rđe skupila je u učiteljičku punđu, a nosila je naočare u tankom srebrnom okviru, crnom gumicom pričvršćene za džep na grudima.

„Zdravo”, rekla sam konverzacionim tonom, sedajući na ivicu kreveta. „Ja se zovem Ester, kako se vi zovete?”

Žena se nije pomerila, samo je zurila u tavanicu. Bila sam uvređena. Mislila sam da joj je, kad je došla u bolnicu, Valerija ili neko drugi kazao koliko sam glupa.

Bolničarka je promolila glavu kroz vrata.

„Oh, tu ste”, kazala mi je. „Posećujete gospođicu Noris. Baš lepo!” I ponovo je nestala.

Ne znam koliko sam sedela tamo, posmatrajući ženu u purpuru i pitajući se da li će se njene stisnute, ružičaste usne otvoriti, a ako se otvore, šta će reći.

Gospođica Noris je, konačno, ništa ne govoreći niti me pogledavši, preko druge ivice postelje spustila na pod noge u visokim, crnim cipelama na zakopčavanje i izašla iz sobe. Pomislila sam da, možda, pokušava da me se otarasi na lukav način. Tiho, na malom rastojanju, pratila sam je niz hodnik.

Gospođica Noris je došla do vrata trpezarije i zastala. Celim putem do trpezarije koračala je precizno, stavljajući stopala u samu sredinu ruža stoperki koje su vijugale kroz šaru tepiha. Pričekala je trenutak, a onda podigla prvo jednu pa drugu nogu preko trpezarijskog praga, kao da prekoračuje nevidljiv prelaz u ogradi, visok do cevanica.

Sela je za jedan od okruglih stolova pokrivenih čaršavima i razvila salvetu u krilu.

„Ima još sat do večere”, doviknuo je kuvar iz kuhinje.

Međutim, gospođica Noris nije odgovorila. Samo je piljila pravo preda se, na svoj ućtiv način.

Izvukla sam stolicu preko puta nje i razvila salvetu. Nismo govorile, ali smo sedele tamo, u bliskoj, sestrinskoj tišini, dok gong za večera nije odjeknuo hodnikom.

„Lezite”, rekla je bolničarka. „Daću vam još jednu injekciju.”

Okrenula sam se na stomak u postelji i zadigla suknju. Onda sam smakla pantalone svilene pidžame.

„Jao, šta to sve imate ispod?”

„Pidžamu. Tako ne moram da se sve vreme bakćem oblačenjem i svlačenjem.”

Bolničarka je tiho zacoktala. Onda je rekla: „U koju stranu?” To je bila stara šala.

Podigla sam glavu i bacila pogled na polutke svoje gole zadnjice. Po njima su bile purpurne i zelene i plave masnice od ranijih injekcija. Leva je izgledala tamnija od desne.

„U desnu.”

„Samo kažite.” Bolničarka je zabila iglu, a ja sam se lecnula, uživajući u majušnom bolu. Bolničarke su mi davale injekcije tri puta dnevno, a otprilike sat nakon svake injekcije pružale su mi šolju sladunjavog voćnog soka i stajale su pored mene, posmatrajući kako pijem.

„Blago tebi”, rekla je Valerija. „Ti si na insulinu.”

„Ništa se ne događa.”

„Oh, dogodiće se. Ja sam ga primala. Reci mi kad dobiješ reakciju.”

Ali ja, izgleda, nisam imala nikakvu reakciju. Samo sam postajala sve

deblja i deblja. Već sam popunila nove, prevelike haljine koje mi je majka kupila, a kad bih pogledala niza se, u punački stomak i široke kukove, mislila sam da je dobro što me gospođa Ginija nije videla ovakvu, jer sam izgledala kao da ću dobiti bebu.

„Jesi videla moje ožiljke?”

Valerija je sklonila crne šiške i pokazala dva bleđa ožiljka, s obe strane čela, kao da su svojevremeno bili počeli da joj rastu rogovi, ali ih je odsekla.

Šetale smo, samo nas dve, sa sportskim terapeutom, po parku ludnice. Sad me sve češće puštaju u šetnju. Gospođicu Noris uopšte ne puštaju napolje.

Valerija je rekla da gospođica Noris ne bi trebalo da bude u Kaplanu, već u zgradi za teže bolesnike koja se zvala Vajmark.

„Znaš li od čega su ovi ožiljci?”, bila je uporna Valerija.

„Ne. Od čega?”

„Radili su mi lobotomiju.”

Pogledala sam Valeriju sa strahopoštovanjem, prvi put ceneći njeno večito mermerno spokojstvo. „Kako se osećaš?”

„Odlično. Više nisam ljuta. Pre sam stalno bila ljuta. Ranije sam bila u Vajmarku, a sad sam u Kaplanu. Sad mogu da idem u grad, sa bolničarkom, i u kupovinu ili u bioskop.”

„Šta ćeš raditi kad izađeš?”

„Oh, ja neću da izađem”, nasmejala se Valerija. „Meni se ovde dopada.”

„Dan selidbe!”

„Zašto treba da se selim?”

Bolničarka je nastavljala da veselo otvara i zatvara fioke, prazni plakar i savija moju imovinu u crnu putnu torbu.

Mislila sam da me sigurno najzad premeštaju u Vajmark.

„Oh, samo se selite u prednji deo zgrade”, rekla je bolničarka vedro.

„Dopašće vam se. Tamo ima mnogo više sunca.”

Kad smo izašle u hodnik, videla sam da se i gospođica Noris seli. Bolničarka, mlada i vesela kao moja, stajala je na pragu sobe gospođice Noris, pomažući gospođici Noris da obuče purpurni kaput sa okovratnikom od ofucanog veveričjeg krzna.

Iz sata u sat bdela sam kraj postelje gospođice Noris, odbijajući razbibrigu RT, šetnji i partija badmintona, pa čak i nedeljne filmove u kojima sam uživala, a na koje gospođica Noris nikad nije išla, samo zato da bih motrila bleđi, nemi kružić njenih usana.

Zamišljala sam kako bi bilo uzbudljivo kad bi otvorila usta i progovorila, a ja jurnula u hodnik i to objavila sestrama. One bi me hvalile zbog hrabrenja gospođice Noris i verovatno bih dobila dozvolu za odlazak u kupovinu i bioskop u gradu, i moje bekstvo bilo bi osigurano.

Ali za sve sate mog bdenja, gospođica Noris nije izustila ni reč.

„Kuda se selite?”, upitala sam je sad.

Bolničarka je dotakla lakat gospođice Noris i gospođica Noris se uz trzaj pokrenula, kao lutka na točkićima.

„Ide u Vajmark”, kazala mi je moja bolničarka prigušenim glasom. „Bojim se da gospođica Noris ne ide na bolje kao vi.”

Posmatrala sam kako gospođica Noris podiže prvo jednu pa drugu nogu preko nevidljivog prelaza koji je preprečivao prag kućnih vrata.

„Imam iznenađenje za vas”, rekla je bolničarka dok me je smeštala u sunčanu sobu u prednjem krilu što gleda na zeleni teren za golf. „Danas je stigao neko koga poznajete.”

„Neko koga poznajem?”

Bolničarka se nasmejala. „Ne gledajte me tako. Nije policajac.” Onda je dodala, pošto nisam ništa rekla: „Kaže da je vaša stara prijateljica. Živi u susednoj sobi. Zašto je ne posetite?”

Pomislila sam da se bolničarka sigurno šali, i da, ako kucnem na vrata do

svojih, neću čuti nikakav odgovor, već ću ući i zateći gospođicu Noris, kako zakopčana u purpurni kaput s okovratnikom od veverice leži na krevetu, a usta joj cvetaju iz tihe vaze njenog tela poput ružinog pupoljka.

Ipak sam izašla i kucnula na susedna vrata.

„Slobodno!”, doviknuo je veseo glas.

Odškrinula sam vrata i zavirila u sobu. Krupna, konjasta devojkica u jahaćim čakširama koja je sedela kraj prozora pogleda uvis, uz širok osmeh.

„Ester!”, zvučala je zadihano, kao da je pretrčala ogromno, ogromno rastojanje, i tek što se zaustavila. „Baš je fino što te vidim. Rekli su mi da si ovde.”

„Džoan?”, rekla sam ispitujući, potom „Džoan!” sa zbunjenošću i nevericom.

Džoan je sijala, pokazujući velike, blistave, jedinstvene zube.

„To sam odistinski ja. Mislila sam da ćeš se iznenaditi.”

GLAVA ŠESNAESTA

Džoanina soba, sa plakarom, komodom, stolom, stolicom i belim ćebetom na kojem je bilo veliko plavo slovo *K*, predstavljala je ogledalski odraz moje sopstvene. Palo mi je na pamet da je Džoan, čuvši gde sam, pod nekim izgovorom uzela sobu u ludnici, naprosto šale radi. To bi objasnilo zašto je rekla bolničarki da sam njena prijateljica. Uopšte nisam poznavala Džoan, osim iz hladne daljine.

„Kako si dospela ovamo?” Sklupčala sam se na Džoaninom krevetu.

„Čitala sam o tebi”, reče Džoan.

„Šta?”

„Čitala sam o tebi i onda sam pobegla.”

„Kako to misliš?”, rekla sam ravnim glasom.

„Dakle”, Džoan se zavalila u ludničku naslonjaču presvučenu kretonom sa cvetnom šarom, „preko leta sam radila za predsednika podružnice nekog bratstva, znaš, nešto kao slobodni zidari, ali nisu slobodni zidari, i užasno sam se osećala. Otekli su mi prsti na nogama, jedva sam hodala - poslednjih dana sam morala da idem na posao u gumenim čizmama, umesto u cipelama, i možeš misliti koliko je to doprinelo mome moralu...”

Pomislila, sam da je Džoan ili luda - ide u gumenim čizmama na posao - ili pokušava da ustanovi koliko sam ja luda - da u sve to poverujem. Osim toga, jedino starim ljudima otiču noge. Odлучila sam da se pravim kako mislim da je ona luda i da joj samo povlađujem.

„Ja sam se uvek šugavo osećala bez cipela”, rekoх sa dvosmislenim osmehom. „Da li su te noge mnogo bolele?”

„Užasno. A moj šef - upravo se bio rastao sa ženom, nije mogao da se odmah razvede, jer to ne bi dobro odjeknulo u tom bratstvu - moj šef me je svaki drugi minut pozivao zvoncetom, a kad god bih se pomerila, noge su me

bolele kao đavo, no čim bih ponovo sela za svoj sto, zvonce bi zazvrjalo, i on je imao nešto novo da mi ispovedi...”

„Zašto nisi napustila posao?”

„Oh, napustila sam, više-manje. Otišla sam na bolovanje. Nisam izlazila. Nisam nikog vidala. Sakrila sam telefon u fioku i uopšte nisam odgovarala...

Onda me je moj lekar poslao psihijatru u onoj velikoj bolnici. Imala sam zakazanu posetu za podne i bila sam u užasnom stanju. Konačno, u pola jedan, sekretarica je izašla i rekla da je doktor otišao na ručak. Pitala je da li želim da sačekam i ja sam rekla da.”

„Da li se vratio?” Priča je izgledala suviše zamršena da bi je Džoa mogla celu izmisliti, ali sam je podsticala dalje, da vidim šta će iz svega izaći.

„Oh, da. Pazi, htela sam da se ubijem. Kazala sam: 'Ako ovaj doktor ne uspe, to je kraj'. E, pa, sekretarica me je povela niz dugačak hodnik i baš kad smo stigle do vrata, okrenula se prema meni i rekla: 'Nećete imati ništa protiv ako s doktorom bude nekoliko studenata, zar ne?' Šta sam mogla da kažem? 'Oh, ne', rekla sam. Ušla sam i zatekla devet pari očiju uperenih u mene. Devet! Osamnaest očiju.

Da je ona sekretarica rekla da će u toj sobi biti devetoro ljudi, ja bih se na licu mesta okrenula i otišla. Ali sad sam bila tamo i bilo je prekasno da se ma šta preduzme. Inače, desilo se da sam baš tog dana obukla bundu...”

„U *avgustu*?”

„Oh, to je bio jedan od onih hladnih, vlažnih dana, i mislila sam - to mi je prvi psihijatar, znaš već. Bilo kako bilo, psihijatar je sve vreme dok sam mu pričala merio tu bundu, i prosto sam mogla da vidim šta misli o tome što tražim studentski popust umesto da platim ceo honorar. U očima sam mu videla dolare. Dakle, nemam pojma šta sam mu sve ispričala - o oteklinama i o telefonu u fioci i o tome kako hoću da se ubijem, i onda je zamolio da pričekam napolju, dok porazgovara o mom slučaju sa ostalima, a kad me je ponovo pozvao da uđem, znaš šta je kazao?”

„Šta?”

„Prekrstio je ruke, pogledao me i rekao: 'Gospođice Giling, odlučili smo da bi vam dobro činila grupna terapija’.”

„*Grupna terapija?*” Pomislila sam da jamačno zvučim lažno kao komora s odjekom, ali Džoan nije obraćala pažnju.

„To je kazao. Možeš li me zamisliti kako želim da se ubijem i odlazim da o tome čavrljam s celim krdom stranaca, a većina od njih nije ništa bolja od mene...”

„To je ludo.” I preko volje, počela sam da se uživljavam. „To čak nije *humano*.”

„To je upravo ono što sam ja rekla. Otišla sam pravo kući i napisala pismo tom doktoru. Napisala sam mu divno pismo o tome da takav čovek nema pravo da izigrava kako želi da pomogne bolesnim ljudima...”

„Da li si dobila odgovor?”

„Ne znam. Tog dana sam pročitala o tebi.”

„Kako to misliš?”

„Oh”, reče Džoan, „o tome kako je policija mislila da si mrtva i sve ostalo. Imam negde gomilu isečaka.” Podigla se i ja sam osetila snažan konjski miris od kojeg su me zapekle nozdrve. Džoan je osvojila prvo mesto u konjičkim skokovima na godišnjim konjičkim igrama u koledžu, i pitala sam se da li spava u štali.

Džoan je preturala po otvorenom koferu i ispovrtela svežanj isečaka.

„Evo, pogledaj.”

Prvi isečak je prikazivao veliku, uveličanu sliku neke devojke sa crnim senkama ispod očiju i crnim usnama razvučenim u osmeh. Nisam mogla da zamislim gde je snimljena takva kurvinska slika dok nisam primetila minđuše i ogrlicu, kupljene kod *Blumingdejla*, kako s nje cackle blistavim, belim bleskovima, poput veštačkih zvezda.

NESTALA STIPENDISTKINJA. MAJKA ZABRINUTA.

Članak ispod slike izlagao je kako je ta devojka nestala iz svoje kuće 17. avgusta, obučena u zelenu suknju i belu bluzu, i ostavila cedulju s porukom da ide u dugačku šetnju. *Kad se gospođica Grinvud nije vratila do ponoći, pisalo je, njena majka je pozvala gradsku policiju.*

Sledeći isečak je prikazivao grupnu sliku moje majke, mog brata i mene, smešili smo se u našem zadnjem dvorištu. Nisam mogla da se setim ni ko je snimio tu sliku, dok nisam primetila da sam u farmerkama i belim patikama i dok se nisam setila da sam to nosila onog leta kad sam brala spanać, i kako je Dodo Konvej navratila jednog vrelog popodneva i snimila nekoliko porodičnih fotografija nas troje. *Gospođa Grinvud je zamolila da se objavi ova fotografija u nadi da će podstaknuti kćer da se vrati kući.*

BOJAZAN DA SU PILULE ZA SPAVANJE NESTALE SA DEVOJKOM

crna, ponoćna slika desetak mesecolikih ljudi u šumi. Pomislila sam da ljudi na kraju reda izgledaju čudni i neobično mali dok nisam shvatila da to nisu ljudi, već psi. *Krvoslednici upotrebljeni u potrazi za nestalom devojkom. Policijski narednik Bil Hindli izjavljuje: Ne miriše na dobro.*

DEVOJKA NAĐENA ŽIVA!

Poslednja slika je prikazivala policajce kako podižu dugačko mlitavo, savijeno cebe sa nerazgovetnom kupusastom glavom, u zadnji deo ambulantnih kola. Onda je prepričavano kako je moja majka bila u podrumu, obavljajući nedeljno pranje, kad je čula slabo ječanje koje je dopiralo iz neupotrebljavane rupe...

Položila sam isečke na beli krevetski pokrivač.

„Zadrži ih”, reče Džoan. „Trebalo bi da ih zalepiš u album.”

Presavila sam isečke i stavila ih u džep.

„Čitala sam o tebi”, nastavila je Džoan. „Ne o tome kako su te našli, već o svemu pre toga, te sam skupila sav svoj novac i uhvatila prvi avion za Njujork.”

„Zašto Njujork?”

„Oh, mislila sam da će biti lakše da se ubijem u Njujorku.”

„Šta si uradila?”

Džoan se zbunjeno osmehnula i ispružila ruke, dlanovima okrenute uvis. Poput minijaturnog planinskog venca, velike crvenkaste brazgotine uzdizale su se preko belog mesa njenih doručja.

„Kako si to uradila?” Prvi put mi je palo na um da Džoan i ja možda imamo nešto zajedničko.

„Gurnula sam pesnice kroz prozor moje sobne drugarice.”

„Kakve sobne drugarice?”

„Moje stare sobne drugarice iz koledža. Ona je radila u Njujorku i nisam znala gde bih drugde odsela, a osim toga nije mi bilo ostalo skoro ništa novca, te sam otišla kod nje. Roditelji su me tamo našli - ona im je pisala da se čudno ponašam i otac je odmah doleteo i doveo me kući.”

„Ali sad si dobro.” Izgovorila sam to kao neborivu tvrdnju.

Džoan me je odmerila sjajnim, kao šljunak sivim očima. „Valjda”, rekla je. „A zar ti nisi?”

Zaspala sam posle večernjeg obeda.

Probudio me je bučan glas. *Gospođo Banister, gospođo Banister, gospođo Banister, gospođo Banister*. Izvlačeći se iz sna, ustanovila sam da rukama lupam po krevetskoj tabli i dozivam. Oštra, nakrivljena prilika gospođe Banister, noćne bolničarke, utrčala je u moje vidno polje.

„Mirno, nećemo da ovo razbijete.”

Otkopčala je kaiš mog ručnog sata.

„Šta je? Šta se desilo?”

Lice gospođe Banister se iskrivilo u brz osmeh. „Imali ste reakciju.”

„Reakciju?”

„Da. Kako se osećate?”

„Čudno. Nekako lako i vazdušasto.”

Gospođa Banister mi je pomogla da sednem.

„Sad će vam biti bolje. Za tili časak će vam biti bolje. Hoćete li toplo mleko?”

„Da.”

I kad je gospođa Banister prinela šolju mojim usnama, pustila sam da mi se mleko, silazeći, razlije niz jezik, s uživanjem osećajući njegov ukus, kao što beba oseća majku.

„Gospođa Banister mi reče da ste imali reakciju.” Doktor Nolan je sela u naslonjaču kraj prozora i izvadila majušnu kutiju šibica. Kutija je izgledala u dlaku kao ona koju sam sakrila u porub mantila za kupanje, i za trenutak sam se pitala da li ju je bolničarka tamo otkrila i krišom vratila doktorki Nolan.

Doktorka Nolan je povukla šibicu niza stranu kutije. Vreo žut plamen oživeo je poskočivši, i ja sam posmatrala kako ga ona usisava u cigaretu.

„Gospođa B. kaže da ste se bolje osećali.”

„Neko vreme. Sad je opet isto.”

„Imam jednu novost za vas.”

Čekala sam. Sad sam svaki dan, ne znam koliko dana, provodila jutro i popodneva i večeri uvijena u belo ćebe, na stolici za ležanje u onom udubljenju, praveći se da čitam. Imala sam neki nejasan utisak da mi doktor Nolan daje izvestan broj dana i onda će reći ono isto što je rekao doktor Gordon: „Žao mi je, vaše stanje se, izgleda, nije popravilo. Mislim da će biti bolje ako dobijete nekoliko šokova...”

„Pa zar ne želite da čujete šta je to?”

„Šta?”, rekla sam tupo i pripremila se za udarac.

„Izvesno vreme nećete primati posete.”

Iznenadeno sam piljila u doktorku Nolan. „Pa to je divno.”

„Mislila sam da ćete biti zadovoljni.” Osmehnula se.

Onda sam pogledala, i doktor Nolan je pogledala u korpu za otpatke pored komode. Iz korpe za otpatke štrčali su krvavo crveni pupoljci tuceta dugačkih ruža.

Tog popodneva majka je došla da me poseti.

Majka je bila samo jedan u dugom nizu posetilaca - moj raniji poslodavac, sledbenica Hrišćanske nauke, koja je sa mnom šetala travnjakom i pričala mi o magli što se u Bibliji diže sa Zemlje, i o tome da je ta magla zabluda, i da je sva moja teškoća u tome što verujem u maglu, a čim prestanem u nju da verujem, ona će nestati i ja ću videti da sam uvek bila zdrava; i moj nastavnik engleskog iz gimnazije, koji je došao i pokušao da me nauči da igram „Dopisivanje”, jer je mislio da bi to moglo oživeti moje nekadašnje zanimanje za reči; i sama Filomena Ginija, koja uopšte nije bila zadovoljna onim što lekari čine i to im je neprestano govorila.

Mrzela sam te posete.

Sedela bih u udubljenju ili u svojoj sobi i osmehnuta bolničarka bi upala i najavila ovog ili onog posetioca. Jednom su čak doveli pastora Unitarijanske crkve, koga stvarno nikad nisam volela. Sve vreme bio je strašno nervozan i videla sam da misli kako sam luda kao zvečka, jer sam mu kazala da verujem u pakao i da izvesni ljudi, poput mene, moraju da žive u paklu pre no što umru, kako bi nadoknadili što će ga propustiti posle smrti, jer ne veruju u zagrobni život i sve ono što svako veruje da mu se događa kad umre.

Mrzela sam te posete, jer sam neprestano osećala kako posetioci upoređuju moje salo i ućebljenu kosu s onim kakva sam bila i kakva žele da budem, i znala sam da su odlazili potpuno pometeni.

Mislila sam da ću, ako me ostave samu, imati mira.

Majka je bila najgora. Nikad me nije grdila, ali me je stalno molila, plačna lica, da joj kažem gde je pogrešila. Rekla je kako je sigurna da lekari misle da je negde pogrešila, jer su joj postavljali toliko pitanja o obučavanju da vršim nuždu, a ja sam vrlo rano savršeno obučena i uopšte joj nisam zadavala brige.

Tog popodneva majka mi je donela ruže.

„Sačuvaj ih za moj pogreb”, rekla sam.

Majčino lice se nabralo i činilo se da je spremna da zaplače.

„Ali, Ester, zar se ne sećaš koji je danas dan?”

„Ne.”

Mislila sam da je možda Sveti Valentin.

„Tvoj *rodendan*.”

E, tada sam tresnula ruže u korpu za otpatke.

„Bilo je glupo s njene strane da to učini”, rekla sam doktorki Nolan.

Doktorka Nolan je klimnula glavom. Činilo se da zna šta hoću da kažem.

„Mrzim je”, rekla sam, i čekala da padne udarac.

Međutim, doktorka Nolan mi se samo osmehnula, kao da je nečim vrlo, vrlo zadovoljna, pa reče: „Pretpostavljam da je mrzite”.

GLAVA SEDAMNAESTA

„Danas je vaš srećan dan.”

Mlada bolničarka je sklonila poslužavnik s ostacima doručka i ostavila me umotanu u belo ćebe, kao putnicu što udiše morski vazduh na palubi broda.

„Zašto?”

„Pa nisam sigurna da li već treba to da znate, ali danas se selite u Belsajz.” Bolničarka me pogleda iščekujući.

„Belsajz”, rekoh. „Ja ne mogu da idem tamo.”

„Što da ne?”

„Nisam spremna. Nisam dovoljno ozdravila.”

„Naravno da ste dovoljno ozdravili. Ne brinite, ne bi vas selili da niste dovoljno ozdravili.”

Kad je bolničarka otišla, pokušala sam da odgonetnem ovaj novi potez doktorke Nolan. Šta pokušava da dokaže? Ja se nisam promenila. Ništa se nije promenilo. A Belsajz je najbolja zgrada. Iz Belsajza se ljudi vraćaju na posao, vraćaju se u školu i vraćaju se svojim kućama.

Džoan će biti u Belsajzu. Džoan sa svojim udžbenicima fizike i štapovima za golf i reketima za badminton i zadihanim glasom. Džoan, koja obeležava ambis između mene i onih što su skoro ozdravili. Otkada je Džoan otišla iz Kaplana, ja sam preko ludničkih kanala pratila njeno napredovanje.

Džoan je imala pravo da ide u šetnju, Džoan je imala pravo da ide u kupovinu, Džoan je imala pravo da izlazi u grad. Skupila sam sve vesti o Džoan u gorku gomilicu, mada sam ih primala sa površinskom radošću. Džoan je bila ozarena dvojnica mog starog, najboljeg ja, naročito konstruisana da me prati i muči.

Možda će Džoan već biti otpuštena kad ja dospem u Belsajz.

U Belsajzu ću makar moći da zaboravim na šok-terapiju. U Kaplanu su

mnoge žene primale šok-terapiju. Mogla sam da pogodim koje, jer im nisu donosili poslužavnike sa doručkom kao nama ostalima. One su primale šokove, dok smo mi doručkovale u svojim sobama, a onda su ulazile u salon, tihe i ugašene, bolničarke su ih vodile kao decu, i tamo su jele doručak.

Svakog jutra kad bih čula kucanje bolničarke koja donosi moj poslužavnik, kroz mene bi se razlilo ogromno olakšanje, jer sam znala da mi za taj dan više ne pretila opasnost. Nisam shvatala kako doktor Nolan može da kaže da čovek zaspi za vreme šok-terapije ako sama nije nikad prošla kroz šok-terapiju. Otkud zna da samo ne izgleda kao da čovek spava, dok sve vreme, u sebi, oseća plave volte i buku.

S kraja hodnika se čula klavirska muzika.

Za večerom sam sedela ćutke, slušajući ćeretanje žena iz Belsajza. Sve su bile obučene po modi i brižljivo našminkane, a nekoliko njih bile su udate. Neke su bile u gradu, u kupovini, a druge u poseti prijateljima, i za sve vreme večere bacale su tamo-amo male privatne šale.

„Pozvala bih Džeka”, rekla je žena koja se zvala Di Di, „samo se bojim da neće biti kod kuće. Ali znam tačno gde bih mogla da ga pozovem, i bio bi tamo, bez greške.”

Mala, okretna plavuša za mojim stolom nasmejala se. „Danas sam gotovo sredila doktora Loringa.” Razrogačila je buljave plave oči kao lutkica. „Ne bih imala ništa protiv da starog Persija zamenim za nov model.”

Na suprotnom kraju sobe, Džoan je sa velikim apetitom gutala svinjetinu i pečeni paradajz. Izgledalo je da se oseća kao kod kuće među ovim ženama, a prema meni se ponašala hladno, s ovlašnim podsmehom, kao prema tupavoj i manje vrednoj poznanici.

Odmah posle večere otišla sam u krevet, ili sam onda čula sviranje klavira i zamislila Džoan i Di Di i Lubel, onu plavušu, i sve ostale, kako se u dnevnoj sobi smeju i ogovaraju me iza leđa. Sigurno govore da je strašno što su osobe kao ja u Belsajzu i da bi trebalo da budem u Vajmarku.

Odlučila sam da prekratim njihove gadne priče.

Labavo omotavši ćebe oko ramena, kao stolu, odlutala sam niz hodnik ka svetlosti i veseloj galami.

Ostatak večeri sam slušala kako Di Di lupa na koncertnom klaviru pesme koje je sama komponovala, dok su ostale žene sedele unaokolo, igrajući bridž i čavrljajući, baš kao što bi činile u spavaonici koledža, samo što je većina imala deset godina previše za koledž.

Jedna od njih, krupna, visoka seda žena sa bubnjavim basom, po imenu gospođa Sevidž, svojevremeno je pohađala Vasar. Odmah sam videla da je iz visokog društva, jer je pričala samo o debitantkinjama. Izgleda da je imala dve ili tri kćeri, i te godine će sve biti debitantkinje, samo što im je pokvarila prvi prijem otišavši u ludnicu.

Di Di je imala jednu pesmu koju je nazvala *Mlekađžija*, i sve su neprestano govorile da treba da je objavi, postaće hit. Njene ruke bi prvo otkloparale po dirkama malu melodiju, nalik udarcima kopita sporog ponija, zatim bi se umešala druga melodija, kao mlekađžija što zvižduće, i onda su obe melodije nastavljale zajedno.

„Vrlo zgodno”, rekla sam konverzacijom tonom.

Džoan se naslanjala na ugao klavira i prelistavala novi broj nekog modnog časopisa, a Di Di joj se osmehivala kao da dele neku tajnu.

„Oh, Ester”, rekla je onda Džoan, podižući časopis, „zar ovo nisi ti?”

Di Di je prestala da svira. „Daj da vidim.” Uzela je časopis, zažmirila u stranicu koju joj je Džoan pokazala, i onda je opet pogledala u mene.

„Oh, ne”, reče Di Di. „Sigurno nije.” Ponovo je pogledala časopis, onda mene. „Nemoguće!”

„Oh, ali to *jeste* Ester, zar ne, Ester?”, rekla je Džoan.

Lubel i gospođa Sevidž su doplutale onamo, a ja sam, praveći se da znam o čemu je reč, prešla sa njima do klavira.

Fotografija u časopisu je prikazivala devojkicu u večernjoj haljini od neke

paperjaste bele materije, bez naramenica, kako se kezi kao da će se raspući, a oko nje se nagine silesija mladića. Devojka je držala čašu punu providnog pića, a činilo se da su joj oči uperene preko mog ramena u nešto što stoji iza mene, malo ulevo. Slab dah mi je hladio potiljak. Okrenula sam se.

Noćna sestra je ušla, neprimećena, na svojim mekim gumenim donovima.

„Bez šale”, rekla je, „jeste li to stvarno vi?”

„Ne, to nisam ja. Džaoan se zabunila. To je neko drugi.”

„Oh, reci da si to ti!”, uzviknu Di Di.

Međutim, ja sam se pravila da nisam čula i okrenula sam se u stranu.

Onda je Lubel zamolila bolničarku da bude četvrta za bridž, a ja sam primakla stolicu da gledam, mada nisam imala pojma o bridžu, jer nisam imala vremena da naučim u koledžu, kao sve one bogate devojke.

Piljila sam u pljosnata nepomična lica kraljeva, žandara i kraljica, i slušala bolničarku kako priča o svom teškom životu.

„Vi, moje dame, ne znate kako je to kad čovek radi na dva mesta”, rekla je. „Noću sam ovde, motrim na vas...”

Lubel se zakikotala. „Oh, mi smo dobre. Mi smo najbolje od svih, i vi to znate.”

„Oh, vi ste dobre.” Bolničarka je sve poslužila paketićem gume za žvakanje, zatim je i sama odvila ružičasti kaišić iz njegovog srebrnog omota. „Vi ste dobre, one ludače u državnoj bolnici me ubijaju.”

„Zar radite na oba mesta?”, upitala sam s iznenadnim zanimanjem.

„Nego šta.” Bolničarka me je odmerila i mogla sam da vidim kako misli da meni uopšte nije mesto u Belslajzu. „Tamo vam se nimalo ne bi svidelo, ledi Džejn.”

Bilo mi je čudno što me bolničarka zove ledi Džejn kad vrlo dobro zna kako se zovem.

„Zašto?”, bila sam uporna.

„Oh, to nije fino mesto kao ovo. Ovo je pravi hotel. Tamo nemaju ništa.

Nema RT, nema šetnji...”

„Zašto nemaju šetnje?”

„Nema dovoljno na-meš-te-nika.” Bolničarka je pokupila adut, a Lubel je zastenjala. „Verujte mi, moje dame, kad skupim dovoljno parica da sebi kupim auto, čistim se.”

„Da li ćete se iščistiti i odavde?”, htela je da zna Džoan.

„Nego šta. A onda - samo privatni slučajevi. Kad budem raspoložena...”

Međutim, prestala sam da slušam.

Osećala sam da je bolničarka dobila nalog da mi predoči moje alternative. Ili ću ozdraviti ili ću padati, dole, dole, kao goruća, a zatim izgorela zvezda, iz Belsajza u Kaplan, u Vajmark, i, konačno, pošto doktor Nolan i gospođa Ginija dignu ruke od mene, u susednu državnu ludnicu.

Prikupila sam ćebe oko sebe i odgurnula stolicu.

„Da li ti je hladno?”, bezobrazno upita bolničarka.

„Da”, rekoh odlazeći hodnikom. „Živa sam se sledila.”

Probudila sam se topla i smirena u svojoj beloј čauri. Snop blede, zimske sunčeve svetlosti ucaklio je ogledalo, čaše na komodi i metalne kvake. S druge strane hodnika dopiralo je rano jutarnje cangrljanje devoјaka u kuhinji koje su pripremale poslužavnike sa doručkom.

Čula sam kako bolničarka kuca na susedna vrata, u dnu hodnika. Sanjivi glas gospođe Sevidž je zatutnjao i bolničarka je ušla sa zveckavim poslužavnikom. Pomislila sam, sa blagim titrajem zadovolјstva, na plavi porculanski bokal sa kafom koja se puši i plavu porculansku šolju za doručak i debelu plavu porculansku teglicu za pavlaku sa belim radama.

Počinjala sam da se mirim sa svojom sudbinom.

Ako treba da padam, bar ću se, dokle god mogu, držati svojih malih prijatnosti.

Bolničarka je kucnula o moja vrata, i, ne čekajući odgovor, uletela

unutra.

To je bila nova bolničarka - stalno su se menjale - sa mršavim licem boje peska i kosom boje peska i velikim pegama koje su istufnale njen koščati nos. Iz nekog razloga prizor ove bolničarke me je oneraspoložio, i tek dok je koračala kroz sobu da podigne zelenu roletnu, shvatila sam da je deo njene neobičnosti prouzrokovan time što su joj ruke prazne.

Otvorila sam usta da upitam za svoj poslužavnik sa doručkom, ali sam odmah sebe učutkala. Bolničarka me je s nekim zamenila.

Nove bolničarke su to često činile. Neko u Belsajzu, mora biti, prima šok-terapiju a da ja to ne znam, i bolničarka me je, sasvim razumljivo, pobrkala s tom osobom.

Sačekala sam dok bolničarka nije obavila svoj mali obilazak moje sobe, tapkajući, ispravljajući, sređujući, i dok nije odnela sledeći poslužavnik Lubeli, vrata dalje niz hodnik.

Onda sam ugurala noge u papuče, povukavši ćebe sa sobom, jer je jutro bilo vedro ali vrlo hladno, i brzo sam prešla do kuhinje. Devojka u ružičastoj uniformi punila je red plavih porculanskih bokala za kafu iz velikog, olupanog lonca koji je uzela sa štednjaka.

S ljubavlju sam gledala stroj poslužavnika koji su čekali - bele papirne salvete, savijene u krute, ravnokrake trouglove, svaki pod kotvom svoje srebrne viljuške, blede kupole rovitih jaja u plavim čašicama za jaja, nareckane staklene školjke marmelade od pomorandži. Sve što je trebalo da učinim bilo je da pružim ruku i zatražim svoj poslužavnik i svet će biti savršeno normalan.

„Došlo je do greške”, rekla sam devojci, nagnuvši se preko tezge i govoreći tihim, poverljivim tonom. „Nova sestra je danas zaboravila da mi donese poslužavnik sa doručkom.”

Uspela sam da ispovrtim blistav osmeh kako bih pokazala da se ne ljutim.

„Na koje ime?”

„Grinvud. Ester Grinvud.”

„Grinvud, Grinvud, Grinvud.” Devojčin bradavičav kažiprst kliznuo je niz spisak imena pacijenata u Belsajzu, prikucan na zid kuhinje. „Grinvud, danas bez doručka.”

Obema rukama uhvatila sam rub tezge.

„To mora da je greška. Jeste li sigurni da piše Grinvud?”

„Grinvud”, odlučno je rekla devojka baš kad je ušla bolničarka.

Bolničarka je upitno prenela pogled sa mene na devojku.

„Gospođica Grinvud je tražila doručak”, reče devojka, izbegavajući moj pogled.

„Oh”, osmehnu mi se bolničarka, „gospođice Grinvud, vi ćete svoj doručak dobiti kasnije. Vi...”

Ali nisam sačekala da čujem šta će reći bolničarka. Slepom sam izašla u hodnik, ne u svoju sobu, jer tamo će doći po mene, već u udubljenje, mnogo lošije no u Kaplanu, ali ipak udubljenje, u mirnom uglu hodnika, kuda Džoan i Lubel i Di Di i gospođa Sevidž neće doći.

Sklupčala sam se u najdaljem uglu udubljenja, s ćebetom preko glave. Nije me toliko pogodila šok-terapija, koliko besramno verolomstvo doktorke Nolan. Meni se doktorka Nolan svidela, volela sam je, dala sam joj svoje poverenje na poslužavniku i sve joj ispričala, i ona je obećala, verno, da će me unapred upozoriti ako ikad budem morala da ponovo primam šokove.

Da mi je sinoć rekla, ja bih, naravno, celu noć preležala budna, puna straha i zebnje, ali bih do jutra bila pribrana i spremna. Prošla bih hodnikom, između dve bolničarke, mimo Di Di i Lubel i gospođe Sevidž i Džoan, dostojanstveno, kao osoba koja se hladnokrvno pomirila da bude pogubljena.

Bolničarka se nagla nad mene i pozvala me po imenu.

Otrgla sam se i još se dublje zavukla u ugao. Bolničarka je iščezla. Znala sam da će se kroz minut vratiti sa dva grmaljasta poslužitelja, i oni će me nositi, a ja ću urlati i udarati, mirno osmehnute publike sad okupljene u salonu.

Doktorka Nolan je stavila ruku oko mene i zagrlila me kao majka.

„Rekli ste da ćete mi *kazati*”, vikala sam na nju kroz nabrano ćebe.

„Ali *upravo* vam kazujem”, reče doktorka Nolan. „Naročito sam došla ranije da vam kažem i lično ću vas tamo odvesti.”

Provirila sam u nju kroz natekle očne kapke. „Zašto mi sinoć niste kazali?”

„Samo sam mislila da zbog toga nećete moći da zaspite. Da sam znala...”

„Rekli ste da ćete mi kazati.”

„Slušaj, Ester”, reče doktorka Nolan. „Ja idem tamo s tobom. Sve vreme ću biti tamo, tako da će se sve obaviti kako treba, kao što sam obećala. Biću tamo kad se probudiš i dovešću te natrag ovamo.”

Pogledala sam je. Izgledala je vrlo uznemireno.

Pričekala sam trenutak. Onda sam rekla: „Obećajte da ćete biti tamo”.

„Obećavam.”

Doktorka Nolan je izvadila belu maramicu i obrisala mi lice. Onda je provukla ruku ispod moje mišice, kao stara prijateljica, i pomogla mi da ustanem, pa smo krenule niz hodnik. Čebe mi je landaralo oko nogu te sam ga ispustila, međutim, doktorka Nolan, izgleda, nije primetila. Mimoišle smo Džoan, koja je izlazila iz svoje sobe, i ja sam joj uputila značajan, prezriv osmeh, a ona je šmugnula natrag i čekala dok nismo prošle.

Onda je doktorka Nolan otključala vrata na kraju hodnika i pvela me niz stepenice u tajanstvene podrumске hodnike koji su povezivali, složenom mrežom tunela i jazbina, sve zgrade bolnice.

Zidovi su bili od blistavih, belih klozetskih pločica, gole sijalice su na razmacima bile ugrađene u crnu tavanicu. Nosila i kolica bila su ovde-onde nagomilana uz šištave, čangrljave cevi koje su se pružale i granale u složen nervni sistem duž blistavih zidova. Smrtnim stiskom sam stezala mišicu doktorke Nolan, a ona me je, s vremena na vreme, ohrabrujuće stiskala.

Konačno smo se zaustavile pred zelenim vratima na kojima je crnim slovima pisalo *Elektroterapija*. Ja sam ostala malo pozadi, a doktorka Nolan je

čekala. Onda sam rekla. „Hajde da to svršimo”, pa smo ušle.

Osim doktorke Nolan i mene, u čekaonici su bili samo bleđi čovek u otrcanom kestenjastom ogrtaču za kupanje i bolničarka-pratilja.

„Hoćeš da sedneš?” Doktorka Nolan je pokazala drvenu klupu, međutim, moje noge su bile tako pune težine da sam pomislila kako će biti teško da podignem sebe iz sedećeg stava kad dođu oni što daju šokove.

„Radije ću stajati.”

Napokon je kroz unutarnja vrata u sobu ušla visoka, kadaverična žena u belom mantilu. Mislila sam da će najpre uzeti čoveka u kestenjastom ogrtaču za kupanje, pošto je on bio prvi, te sam se iznenadila kad je pošla prema meni.

„Dobro jutro, doktorke Nolan”, reče žena, obgrlivši me oko ramena. „Je li ovo Ester?”

„Jeste, gospođice Hjui. Ester, ovo je gospođica Hjui, ona će se lepo starati o tebi. Ja sam joj pričala o tebi.”

Pomislila sam da ta žena mora imati preko dva metra. Ljubazno se nagnula nada me i videla sam da je njeno lice, sa zečjim zubima što štrče u sredini, svojevremeno bilo gadno izbušeno od bubuljica. Izgledalo je kao mape kratera na Mesecu.

„Mislim da ćemo vas odmah primiti, Ester”, reče gospođica Hjui. „Gospodin Anderson se neće ljutiti da malo pričeka, zar ne, gospodine Anderson?”

Gospodin Anderson nije izustio ni reč, te sam, sa rukom gospođice Hjui oko ramena i u pratnji doktorke Nolan ušla u susednu sobu.

Kroz proreze očiju, koje se nisam usuđivala suviše da otvorim, da me potpuni prizor ne bi ubio, videla sam visok krevet sa belim, kao doboš zategnutim čaršavom i mašinu iza kreveta, i maskiranu osobu - nisam mogla da odredim da li je muškarac ili žena - iza mašine, i druge maskirane ljude što s obe strane okružuju krevet.

Gospođica Hjui mi je pomogla da se popnem i legnem na leđa.

„Pričajte mi nešto”, rekla sam.

Gospođica Hjuj je počela da govori prigušenim, umirujućim glasom, razmazujući mast po mojim slepoočnicama i podešavajući malu električnu dugmad s obe strane moje glave. „Savršeno ćete se osećati, ništa nećete osetiti, samo zagrizite...” I stavila mi je nešto na jezik i ja sam u panici zagrizla i tama me je izbrisala kao kredu sa table.

GLAVA OSAMNAESTA

„Ester.”

Probudila sam se iz dubokog, znojem natopljenog sna, i prva stvar koju sam ugledala bilo je lice doktorke Nolan kako pliva preda mnom i govori: „Ester, Ester”.

Nespretnom rukom protrljala sam oči.

Iza doktorke Nolan videla sam telo žene u izgužvanoj kućnoj haljini sa crno-belim kvadratima, bačeno na ležaj, kao da je palo sa velike visine. Ali pre no što sam uspela da vidim nešto više, doktorka Nolan me je kroz vrata izvela na svež, plavonebesni vazduh.

Sva vreline i strah su se očistili. Osećala sam se iznenađujuće smireno. Stakleno zvono je visilo, obešeno, nekoliko stopa nad mojom glavom. Bila sam izložena cirkulaciji vazduha.

„Bilo je kao što sam ti govorila da će biti, zar ne?” rekla je doktorka Nolan dok smo se zajedno vraćale u Belsajz kroz šuštanje smeđeg lišća.

„Da.”

„E, pa, uvek će biti tako”, rekla je odlučno. „Primaćeš šokove tri puta nedeljno - utorkom, četvrtkom i subotom.”

Progutala sam dug gutljaj vazduha.

„Dokle?”

„To zavisi”, rekla je doktorka Nolan „od tebe i mene”.

Uzela sam srebrni nož i razbila ljusku jajeta. Onda sam ostavila nož i pogledala ga. Pokušavali sam da dokonam zašto volim noževe, ali je moj duh iskliznuo iz omče misli i ljuljao se, kao ptica, u središtu praznog vazduha.

Džoan i Di Di sede su naporedo na klavirskoj klupici i Di Di je učila Džoan da svira donju polovinu „štapića”, dok je ona svirala gornju.

Pomislila sam kako je tužno što Džoan tako konjasto izgleda, ima tako velike zube i oči nalik na dva siva, buljava šljunka. Pa ona ne bi mogla da zadrži čak ni mladića kakav je Badi Vilard. A Di Din muž očito živi sa nekakvom ljubavnicom i doprinosi da je ona kisela kao stara smrdljiva mačka.

„Dobila sam pi-ismo”, otpevala je Džoan, proturivši razbarušenu glavu kroz moja vrata.

„Blago tebi.” I dalje sam gledala u knjigu. Još otkako se završila šok-terapija, nakon kratkog niza od pet šokova, i otkako sam dobila pravo izlaska u grad, Džoan je visila uz mene kao velika i zadihana voćna mušica - kao da je slast ozdravljenja nešto što može da usisa pukom blizinom. Njoj su oduzeli udžbenik fizike i gomile prašnjavih spiralnih beležnica, punih beležaka sa časova, koje su ispunjavale njenu sobu, i opet je bila ograničena samo na bolnički park.

„Zar te ne zanima od *koga je?*”

Džoan se uvukla u sobu i sela na krevet. Želela sam da joj kažem da se nosi do đavola, da se ježim od nje, samo nisam mogla to da učinim.

„U redu.” Stavila sam prst na mesto gde sam stala i zaklopila knjigu. „Od koga je?”

Džoan je iz džepa na suknji izvadila bledoplavi koverat i začikujući mahala.

„Kakva podudarnost!”, rekoh.

„Kako to misliš - podudarnost?”

Otišla sam do komode, uzela bledoplavi koverat i mahnula njime ka Džoani, kao oproštajnom maramicom. „I ja sam dobila pismo. Pitam se jesu li istovetna.”

„Bolje mu je”, rekla je Džoan. „Izašao je iz bolnice.”

Nastala je kratka pauza.

„Da li ćeš se udati za njega?”

„Ne”, reko. „A, ti?”

Džoan se osmehnula kao da izbegava odgovor. „Meni se on ionako nije naročito svidao.”

„Oh?”

„Ne, meni se svidala njegova porodica.”

„Misliš - gospodin i gospođa Vilard?”

„Da”, Džoanin glas je kao promaja kliznuo niz moju kičmu. „Obožavala sam ih. Bili su tako fini, tako srećni, uopšte nisu ličili na moje roditelje. Stalno sam odlazila k njima”, zastala je, „dok se ti nisi pojavila.”

„Žao mi je.” Onda sam dodala. „Zašto nisi nastavila da se sa njima vidiš kad su ti se toliko dopadali?”

„Oh, nisam mogla”, rekla je Džoan. „Pošto si ti izlazila sa Badijem. Izgledalo bi... ne znam, *čudno*.”

Razmislila sam. „Pretpostavljam da je tako.”

„Hoćeš li”, Džoan je oklevala, „dozvoliti da dođe?”

„Ne znam.”

Isprva sam mislila kako bi bilo strašno da Badi dođe da me poseti u ludnici - on bi, verovatno, samo došao da seiri i da se bratimi sa drugim doktorima. Ali onda mi se učinilo kako bi to predstavljalo korak ka tome da ga postavim na mesto, da ga se odrekнем, uprkos činjenici što nemam nikog - reći ću mu da ne postoji nikakav simultani prevodilac, niko, ali da je on pogrešan čovek, da sam prestala da ga se grčevito držim. „A ti?”

„Da”, dahnula je Džoan. „Možda će dovesti majku. Zamoliću ga da dovede majku...”

„Majku?”

Džoan se napućila. „Ja volim gospođu Vilard. Gospođa Vilard je divna, divna žena. Bila mi je kao prava majka.”

Zamislila sam gospođu Vilard sa njenim kostimom od pirkavog tvida i praktičnim cipelama i mudrim, materinskim maksimama. Gospodin Vilard je

bio njen mali dečko, a glas mu je bio visok i razgovetan kao u decaka. Džoan i gospođa Vilard. Džoan... i gospođa Vilard...

Tog jutra sam kucnula na Di Dina vrata, želeći da pozajmim neke note za četiri ruke. Čekala sam nekoliko minuta, a onda sam, pošto nisam čula odgovor i misleći da je Di Di sigurno izašla i da mogu da uzmem note sa njene komode, gurnula vrata i ušla u sobu.

U Belsajzu, čak i u Belsajzu, vrata su imala ključaonice, ali bolesnici nisu imali ključeve. Zatvorena vrata su označavala želju da čovek bude sam, i poštovana su kao zaključana vrata. Čovek bi kucnuo i još jednom kucnuo, onda bi otišao. Setila sam se toga dok sam stajala, očiju poluneupotrebljivih nakon blistavog svetla hodnika, u dubokoj, mošusnoj tami sobe.

Kad mi se vid razbistrio, videla sam kako se jedno obličje diže iz kreveta. Onda se neko prigušeno zakikotao. Ono obličje je namestilo kosu, a dva bleđa, šljunkasta oka posmatrala su me kroz tminu. Di Di je ležala na jastucima, bosa ispod zelene vunene kućne haljine i posmatrala me uz mali podsmešljiv osmeh. Cigareta je tinjala između prstiju njene desne ruke.

„Samo sam htela...”, rekoh.

„Znam”, reče Di Di. „Note.”

„Zdravo, Ester”, rekla je onda Džoan, a od njenog hrapavog glasa došlo mi je da povraćam. „Čekaj me, Ester. Doći ću da s tobom sviram donju deonicu.”

Sad je Džoan energično rekla: „Meni se Badi Vilard nikad nije odistinski svidao. Uvek je mislio da sve zna. Mislio je da zna sve o ženama.”

Pogledala sam Džoan. Uprkos onom jezivom osećaju i uprkos mojoj staroj, urođenoj odbojnosti, Džoan me je opčinjavala. To je bilo kao da posmatrate Marsovca ili izuzetno bradavičastu krastaču. Njene misli nisu bile moje misli, niti su njena osećanja bila moja osećanja, ali smo bile dovoljno bliske da njene misli i osećanja izgledaju kao izobličena, crna slika mojih vlastitih.

Ponekad sam se pitala da nisam izmislila Džoan. U drugim prilikama sam se pitala da li će i dalje iskrsavati u svakoj krizi mog života, da me podseti na ono što sam bila i kroz šta sam prošla, i da mi pred nosom izvodi svoju osobitu, ali sličnu krizu.

„Ne vidim šta žene nalaze u drugim ženama”, rekla sam tog podneva za vreme sastanka sa doktorkom Nolan. „Šta žena nalazi u ženi što ne može da nađe u muškarcu?”

Doktorka Nolan je ćutala jedan trenutak. Onda je rekla: „Nežnost”.

Time me je poklopila.

„Ti mi se dopadaš”, rekla je Džoan. „Više mi se dopadaš nego Badi.”

I dok se protezala na mom krevetu blesavo se osmehujući, setila sam se malog skandala koji je izbio u našoj spavaonici u koledžu kad su jedna debela starija, pobožna studentkinja, sa grudima matrone, ružna kao baba, koja je studirala religiju, i visoka, krakata brucoškinja sa dugom istorijom mladića koji su je na sve moguće ingeniozne načine napuštali već u prvom satu sastanaka zakazanih naslepo, počele suviše da se druže. Stalno su bile zajedno, a jednom ih je neko zatekao, tako je glasila priča, kako se grle u sobi debele devojke.

„Ali šta su *radile*?”, pitala sam. Kad god sam razmišljala o muškarcima sa muškarcima i ženama sa ženama, nisam mogla stvarno da zamislim šta zapravo rade.

„Oh”, rekla je špijunka, „Mili je sedela na stolici, a Teodora je ležala na krevetu, i Mili je gladila Teodorinu kosu”.

Bila sam razočarana. Mislila sam da ću doći do otkrovenja nekog određenog zla. Pitala sam se da li se sve što žene rade sa ženama svodi na ležanje i grljenje.

Naravno, slavna pesnikinja u mome koledžu živela je sa drugom ženom - zdepastom starom profesorkom klasične književnosti sa kratko podšišanom kosom. A kad sam rekla pesnikinji kako je lako moguće da ću se jednog dana udati i imati čopor dece, ona je sa užasom piljila u mene. „A tvoja *karijera*?”,

uzviknula je.

Bolela me je glava. Zašto ja privlačim te nastrane starice? Tu je bila slavna pesnikinja, pa Filomena Ginija, pa Dž. K., pa ona dama vernica Hrišćanske nauke, i bog bi ga znao ko još, i sve su one želele da me na neki način usvoje, a u naknadu za njihovo staranje i uticaj trebalo je da ličim na njih.

„Ti mi se dopadaš.”

„Nemaš sreće, Džoan”, rekla sam, uzimajući knjigu. „Jer ti se meni ne dopadaš. Ako baš hoćeš da znaš, od tebe mi se povraća.”

Pa sam izašla iz sobe, ostavljajući Džoan da, kvrgava kao staro kljuse, leži popreko na mom krevetu.

Čekala sam doktora, pitajući se da li da kidnem. Znala sam da je ono što radim protivzakonito - bar u Masačusetsu, jer država vrvi katolicima - ali je doktorka Nolan rekla da je taj lekar njen stari prijatelj i mudar čovek.

„Za šta vam je zakazano?”, htela je da zna poslovna, u belo uniformisana devojka na prijavnici, udarajući kvačicu pored mog imena na spisku u beležnici.

„Kako to mislite - za šta?” Nisam mislila da će me iko osim doktora to pitati, a zajednička čekaonica je bila puna drugih pacijentkinja koje su čekale druge lekare, većina je bila trudna, ili sa bebama, i osećala sam njihove poglede na svom ravnom, devičanskom trbuhu.

Sestra u prijavnici me je pogledala i ja sam pocrvenela.

„Za dijafragmu, zar ne?”, rekla je ljubazno. „Htela sam samo da proverim kako bih znala šta da vam zaračunam. Jeste li student?”

„Je-esam.”

„Onda upola cene. Pet dolara, umesto deset. Da vam pošaljem račun?”

Taman sam htela da dam kućnu adresu, gde ću verovatno biti kad račun stigne, ali sam onda zamislila majku kako otvara račun i vidi za šta je. Jedina druga adresa koju sam imala bio je nezlobiv broj poštanskog pretinca, koji su koristili oni što nisu hteli da razglašavaju činjenicu da žive u ludnici. Ali sam

pomislila kako bi sestra mogla prepoznati broj pretinca, te sam rekla: „Bolje da sad platim”, i odvojila pet dolarskih novčanica iz smotuljka u tašni.

Tih pet dolara bili su deo onog što mi je Filomena Ginija poslala kao neku vrstu poklona sa željom za ozdravljenje. Pitala sam se šta bi mislila da zna u koju se svrhu koristi njen novac.

Znala to ili ne, Filomena Ginija mi je kupovala slobodu.

„Mrzim pomisao da sam u vlasti muškarca”, rekla sam doktorki Nolan. „Muškarac nema o čemu da brine, dok meni beba visi nad glavom kao toljaga koja obezbeđuje da ne skrenem.”

„Da li bi se drukčije ponašala kad ne bi morala da brineš zbog bebe?”

„Da”, rekla sam, „ali...”, i ispričala sam doktorki Nolan o onoj udatoj ženi-advokatu i njenoj Odbrani čednosti.

Doktor Nolan je sačekala da završim. Onda je prsnula u smeh. „Propaganda!” rekla je i načrkala ime i adresu tog doktora na bloku recepata.

Nervozno sam prelistavala jedan broj časopisa *Razgovori o bebama*. Debela, blistava lica beba zurila su u mene, sa stranice za stranicom - ćelave bebe, bebe čokoladne boje, bebe sa licem Ajzenhauera, bebe koje se prvi put okreću na bok, bebe koje se mašaju za zvečke, bebe koje jedu prvu kašičicu čvrste hrane, bebe koje rade sve one zamršene stvarčice koje su potrebne da bi se, korak po korak, odraslo i ušlo u uznemirujući svet pun zebnje.

Osećala sam miris papice za bebe i ukiseljenog mleka i pelena što smrde na usoljene haringe i osećala sam tugu i nežnost. Kako je ovim ženama oko mene dobijanje bebe izgledalo lako! Zašto sam ja tako nematerinska i otuđena? Zašto ne mogu da sanjam da se, kao Dodo Konvej, posvetim jednoj debeloj crnojloj bebi za drugom?

Kad bih morala ceo dan da opslužujem bebu, poludela bih.

Pogledala sam bebu u krilu žene preko puta. Nisam imala predstavu koliko je stara, nikad to nisam znala kad su u pitanju bebe - ako je po mome znanju, ona je mogla da brblja i ima dvadeset zuba iza napućenih, ružičastih

usana. Držala je svoju klimavu glavu na ramenima - kao da nema vrat - i posmatrala me sa mudrim, platonskim izrazom.

Bebina majka se osmehivala i osmehivala, držeći tu bebu kao da je prvo svetsko čudo. Posmatrala sam majku i bebu kako bih našla odgonetku njihovog zajedničkog zadovoljstva, ali pre no što sam išta otkrila, lekar me je pozvao da uđem.

„Vi biste dijafragmu”, rekao je veselo, i sa olakšanjem pomislih da on nije od onih lekara što postavljaju nezgodna pitanja. Nosila sam se mislju da mu kažem kako smeram da se udam za jednog mornara čim njegov brod pristane u čarlstaunskoj ratnoj luci, a da verenički prsten nemam jer smo suviše siromašni, ali sam u poslednjem trenutku odbacila tu privlačnu priču i jednostavno rekla: „Da”.

Popela sam se na sto za pregled, misleći: „Penjem se u slobodu, slobodu od straha, slobodu od udaje za pogrešnog čoveka, kao što je Badi Vilard, samo zbog seksa, slobodu od prihvatilišta za neudate majke, kuda odlaze sve jadne devojke kojima je trebalo dati dijafragmu kao meni, jer će one ionako učiniti ono što hoće da čine, bez obzira na...”

Vozeći se natrag u ludnicu, sa kutijom uvijenom u obični mrki papir na krilu, mogla sam biti Prosečna Amerikanka koja se vraća nakon dana provedenog u gradu, sa kolačem od šrafta za neudatu tetku ili sa šeširom kupljenim u podrumu robne kuće *Filena*. Podozrenje da katolici imaju rendgenske oči postepeno se smirilo i počela sam da se lagodno osećam. Lepo sam iskoristila svoju dozvolu za odlazak u kupovinu, pomislila sam.

Sad sam svoj gospodar.

Sledeći korak je da nađem muškarca odgovarajuće vrste.

GLAVA DEVETNAESTA

„Postaću psihijatar.”

Džoan je govorila sa svojim uobičajenim zadihanim oduševljenjem. Pile smo jabukovaču u salonu Belsajza.

„Oh”, rekla sam suvo, „fino”.

„Imala sam dug razgovor sa doktorkom Kvin i ona misli da je to sasvim moguće.” Doktorka Kvin je bila Džoanin psihijatar, bistra, pronicljiva usedelica, i često sam mislila kako bih, da su me dodelili doktorki Kvin, još bila u Kaplanu, ili, verovatnije, u Vajmarku. Doktorka Kvin je posedovala izvesnu apstraktnu crtu koja se Džoani svidala, no od koje sam se ja ledila.

Džoan je torokala o egu i idu, a ja sam skrenula svoje misli na nešto drugo, na onaj mrki, neodmotani paket u najnižoj fioci. Ja sa doktorkom Nolan nikad nisam razgovarala o egu i idu. Prosto nisam znala o čemu smo zapravo razgovarale.

„...sad ću stanovati napolju.”

Tu sam se uključila na Džoan. „Gde?”, upitala sam, pokušavajući da prikrijem zavist.

Doktorka Nolan je rekla da će me moj koledž, na njenu preporuku i uz stipendiju Filomene Ginija, primiti na drugi semestar, ali pošto su lekari zabranili da u međuvremenu živim sa majkom, ostaću u ludnici do početka zimskog tromesečja.

Ipak, osećala sam da je od Džoane nepravичno što će pre mene proći kroz kapiju.

„Gde?”, bila sam uporna. „Valjda te ne puštaju da živiš samostalno?” Džoan je tek te nedelje ponovo dobila pravo izlaska u grad.

„Oh, ne, naravno da ne. Stanujem u Kembridžu sa sestrom Kenedi. Njena sobna drugarica se upravo udala, pa joj je potrebna sustanarka.”

„Živeli.” Podigla sam čašu jabukovače pa smo se kucnule. Uprkos mojim dubokim rezervama, pomislila sam da će mi Džoan uvek biti draga. Kao da nas je neka premoćna okolnost, poput rata ili kuge, silom spojila te delimo neki naš poseban svet. „Kad odlaziš?”

„Prvog.”

„Fino.”

Džoan je postala čežnjiva. „Doći ćeš da me posetiš, zar ne, Ester?”!

„Naravno.”

Ali sam mislila: „Ni slučajno.”

„Boli”, rekla sam. „Da li mora da boli?”

Ervin nije ništa rekao. Onda je kazao: „Ponekad boli”.

Ervina sam upoznala na stepeništu Vajdenerove biblioteke. Stajala sam na vrhu dugačkog stepeništa što gleda na zgrade od crvenih opeka koje ograđuju snegom popunjeno dvorište, i spremala sam se da uhvatim tramvaj za ludnicu, kad je prišao visok mladić, prilično ružnog, ali inteligentnog lica, s naočarima, i rekao: „Molim vas, koliko je sati?”

Pogledala sam na sat. „Četiri i pet.”

Onda je mladić promenio položaj ruku oko tovara knjiga koji je nosio ispred sebe, kao poslužavnik s večerom i otkrio koščato doručje.

„Pa i vi imate sat!”

Mladić je žalosno pogledao svoj sat. Podigao ga je i protresao pored uвета. „Ne radi.” Nasmešio se prijatno. „Kuda idete?”

Htela sam da kažem „Natrag u ludnicu”, ali je mladić izgledao obećavajuće, te sam se predomisllila. „Kući.”

„Da li biste prvo popili kafu?”

Oklevala sam. Trebalo je da u ludnicu stignem za večeru i nisam htela da zakasnim sad kad sam tako blizu konačnog otpuštanja.

„Vrlo *malu* šolju kafe?”

Odlučila sam da vežbam svoju novu, normalnu ličnost na ovom čoveku, koji mi je, u toku mog oklevanja, rekao da se zove Ervin i da je vrlo dobro plaćen profesor matematike, te sam rekla: „Važi”, i podesivši svoj korak prema Ervinovom, odšetala pored njega niz dugačko, ledom pokriveno stepenište.

Tek pošto sam videla Ervinovu radnu sobu, odlučila sam da ga zavedem.

Ervin je živio u mračnom, udobnom podrumskom stanu u jednoj od zabataljenih ulica periferije Kembridža, a odvezao me je tamo - na pivo, kazao je - nakon tri šolje gorke kafe u studentskom kafeu. Sedeli smo u njegovoj radnoj sobi na stolicama tapaciranim mrkom kožom, okruženi gomilama prašnjavih, nerazumljivih knjiga s ogromnim formulama umetnički ubačenim na stranice, poput pesama.

Dok sam srkutala prvu čašu piva - nikad nisam odistinski volela hladno pivo usred zime, ali sam primila tu čašu da bih imala da se držim za nešto čvrsto - zazvonilo je zvonice na vratima.

Ervin je izgledao zbunjen. „Mislim da je to možda jedna dama.”

Ervin je imao čudnu, starovremensku naviku da žene naziva damama.

„Odlično, odlično”, napravila sam širok gest. „Uvedi je.”

Ervin je odmahnuo glavom. „Ti bi je uznemirila.”

Osmehnula sam se u svoj ćilibarski valjak hladnog piva.

Zvonice na vratima je opet zazvonilo, pod odlučnim pritiskom. Ervin je uzdahnuo i ustao da otvori. Čim je nestao, sunula sam u kupatilo, i, sakrivena iza prljave roletne boje aluminijuma, posmatrala kako se Ervinovo monaško lice pojavljuje kroz odškrinuta vrata.

Ogromna, prsata slovenska dama u kabastom džemperu od prirodne ovčije vune, purpurnim pantalonama, crnim cipelama za sneg sa visokim potpeticama i astraganskim opšivom i odgovarajućom tokom, izduvavala je bele, nečujne reči u zimski vazduh. Ervinov glas je dolebdeo natrag k meni kroz ledeni hodnik.

„Izvini, Olga... radim, Olga... ne, ne verujem, Olga”, a za sve vreme

crvena usta te dame su se pomicala, a reči su, prevedene u beli dim, lebdele među granjem ogolelog jorgovana kraj vrata. Onda, konačno: „Možda, Olga... do viđenja, Olga.”

Divila sam se ogromnom, stepskom prostranstvu u vunu obučenog poprsja te dame dok se povlačila, nekoliko centimetara od mog oka, niz škripave drvene stepenice, sa nekom vrstom sibirske gorčine na jarkim usnama.

„Pretpostavljam da imaš gomilu ljubavnih veza u Kembridžu”, veselo sam rekla Ervinu, probadajući iglom puža u jednom od odlučno francuskih restorana Kembridža.

„Izgleda”, priznao je Ervin uz mali, skroman smešak, „da se dobro slažem s damama”.

Uzela sam praznu školjku puža i ispila kao trava zelen sok. Nisam imala pojma da li tako treba, ali sam nakon meseci zdrave, dosadne ludničke dijete, žudela za buterom.

Pozvala sam doktorku Nolan iz govornice u restoranu i zatražila dozvolu da prenoćim u Kembridžu, kod Džoan. Naravno, nisam imala pojma da li će me Ervin posle večere pozvati da se vratim u njegov stan ili neće, ali sam mislila da otpuštanje one slovenske dame - žene drugog profesora - obećava.

Zabacila sam glavu i iskapila čašu *Nuits St. George*.

„Ti stvarno voliš vino”, primetio je Ervin.

„Samo *Nuits St. George*. Zamišljam ga... sa aždajom...”

Ervin me je uhvatio za ruku.

Imala sam osećaj da prvi muškarac sa kojim budem spavala mora biti inteligentan, da bih ga poštovala. Ervin je u svojoj dvadeset šestoj godini bio redovni profesor i imao je bledu, bezdlaku kožu čuda od deteta. Bio mi je, takođe, potreban neko sa velikim iskustvom da nadoknadi moj nedostatak iskustva, a Ervinove dame su me umirile u tom pogledu. Onda, bezbednosti radi, htela sam nekog koga ne poznajem i neću posle poznavati - neku vrstu

bezličnog, sveštenog zvaničnika, kao u onim pričama o plemenskim ritualima.

Do kraja večeri više nisam imala nikakvih sumnji u pogledu Ervina.

Otkako sam saznala za pokvarenost Badija Vilara, moja nevinost mi je visila o vratu kao mlinski kamen. Tako dugo mi je bila ogromno važna da mi je prešlo u naviku da je branim po svaku cenu. Branila sam je pet godina i smučila mi se.

Tek kad me je Ervin uzeo u naručje, po povratku u stan, i poneo me, ošamućenu vinom i mlitavu, u mrkli mrak spavaće sobe, promrmljala sam: „Znaš, Ervine, mislim da treba da ti kažem, ja sam nevina”.

Ervin se nasmejao i bacio me na krevet.

Nekoliko minuta kasnije uzvik iznenađenja otkrio je da mi Ervin nije bio stvarno poverovao. Pomislila sam kakva je sreća što sam tokom dana počela da sprovodim kontracepciju, jer se u nacvrčanom stanju te noći ne bih potrudila da obavim delikatnu i nužnu proceduru. Ležala sam, zanesena i gola, na Ervinovom bockavom ćebet, čekajući da osetim čudesnu promenu.

Međutim, sve što sam osetila bio je oštar, zapanjujuće gadan bol.

„Boli”, rekla sam. „Da li mora da boli?”

Ervin nije ništa rekao. Onda je kazao: „Ponekad boli”.

Malo potom, Ervin je ustao, otišao u kupatilo i čula sam šuštanje tuša. Nisam bila sigurna da li je Ervin uradio ono što je nameravao ili ga je moja nevinost na neki način omela. Htela sam da ga pitam jesam li još uvek nevina, ali sam bila suviše uznemirena. Neka topla tečnost curila mi je između nogu. Istraživački sam se mašila naniže i dotakla je.

Kad sam podigla ruku na svetlost što je padala iz kupatila, vrhovi prstiju izgledali su crni.

„Ervine”, rekla sam nervozno, „donesi mi peškir”.

Ervin je došetao natrag, sa peškirom vezanim oko pojasa, i hitnuo mi drugi, manji peškir. Zagurala sam peškir među noge i skoro odmah ga izvukla. Bio je upola crn od krvi.

„Krvarim”, objavila sam, s trzajem se uspravivši u sedeći položaj.

„Oh, to se često događa”, umirio me je Ervin. „Sve će biti u redu.”

Onda su dolebdjele natrag sve one priče o krvlju umrljanim svadbenim čaršavima i kapsulama crvenog mastila davanim već deflorisanim nevestama. Pitala sam se koliko ću krvariti i legla sam, pridržavajući peškir. Palo mi je na um da je krv odgovor na moje pitanje. Nemoguće je da sam još devica. Osmehnula sam se u tamu. Osećala sam se kao deo velike tradicije.

Krišom sam stavila čisti deo belog peškira na svoju ranu, misleći kako ću, čim krvarenje prestane, morati da uhvatim kasni tramvaj za ludnicu. Želela sam da u savršenom miru razmišljam o svom novom stanju. Ali kad sam ga skinula, peškir je bio crn i kapav.

„Ja... mislim da će biti bolje da idem kući”, rekla sam slabašno.

„Ne tako brzo.”

„Ne, mislim da je tako bolje.”

Upitala sam mogu li da pozajmim Ervinov peškir i stavila sam ga među butine kao uložak. Onda sam navukla znojave haljine. Ervin je ponudio da me odveze kući, ali nisam videla kako mogu pustiti da me vozi u ludnicu, te sam počela da kopam po tašni tražeći Džoaninu adresu. Ervin je znao gde je ta ulica i izašao je da upali motor. Bila sam suviše zabrinuta da bih mu rekla da još krvarim. Nadala sam se da će svakog trenutka prestati.

Ali dok me je Ervin vozio golim, snegom zavejanim ulicama, osećala sam kako toplo curenje prodire kroz branu peškira i suknju, na sedište automobila.

Kad smo usporili, vozeći pored jedne osvetljene kuće za drugom, pomislila sam da je sreća što se nevinosti nisam otarasila dok sam živela u koledžu, ili kod kuće, gde bi takvo prikrivanje bilo neizvodljivo.

Džoan je otvorila vrata s izrazom radosnog iznenađenja. Ervin mi je poljubio ruku, a Džoani je rekao da me lepo neguje.

Zatvorila sam vrata i naslonila se na njih, osećajući kako mi krv odlazi iz

lica jednim jedinim spektakularnim odlivom.

„Zaboga, Ester”, rekla je Džoan, „šta se to događa?”

Pitala sam se kad će Džoan primetiti krv što mi curi niz noge i lepljivo se sliva u cipele od crne lakovane kože. Pomislila sam kako bih mogla da umirem od metka, a Džoan bi i dalje buljila kroz mene svojim praznim očima, očekujući da zatražim šolju kafe i sendvič.

„Da li je ona bolničarka ovde?”

„Ne, ima noćno dežurstvo u Kaplanu...”

„Dobro.” Proizveli sam mali gorak osmeh kad se novi talas krvi probio kroz natopljenu gužvu i započeo dosadno putovanje u moje cipele. „Hoću da kažem... loše.”

„Čudno izgledaš”, rekla je Džoan.

„Bolje pozovi lekara.”

„Zašto?”

„Brzo.”

Još nije ništa primetila.

Sagnula sam se, kratko zastenjavi, i skinula od zime ispucalu crnu cipelu iz robne kuce *Blumingdejl*. Podigla sam cipelu pred Džoanine razrogačene, šljunkaste oči, iskrenula je i posmatrala kako joj do svesti dopire mlaz krvi koji se kao slap izlio na tepih bež boje.

„Gospode bože! Šta je to?”

„Krvarim.”

Džoan me je upola odvela, upola odvukla do sofe i naterala da legnem. Onda je podmetnula nekoliko jastučića pod moja krvlju umrljana stopala. Onda se uspravila i strogo zapitala: „Ko je bio taj čovek?”

Jedan ludački trenutak sam mislila da će Džoan odbiti da pozove lekara dok joj ne ispovedim celu povest moje večeri s Ervinom, a da će nakon moje ispovesti i dalje odbijati, kao neku vrstu kazne. Ali onda sam shvatila da je pošteno prihvatila moje objašnjenje, bez ikakvih sumnji, da bi joj moj odlazak u

krevet sa Ervinom bio potpuno nepojmljiv, a njegova pojava samo trn u njenom zadovoljstvu zbog mog dolaska.

„Oh, tamo neki”, rekla sam, uz mlitav gest odbacivanja. Još jedan nalet krvi se oslobodio i u panici sam stegla stomachne mišice. „Donesi peškir.”

Džoan je izašla i gotovo odmah se vratila sa gomilom peškira i čaršava. Kao hitra bolničarka, zgulila je sa mene haljine vlažne od krvi, dahnula kad je stigla do onog prvobitnog, kraljevski crvenog peškira, i stavila nov uložak. Ležala sam, pokušavajući da usporim kucanje srca, pošto je svaki otkucaj izbacivao novi mlaz krvi.

Setila sam se dosadnog tečaja o viktorijanskom romanu, gde je žena za ženom, blede i uzvišeno, umirala u bujicama krvi nakon teškog porođaja. Možda me je Ervin povredio na neki strašan, zagonetan način, i sve vreme dok ležim na Džoaninoj sofi, u stvari umirem.

Džoan je podigla indijansko jastuče i počela da okreće brojeve sa dugačkog spiska lekara u Kembridžu. Prvi broj nije odgovarao. Džoan je počela da objašnjava moj slučaj drugom broju, koji je odgovorio, ali je onda začutala i rekla „Shvatam”, i prekinula vezu.

„Šta je?”

„Dolazi samo za redovne mušterije ili hitne slučajeve. Danas je nedelja.”

Pokušala sam da podignem ruku i pogledam na sat, no ruka je bila stena što leži uz mene i nije htela da mrdne. Nedelja - lekarski raj! Doktori u poljskim klubovima, doktori na plaži, doktori sa ljubavnicama, doktori sa suprugama, doktori u crkvi, doktori na jahtama, na sve strane doktori rešeni da budu obični ljudi, a ne doktori.

„Za ime božje”, rekla sam, „kaži im da je slučaj hitan”.

Treći broj nije odgovarao, a na četvrtom je govornik prekinuo vezu čim je Džoan pomenula da se radi o menstruaciji. Džoan je počela da plače.

„Slušaj, Džoan”, rekla sam vrlo pažljivo, „pozovi mesnu bolnicu. Kaži im da je hitan slučaj. Moraće da me prime.”

Džoan se razvedrila i okrenula peti broj. Služba za hitne slučajeve joj je obećala da će se bolnički lekar pobrinuti za mene ako mogu da dođem na odeljenje. Džoan je onda pozvala taksi.

Džoan je uporno tražila da se vozi sa mnom. Ja sam pritiskivala novu oblogu peškira s nekom vrstom očajanja, dok je taksista, impresioniran adresom koju mu je Džoan dala, sekao ugao za uglom ulice blede od zore i zaustavio se, uz silnu škripu guma, pred ulazom Odeljenja za hitne slučajeve.

Ostavila sam Džoan da plati taksisti i požurila u praznu, zaslepljujuće osvetljenu prostoriju. Bolničarka je žurno izašla iza belog paravana. U nekoliko brzih reči uspeła sam da joj kažem istinu o svom stanju pre no što se Džoan pojavila na vratima, trepćući i razrogačena kao kratkovida sova.

Onda je došao lekar Odeljenja za hitne slučajeve, a ja sam se, uz bolničarkinu pomoć, popela na sto za pregled. Bolničarka je nešto šapnula doktoru, a doktor je klimnuo glavom i počeo da odvija krvave peškire. Osećala sam kako njegovi prsti počinju da pipaju, a Džoan je stajala kraj mene, ukrućena kao vojnik, držeći me za ruku, da pomogne meni ili sebi, nisam tačno znala.

„Jao!”, lecnula sam se pri naročito gadnom ubodu.

Doktor je zviznuo.

„Vi ste ona jedna u milion.”

„Kako to mislite?”

„Hoću da kažem da se ovo dešava jednom u milion slučajeva.”

Doktor je prigušenim, odsečnim glasom nešto govorio bolničarki, i ona je požurila do bočnog stola i donela nekoliko smotuljaka gaze i srebrne instrumente. „Tačno vidim”, nagnuo se doktor, „gde je uzrok nevolje”.

„Ali možete li da sredite?”

Doktor se nasmejao. „Oh, mogu, ne brinite.”

Probudilo me je kucanje na vrata. Bila je prošla ponoć, a ludnica tiha kao

smrt. Nisam mogla da zamislim ko je to još budan.

„Slobodno!” Upalila sam noćnu lampu.

Vrata su se otvorila uz škljocanje i u procepu se pojavila čila, tamna glava doktorke Kvin. Pogledala sam je iznenađeno, jer, iako sam znala ko je, i mada sam se često sa njom mimoilazila u hodniku ludnice uz kratko priklanjanje glave, nisam sa njom bila ni reč progovorila.

Sad je rekla: „Gospođice Grinvud, mogu li da uđem na trenutak?”

Klimnula sam glavom.

Doktorica Kvin je ušla u sobu, tiho zatvorivši vrata. Bila je u jednom od svojih marinskoplavih, besprekornih kostima, a u V izrezu videla se neukrašena, snežnobela bluza.

„Izvinite što vas usnemiravam, gospođice Grinvud, a pogotovo u ovo doba noći, no mislila sam da biste nam, možda, mogli pomoći u pogledu Džoan.”

Jedan trenutak sam se pitala hoće li doktorica Kvin da me okrivljuje zbog Džoaninog povratka u ludnicu. Još uvek nisam bila sigurna koliko je Džoan znala, nakon našeg putovanja do Odeljenja za hitne slučajeve, ali se nekoliko dana kasnije vratila da živi u Belsajzu, zadržavši, međutim, najšira moguća prava izlaska u grad.

„Učiniću što mogu”, rekla sam doktorici Kvin.

Doktorica Kvin, ozbiljna lica, sede na ivicu kreveta. „Želeli bismo da otkrijemo gde je Džoan. Mislili smo da možda imate neku ideju.”

Naglo sam poželeva da sebe potpuno odvojim od Džoan. „Ne znam”, rekla sam hladno. „Zar nije u svojoj sobi?”

Povečanje u Belsajzu bilo je odavno prošlo.

„Ne, Džoan je večeras imala dozvolu da ide u bioskop u gradu i još se nije vratila.”

„Sa kim je izašla?”

„Bila je sama.” Doktorica Kvin je začutala za trenutak. „Imate li

predstavu gde bi mogla ostati da prenoći?”

„Sigurno će se vratiti. Mora da ju je nešto zadržalo.” Ali nisam videla šta bi moglo zadržati Džoan u krotkom noćnom Bostonu.

Doktorka Kvin je odmahнула glavom. „Poslednji tramvaj je prošao pre jedan sat.”

„Možda će se vratiti taksijem.”

Doktorka Kvin je uzdahnula.

„Jeste li pokušali kod Kenedijeve?”, nastavila sam. „Tamo gde je Džoan stanovala.”

Doktorka Kvin je klimnula glavom.

„A kod njene porodice?”

„Oh, ona nikad ne bi tamo otišla... ali, pitali smo i njih.”

Doktorka Kvin se zadržala nekoliko trenutaka, kao da bi mogla da nanjuši neki trag u tihoj sobi. Onda je rekla: „Pa, učinićemo što možemo”, i otišla.

Ugasila sam svetlo i pokušala ponovo da zaspim, ali je preda mnom lebdelo Džoanino lice, bestelesno i nasmešeno, poput lica Češajrskog mačka. Čak mi se činilo da čujem njen glas, kako šušti i šuška kroz tamu, ali sam onda shvatila da je to samo noćni vetar u drveću ludnice...

U mrazno sivu zoru probudilo me je novo kucanje.

Ovog puta sam sama otvorila vrata.

Preda mnom je bila doktorka Kvin. Stajala je u stavu mirno, kao slabašni narednik, ali su njeni obrisi izgledali čudno zamrljani.

„Mislila sam da treba da znate”, reče doktorka Kvin. „Džoan je pronađena.”

Pasiv koji je upotrebila doktorka Kvin usporio mi je krv.

„Gde?”

„U šumi, pored zaleđenih ribnjaka...”

Otvorila sam usta, ali reči nisu izlazile.

„Našao ju je jedan od poslužitelja”, nastavila je doktorka Kvin, „maločas, dolazeći na posao..”

„Ona nije...”

„Mrtva”, reče doktor Kvin. „Nažalost, obesila se.”

GLAVA DVADESETA

Sveže napadali sneg pokrivao je park ludnice - ne božićno provejavanje, već januarski potop u visini čoveka, od onih što gase škole i kancelarije i crkve, i ostavljaju, za dan-dva, čist, neispisan list umesto notesa, rokovnika i kalendara.

Za nedelju dana, ako se moj razgovor sa lekarskom komisijom povoljno završi, veliki crni automobil Filomene Ginija odvešće me na zapad i izručiti pred kapiju od kovanog gvožđa mog koledža.

Srce zime!

Masačusets će biti utonuo u mermerni mir. Zamišljala sam pahuljasta sela, kao sa naivnih slika Bake Mouzes, poteze močvara što šušte osušenim macama, bare gde žabe i ribice sanjaju u ledenoj odori, i drhtave šume.

Međutim, ispod te varljivo čiste i ravne table topografija je ona ista, i umesto San Franciska ili Evrope ili Marsa, ućiću stari predeo, potok i breg i drvo. U izvesnom smislu izgledalo je kao sitno postignuće, nastaviti, nakon šestomesečnog prekida, tamo gde sam tako žestoko bila prekinula.

Naravno, svi će znati šta se sa mnom desilo.

Doktorka Nolan je rekla, sasvim neuvijeno, da će se mnogi ljudi prema meni oprezno ponašati, ili me čak izbegavati, kao gubavca sa zvoncetom. U misli mi je dolebdelo majčino lice, blede, prekorni mesec, za vreme njene prve i poslednje posete ludnici nakon mog dvadesetog rođendana. Kći u ludnici! To sam joj priredila. Ipak, očito je odlučila da mi oprost.

„Nastavićemo tamo gde smo stale, Ester”, rekla je uz mio, mučenički osmeh. „Ponašaćemo se kao da je sve ovo bio ružan san.”

Ružan san.

Za osobu u staklenom zvonu, praznu i zaustavljenu poput mrtve bebe, sam svet je ružan san.

Ružan san.

Ja sam sve pamtila.

Pamtila sam leševe i Dorin i priču o smokvinom drvetu i Markov dijamant i onog mornara na Utrini i razroku bolničarku doktora Gordona i razbijene termometre i crnca sa dve vrste boranije i deset kilograma koje sam dobila od insulina i stenu što je štrčala između neba i mora poput sive lobanje.

Možda će ih zaborav, poput dobrodušnog snega, umrtviti i pokriti.

Ali sve je to deo mene. To je moj predeo.

„Došao vam je u posetu neki čovek!”

Nasmešena bolničarka sa snežnom kapom proturila je glavu kroz odškrinuta vrata i u sekundi pometnije mislila sam da sam zaista opet u koledžu, a da su ovaj uredni beli nameštaj, ovaj beli pogled na drveće i bregove, poboljšanje u odnosu na iskrzane stolice i pisaći sto moje stare sobe i pogled na ćelavo dvorište. „Došao ti je u posetu neki momak!”, rekla je telefonom dežurna devojka u spavaonici.

Čime se mi, u Belsajzu, toliko razlikujemo od devojaka što igraju bridž i ogovaraju i uče u koledžu u koji ću se vratiti? Te devojke takođe sede pod nekom vrstom staklenih zvona.

„Slobodno!”, viknula sam, i u sobu je ušao Badi Vilard, sa kačketom kaki boje u ruci.

„Pazi, Badi”, rekla sam.

„Ester.”

Stajali smo gledajući jedno drugo. Čekala sam da se pojavi prisinak osećanja, najslabasniji sjaj. Ništa. Ništa, osim ogromne, prijazne dosade. Badijev oblik u sakou kaki boje izgledao mi je malen i nepovezan, poput mrkih stubova spram kojih je stajao onog dana, godinu ranije, u podnožju skijaške staze.

„Kako si došao ovamo?”

„Majčinim kolima.”

„Po ovolikom snegu?”

„Pa”, nasmešio se Badi, „Zaglavio sam se u smet. Brdo je premašalo moje snage. Da li mogu negde da pozajmim lopatu?”

„Možemo da uzmemo lopatu od čuvara.”

„Dobro”, Badi se okrenuo da pođe.

„Čekaj, idem da ti pomognem.”

Badi me je onda pogledao i u njegovim očima sam ugledala treptaj nečeg čudnog - istu onu mešavinu radoznalosti i opreza koju sam videla u očima one sledbenice Hrišćanske nauke i mog starog nastavnika engleskog i unitarijanskog pastora koji su me posećivali.

„Oh, Badi”, nasmejala sam se. „Ja sam zdrava.”

„Oh, znam, znam, Ester”, žurno je rekao Badi.

„Ti si onaj koji ne bi smeo da otkopava automobile, Badi. Ne ja.”

I Badi je prepustio da ja obavim najveći deo posla.

Automobil je počeo da klizi na staklastom bregu što se penje ka ludnici, pa se vratio, jednim točkom preko ivice prilaznog puta, u strm smet.

Izašavši iz sivog pokrova oblaka, sunce je letnjim bleskom sjalo na netaknute padine. Zastajući u poslu da bacim pogled na to devičansko prostranstvo osećala sam isto ono duboko uzbuđenje kao kad vidim drveće i polja trave visoke do pojasa pod poplavnim vodama - kao da se uobičajeni poredak sveta malo pomerio i ušao u novu fazu.

Bila sam zahvalna zbog automobila i smeta. Sprečavali su Badija da me upita ono što sam znala da će pitati i što je konačno upitao, prigušenim, nervoznim glasom, za vreme popodnevnog čaja u Belsajzu. Di Di nas je merkala kao zavirljiva mačka preko ruba svoje šolje za čaj. Nakon Džoanine smrti, Di Di su za izvesno vreme preselili u Vajmark, ali je sad ponovo bila među nama.

„Pitao sam se...” Badi je spustio šolju na tanjirić uz nespretno cagljanje.

„Šta si se to pitao?”

„Pitao sam se... hoću da kažem, mislio sam da bi možda mogla nešto da mi kažeš.” Badi me pogleda u oči i ja sam, prvi put, primetila koliko se promenio. Umesto nekadašnjeg, sigurnog osmeha, što je lako i često bleskao poput fleša fotografa, lice mu je bilo ozbiljno, čak nesigurno - lice čoveka koji često ne dobija ono što želi.

„Kazaću ti ako mogu, Badi.”

„Misliš li da u meni postoji nešto što *tera* žene u ludilo?”

Nisam mogla da se uzdržim, prsnula sam u smeh - možda zbog ozbiljnosti Badijevog lica i običnog značenja reči „ludilo” u ovakvoj rečenici.

„Hoću da kažem...”, nastavljao je Badi, „ja sam izlazio sa Džoan, a onda s tobom, pa si prvo ti... otišla, a onda Džoan...”

Prstom sam gurnula mrvu kolača u kap vlažnog, mrkog čaja.

„Naravno da nisi ti kriva!”, čula sam kako kaže doktorka Nolan. Došla sam k njoj u vezi sa Džoan, i to je jedini put kad pamtim da je zvučala ljutito. „Niko nije kriv! *Sama* je to uradila!” A onda mi je doktorka Nolan rekla da samoubica ima i među pacijentima najboljih psihijatara, i da bi njih trebalo smatrati odgovornim, ako je iko odgovoran, ali da oni sebe, naprotiv, ne smatraju odgovornim...

„Ti nisi imao nikakve veze sa nama, Badi.”

„Jesi li sigurna?”

„Potpuno.”

„E, pa”, odahnuo je Badi, „to mi je milo”.

I iskapio je čaj kao lek za jačanje.

„Čujem da nas napuštaš.”

Uхватила sam korak sa Valerijom, u grupici pod nadzorom bolničarke. „Samo ako doktori odobre. Sutra imam razgovor.”

Utabani sneg je škripao pod nogama i svuda sam čula melodično curenje

i kapanje pošto je popodneвно sunce otkravelo ledenice i snežnu koru, koji će se ponovo zamrznuti pre no što padne noć.

Na toj blistavoj svetlosti senke crnih zbijenih jela bile su ljubičaste, i ja sam malo šetala sa Valerijom poznatim lavirintom od snega očišćenih staza ludnice. Činilo se da se lekari i bolničarke i pacijenti što prolaze susednim stazama kreću na točkicama, u visini pojasa presečeni nagomilanim snegom.

„Razgovori!”, frknula je Valerija prezrivo. „Oni nisu važni! Ako hoće da te otpuste, otpustiće te.”

„Nadam se.”

Ispred Kaplana rekla sam zbogom Valerijinom spokojnom licu snežne device iza kojeg je tako malo, lošeg ili dobrog, moglo da se desi, i produžila sama, a dah mi je čak i u tom suncem ispunjenom vazduhu izlazio u vidu belih oblačića. Valerijin poslednji, vedar uzvik bio je: „Do viđenja! Videćemo se!”

„Nećemo - ako se ja pitam”, pomislila sam.

Ali nisam bila sigurna. Uopšte nisam bila sigurna. Otkud znam da se jednog dana - u koledžu, u Evropi, negde, bilo gde - stakleno zvono, sa svojim zagušljivim izobličenjima, neće opet spustiti?

I zar nije Badi rekao, kao da bi da se osveti što sam ja otkopala automobil a on morao da stoji i gleda: „Pitam se, Ester, za koga ćeš se sada udati?”

„Šta?”, rekla sam, nabacujući lopatom sneg na gomilu i trepući od peckave vejavice oslobođenih pahuljica.

„Pitam se, Ester, za koga ćeš se sad udati. Sad, pošto si bila”, i Badijev gest je obuhvatio brdo, jele i sumorne zgrade sa zabatima od snega što su prekidale valoviti predeo, „ovde”.

I, naravno, ja nisam znala ko će se mnome oženiti, sad pošto sam bila gde sam bila. Uopšte nisam znala.

„Ervine, ovde imam jedan račun.”

Tiho sam govorila u mikrofoni javnog telefona ludnice, u glavnom

predvorju upravne zgrade. Isprva sam podozrevala da telefonistkinja možda sluša, sedeći u centrali, ali je ona, ne trepnuvši, samo nastavila da zabada i vadi svoje cevčice.

„Da”, reče Ervin.

„To je račun u iznosu od dvadeset dolara za hitnu lekarsku pomoć ukazanu izvesnog datuma u decembru i za kontrolu nedelju dana kasnije.”

„Da”, reče Ervin.

„Bolnica kaže da račun šalje meni, jer nisu dobili odgovor na račun koji su tebi uputili.”

„U redu, u redu, već pišem ček. Daću im blanko ček.” Ervinov glas se tanano promenio. „Kad ću te videti?”

„Da li zaista želiš da znaš?”

„Veoma.”

„Nikad”, rekla sam i prekinula vezu uz odlučno klik.

Kopkalo me je, nakratko, da li će Ervin posle ovoga poslati ček bolnici, a onda sam pomislila: „Naravno da hoće, on je profesor matematike - neće želeći da se okolo vuku nerešeni ostaci”.

Osećala sam neobjašnjivu slabost u kolenima i olakšanje.

Ervinov glas nije mi ništa značio.

To je bilo prvi put, od našeg prvog i poslednjeg susreta, da razgovaram sa njim i bila sam prilično sigurna da će biti poslednji. Ervin apsolutno nije imao načina da uspostavi vezu sa mnom, osim da ode u stan sestre Kenedi, a posle Džoanine smrti sestra Kenedi se preselila i nije ostavila nikakav trag.

Bila sam potpuno slobodna.

Džoanini roditelji su me pozvali na sahranu.

Ja sam bila, kazala je gospođa Giling, jedna od Džoaninih najboljih drugarica.

„Znaš, ne moraš da ideš”, rekla mi je doktorka Nolan. „Uvek možeš da

im pišeš i kažeš kako sam ja kazala da je bolje da ne odeš.”

„Idem”, rekla sam, i stvarno sam otišla, a za sve vreme jednostavnog opela pitala sam se šta ja to sahranjujem.

Pred oltarom se uzdizao kovčeg u snežnom bledilu cveća - crna senka nečeg što nije prisutno. Lica u klupama oko mene bila su voštana od svetlosti sveća, a grane jela, preostale od Božića, ispuštale su grobni tamjan u hladni vazduh.

Kraj mene, Džodini obrazi rumeneli su se kao jedre jabuke, a ovde-onde, među malobrojnomo pastvom, prepoznavala sam lica drugih devojaka iz koledža i mog grada koje su poznavale Džoan. U prvoj klupi, Di Di i sestra Kenedi pognule su glave zabrađene maramama.

Onda sam, iza kovčega i cveća i lica sveštenika i lica ožalošćenih, ugledala valovite utrine našeg gradskog groblja, sad u snegu do kolena, iz kojeg su se spomenici uzdizali kao bezdimni dimnjaci.

Crna, šest stopa duboka jama biće iskopana u tvrdoj zemlji. Ta senka će se venčati s ovom senkom, a osobena, žućkasta zemlja našeg mesta zapečatiće ranu u belini, i novi sneg će izbrisati tragove novine sa Džosininog groba.

Duboko sam udahnula i slušala staro hvalisanje svog srca.

Ja jesam, ja jesam, ja jesam.

Lekari su imali nedeljni sastanak odbora - stari poslovi, novi poslovi, primanje, otpuštanje i razgovori. Slepom prelistavajući raskupusani *Nešnel džiografik* u biblioteci ludnice, čekala sam svoj red.

U pratnji svojih bolničarki, pacijentkinje su obilazile pretrpane police, prigušeno razgovarajući sa ludničkom bibliotekarkom, koja je i sama bila pitomica ludnice. Pogledavši je - kratkovidu, usedeličku, izbrisanu - pitala sam se otkud zna da je uopšte diplomirala i da je, za razliku od svojih klijentkinja, zdrava i čitava.

„Ne boj se”, rekla je doktorka Nolan. „Ja ću biti tamo, ostale lekare poznaješ, a neki posetioci i doktor Vajning, šef lekara, postaviće ti nekoliko

pitanja i onda možeš da ideš.”

Međutim, uprkos hrabrenju doktor Nolan, smrtno sam se bojala.

Nadala sam se da ću se, pri odlasku, osećati sigurna i upućena u sve što leži preda mnom - na kraju krajeva, „analizirana” sam. Umesto toga, videla sam samo upitnike.

Neprestano sam nestrpljivo pogledavala put zatvorenih vrata odborske sobe. Šavovi na mojim čarapama bili su pravi, crne cipele ispucale ali uglačane, a crveni vuneni kostim blistav poput mojih planova. Nešto novo, nešto staro...

Ali ja se ne udajem. Trebalo bi da postoji, pomislila sam, neki ritual za drugo rođenje - zakrpljena, nanovo izbalansirana i odobrena za saobraćaj. Pokušavala sam da smislim odgovarajući obred kad se doktorka Nolan pojavila niotkuda i dodirnula moje rame.

„Hajde, Ester.”

Ustala sam i pošla za njom prema otvorenim vratima.

Zastavši na pragu, da predahnem, ugledala sam doktora sa srebrnom kosom koji mi je prvog dana pričao o rekama i hodočasnicima, i rošavo, kadaverično lice gospođice Hjuj, i oči koje mi se činilo da sam prepoznala iznad belih maski.

Sve oči i lica okrenuše se ka meni i upravljajući se prema njima, kao po čarobnoj niti, kročih u sobu.